

כאיל תערוג

- גליון מיוחד -

רבן של כל בני הגולה

בתחילת השנה, מידי שבוע
הבאנו בגליונות "כאיל תערוג"
אודות מדינות העולם, מה שטרך
רבנו למענם לכוונם לתורה ולכבוד
שמים, הן במקומות שטרך להגיע
להם בגופו הקדוש, והן מה שבמכתבים
ובמאמרים שונים. וכתבנו שם על מדינות
אוקראינה אירופה אנגליה ארגנטינה, ותחילת

המסעות לארצות הברית. וכאשר כבו המאורות וחשך העולם בכ"ד כסלו תשע"ח הפסקנו מדור זה
ועתה בס"ד נביא את המשך הדברים. ובאמת צריך לזה חיבור גדול, ומה גם שהרבה מהדברים, הם
דברים שבצנעא שרבנו הורה לעתים לעשות מלחמה על עניינים הדת ולפעמים לעשות בדרך תחבולות
וכדו', ואינם הנמסרים ברבים, וכן בודאי שנשמט מאיתנו הרבה מקומות שרבנו היה ופעל שם ולא הגיע
לידנו, (ונבקש מהקוראים שישלחו לנו) ויזכנו ה' להשלים את הדברים בל"נ. - יש"כ למשפחת הרה"ג
ר' יצחק לוינשטיין זל"ה על עזרתם בהעתקה מהיומנים שכתב אביהם זצ"ל ונתפרסמו חלקם הגדול
בספרו הפנקס, כן נודה למערכת מוסף שבת קודש, וקו' המסע לחו"ל והמסע לצרפת. וזאת למודעי -
שקשה היתה המלאכה מאוד להקיף את כל המקומות עם כל הפרטים, בעיקר עקב ריחוק המקומות,
וכן מחמת שהרבה מהמאורעות נשכחו בצוק העתים וחבל, ע"כ ניגע באצבע קטנה כמה שידינו מגעת.

- עשרה ממסעותיו של רבנו לחיזוק הקהילות ברחבי תבל יובאו כאן -

המסע לארצות הברית ביחד עם האדמו"ר מגור, כג אייר - ב' סיון תשנ"ח | המסע לצרפת, יט - כב אדר תשס"ב |
המסע לאנגליה יחד עם הג"ר דוב לנדו והג"ר יעקב הלל, ה' - ו' תשרי תשס"ה | המסע לארצות הברית קנדה צרפת
ושווייץ, ו' - כא' חשוון תשס"ה | המסע לארצות הברית יחד עם האדמו"ר מגור משם המשיך רבנו לבדו למקסיקו
ארגנטינה וברזיל, טז - כה אייר תשס"ו | המסע לצרפת ביחד עם הגר"י הלל, כד סיון תשס"ו | המסע לצרפת יחד
עם האדמו"ר מגור ומשם המשיך רבנו לבדו לאנגליה ובלגיה, יא - טז אייר תשס"ז | המסע לאודסה ברלין וגיברלטר,
כז - כט סיון תש"ע | המסע לארצות הברית פנמה ומקסיקו, ה' - י' אלול תש"ע | המסע לצרפת, ט"ו אלול תשע"ב.

אוסטרליה

אודות אוסטרליה כתבנו בס"ד בגליון פר' בראשית תשע"ח, ונביא כאן עוד פרט. סיפר אחד העסקנים באוסטרליה שנכנס פעם לרבנו וסיפר לו שהוא היה כעת אצל אחד מגאונים ארץ ישראל שטען לו שצריכים האברכים להקים שחיטה נפרדת באוסטרליה ולא לסמוך על השחיטה הרגילה וכו'. אמר לו רבנו אתה הרי מתעסק בחינוך, ובזה תתעסק אל תתעסק בדברים אחרים, להקים שחיטה נוספת זה יעשה מחלוקת עצומה שאחריה מי ישרונה. ואכן כך עשה, והמשיך בפעולו למען החינוך, והציל את העיר מחלוקת גדולה.

אודסה

אודות אודסה כתבנו בס"ד בגליון פר' נח תשע"ח, ונביא כאן עוד כמה פרטים. אודסה סימלה תמיד את החופש. עד היום מתנוססת בעיר דמותו של המושל הראשון, דוכס ר., בעודו מושיט את ידו בתנועה של 'ברוכים הבאים!' היא שוכנת בדרום אוקראינה, אדמתה הפורייה של מדינה זו, כונתה בעבר 'אסם התבואה' של רוסיה. רוב החיטה שנשלחה ליצוא, עברה דרך נמל אודסה. חלקם של היהודים במסחר התבואה היה רב ביותר. בתקופה מסוימת הם שלטו על היצוא באופן נמרץ, כאשר למעלה משמונים אחוז מהיצואנים היו יהודים.

במשך שנים עמלו המשכילים לקלקל את היהודים בעיר, ומה שלא סיימו הם השלימו הקומוניסטים ותקופת השואה. על מנת להעיר את נשמתה היהודית הרדומה של העיר, נדרשה מהפכה של ממש. אצל חלק מהיהודים לא מדובר בנתק של שבעים שנה, אלא של מאה ושבעים שנה. אחד מראשוני הפעילים במקום ניסח זאת 'במקום שיהודים הרסו כמו ידיהם את היהדות - החלטנו שיהודים חייבים לתקן'. הדרך היתה לספק להם דעת תחת "דעת", עין רואה תחת עין רעולה, ומי שעמד בעוז ובגאון בהכוננת מרנן ורבנן שליט"א, היה הגאון רבי שלמה בקשט שליט"א כדי להקים תשתיתה של אודסה התורנית, על מוסדות החינוך המפוארים שלה עם 1500 תלמידי דים מבית יתומים בעריסה ועד לישיבה וכולל וכדי להציל מהתבוללות, אף אוניברסיטה המתקיימת בין כותלי בית הכנסת באגף נפרד.

עברו חלפו להן שנים ובסוף זמן חורף תשס"ז לבקשת מרן זצוק"ל ישיבה מוקמת באודסה, עם רוח הישיבה, עם שלושה סדרים ולימוד בספרי עבודת ד', וכהוראת אותו זקן - אם חפצים לבסס קהילה של קבע ולקיים חיי רוח, חייב לעמוד במרכז מקום תורה.

האומנם ישיבה אמיתית באודסה?! - שאלנו את הגאון רבי שלמה בקשט שליט"א ראש הישיבה ורבה של העיר.

אנחנו אחת הקהילות הוותיקות ביותר בבריה"מ לשעבר, וכיוון שעבודת הקירוב טומנת בחובה שאלות עדינות של התנהגות הן ולאן, היינו חייבים מורה דרך קבוע לאורחות הקהילה, ואני ב"ה זכיתי להכנס הרבה למרן ראש הישיבה, החיבה שלו היתה כל העת רק להגדיל תורה ולהאדירה.

וכשמרן זצוק"ל מורה דרכינו בא לבקר וחזק אותנו השמחה שנראתה כאן ברחובות העיר היתה נשגבה ממש, וכשהיה כאן באודסה כנס מחנכים ועלו שאלות קשות, אחת השאלות המצויות נגעה בכך שיש ילדים מבתים קשים העלולים לקלקל ולקרר אחרים, וזהו חשש אמיתי לדורות בשונה מהקורה אצלכם בארץ, והיו ויכוחים כאן איך לנהוג. מאז יצאו מפיו המילים הבהירות והברורות שלא לוותר אפילו על נפש יהודית אחת, וזאת למרות שבכנס מחנכים לחצו עליו מכל הכיוונים בשאלות וטענות, הוא לא שינה כמלא הנימה מהוראתו, ופעלנו לפיה, ונוכחנו עד מהרה בגודל ראייתו למרחוק.

■ מה זכור לכם במיוחד מביקורו רב הרושם בעירכם? עין לא נותרה יבשה במעמד הכנסת ספר התורה, ובתום ביקורו ערכה הכנסת ס"ת תחת חופה וזמרה, ואז הרחוב נסגר לכבוד התורה. כשנכנסתי אליו לאחר מכן למעונו, הוא כה התרגש ואמר לי בקולו הנרגש - לא יאומן כי יסופר שסוגרים את רח' לנין מראשי הקומוניזם ומייסדיו לכבוד התורה, וכה היה מרגש הדבר.

הוא גדל בנערותו ברחובות כאלו, עם התרבות הזאת, וידע היטב מי הם הקומוניסטים ונוקיהם וידע להעריך כמה העבודה חשובה להציל יקר מזולל, וכה העריך וייקר כל פעילות שלנו.

היתה פעם שאלה שנגעה לפיקוח נפש, כשהיתה המלחמה בין הלכנים לרוסים בא"י קרים, והיה פיקוח נפש אם לעזוב את המקום מפאת סכנה, והמשפחות בארץ דאגו לשליחים, והוא ליווה אותנו בכל עת, באומרו שהתשובה היא להיות בלבד לפי המצב, ויתכן שמחר תשתנה ההוראה, וראוי לשאול שוב, וכך הכל ממש התנהל רק על פיו, וראינו מעשי ניסים ממש כיצד הוא חדר לכל פרט ופרט בכדי לתת תשובה אמיתית ומעמיקה כדרכו.

■ מה אכן רואים בפירות עמלנו?

בקהילה כיום ישנן מאות משפחות, ויש חדר ובית ספר בית יעקב, וישיבה ומתיבתא לבחורים צעירים וכוללים וכולל לבעלי בתים, וביה"כ פעיל מהשכם בבוקר עד אחרי 10 בלילה. זו הנכנס לכאן יכול לחשוב שאנו ברחוב חזון איש בבני ברק, רוחו שורה כאן בכל הליכות הקהילה.

מלבד זאת מוסדות הקירוב מתחזקים וגדלים כל העת. וזה ניסי ניסים בכל יום, שלא ניתן לתאר, אלא שאנו עוסקים בעשייה ופחות מדברים על כך, ולכן יתכן שלא מוכרת דיה הפעילות העצומה והנשגבה שכולה נוקפת לזכותו.

אנגליה

אודות אנגליה כתבנו בס"ד בגליון וירא - חיי שרה - תולדות, ונביא כאן עוד כמה עניינים

וכך תואר: אחד המקומות בהם שהה רבנו את הזמן הארוך ביותר היה מנציסטר-אנגליה, שבה ביקר במהלך יומיים. זו קהילה חרדית שמונה אלפים, אולי רבבות, חרדים, מלבד היהודים הלא חרדים שגם הם אינם מעטים. הרב אריה ארנטרוב מראשי הקהילה המקומית, וידיו רב לו בהצלחה המיוחדת של הביקור במנציסטר מספר כי זה היה ביקור שמנציסטר לא ראתה כמוהו. בעיקר לילדים החרדים שהם ללא ספק היו הנרגשים ביותר במהלך הביקור, וגם היום שבועיים אחרי הביקור אומרים לנו המחנכים של הילדים שאלו לא אותם ילדים שהכירו. האהבת תורה גברה אצלם שבעתיים. ארנטרוב: "ילדי ביקשו מתנה לאפיקומן לפגוש את הרב של אבא שלהם, הגרא"ל שטיינמן". היום אחרי שפגשו את ראש הישיבה בעת הביקור והוא גם ברך אותם, הם אומרים-וגם מרגישים-שזו הייתה המתנה הגדולה שיכלו לקבל אי פעם. כולם ראו את זה. זה התבטא במיוחד בתפילת ותיקין שבאנגליה היא נערכת לפני שעה 5 לפנות בוקר, ובכל זאת נכחו בה המון ילדים גם בני 5 ו-7, שקמו לפחות ב-4 לפנות בוקר, כדי לזכות להתפלל עם ראש הישיבה. הרושם העז בוודאי נחרת בליבם לכל החיים.

הרב ארנטרוב היה גם "בעל אכסניה", רוב חברי המשלחת התאכסנו בביתו, והתפעלו גם מהדרך בה קדמה העיר את ראש הישיבה. ריגש אותי במיוחד, יהודי זקן שנימנה על ראשוני הקהילה ובהתאם גילו עבר את ה-85, והוא עוד עובד כקברן בחברה קדישא המקומית. ראיתי אותו בכינוס של הילדים שבו נכחו אלפים רבים והנה הוא עומד בירכתי האולם הגדול ובוכה. כמה ימים אחרי הכנס הגדול והביקור, הוא נגש אלי: "ר' אריה, אני חייב לך יישר כח, אני עוד זוכר את העיר הזאת כשאנחנו היינו 12 ילדים חרדים בלבד, ולמדנו קבוצה קטנה בתוככי ב"ס גוי. והנה תראה למה הגענו היום כשנוכחים בכינוס לפחות 2500 ילדים חרדיים!"

שאלת החילונית

זה לא היה פרץ הרגשות היחיד שניצח את המזג האנגלי המאופק, שפרץ. אשה חילונית שעובדת בב"ס החרדי המקומי אמרה אחר הכינוס שהיא ממש לא מבינה איך יכול להיות שבמנציסטר נערך מעמד כה גדול, וגדול הדור כאן והמשיח עוד לא בא...

הרב ארנטרוב: "ישבתי ליד הרבנים, וראיתי את כולם, כולל היושבים ראשונה, מביטיב נכחם ביראה. במיוחד היה זה בעת משאו שי הגרא"ל שטיינמן. שכשהוא דיבר אף אחד לא הוציא הגה, וניתן היה לחתוך את האוויר במחט. כאן, מגלה ארנטרוב, התושבים התכוונו לביקור במהלך שבועיים, לכן גם התוצאות נראות על פני כולם. היה צריך להיות במקום כד להבין כמה מדובר. גם אחרי הכינוס הגרא"ל שטיינמן ישב במקומו וישב יותר משעה על המקום, עד שאלפי האנשים כל אחד ניגש אלי ולחץ את ידו, זה עשה רושם כל ימחה. אנשיכ נגשו אלי ונישקו אותי, באומרים: "חיינו יהי מעתה שונים בזכות ביקור הגרא"ל".

היו ילד אצלנו בקהילה בן 7 חולה במחלה קשה הסיפור נגע ללב של כולם ולכן סידרו לילך עם אביו וסבו פגישה עם הגרא"ל שטיינמן למרות שהזמן היה די מוגבל הילד בן השבע ישב עם הגרא"ל במשך עשרים דקות שבהם ראש הישיבה עודד וחזק אותו. הילד לא נרגע עד שהגרא"ל הבטיח לו כי יבריא ויהיה כאחד האדם. והוא כל משפחתו יצאו אנשים אחרים אחרי הפגישה."

"אחרי הכינוס סיפרו לי שבמהלכו השתתפו ילדים חילוניים שולומדים בב"ס החילוני המקומי "קינג דיוויד", אך המורים החרדים שלהם הביאו אותם להתחזק. הילדים אומרים כי את חלקם לפחות אנחנו נמצא באחד הימים בקהילה החרדית, ללמדך כי הכינוס בכלל וזעקת ה"שמע ישראל" בפרט הותירו רושם בלבבות הצעירים. אגב, בכינוסים השתתפו אנשים מכל הקשת החרדית, כך נראו למשל עשרות חסידי סאטמאר בכינוס המרכזי במנציסטר. הרב ארנטרוב: "מה שברור שמהיום יהיו פחות ילדים/בחורים ללא מסגרת. זאת בעקבות דברי הגרא"ל בכינוס המחנכים בהם זעק כי אין להשאיר ילד או נער ללא מסגרת. הרב אריה ארנטרוב מספר כי בעקבות דברי הגרא"ל התכנסה הנהלת הקהילה והחליטה ליישם את ההנחיה. מילות היסיום שייכות לרבי גבריאל קנופלער, ראש ישיבת 'שערי תורה' המקומית: "בביקור הקצר כולם ראו את כבוד התורה ובלבבם נכנס השאיפה לגדלות, דבר שגרם לקידוש השם."

הגרא"ל ביקר גם בעיר גייטסהד. הרב פסח פאלק, [בעמח"ס מחזה אליהו] אחד מהשלושה שממלאים את מקום הרב ומוסר שיעורים מידי יום לקהילה 'מקומית וכן מוסר שיעורים בסמינר המקומי. הרב פאלק אומר כי גייטסהד זכתה לחוש את כבוד התורה. כאשר לוותיקי 'זעיר זה הזכיר את המעמד שהיה בעיר לפני 50 שנה, עת הגיע לכאן רבי אהרון קוטלר. הרב פאלק:

"אמנם גייטסהד היא "מקום תורה", אבל מעתה יעריכו כאן יותר את התורה, זה .. ביקור שלקח לא יותר מ-3 שעות אבל עשה הרבה לכולם. כל הציבור חיכה אך לא כולם זכו. חלק מקבילות הפנים התבטלו בחוסר זמן, אך בישיבה כולם ראו ושמעו והתחזקו מאוד. הילדים לא הספיקו לשמוע ורוחם הייתה נפולה עליהם, אחד מהרבנים רצה לעודד את רוחם ואמר להם שכתוב "אילו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה דיינו" זה גם היה כאן אצלנו, כולם התכוננו ולא כולם זכו לראות אבל דיינו... מה שברור שחג השבועות בוודאי יראה אחרת".

הרב פאלק מספר סיפור שעשה כנפיים בגייטסהד. רצינו לדעת איך להתכונן לבואו של ראש הישיבה, אז אמרו לנו אתם לא צריכים להכין כלום רק ביקשו מאיתנו תכינו תפוח אדמה אחד, ואותו יבשלו לראש הישיבה בכלים משלו. הכנו בדחילו ורחימו את תפוח האדמה הבודד. אבל בסופו של דבר בגלל הביקור הקצר לא היה זמן אפילו לבשל את התפוח אדמה הבודד, וראש הישיבה לא שתה ולא אכל כלום אצלנו. אבל לבסוף תפוח האדמה בושל במנצ'סטר. כך הבנו מה היא הסתפקות במועט".

לכ' הגאון בצלאל ראקוב שליט"א
שמחתי לשמוע כי מצב בריאותו הולך ומשתפר קצת
יתן הי"ת שנוכח לשמוע בשורה טובה על רפואה שלימה ויוכל להמשיך
לנהל עדתו בטוב ובנעימים כדרכו מאז.
הכו"ח בברכה

ארצות הברית

על המסע הראשון לארצות הברית כתבנו בגליון פר' מקץ. ונביא כאן עוד פרטים.

הלך למקום אחר

סיפר הרב יחמאל בויאר שבעת שהותו של מרן במונסי כל הפמליה שכנו בביתו המפואר של הנגיד ר' שמעון גליק, ומרן עצמו שהה עם ר' משה בבית שלו בקומה אחרת ולא עם כולם, הסיבה לכך, היא הרגישות מיוחדת בבית אדם לחברו. הוא ידע כי לכולם הרב גליק יגיש אוכל מפואר כדי המלך וכו' כל מיני ענייני נוחות, ואילו מרן עצמו הרי אוכל רק פת חרבה, ולא רצה שירגישו נבוכים, ולכן הלך לאכול במקום אחר, שירגישו בנוח. כי תבע מעצמו את הסיגופים ולא מאחרים.

זהירותו של רבנו בעיני ממון

סיפר נכד רבנו הרה"ג ר' אשר שליט"א כשרבנו היה באמריקה [באחד ממסעותיו לחיזוק יהדות אמריקה] התאכסן בבית ר' שמעון גליק נ"י, והיה לו בית נפרד בחצרו, באחד הימים שיצא לתפלת שחרית לפתע שב על עקבותיו, שאלו לרבנו מה קרה? השיב רבנו שברצונו לראות אם כיבה כל האורות בבית האכסניה שלו, והסביר רבנו זה לא בית שלו, נתן לי רשות להשתמש, וזה רק כשאני נמצא ברשותי להדליק האורות, אף שאין עניית במקום עשירות, אבל אנחנו צריכים להיות בסדר. [למעשה התאורה היתה מכובה].

כל הכסף נפרע

עוד דבר מופלא היה שר' שמעון גליק נ"י לקח על עצמו כל הוצאות נסיעת רבנו שעלתה סכום גדול, ולבסוף הקב"ה החזיר לו פי שלש מעלות הנסיעה, וכך היה המעשה, ר' שמעון היה שקוע ראשו ורובו בדבר נסיעת רבנו, והיו ניירות ערך שהוצרך למכרם, וביקש לפני הנסיעה מעוזריו שימכרו את הניירות, באמצע המסע נכנס לרגע למשרדו, נתברר ששכחו עדיין למכור את הניירות, וביקש שימכרו את זה היום, ובדיוק באותו יום זה עלה פי שלש, ולאחרי יום זה נפל, ומשמשים התגלגל שכל מה שהוציא על נסיעת רבנו הרויח פי שלש.

לנחות בשביל מעריב

כשחזר רבנו במטוס מיוחד ויקר, אמר לו הקרבניט שכאן זה מטוס שנותנים את הבקשות של הנוסעים, ושאל מה רבנו רוצה, וחשב רבנו ואמר שהוא רוצה לעשות הפסקה באמצע הטיסה כדי להתפלל מעריב לא בתוך הטיסה. והסכים לכך הקרבניט, ועל אף שזה היה הוצאה גדולה ויקרה, עצרו ונחתו במיוחד באיים הקרבים כדי שיכולו להתפלל מעריב במנוחת הנפש.

וראו כל עמי הארץ

מספר הרב "פרידמן: מטוס הגמבו של חברת אל אל היה מלא מפה לפה המקומות שהוקצו למשלחת היו על הספון העליון מחלקת עסקים קטנה שמנוחת ע"י מדרגות משאר חלקי המטוס בתאום מוקדם עם הרב יוחנן חיות מי שמופקד על הטפול בנוסע הדתי ניתנה הוראת שרות מיוחד לנוסעים באותה מחלקה.

מטבע הדברים היה אמור להוצר לחץ של נוסעים שיבקשו לעלות למעלה במשך הטיסה להתייעץ ולהתברך, הדיילים עמדו במשימה בנחישות מרובה כדי למנוע תנועה בלתי פוסקת של נוסעים בספון העליון, אך הלחץ לא חדל לנוסעים הפצירו והדייל בשלו. כעבור מספר שעות של טיסה נגש אלי

הדייל ובפיו שאלה אולי אתה יכול להסביר לי מה הם רוצים מדוע הם מתעקשים לעלות ולהפריע, מה הלחץ הזה לקבל ברכה? לא יכולתי להסביר לו, מה אפשר לאמר לאדם שרוחק מהוויה הזו של צבור החרדי לדבר ד', האמון על אמונת חכמים.

היתה נכות בצורת השאלה לא חלילה קנטרנות, אבל איך תסביר? הדרך הלכה והתארכה האורות במטוס כבו והצוות הגיף את החלונות האטומים כדי להחשיך, אנשים עצמו את עיניהם ונרדמו, רק במושב הקדמי ביותר שעל הספון העליון דלקה מנורת צד שאורה עמום, רבנו היה שקוע במושבו כשבידיו הדפים המצולמים של עמודי הגמרא, הכל מסביב חשוך גם את שנתו, והוא שקוע בלמודו הקבוע במסכת מנחות, ככל שהדרך לאמריקה הלכה והתקצרה נעורו נוסעי המטוס משנתם.

האורות נדלקו ושוב תנועה ערה ואז ניגש אלי הדייל ובפיו בקשה הוא נעץ בי מבט נבוך מעט, ושאל האם אתה יכול לסדר לי ברכה? הוא בקש כיפה מאחד הנוסעים כשלארשו נותר כובע, ונגש בצעד מהסס לבקש ברכה.

מה קרה שאלתי אותו מה השתנה? אינני יכול להסביר הוא אמר בקול חרישי, אני לא מבין אבל ראיתי ראיתי אדם שיושב עם נורה קטנה ולומד תורה כמעט כל הדרך, המראה הזה הסעיר את רגשותי החלטתי לבקש ברכה, וראו כי שם ד' נקרא עליך כך זה כשאדם עושה את המוטל עליו, כשהרצינות קורנת ממעשיו כשהאמיתיות ניכרת כלפי חוץ כל אחד יכול כמה זה מחייב.

כשנשאל רבנו "ילמדנו רבנו, עד כמה אדם חייב?" ואז הוא פתח את הספר (אליהו רבה יג) ונתן לנו לעיין: "שבעים אלף שנהרגו בגבעת בנימין, מפני מה נהרגו?

לפי שהיה להם לסנהדרין שהניח משה ויהושע ופנחס בן אלעזר עמהם, היה להם לילך ולקשור חבלים במתניהם ולהגביה בגדיהם למעלה מארכו בותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל, יום אחד ללכיש, יום אחד לבית א-ל, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וכן בכל מקומות ישראל, וילמדו את ישראל דרך ארץ... כדי שיתגדלו ויתקדשו שמו של הקב"ה בעולמות כולן שברא מסוף העולם ועד סופו - והם לא עשו כן, אלא, כשנכנסו לארצם, כל אחד ואחד מהם נכנס לכרמו, ליינו ולשדהו ואומרים שלום עליך נפשי, כדי שלא להרבות עליהם את הטרחה". והוסיף: ראו עד כמה מגעת חובתו של כל אחד שיכול, לדאוג לרוחניותו של הזולת, של הכלל..."

אני נוסע כדי להאחיב ולייקר את לומדי התורה על המון העם. אני נוסע כדי להאחיב ולייקר את התורה על לומדיה. אני נוסע כדי לייקר את רבנו על תלמידהו, אני נוסע כדי לזעוק שהכל תורה ובלי תורה אין שום דבר. אני נוסע כדי להכריז תורה וכל השאר הבל",

בס"ד. ז"ך אלול תשס"ד בני-ברק
לכב' השואלים מהסמינר בני יורק ד' עליהם יחי
בענין מה שספרו למרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן שליט"א על הצרות שיש רח"ל בסמינר, ובקשו עצה לחיזוק.

הנה אחרי שספרו הדברים למרן שליט"א את הדברים נאנח מאד... ובתור עצה לחיזוק אמר שכדאי שכל אחד בין ההורים ובין התלמידות יראה לקבל על עצמו להתחזק בענין "ויתור" שיראה לוותר דבר לחברו. בברכת כתיבה וחתומה טובה יצחק רוזנברט

הנסיעה השניה לארה"ב חשון תשס"ה

בה' חשון עד י"ט חשון תשס"ה נסע רבנו וצוק"ל למסע שני של חיזוק בארצות הברית. נביא כאן שו"ת שנשאל מרבני ארצה"ב. ועל פרטי הנסיעה בכל עיר ומדינה נביא אי"ה בהמשך.

וכשרבנו נסע למסע חיזוק בחשון תשס"ה לארצות הברית, הקפיד לנסוע לפני ז' חשון כדי שלא יצטרך לומר בחו"ל ותן טל ומטר.

בקבלת פנים בבית כ"ק מן האדמו"ר מנובומינסק שליט"א

כתוב במשנה בסנהדרין (ע"א ב') כינוס לצדיקים טוב להם וטוב לעולם. ומה נקרא כינוס לצדיקים, היום בדורינו האם אדם יכול לומר שהוא צדיק? אם רואים שהאומרים היו מחזיקים את עצמם לבינונים, כמו שאמר רבה אנא בינוני, האין אדם בזמנינו יכול לומר שהוא צדיק, האם הוא צדיק יותר גדול מרב? הרי לא שייך, וא"כ האין שייך בזמנינו כינוס לצדיקים? אך זה הכל כשדנים כל אחד בפרט, אבל בכללותם אם מתאספים יחד בשביל דבר מצוה, זה נחשב כינוס לצדיקים.

וכיון שכתוב במשנה שזה טוב להם וטוב לעולם, מוכרח לצאת מזה דברים טובים, כי אם לא, במה זה טוב לעולם, אלא ע"כ מפני שיוצא מזה תועלת. א"כ צריכים לקוות כשבאים לכוז כינוס שמתאספים כל ה"ערליכע יידן" עם רצון טוב, וכל אחד רוצה באמת שיפעלו בשביל היידישקייט, וכמו

שהזכירו שצריך לראות האין לעקור ולשרש את ה"גוייסקייט" מה שיש, יש לקוות אי"ה שבמשך הזמן זה ייעקר מהשורש, וכמו שרואים שהיתה מהפיכה באמריקה, מה שלפני המלחמה כמעט ולא היו ישיבות באמריקה, רק ישיבה אחת או שתיים בכל המדינה, ולא היו חדרים כמו שיש היום, הכל ה' פחות, ואח"כ ב"ה צמח מאד, אמריקה עלתה מאד! רק כמו שהזכירו שצריך לעלות עוד יותר.

והנה כולם יודעים את המעשה מה שהגמ' בעירובין מביאה שר' פרידא ה' לו תלמיד שה' צריך ללמוד אתו כל דבר ארבע מאות פעמים, כזה צידקות! שיהי' לכן אדם כזו סבלנות ללמוד דבר אחד ארבע מאות פעמים! ופעם אחת רבי פרידא היה צריך ללכת לאיזה דבר מצוה, והתלמיד הרגיש שעוד מעט הרבי הולך, וזה הפריע לו לריכוז, וה' צריך לחזור וללמוד אתו עוד ארבע מאות פעם, ובסך הכל זה "שמונה מאות פעמים".

אומרת הגמ' שיצאה בת קול ושאלה את רבי פרידא מה אתה רוצה אם שיהי' לך אריכות ימים גדולה או שכל הדור יזכה לחיי העולם הבא, והשיב שרוצה שכל הדור יזכה לעולם הבא, ואמרו בשמים שיהי' לו את שתיים גם שיהי' ארבע מאות שנים וגם שכל הדור יזכו לעולם הבא.

וצריך להבין מה הפשט שכל הדור יזכה לעולם הבא? הרי בכל הדור בודאי היה כאלה שהיו מחללי שבת, ואפי' שהדורות הקודמים לא היו כמו היום, אבל בכל זאת מחללי שבת ואוכלי נבילות וטריפות וכל מיני חטאים בודאי היו גם אז, וכי כולם היו צדיקים?

הרי תמיד היו גם רשעים, וא"כ האין שייך שיוזכו כולם לעולם הבא? אדם שחילל שבת האין לפתע יזכה לעולם הבא, מה קרה? אמנם רבי פרידא עשה מצוה, ובודאי זה דבר גדול שהוא מסר את נפשו כ"כ בשביל שהתלמיד ילמד תורה, ולמד אתו שמונה מאות פעמים! ובשמים באמת העריכו את זה, עד כדי כך שאמרו לו שיכול לבחור את זה או זה, אבל מה זה מועיל לזכות את כל הדור לעולם הבא.

ואפשר לומר כך, הנה כשאדם חוטא קשה לו מאד לצאת מזה, כי כשנכנסים לבוץ קשה לצאת מזה, ואדם ששקוע רח"ל בחטאים אינו יודע האין אפשר לעשות תשובה, האין אפשר להיחלץ ממצב כזה קשה? אבל אם מרימים אותו מעט, הרי זה כמו שנותנים לו סולם לעלות. וזה מה שהועיל רבי פרידא עם המסירות נפש הגדולה שלו לתורה שכל הדור התרומם קצת, וכשמתחילים להתרומם, אפשר כבר ללכת הלאה, וכל אחד יכול לזכות להשיג עולם הבא.

ממילא גם בדור שלנו, אי אפשר לעשות שבבת כולם יחזרו בתשובה, יש בלי עין הרע חמש או שש מליון יהודים, וחלק גדול מהם לא שומרים שבת, וכנהג עוד עבירות חמורות מאד, ואי אפשר בבת אחת להחזיר את כולם בתשובה, אבל מה שאפשר לעשות זה לנסות להתרומם קצת, ואם מתרוממים יש לקוות שגם אחרים יתרוממו ע"ז, ויש תקוה שיתרוממו יותר ויותר עד שיגיע מצב שיהיו הרבה יהודים שיהיו שייכים לעולם הבא.

ואמנם המצב עכשיו קשה מאד, אבל צריך לקוות שהציבור הזה שמתאסף כדי לקדש שם שמים יצא מזה תועלת גדולה, וכל כלל ישראל יתרומם, וכשמתרוממים קצת, הכל כבר אחרת, ואפשר כבר לקוות שאחרי שיתחילו קצת לצאת מהבוץ, אולי הקב"ה יעזור שאנשים יתרוממו בחיי היום יום, ויתרוממו יותר שיתוספו בני תורה וישיבות ויתרבו לומדי תורה. והרי יש הרבה אנשים שהם עצמם רחוקים מאד מיהדות והילדים שלהם הולכים לישיבות, ויש ג"כ הורים שצועקים חמס שילדיהם לא ילכו לישיבות, ובכל זאת מתרוממים קצת.

וממילא אם יתרוממו קצת הקב"ה יעזור שיתנתקו לגמרי מה"גוייסקייט" ויתקברו יותר להקב"ה.

הקב"ה יעזור באמת שבקרוב כולם יתרוממו להתקרב אליו ית', ויתרבו לומדי תורה ושומרי מצות וכל הדברים הטובים שהקב"ה רוצה, ונוכל לזכות לביאת המשיח במהרה בימינו אמן.

בכינוס מועצת גדולי התורה

נשאל רבנו בכינוס מועצת גדולי התורה דארצות הברית:

■ לאחרונה הסלימו הרפורמים את פריקת עולם, אפילו בדברים שהזכרנו האמריקאים ברובם מתנגדים. היות והללו מתיימרים לדבר בשם היהדות ומתיימרים לייצגה, זה נראה בעיני הגויים כאילו היהדות תומכת בעניינים אלו. מלבד הסילוף, זה גם חילול ד'. האם על היהדות הנאמנה לבטא דעתה ולצאת חוצץ בסוגיה זו, או שמא יפה לזה השתיקה?

ת. הרפורמים הם מזויפי התורה ומסלפיה התורה. בראש ובראשונה, אסור לשחק במיוחד כשמדובר באיסורי דאורייתא! יש לצאת חוצץ נגד עוקרי התורה, בקול גדול. יש להקיע אותם, כדי שהכל ידעו שהם מסלפי התורה ועוקריה, שאין הם חלק מהיהדות, ואין הם מייצגיה.

■ עוד מעט יסיימו מחזור נוסף של הדף היומי. יזמה זו היא אחד הגורמים לצרף יהודים נוספים למעגל הלמוד. כיצד יש לפעול כדי לעודד זאת?

והשיב: בוודאי שכל אחד חייב לקבוע עיתים לתורה. אולם צריך להדגיש כי לימוד הדף היומי טוב לבעלי בתים ולא לבני תורה ואברכים שעליהם ללמוד בעיון. כל מי שיכול, עליו לשקע את עצמו בלמוד לעומקה של סוגיה. אולם זכות גדולה היא למהר"ם שפירא זצוק"ל שחולל את הרעיון והביא המונים

המונים אל לימוד הגמרא! זהו רעיון כביר ואשרי חלקו של כל מי שמרבה ספסלים בבת המדרש! כאשר עושים ארוע גדול, עצם הפרסום והעיסוק בנושא, בוודאי גורם למודעות גוברת ומביא רבים נוספים למעגל הלמוד.

■ האם יש לעשות מעמד נפרד לדוברי עברית ולדוברי אנגלית? והשיב: ברוב עם הדרת מלך! עוד צריך לדעת, כי גדול תלמוד המביא לידי מעשה. לכן, כאשר לומדים את הדף היומי, כדאי להוציא שתי הלכות הנוגעות למעשה, מתוך הדף הנלמד - כי גדול תלמוד המביא לידי מעשה. כבר בא הדבר אל מרן הגר"ש אלישיב והוא תומך מאוד ברעיון.

■ בעית הנושאים באמריקה הולכת וגדלה. כיצד יש לדאוג לבחורים אלה? והשיב: חייבים לעשות את הכל כדי שבחורים אלה לא ינשרו לרחוב, ולפעול כדי שישארו במסגרת ישיבתית. הפתרון הוא אך ורק במסגרת של ישיבה - אף אם יש צורך ליסד ישיבות מיוחדות בהם הצוות יהיה רגיש יותר ומבין ללבם של בחורים אלה חייבים לשמור על כל אחד שישאר במסגרת הישיבה ולא יגיע לרחוב! מדובר בנפשות! אסור לוותר על אף אחד! ■ ישנה בעייה חינוכית קשה, כאשר ילדים רבים, חלשים, אינם מצליחים למצוא מוסדות חינוך ראויים. כיצד ניתן לפתור את הבעייה?

והשיב: כבר העלתי את ההצעה הזו בכנס המחנכים בליקוד: צריך להקים בכל מקום ואתר ועד של רבנים "בי"ד לענייני חינוך" כשועד זה יהיה המוסמך לסדר כל ילד במסגרת החינוך המתאימה לו והראוייה לו.

■ ובעיה קשה נוספת, מענין לענין באותו ענין: מה באשר לשאלת הבנות שאינן מתקבלות לסמינרים, כאשר לעיתים המנהלים אינם נכונים להכניס תלמידות בגלל שהבית לדעתם אינו מתאים למסגרות?

והשיב: הבעייה היא קשה מאוד. מחד גיסא, כאשר הבית אינו מתאים, זה יכול להשפיע על התלמידה והיא עלולה להשפיע על חברותיה ולפגוע בחינוך. מאידך גיסא, היינו מפסידיים גם כמה מגדולי הדורות ואפילו מאבות האומה, אם היינו צריכים לשפוט לפי בית ההורים או לפי האחים. צריך לזכור שזה ממש דיני נפשות, ודיני נפשות לא "ננים ביחידות". ובכלל, לפעמים בהחלטה של מנהלים, עלולים להתערב גם שקולי יוקרה וכבוד! אם אכן יש חשש לפגיעה ברוחניות של המקום, בוודאי שאסור להסתכן חלילה בהשפעה שלילית! אבל כל מקרה צריך להשקל לגופו, ואין להכריע לבד בדיני נפשות! בענין זה, ועדת רבנים חשובים שתוסמך בכל עיר ועיר, יכולה לשקול את כל הצדדים באחריות ולקבל הכרעות מחייבות!

■ האם כדאי הוא שאגודת ישראל באמריקה תתערב גם בנעשה בארץ הקודש ע"י ארגון "בצדק"?

והשיב: "ארגון זה", אם יפעל נכון, ביכולתו לפעול גדולות ונצורות. כיון שהפעלתו של הארגון אינה כרוכה בהוצאות שלא ניתן לעמוד בהן, בוודאי שיש לפעול, כמובן בהכונתם של גדולי התורה...

■ כרבנים, מובאים לפנינו שאלות רבות של סכסוכים מכל הסוגים. מלבד הטפול יש כל ענין בגופו, האם יש דרך לפעול גם באופן מחנך?

והשיב: יש להפנים אצל האנשים שצריך להיות מנוצח! אדם הרוצה לעבור את העולם בשלום מבחינה רוחנית, עליו להיות מנוצח. צריך לזכור: המנוצח הוא המנוצח! המנוצח הוא המנוצח! כמובן, שלא מדובר בעניינים של רוחניות, שאז בודאי צריך לפעול רק לפי רצון ד', אי אפשר לוותר! כשמדובר בעניינים רוחניים, אז אין לאדם רשות לוותר. אבל ברוב המקרים, אם נבחן אותם בכנות, הרי השאלות הן שאלות של גשמיות: כסף, כבוד, סמכויות, שליטה... חייבים להפנים שהמנוצח הוא המנוצח!

■ אם רב רוצה ליסד קהילה שיהיו בה רק בני תורה ואברכים והוא נמצא במקום שיש בו גם כאלה שאינם עונים על ההגדרה הזו. האם יש לו את הזכות ליסד קהילה כזו?

והשיב: השאלה איננה האם מותר - שהרי כל אחד יכול ליסד מה שלבו חפץ. השאלה היא האם זה נכון ליסד קהילה מתוך גישה כזו. במקרים כאלה האדם צריך לבדוק את עצמו, האם אין כאן רק שאלה של גאווה, על מנת שיכול אדם להתהדר כי בקהלתו ישנם רק כאלה וכאלה. העקרון חייב להיות שונה: צריך שלקהילה תהינה דרישות רוחניות, צריכים להציב את הרף, ומי שמתאים את עצמו לדרישות האלה, הוא יוכל להשתתף לקהילה. השאלה אינה "מי", אלא "מה". כל מי שיתאים לדרישות, צריך שיוכל להשתתף לקהילה, שיהיה לו שער פתוח.

■ לעיתים נסיבות הזמן, המקום וסוג האנשים המשתייכים לקהילה מחייבים להתחשב בהם בהכרעות. ואכן, אמריקה על בעייתיה הרוחניות, שונה מאשר ארץ הקודש. איך צריכים הרבנים האמריקנים לנהוג?

והשיב: אין שתי תורות! יש תורה שבכתב ותורה שבע"פ, ותורה אחת היא! אין תורה לארץ הקודש ותורה לאמריקה. אם לעיתים נדרשת הוראת שעה, חייב להיות רק אדם גדול מאד, כפי שמצינו בגדולי הדורות שהיו, שרק אדם כזה יכול להורות על הוראת שעה. אם באמת מתעוררות שאלות קשות, אסור לטפל בהן אלא חייבים להפנות אותם ולהמלך בגדולי ופוסקי הדור, אל השופט אשר יהיה בימים ההם ולעשות ככל אשר יורו...

■ ישנן שכונות שבהן מכהנים הן רבנים חרדים והן רבנים המכונים "מודרנים". האם מותר להשתתף עמם באגוד משותף כי ביחד ניתן לפעול ביותר שאת למען האינטרסים המשותפים ולעשות יותר למען היהדות?

והשיב: אנשים אלו לא מאמינים ברבנות. רבנים אלו אינם מאמינים ברבנות. זו פשוט עקירת הדת. כל שיתוף פעולה עם "רבנים" כאלה, זו עקירת הדת! עוד לקט שאלות מאסיפות הרבנים שנשאלו בשיקגו, טורונטו ובשאר מקומות:

■ ישנם רבים שרחוקים מעולמה של תורה. כרבנים, מה עלינו לעשות כדי לקרבתם?

והשיב: אתם פועלים בקרב הקהילה אך גם היצ"ר אינו חדל ממלאכתו. צריך לדעת שיש צמא גדול. הנשמה רוצה אבל הגוף מפריע. מהו דין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני? אלא למעשה האדם רוצה! צריך להסיר רק את התנגדות הגוף. צריך להביא את האנשים אל התורה, זהו הקירוב הגדול ביותר. טעמו וראו כי טוב ד' - ואחר שיטעמו כבר יראו וירצו עוד. ברגע שאדם יקבל מעט חיות בלמוד וכשיחוש בגישמאק, הוא כבר ירצה בעצמו! חובת הלבבות כותב שאפילו אדם שמגיע לדרגת מלאך, עדיין אינו מגיע לדרגת מזכה הרבים. חייבים לעשות את הכל, עד שהעיר תהפוך להיות עיר שכולה יראים ושלמים, עיר של תורה.

■ האם עדיף לעסוק בקירוב רחוקים, או לעבוד עם ה"קרובים"?

והשיב: בוודאי ש"קירוב קרובים", והכי חשוב לעבוד עם הקרוב ביותר - הוא עצמו. בכל אחד ואחד יש את "רחוקים", שבתוכו, וחייבים לקרבו...

■ עד כמה חייב בעל הון להשקיע את כספי הצדקה בעירי בבחינת עניי עירך קודמים, וכמה להוציא למטרות כלליות מחוץ לעירי?

והשיב: ישנם בעלי יכולת בודדים שנותנים ממש את מעשר כספם לצדקה. בוודאי שיש, אך רובם של בעלי היכולת אינם נותנים מעשר בשלמות! דווקא העניים הם שנותנים. האברכים נטולי היכולת, אלה שחיים על פת לחם, הם שנותנים במסירות נפש והם גם הראשונים לתת! כל גבאי צדקה יודע זאת ורואה זאת בחוש! אילו כולם היו נותנים מעשר כספם כראוי, הרי שהשאלה לא היתה קיימת, כי יש די במעשר שבידי צבור החרדים לדבר ד', לפתור את כל צרכים של היהדות החרדית.

לגבי מתנת שכיב מרע השאלה היא אימתי זה חל: עם גמר מיתה או לאחר גמר מיתה. ולכאורה, מה זה משנה? הרי זה ענין של רגע בודד? הרף רגע! אלא רואים שאפילו כשמדובר בכזה חלקיק שנייה, אדם מתקשה להפרד מכסף.

בוורשה היה הגביר המפורסם ונדיב הלב, שבנה את בני ברויידא. הוא הניח סכום כסף גדול שיינתן לשיבה לאחר מותו. מרן הח"ח, מרן הגר"ח ועוד אדם נוסף שאינני זוכר מיהו, היו האפורוסים. והנה, לאחר הסתלקותו, גייסו היורשים את מיטב עורכי הדין והצליחו לבטל את המתנה. והתוצאה: מה שאותו נדיב לב נתן בחייו, זה התקיים וזה עמד לזכותו בעולם הבא. אם היה נותן את אותו סכום בחייו, זה היה עומד לעד!

גם בחיפה היה יהודי בעל מפעל, שהשאיר בצוואתו את מיטב כספו לשיבה - אך במציאות, היורשים לא העבירו כלום! כששותפו ראה זאת, הוא העביר סכום אדיר לצדקה בחייו, והשאיר לעצמו רק סכום שממנו יוכל לחיות בכבוד עד סוף ימיו. צריך להחזיר זאת באנשים. כמה האדם יכול לאכול בחייו? לאיזה סכום נזקקים ילדיו? אם האנשים יפנימו זאת, יהיה די לכל המטרות...

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין מגיעים למלון במנהטן, מרן יוצא מהמכונית ומתקבל ע"י ר' שמואל בלום ועוד עסקנים חשובים, עולים שתי קומות לחדר גדול, ומסביב יושבים כ-50 רבנים שדנו במשך היום בכל מיני נושאים.

שאלות רבות מופנות למרן, לדוגמא:

א. שאלה: כמה זמן רב צריך להקדיש לקהילה וכמה לעצמו. תשובה: כ"א יש לו מספיק זמן גם לעצמו וגם לקהילה, כמובן שברגע שרב לוקח על עצמו עול ציבור, הוא צריך להתמסר לציבור:

ב. שאלה: האם לשתף וכמה את רבני המזרחי. לפני שנגמרה השאלה נשמע קולו של מרן: אין כזה דבר! המנחה לא קולט וחשב שמרן לא הבין, ושוב חזר, ואז נשמע מרן תקיף באומרו - אין כזה דבר 'רבני מזרחי'! הם אנשים שאינם מאמינים, אינם מקפידים לשמור דינים דרבנן, ואין לנו שום עסק עמהם.

אלה מילים כדורבנות לאמריקה המגושמת. ג. שאלה: אנשים רוצים לומר תפילה לשלום המדינה האם להתחיל איתם או לא. תשובה: אני לא עונה על שאלה פוליטית...

כולם מחייכים ונהנים מפקחות, ענווה, מחשבה, ותשובה חריפה בין רגע של 'כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה'...

בס"ד, החיים והשל' להו"כ שב"ז ע"ה הגאון המפורסם ר' ... שליט"א ולכל בני ביתו אך טוב וברכה כל הימים

אחדשה"ט כפי שמסרו לי כמה רבנים ראשי ישיבות מאמריקה היות שבזמן האחרון כמה אנשים חשובים ממועצת גדולי התורה אשר באמריקה הלכו במנוחות לחיי עולם הבא, וכעת חסר אנשים אשר ישאו בעול הציבור והמליצו על כ"ג שיסכים להיות חבר המועצה, ואם כי צריך לקחת מזמן

למוד התורה, אבל ביטולה זהו קיומה ולכן גדולי התורה מהדורות הקודמים לקחו עליהם העול הזה, וזה מוטל על כל חכם בדורו, בכן בקשוני לפנות למע"כ שיסכים להכנס בעול הציבור, וכפי שמסרו לי אין הרבה אסיפות של המועצה נדמה לי שזה רק פעם בחודש או פעם בשבועים. ובכן אחכה לתשובתו בזה, ויתברך כ"ג בכל טוב ברוחניות ובגשמיות בהרבצת תורה ויראה כיד השם הטובה עליו ויזכה הוא וכל בני ביתו בהטוב ההוא בזה ובבא.

כנס חיזוק יהדות ארה"ב

ראש הישיבה מלווה באדמו"ר מנובימנסק יוצא למעמד. מגיעים למקום, לא יאומן!!! על מגרש ספורט הקים מיועצו הר"ר שמעון אהל ענק המכיל 5,000 מקומות ישיבה ועוד כמה מסכים בחוץ. האולם מלא על גדותיו, וכאשר מרן נכנס עם האדמו"ר מנובימנסק הקהל פותח בשירה אדירה 'מים על ימי מלך תוסף'.

עולים על במה גבוהה, מתיישבים, מזמינים את האדמו"ר לשאת דברים. הרבי מדבר על הזכות הגדולה שיש בביקור שכולו רק לחיזוק. ובאמת כ"א צריך לקחת לעצמו הלכה למעשה בחיזוק. ומסיים בברכה ותודה לרבנו ראש הישיבה.

ואז מזמינים את מרן רבנו לשאת דברים. ברגע שמרן נעמד לשאת את דבריו, כל הציבור כאיש אחד מתפרץ בסערת רגשות ובתפילה של 'מים על ימי מלך תוסף' - בשירה אדירה. השירה נמשכת כשבע דקות תמימות ואז מבקשים להפסיק. מתיישבים ומרן פותח דבריו בדברי הרמב"ם שמבטא אמונה בלידע את ה'. ידיעה. לא מספיק אמונה, אלא צריך לדעת ולהכיר. כל יום וכל רגע - יותר להתבונן ולראות השגחה על כל צעד ושעל.

עוד הזכיר מרן את הגמ' (שבת נ"ג ע"ב) מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק, ולא היה לו שכר מניקה ליתן, ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה והניק את בנו. אמר רב יוסף: בא וראה כמה גדול אדם זה, שנעשה לו נס כזה. אמר לו אביי: אדרבה, כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית.

והקשה מרן מדוע גרוע, לכאורה ר' יוסף צודק. והסביר מרן כי אדם שזוכה לזה נס, פירוש שבדרך זו רוצים שיראה השגחה פרטית איך לתינוק יש אוכל. ואביי מוסיף נכון שהוא צדיק, אבל חבל שצריך כזה שינוי בבריאה כדי להראות לו ולא מספיק בדרך הפשוטה של כל רגע ורגע אדם גיוון ומתפרנס ממנו יתב'. ואמר מרן שכל אחד ואחד צריך להתלות בו יתברך, ולחשוב כמה שיותר שהכל מאיתו ית' ואז יתרום הוא ובני משפחתו. וסיים בברכה שנזכה לגאולה בקרוב.

מיד כסיים פרצה שוב שירה אדירה מפי אלפי המשתתפים, "וטהר לבנו לעבדך באמת". איזה מילים שמבטאות את כל המעמד הענק והמורום. לא רוצים כלום, לא שווה כלום, רק דבר מבקשים - טהרת הלב.

לאחמ"כ דיבר המשגיח הג"ר מתתיהו סלומון באנגלית על גדול המעמד ועוד. מסתיים הכנס קמים מתברכים לשלום.

יום שלישי, י"א מר חשון בורו-פארק. השכמה לתפילת ותקין וארוחת בוקר. בסביבות השעה 10:00 יוצאים לכיוון בורו-פארק לבית האדמו"ר מנ"ר בומינסק. כאשר מגיעים אל הבית, האדמו"ר כבר מחכה למטה ומקבל את ראש הישיבה בשמחה ואהבה. עוד נמצאים שם ראשי קהילת אגודת ישראל באמריקה, ר' שמואל בלום ועוד...

עולים אל הבית שם מחכים כל גדולי ואדמו"ר בורו-פארק לקבלת פנים. בקושי רב מפלסים דרך אל סלון הבית, אבל בס"ד מגיעים למקום. האדמו"ר מקבל את פני מרן בברכת ברוכים הבאים לחזק את יהדות אמריקה, ומכבד את הרב הורביץ, ראש הישיבה שם שיפתח בדברים.

הרב הורביץ מדבר על הבעיה המרכזית של אמריקה שלומדים הרבה דברים מהגויים, וחיים עם המושגים שלהם, ושוכחים שכל בוקר אנו אומרים "שלא עשני גוי", ובבכיות הוא מציין שהיום הוא יום יארצייט דרחל אמנו - ומסיים ב"קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה".

אחריו מתכבד מרן לומר דברים, ומדבר על המשנה בסנהדרין (פרק ח' משנה ה') 'כינסו לצדיקים הנאה להן והנאה לעולם'. עצם כינוס לצדיקים - מי ראוי לצדיק, לא כ"א זוכה, ואיך התנא רבי הק' אני יכול אלא כשרבים מתכוונים לאותו דבר זה מתבטא בכינוס לצדיקים.

והוסיף מרן את הגמ' של ר' פרידא שלמד עם תלמידו שמונה מאות פעם וזכה שהוסיפו לו אריכות שנים ושכל דורו יכנס לגן עדן. ושאל ראש הישיבה וכי לא היו רשעים - אפילו במשהו - באותו דור? ואיך זכו להיכנס לגן עדן? אלא כמו שר"י סלנטר אומר שכאשר יהודי אחד מניח תפילין פה, הוא מציל משמד יהודי אחר בפאריז, וכמו"כ כאן, ר' פרידא כ"כ מסר נפש למען אהבת תורה, ובכך הוא זכה להרים את כל הדור למצב שאפשר לעבור ולעלות למקום בג"ע. כמו בני"א שצריך לעלות בסולם ולא יכול, בעזרה קטנה לעלות לשלב ראשון הוא ממשיך לעלות למעלה, כמו"כ זה מה שר' פרידא עשה לדורו. והמשיך מרן בקול עצור מבכי כשקולו נשקב:

זה תפקידנו בדור שלנו, כ"כ הרבה יהודים מרוחקים מתורה ויראת שמים, אולי נזכה ונביא אותם למצב של עלי' לתור"ש.

דברי רבנו בבנס חיזוק בבור פארק י"ז חשוון

ידוע לכולם כי המצוה הראשונה של עשרת הדברות היא "אנכי ה' אלקיך" והרמב"ם מתחיל את הלכות יסודי התורה "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא וכו', כל המצוה הזו קורא הרמב"ם שהיא מצות ידיעה "לידע", ולכאורה לפי האין שרגילים לדבר היה צריך לקרוא לזה מצות "אמונה" והרמב"ם לא מזכיר אמונה, רק "לידע". והחילוק הגדול בין לידע ובין אמונה הוא פשוט, כי אם למשל אחד יעמוד בלילה ויאמר אני מאמין שזה לילה, אין לזה משמעות, כי מה שייך בזה להאמין, הרי אתה יודע ברור שעכשיו זה לילה ומה יש להאמין כאן, אלא זו ידיעה ברורה, וכך צריך "לדעת" שיש בורא עולם, לא "להאמין" רק לדעת! ואע"פ שמצאנו מקומות בתורה שכתוב לשון אמונה, כמו והאמין בה', שהקב"ה הבטיח לאברהם כה יחי' זרעו, שיהי' לו ילדים על אף שעדיין לא היו ילדים, בזה שייך הלשון והאמין בה', שכיון שהקב"ה הבטיח לו הוא מאמין שיהי' כך, אבל עצם הידיעה היא לא אמונה לפי הרמב"ם אלא "ידיעה" שצריך לדעת שיש בורא עולם, [וכמוזמני שלא מוזכר בשום מקום ברמב"ם במשנה תורה את הלשון "אמונה"].

והאין באים להכרה הזאת, הנה בפשטות משמע שמהבריא עצמה אפשר להגיע להכרה הזאת, כי הבריא מעידה על זה, כל הבריא אומרת עדות שיש רבונו של עולם, כמו שכתוב בפסוק "כי אראה שמך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת וגו'" כשרואים את השמים ואת כל הבריא, רואים שיש בורא עולם, וזה נכנס במצוה של ידיעה, במצוה של אנכי ה' אלקיך, שתדע שהוא כן, ויש חיוב לדעת את זה שיש שם וגו' כל מה שכתב הרמב"ם. אך השאלה היא באדם פשוט שהדברים שמתנהלים בבריא יום יום אין להם כ"כ השפעה עליו, וכשרואה דבר שהיה אתמול וישנו היום, הוא לא מתפעל ולא מרגיש שקרה משהו, וממילא אין לזה כ"כ השפעה עליו, ורק כשקורה לפעמים דבר שהוא יוצא מן הכלל, בזה הוא מרגיש שיש משהו, ואמנם הרמב"ם כותב שהי' צריך להיות שילמד מהבריא, אבל לא כל אחד הוא רמב"ם!

ולכן כדי שבני אדם ירגישו השגחה, ויכירו שיש בורא עולם שהוא משגיח על הכל, שולח הקב"ה מזמן לזמן דברים מסוימים כדי ללמד לבני אדם השגחה, ומפעם לפעם הקב"ה משנה את המצבים של האדם, ומכניס לפעמים את האדם למצב של מצוקה, כי אח"כ כשהוא ניצול הוא מרגיש את ההשגחה של הקב"ה עליו.

וכן כשיש מלחמות, כשמתבוננים רואים שתמיד כשהי' מלחמות זה הביא כל מיני מצבים שונים לבני האדם, ועפ"י רוב הי' צריך לעבור כל מיני נסים, ואפ"י לא ממש נסים, אבל קרו דברים לא פשוטים, וכל זה הם דברים שמביאים את האדם לידע את ה', לדעת שיש בורא עולם, ושיש השגחה. ולמשל בארץ ישראל במשך הכמה שנים אחרונות היו הרבה מאד פעמים ששונאי ישראל רצו לעשות "פגיעות", ורצו חלילה וחם להרוג אלפי אלפי אנשים, ובסך הכל לא יצא לפועל רק אולי חלק "אחד ממאה" ממה שהם יזמו לעשות בפגיעות, אם רוצים להתבונן רואים כמה השגחה משמים שיש בזה, וכן רואים היכן קרו הפגיעות וכו' ומי נפגע וכו', אם רק רוצים לראות רואים בזה השגחה.

אך כל זה לא מספיק, ויש הרבה פעמים שהקב"ה רוצה להראות השגחה במדה גדולה מאד ושירגישו השגחה בחוש, וכמו שנראה בהמשך.

הנה בגמ' יש הרבה פעמים סיפורי מעשים, אבל האם חז"ל מספרים סתם סיפורים?! הרי רואים שכשיש מעשה בגמ' כתוב על זה "תנו רבנן" זאת אומרת שזה ברייתא שצריך ללמוד אותה, ולא סתם מספרים ספור אלא חז"ל למדו את זה, ונראה לעמוד על ברייתא אחת מה שנדמה לי שאפשר ללמוד מזה הרבה.

הגמ' מביאה בשבת (דף נ"ג ע"ב) ת"ר מעשה באחד שמתה אשתו ולא היה לו שכן מניקה ליתן ונעשה לו נס ונפתחו לו שני דדין כאשר והניק את בנו, [כזה נס גדול שאיש יוכל להניק], אמר רב יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה [אומר רב יוסף שאם רואים שנעשה לאדם דבר נורא כזה, נס פלאי שלא כדרך הטבע שאיש יוכל להניק, יש לראות מזה כמה גדול אדם זה] ממשיכה הגמ' אמר ליה אביי אדרבה כמה גרוע אדם זה שנשתנו עליו סדרי בראשית, ע"כ לשון הגמ'.

הנה רב יוסף אמר כמה גדול אדם זה, ובא אביי ואומר להיפך "כמה גרוע אדם זה, שהרי נשתנו עליו סדרי בראשית". וקשה להבין מהי סברת אביי, הרי לכאור' רב יוסף צודק, אדם שאין לו שכן להניק את בנו, והקב"ה עושה לו נס כזה מופלא, הרי זה דבר פלאי מאד! ובודאי הוא אדם גדול, והאין בא אביי ואומר שזה לא כך אלא כמה גרוע אדם זה.

ובדרך כלל כשמביאה הגמ' סברא בלי לשאול על זה כלום משמע שזה העיקר, וא"כ גם כאן שלא דחו את דבריו משמע שהעיקר כאביי, ואפ"י אם נאמר שזה לא כך, עכ"פ הרי יש כאן שתי שיטות ואביי סובר שהוא אדם גרוע, והאין אפשר להבין את זה שאדם שקורה לו כזה נס לא רגיל הוא אדם גרוע, וכי לאדם גרוע קורה כאלה נסים?

ובמסורת הש"ס שם נדפס מש"כ התוס' ישנים דבראשית רבה על הפסוק ויהי אומן את הדסה, כתוב שמרדכי הניק את אסתר. ומתפלא על אביי שאמר כמה גרוע אדם זה, וכי נאמר על מרדכי שהיה אדם גרוע?! הרי מרדכי הצדיק בודאי היה אדם גדול מאד ואין שום הו"א לומר ח"ו שהי' אדם גרוע, וא"כ יש ללמוד מזה שמי שנעשה לו כזה נס הוא אדם גדול, והאין יכול אביי לומר על אותו אדם שהי' אדם גרוע.

ומתוך התוס' ישנים שאצל מרדכי הצדיק שכן מינקת היה לו, רק שלא היה מוצא מינקת, ובוז לא יאמר אביי שהוא אדם גרוע, רק אדם זה שלא היה לו שכן לשלם למינקת, זה גרוע.

ותמוה מאד הרי סוף כל סוף נעשה לו נס גדול מאד, ומה שאין לו במה לשלם למינקת מה הגרוע בזה, וכי כל עני שאין לו פרנסה הוא אדם גרוע? הרי רבי חנינא בן דוסא אומרת הגמ' שהיה לו רק קב חרובין מערב שבת לערב שבת, וכי היה אדם גרוע? הרי היה אדם גדול מאד שאין כמותו. ויותר מזה מצינו בתענית (דף כ"ה ע"א) רבי אלעזר בן פדת דחיקא ליה מילתא טובא [רבי אלעזר בן פדת הי' דחוק מאד] עבד מילתא [פעם אחת הקיז דם], ולא הוה ליה מידי למטעם [ולא היה לו מה לאכול אחרי ההקזה, ואחרי הקזה דם אומרת הגמ' שצריך לאכול סעודה היות שהפסיד דם], שקל ברא דתומא ושדייה בפומיה [לקח תחית שום והכניסו לפיו] חלש לביה וגים [נחלש לבו והתי' עלף], אזול רבנן לשילוי ביה [באו רבנן אצלו] חזיוהו דקא בכי וחיין [וראוהו שהיה בוכה ומחייך - מתוך שינתו] וכו', כי אתער אמרו ליה מאי טעמא קבכית וחייית [כשהתעורר שאלו אותו מה הסיבה שבכה וחייך], אמר להו דהוה יתיב עמי הקב"ה, ואמרי ליה עד מתי אצטער בהאי עלמא? [ושאלתי לו כמה זמן עוד אצטער בעולם הזה], ואמר לי - הקב"ה - אלעזר בני נחא לך דאפכת לעלמא מרישא אפשר דמיתילדת בשעתא דמוזני, [שאלו הקב"ה אם נחא לו שיחריב את העולם ויחזירו לתחילתו, ואולי אז הוא יולד בזמן שיש בו מזל טוב ויהי' לו מזונות, עד כדי כך, שאין לו מה לאכול, וכדי שיהי' לו מזונות צריך להפוך את העולם, ואומר לו הקב"ה כי גם אז "אולי" יהי' לו מזונות]. אמרי לקמיה כולי האי ואפשר? [האם גם אז זה רק אפשר, היינו רק ספק אם יולד בזמן של מזונות], ושאל רבי אלעזר דחיי טפי או דחיינא, [כמה יש לי עוד לחיות, אם השנים שהוא עתיד לחיות הם יותר מהשנים שכבר חי או לא], אמר לי דחייית [מה שכבר חי], אמרי לקמיה א"כ לא בעינא [אם כך הוא רוצה להישאר בענינותו], כך מספרת הגמ'.

עכ"פ רואים מזה שאם אדם נולד בזמן שלא נגזר עליו מזונות, אין תקנה, וצריך להתחריב את העולם ולבורא מחדש, וגם אז רק אולי יזכה, עד כדי כך! ובסוף היה שנשאר בעניו.

וא"כ מה עונה התוס' ישנים שהיה אדם גרוע בגלל שלא היה לו מזונות, מה הגריעותא בזה שאין לו מזונות, הרי רואים שרבי אלעזר בן פדת לא היה לו מזונות, ור' אלעזר בן פדת היה תלמידו של רבי יוחנן ומגדולי האמוראים, וכן לרבי חנינא בן דוסא לא הי' כמעט כלום, ומה גרוע אדם זה במה שלא היה לו שכן לשלם למינקת, עד שקוראוהו אביי אדם גרוע? ואפשר לומר כך, הנה בודאי שעל הילד נגזר שיהי' לו מזונות, וכמו שרואים באמת שנשאר לחיות, וא"כ כל הנידון הוא רק איך יהי' לו אוכל כדי שיחיה, ויש לזה שתי אפשרויות, או שיהי' לאבא במה לשלם למינקת, או שהקב"ה יעשה שינוי הטבע כמו הנס שהי'.

ודבר זה תלוי בדרגה של אביו, זאת אומרת היות שכל אחד צריך להת' רומם ולעלות בהכרה ובידיעה שהקב"ה מנהיג את הכל, ושאינו שום דבר בלי ההשגחה, ואפ"י שיודע, אבל צריך לחזק את הידיעה תמיד יותר ויותר לדעת שיש השגחה של הקב"ה ושכל פרט ופרט מתוכנן ע"י הקב"ה, ובדיוק כמו שאדם צריך לעלות ביראת שמים, צריך לעלות ג"כ בענין זה לדעת שהכל בהשגחה, ובספור הזה כפי הנראה הקב"ה רצה שאותו אדם יעלה ויתרומם בהכרה הזאת.

ובודאי שהיה אדם גדול כמו שרב יוסף אומר, ואביי ג"כ מודה בזה, רק שהיה צריך להתרומם ולהתעלות עוד יותר.

ועכשיו האין שיבוא להתעלות מזה יש ב' דרכים, או לעשות שיהי' לו שכן ליתן למינקת, ומזה עצמו שזימן לו הקב"ה במה לפרנס את בנו יראה את ההשגחה, שהקב"ה משגיח על כל אחד ונותן לו פרנסתו, או לעשות לו שינוי מדרך הטבע, ומהנס הגדול יתעלה בהכרה שהקב"ה משגיח עליו. וטוען אביי שאם אדם זה היה מספיק גדול, ממילא כדי להתעלות בהשגחה, היה מספיק אדם הקב"ה הי' עושה שמעכשיו יהי' לו פרנסה ויוכל לקחת מינקת, וראי' יראה ויכיר שיש השגחה שהקב"ה מנהיג את העולם, והכל מתוכנן ע"י הקב"ה. אבל אם זה לא מספיק לו, והוא כמו רוב בני אדם שכשיש להם פרנסה וכל מה שצריך, הם לא רואים בזה השגחה, אלא כל אחד חושב ש"הוא פְּרִיָה" [אדם מוצלח] ו"הוא" זה שהריות, ולא רואה כ"כ האין שהכל רק "ההשגחה", ואדם כזה כדי שיכיר שיש השגחה צריך לעשות לו שינוי מדרך הטבע, ורק אז הוא מתרומם בהכרה שיש השגחה.

ואדם זה מצד אחד הוא אמנם אדם גדול שנעשה לו נס גדול כ"כ, אבל כדי שיתעלה עוד, יש שתי דרכים, או לעשות שיהי' לו פרנסה כמו אדם רגיל, או לעשות לו דוקא שינוי מדרך הטבע.

וסובר רב יוסף שאעפ"כ הוא אדם גדול היות ונעשה לו נס כזה, ובא אביי ואומר אמנם הוא אדם גדול, אבל בזה הוא אדם גרוע, היות שכדי להתעלות הוא מוכרח דוקא שישתנו עליו סדרי בראשית, ולא יגיע למדרגה

הגבוהה שהוא צריך להגיע, להכיר את ההשגחה של הקב"ה בלי שישתנו עליו סדרי בראשית.

וזה הגריעותא כי למה לא יכול להספיק בשבילו אם הקב"ה יתן לו פרנסה. ובאמת רואים מעשים בכל יום שכל היהודים שיש להם פרנסה, האם הם מתעלים בהשגחה?! הרי יש הרבה יהודים שיש להם פרנסה והם חילוניים! האם משהו חשוב שזה השגחה, הרי הם חושבים שנופל להם כסף מהשמים, ומי שבדרגה כזאת כדי שיתעלה ויכיר בהשגחה, צריך שיהי' דוקא דבר מסוים, שינוי מהטבע כדי שיראה שיש השגחה, ושיעשה לו נס כזה שיוכל להניק את בנו.

אמנם כל זה הי' כאן, אבל אצל אסתר היות ולא היתה השאלה שלא היה למרדכי במה לשלם למינקת רק שלא היה מינקת, א"כ האידך שלא יהי' הי' מוכרח להיות נס שלא כדרך הטבע, כי אם אין מצוי אשה שיכולה להניק ולפתע יהי' נס שתניק, הרי זה ג"כ נס, וא"כ אין כבר הבדל בין אשה שאינה יולדת לאיש, ובכדי להגיע להשגחה מוכרחים להגיע לנס, כי אין דרך אחרת, היות ואסתר צריכה אוכל, ומוכרח להיות נס, או שאשה שאינה יולדת תניק או מרדכי, ואין כל גריעותא במה שנעשה נס.

עכ"פ מה שרצינו לומר, שהקב"ה מנהיג את הכל כדי שהאדם יראה השגחה, וצריך רק לרצות לראות, ואם רוצים לראות השגחה, אפשר לראות את זה מהכל.

ולמשל אם יש מלחמות אפשר לראות מזה השגחה, כמו שכתוב בפסוק (צפניה ג' ו') הִכְרַתִּי גוֹיִם נִשְׁמָו פְּנוֹתָם וְגו' אֶמְרָתִי אֶךְ תִּירָאִי אוֹתִי תִקְחִי מִסֵּר. אפשר לראות בכל אלו הדברים האידך שהם מתנהלים, שהכל הקב"ה מנהיג בהשגחה, הכל מתוכנן עם חשבונות.

והכלל הוא שכדי להתעלות בהכרה הזאת צריך הזדמנות האידך להתעלות, וזה אפשרי ע"י התבוננות בהנהגה בכל דבר ואפשר כמו אדם פשוט, שמתעלה רק ע"י שעושים לו מצב כזה שהוא מוכרח לראות בזה השגחה, וזה בא מתוך כך שבנושא זה הוא גרוע, ולא ילמד מספיק את הדבר לדעת שיש השגחה, רק צריך לעשות לו כזה שינוי, עד שיתפעל ויראה בחוש שיש השגחה!

ומה שנוגע לנו, הרי כלל ישראל בדור שלנו יש לו כסדר נסים, וצריך לראות שיש השגחה, כדי שלא נצטרך להגיע ח"ו למקרים שיאירו לנו את ההשגחה. ובארץ ישראל כל כמה ימים באים מאומות העולם ורוצים ח"ו להרוג, ויש מעשה נסים כל הזמן, כנראה שבכדי שנקיר שיש השגחה צריך לעשות נסים, אבל שלא נצטרך להגיע לזה, אלא נתרומם לדעת שיש רבוננו של עולם, ושהכל נעשה בהשגחה.

הנה חז"ל אומרים במדרש (בראשית רבה פר' פ"ה) שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח. זאת אומרת שכל מה שקרה אז הי' מתוכנן כדי שיצא אורו של משיח.

ואז באותה שעה מי שראה שלוקחים את יוסף ורוצים להרוג אותו ואח"כ מוכרים אותו, האם הי' חשוב שזה קשור לאורו של משיח, אבל חז"ל אומרים שהקב"ה הכין כבר אז את אורו של משיח. ואמנם לא כל אחד יכול לזכות לראות את זה, ואולי גם יעקב לא ידע, עכ"פ יש דברים שכן אפשר לראות בהם האידך שהקב"ה מסבב את הדברים, וזה צריך לדעת שהקב"ה מנהיג את הכל, ולהתחזק באמונה והשגחה.

והקב"ה יעזור שכולם יתרוממו לראות שכל מה שנעשה בעולם זה הכל השגחה מן השמים, ובזכות זה הקב"ה יעזור שנתעלה בתורה ויראת שמים, וב"לדע" את ה', ובוזה נזכה למלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ונזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

בבית חולים

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין:

בגמר התפילה יושבים שותים לחיים, ברכות, וסוף סוף נכנסים לאכסניה בבית ר' אברהם בידרמן, לנוח מיום מפרך וקשה מלא חוויות רוחניות. ראש הישיבה עיף ומבקש לנוח, והוא נשכב על המיטה מרוצה מיום עמוס חיזוק ביהדות אמריקה.

כולם נקראים לאכול, וכפי הידוע נשארתי בחדר סמוך לבד, כעבור כמה דקות אני נכנס לחדרו של מרן להביט אם הכל בסדר, ואוי! אוי! מרן שוכב על הריצפה!...

אני מנסה להעירו ושומע איזו תשובה חלושה.

רצתי לחדר הסמוך לקרוא לאיצ"ה ישראל - בואו תעזרו. מנסים להעירו. וב"ה מרן מתעורר באופן חלקי.

קוראים להצלה, בודקים אק"ג, לא הכל טוב. מזעיקים רופא בכיר ביותר והלה מחליט שצריך בדיקות בביה"ח. ראש הישיבה מסרב ואומר 'זה מעיים', אבל חזקה פקודתו של הרופא: ביה"ח. ראש הישיבה מסכים בליט ברירה, וקורא לנו ואומר שאם זה המצב צריך לחזור הביתה.

בינתיים הרמתי טלפון לר' שמעון גליק. אשתו אומרת שהוא באמצע התפילה, בקול רועד אמרתי שיפסיק, מיד נגש לטלפון וסיפרתי לו את המקרה ושיבוא מיד.

בביה"ח בלאגן גדול, כולם רצים ומבוהלים ודורשים בשלום מרן. האדמו"ר מנובומינסק מגיע, מזעיק עוד כמה רופאים גדולים, והם שואלים האם יש בדיקות אק"ג בארץ. כן, יש במעייני הישועה. הערתי את יהודה פורת והלה נסע לד"ר פריד הקשור למרן, אולם לד"ר פריד לא היה אק"ג. מעירים את ד"ר ברייער ונוסע לביה"ח, ובשעה 12:00 אצלנו מגיעים הבדיקות הישנות מביה"ח מעייני הישועה. הרופאים נושמים לרווחה כאשר הם מבחינים שבהי' שוואה עם הבדיקות של לפני שנתיים זה אותו דבר.

השמועה פשטה בא"י, ואף הודיעו למרן הגרי"ש אלישיב, ואילו כאן תפילות עד לב השמים בלייקווד ובשאר הישיבות באמריקה.

חזרנו הביתה בשעה 1:00 בערך - קצת יותר רגועים,

האדמו"ר מנובומינסק היה הרבה זמן בית חולים ודיבר עם רבנו בכל מיני נושאים של הנהגה ומתי רבנו החליט שצריך להנהיג את כלל ישראל מכיון שלא רצה אז לדבר בלימוד בגלל מקום נקי.

יום רביעי, י"ב מר חשון בבית החולים

סוף סוף הגיעה השעה 6:00, קמים לווינשטיין בביה"ח הסמוך.

לאחר התפילה אנו נוסעים לביה"ח, שומר מיוחד מוצב על יד חדרו של מרן עם פתק ובו שמות מסוימים בלבד של המורשים להיכנס. מסדרים מהר שגם משה יהודה יוכל להיכנס ללמוד עם ראש הישיבה, וזה יהיה הכדור הכי טוב לבריאותו. נכנסנו למרן ומיד אומר שהיה זה עין רעה, וב"ה מרגיש טוב. המשיגית רבי דן סגל שליט"א מגיע לבקר, ומספר שבא מסנדקאות. מרן שואלו בשחוק האם זכה לראות אותו, ומשוחחים בד"ת והדברים משמחין כקילורין לעיניים.

כאשר הם מסיימים, נכנס ר' משה יהודה ותלמודו בידו, מתחילים ללמוד ונכנס רופא בכיר לבדוק, ושואל באנגלית את מרן: האם טוב לך פה? ומרן עונה: 'לא, אני רוצה לחזור הביתה'...

ב"ה בשעה 12:00 מרן נראה טוב, נפרד מהרופאים ומברכם. אפילו הגויים במקום נדחקים לזכות לברכה "מהרבאי הקדוש".

חוזרים לאכסניה, מנוחה מוחלטת. אנחנו הלכנו לאכול ארוחת בוקר, שותים "לחיים" שיהיה לחיים אמיתי לאורך ימים ושנים. ראש הישיבה נח כשעתיים, ישן טוב, אולם כאשר הוא קם, הוא נראה חיוור. מנסים לשכנעו להישאר בבית, ואילו ראש הישיבה אינו מוותר בטענה 'השטן רצה להפריע - לא ינית, והקב"ה לא יתן לו'.

עוד בעיני הנסיעה

שח הגר"א מן: סיפר לי הרב יצחק לוינשטיין אודות נסיעתו של מרן הגר"א"ל שיחי' לאמריקה. הרי מרן נפל שם מרוב תשישות והתעלף והיה בחולשה גדולה ובני המשפחה בא"י דרשו בתוקף שמידי ישוב לבינו, אבל הוא עצמו התבטא לאמר - הרי אנו ב"ה מצליחים והשטן כואב לו ומנסה להפריע. לא אכנע לו.

עוד סיפר, שמחמת המקרה, הגר"א"ל היה יום אחד בבית חולים, והפסידו יום של עשיה לפי התוכנית המקורית, ולכן רצו לבטל את הנסיעה לקליב' - לנד, אבל מפני כבודו של הגר"א שטיין שהוא היה ת"ח וזקן מופלג, רצה הגר"א"ל לנסוע לשם בכל מחיר, וזה לא היה פשוט, והרופא שהצמידו לו אחרי שנפל אמר שעל פי רפואה אסור לו לנסוע.

ענה הגר"א"ל: רבי ישראל סלנטער זצ"ל היה בפרץ ונפל לבור שהיה בו כדי להמית בוודא, ויצא שלם. ואמר: הייתי בטוח שלא אנזק, כי באתי עם מחשבה מושלמת לשם שמים ולכן לא יתכן שאנזק. ואמר הגר"א"ל: אנו באנו לכאן במחשבה שלימה לשם שמים, ולכן לא אנזק, ונסעו, וכך הוה שעבר הכל בשלום.

הנ"ל הרב יצחק לוינשטיין זל"ה סיפר עוד. ביתד כתבו גיליון שלם על הנסיעה, ומרן הגרי"ש (שליט"א) עבר על כל המוסף והעיר רק הערה אחת - כי באחת התמונות עמוד 9 בדרשתו של ראש ישיבת טלו שיקגו מרן הגר"א"ל נראה נדרם, ולא היו צריכים להכניס תמונה כזו. וכאשר אמרו זאת להגר"א"ל אמר לא נרדמתי, רק כל כך דיבר עלי ולא הייתי מסוגל לפתוח את העיניים.

בהיות הגר"א"ל בבורו פארק והיה זה אחרי בית החולים הנ"ל, לא הכניסו כמעט אנשים לבית באופן פרטי, ובחוף המתינו כמאתיים איש. כאשר הגר"א"ל יצא הם ניגשו והוא נתן להם ברכות. בין האנשים היה אברך שביקש ברכה וקיבל. אחרי כמה דקות לפתע הגר"א"ל התעניין ושאל היכן האברך שהיה כאן, חיפשו אותו ומצאוהו בחוף במרחק, והרב יצחק לוינשטיין שמע שמרן אומר לו (כנראה ביקש ברכה על 'שלום בית') האם אתה מוותר וההוא לא ענה ברור, אמר לו הגר"א"ל: תדע לך שטוב לך לוותר, וזה לא יזיק אלא יהיה לטובתך, תוותר ותוותר!

וזה דבר מפליא, כי אחרי האברך הנ"ל עברו אנשים רבים והגר"א"ל היה חלש, ובכל זאת עדיין היה בליבו ובזיכרוננו לחשוב להוסיף לו עצה הוגנת. ע"כ מהגר"א"ל. (כל משאלותיך)

בס"ד, כמה מלים לפי בקשת בעליהן שנסעו כמה שבועות לחו"ל להעלות צבור עם ה' שבגולה

הנה מביאר בדברי חז"ל כי שכר הנשים אשר גורמות שבעליהן או בניהם לומדים תורה גדול עד מאד, ובוה ודאי כי כל דבר הגורם תועלת רוחני לבעליהן או לבניהן או לכל צבור שכן הרבה מאד, לכן לא להצטרע על הקשיים שגרם להן היות שבעליהן עזבו הבית בשביל תועלת שה' להן או לשאר אנשים מישראל, וכל מה שיותר ה' קשה להן אז שכן יותר גדול. והקב"ה יעזור להן שיהי' להן אושר בחיים גם שיהי' להן יחד עם בעליהן הרבה נחת מבנים ובנות. כ"א מרחשון תשס"ה לפ"ק. (קובץ אגרות שצד)

הנסיעה השלישית לארה"ב אייר תשס"ו

בימים ט"ז אייר עד בכ"ח אייר תשס"ו נסע בפעם השלישית רבנו לחיזוק בארצות הברית. ונביא כאן בכללות ובהמשך אי"ה נכתב בפירוט על כל עיר ועיר.

דברי רבנו לאלפי מחנכים מארגון תורה ומסורה

הביא רבנו זצ"ל את דברי מרנא הגר"א שכתב כי סייעתא דשמיא מגיעה, רק אחר שהאדם עשה את כל ההשתדלויות מצידו. ועכשיו, "ואנחנו לא נדע מה נעשה". מסביר הטור: התפללנו כבר בישיבה, בעמידה ובנפילת אפיים - כמשה רבינו. מה עוד נותר לעשות? אנחנו לא נדע מה נעשה. רבש"ע, עשינו ככל שביכולתנו, ואין אנו יודעים מה עוד לעשות. עכשיו עשה אתה את שלך וגאלינו".

וכאן החלו הדמעות לזלו. קולו של הגאון הגדול נשנק: רבש"ע, יושבים כאן מחנכים כה רבים שעוסקים בחינוך וקירוב. בניך כל כך משתדלים למען כבוד ד'. אנחנו לא נדע מה עוד נעשה למען בניך שיגדלו לקדש שם שמים. רבש"ע, עכשיו עשה אתה, וגאלינו...

עיכוב בשדה התעופה

העכוב בשדה התעופה של אולבני, היה בלתי צפוי. הטיסה מטורונטו הגיעה לבירת מדינת ניו יורק, הסמוכה למקום שבו התקיימה ועידת תורה ומסורה. השעה היתה שעת ערב מוקדמת, לא היה עומס אירי בשדה שמיועד לטיסות פנים. במפתיע, ללא הכנה מוקדמת, עלתה הטיסה הזו על מדגם חריג של בדיקות בטחוניות. מאז הרגישות של האחד עשר בספטמבר הנורא ההוא, הבדיקות מהסוג המדגמי הן קפדניות ביותר - ואז אין אח"ם ואין הנחות בבדיקה. כל אחד חשוד, עד שיוכיח את חפותו.

כל תיקי היד נפתחו. השאלות צולבות, שתי וערב. מהו עיסוקך? - נשאל גם רבנו זצ"ל, במסגרת אימות פתרונים. מי שהיה אז מתרגם השיחה הוא הרב שלמה גוטסמן שליט"א - עורך הקובץ התורני "שורון" וי"ר ועד ארגון מסע החיזוק. "זהו אחד מגדולי הדור", הבהיר הרב גוטסמן לשוטר הגבולות. אבל מה לרשום בסעיף המקצועי? - התעקש כחול המדים ענק המידות, בקוצר סבלנות בולטת.

הרב גוטסמן: "אז תרשום "גדול דור".

איך מאיימים זאת? הוסיף להציק איש משטרת הגבולות.

הרב גוטסמן איית - כמוכן בשפה האנגלית, והשוטר האמריקני הקליד ישירות לתוך המחשב, במשבצות המיועדות לסעיף המקצועי. "בפעם הבאה כששואלים אותך על סעיף המקצועי ומה אתה עושה, תשיב "גדול-דור", כי זה חייב להיות תואם למה שנרשם במחשב המדינה", הוסיף השוטר "בתום העיכוב הלא צפוי", מספר הרב שלמה גוטסמן, "נגשתי אל רבנו ובקשתי ממנו סליחה על אי הנעימות שבבדיקות הבטחוניות הלא מתוכננות, למרות שמדובר באח"מ. ראש הישיבה התבונן בי כלא מבין. "מה רע בזה? - שאל. "זו פשוט תזכורת מן השמים, שחייבים לבדוק. אדם עלול לטעות ולחשוב שהוא אח"מ ומובטח לו מעבר חופשי. תמיד צריך לזכור שנכונה לו בדיקה, רצינית, נוגעת בכל ענין ובכל פרט. בדיקה קשה, נוקבת, בלי ויתורים וללא פשרות. אין מדגם, כל אחד יעבור את זה. אינו לנו מיום הדין, אינו לנו מיום היתוכחה!

"ראש הישיבה לא חדל מלבדוק", ממשיך הרב גוטסמן לספר. "זה היה על המטוס בדרך ארצה, זמן קצר לפני תפילת יום כפור קטן. נגשתי אליו, הוא היה אחוז בשרעפי. כשהבחין בי, העיר: בתפלה צריך הפעם לכוון כוונה נוספת: צריך כפרה על כל הכבוד המדומה, שלא מגיע. ובכלל, האם כל זה היה כדאי? האם זה השפיע על ההמונים שבאו? האם היתה התועלת המצופה? האם היה שווה לעזוב את כל הבעיות הבלתי פתורות שנתרו בווערות בארץ הקודש? האם התועלת הצדיקה את השעות למען התורה שמנעו למד תורה?

"כמי שעמד מול התיאום עם ראשי המארגנים בכל אתר ואתר, ספרתי לו על תגובותיהם הנהלכות. ספרתי לו על מה שאנחנו ראינו, כשהוא עצם עינים. אבל דעתו של ראש הישיבה לא נחה. הרי הכל ייקבע על פי התוצאות, על פי ההשלכות שאי אפשר עדין לדעתם. "בעיקר צריך כפרה על כל הכבוד המדומה שלא מגיע", אמר - והמשיך בהרהורי". עד שהגיעו תלמידיו ואמרו לו, רבנו, הגיע זמן מנחה...

העיד הר"י לוינשטיין זלל"ה שרבנו בנסיעה אכל חצי מה שרגיל לאכול בכל פעם, ואמר אני כעת אמנם עוסק בריבוי כבוד שמים אבל אני פוחת לומד וע"כ מגיע לי פחות אוכל.

הנסיעה הרביעית לארה"ב בח' אלול תש"ע

בח' ט' אלול תש"ע נסע רבנו בפעם הרביעית לחזק בארצות הברית בעיר ליקוד.

בתחילה שהה בבית הרב שמעון גליק במונסי לשם הגיעו רבני ואדמורי" אמריקה להתעצות ולברכה, בהמשך הגיעו בחורי ישיבה קטנה דמונסי בראשות הגר"א בכרך ורבנו חזקם ועודם בדרכי התורה לבל יתאשו בדרכם הקדושה. לאחר מכן נסע לליקוד וכדלהלן.

ולכן למחרת הגיעו הרבה מחנכים ורבנו נשא בפניהם דברים במעלת החינוך, ולמחרת נשא רבנו דברים בפני אברכים מכוללי ממונסי.

אדיסון

מכתב לישיבה

בס"ד. כ"ג מרחשון תשס"ד

ברכתי נתונה להנדיב היקר והחשוב הר"ר אברהם יוסף שטערן נ"י אשר נדב בלב טהור להקים בית לתורה ויראת שמים, וכן ברכתי לישיבה הקדושה הנקראת ישיבת רבנו יעקב יוסף בעיר אדיסון. יתן השי"ת שהמקום ישמש לתפארת ושיצאו ממנו ת"ח מופלגים ויראי השי"ת. (קובץ אגרות קנא)

ביקור רבנו בישיבה

ביום א' ט' חשון תשס"ה הגיע רבנו לישיבה.

פרבר שקט של אדיסון נמצאת הישיבה על שמו של הגאון רבי יעקב יוזעף זצ"ל, רבה הכולל של ניו יורק, האיש שסבל מרורים מהיהדות האמריקנית בגלל עומדו על משמר רבנותו - ולימים הושיבו ישיבה על קברו. ארון קודש ענק ופרוכת חלקה משווים למקום הדר ומורא. דמותו הכפופה של רבנו על רקע מידות ההיכל, מהיום ניגוד חריף. והקול הזועק "אין תחליף לתורה, וכל יסורי העולם הזה אינן כדאים אם לא בשביל חיי נצח", חודר בלבבות. וכמו בכל המקומות.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין זלל"ה: תפילת ותיקין, ברכת כהנים בחדר סמוך עם מנין ספרדי, ארוחת בוקר חטופה, ויוצאים לאדיסון. לאחר נסיעה של שעה וחצי מגיעים לבנין הישיבה הגדול והמפואר כשכל הבחורים מחכים בחוץ להקביל את פני מרן. בשירה אדירה של "ימים על ימי מלך תוסיה" - נכנס מרן לישיבה, ודיבר על חובתו של האדם בעולמו, ועל כך שאין תחליף לתורה, כי כל הייסורים לא כדאיים אם לא לחיי נצח ותיקון המעשים של בנ"א לחבירו.

כשסיים עברו כל הבחורים על פניו לשלום. ישיבה קצרה עם אנשי הצוות, ומיד יוצאים ונוסעים לכיוון פילדלפיה, נסיעה של כשעתיים.

מתוך שיחת רבנו בהיכל הישיבה

הקנאה והתאווה והכבוד מפריעים לבני אדם לעלות, אם בן אדם פעם דברנו בענין קנאה, חז"ל אומרים איזהו עשיר השמח בחלקו, בדרך כלל בן אדם מרגיש שחסר לו משהו, אם הוא רוצה משהו ואין לו את זה הוא נשבר, ומסתובב כל אחד חושב שהוא הוא לא מרגיש שכל מה שיש לו זה הכל חסד, הקב"ה נתן אבל האם הוא צריך לתת לו. אם אדם מסתכל במבט נכון על כל הבריאה על עצמו, הוא רואה שאין שום דבר אדרבה הקב"ה ברא עולם הקב"ה רוצה להנות את האדם שיהי' לו חסד של להתייגע על ה', עין לא ראתה אלקים וזולתך יעשה למחכה לו, יוצא שהשכר הכי גדול העונג הכי גדול שיכול להיות הקב"ה רוצה לתת לאדם, ולכן ברא את האדם ועושה לו את כל הקשיים שיש בחיים את כל הנסיונות הכל כדי שיגיע לתענוג האמיתי ואמנם בשעת מעשה לא מרגישים את זה וחושבים שזה לא טוב, מה לא טוב? אדרבה הכל זה סיבה כדי שיוכל להיות לו התענוג, כי מה שאדם מתאמץ יותר כדי לקיים מצוה בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, אבל להרגיש כזה תענוג כזה הנאה זה הרי מדרגה רוחנית, אבל האמת היא זו בראתי לו תורה תבלין, ותלמוד תורה כנגד כולם, המשנה מונה בעיקר דברים של בין אדם לחבירו, אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כבוד אב ואם בקור חולים והכנסת כלה והלוית המת רוב רוב דברים הם דברים שבבין אדם לחבירו.

בוו פארק

בנסיעה הראשונה לבו פארק [אייר תשנ"ח] ביקר רבנו בישיבות דלהלן:

מתוך שיחה בישיבת רבנו חיים ברלין - אייר תשנ"ח

האור היחידי הבוקע מהיכלי התורה הוא המאיר את העולם כולו, בחוץ קיים חושך גדול אפלה רק בהיכלי התורה בוקע האור שבזכותו קיים העולם,

משום כך מוטלת עלינו החובה לנצל כל רגע ורגע, זוהי אחריות כבדה המוטלת על כתפנו לדעת שבזכותנו קיים העולם ובלעדיי חרב. הלכבות מתרחבים ומתחממים לראות את עולם התורה בארה"ב ב"ה אתם זוכים לקיים את לימוד התורה ברוב עם הדרת מלך

גם בחודש חשון תשס"ה ביקר בישיבה ומסר שם שיחה. ובישיבת רבי חיים ברלין בטרם פתח רבנו ב"שמועס", זרק שאלה עיניו לחלל האויר. המצח נחרש בקמטי מחשבה. האולם הפך לכבשן. אצבעות החלו לחתוך באויר. קולות של ריתחא דאורייתא החלו לנסר. חילופי דברים הרעישו את האולם. וכשהים הסוער שכך מזעפו, החל רבנו לפתח את הסוגיה. לאחר מכן הדהדו דברי המוסר שירדו אל הלכבות. האולם עצמו נעטף בהדר. בימה מיוחדת שנבנתה, נעטפה בכד לבן עטור זהב, - כראוי ל"מאן מלכי רבנן". עם תום השיחה, כמו במרבית המקומות, עוברים ההמונים על פני האורח הדגול, להתברך. קטעי הנסיעה הללו היו חיוניים, גם כפסק זמן. זה איפשר לעשות סדר בדברים. היה זה הרף רגע להפנמה. גם כדי לפנות מקום בתרמילי הרוח, גם כדי לקלוט את המסר הבא

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין: בתום דבריו יוצאים וממשיכים לישיבת "רבי חיים ברלין", אלפים מחכים, נכנסים לחדרו של ראש הישיבה לכמה דקות, מכניסים מס' אנשים בודדים לברכות דחופות, ומיד נכנסים לביהמ"ד הגדול והיפה, המלא כבר מפה לפה באלפי אנשים. במזרח מוכנה בימה מיוחדת למרן, עטופה בסדין לבן עטור זהב, ושטיח אדום כראוי "למאן מלכי רבנן". שקט, דומיה. ושוב נזרקת שאלה בלימוד לחלל בית המדרש, ומרן מבקש תשובה, מחכה. נסיונות ליישב את הקושיה תוך כדי ריתחא דאורייתא. לאחר מכן מרן אומר "שמועס" קצר ואז הבחורים עוברים על פניו לאמירת שלום. כשעה לוקח עד שכולם עוברים על פניו. לאחר מכן יוצאים לחדר רמי"ם, שם יושבים כל צוות הישיבה וכולם מבקשים דברי חיזוק בעבודת הק', ומרן מעודד להתאמץ לעמול ולקבל שכר בעלמא דאתי.

מבנין הישיבה יוצאים בקושי רב, ורק כשמכונית המשטרה צופרת מצליחים סוף סוף לצאת מההמונים הצבאים ומבקשים לחזות בנועם זיו פניו.

שיחה בישיבת מיר שבראשות הגאון רבי שמואל בירנבוים זצ"ל

הכל יודעים שכל העולם עומד על התורה, והכל יודעים כמה מאושר הוא האדם שלומד תורה, וברוך השם אתם זוכים לישיב ולעסוק בתורה, וצריך לדעת את גודל האחריות שעלינו, שכל הבריאה תלויה בלימוד התורה שלנו, וכל תיבה של תורה שהאדם מוציא מפיו הוא בונה עולמות! וכמשאחז"ל לעולם יראה אדם את העולם כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, וחלילה וחס להיפך. וכידוע בספרים דלהבדיל בשאר האומות אין מעשיהם משפיעים כ" כ בבריאה,

רק כלל ישראל ע"י התורה, בזה עיקר השפעתם על הבריאה, וזה התחיל במתן תורה. ולכן צריך לדעת שהאחריות המוטלת עלינו היא גדולה מאד. מצד אחד בונים עולמות, ומצד שני ח"ו זה נורא ואיום, ואתם שזיכתם להיות ממחזיקי העולם, עליכם לדעת את האחריות שעליכם, וכל אחד צריך לראות לגדול מאד מאד, כי כל הבריאה תלויה עליו.

וכל אחד ואחד יתחזק בתורה ויראת שמים ומעשי המצות, הכל לשם שמים! ומה שמתחזק יותר עושה בזה נחת רוח להש"ת, ובזה מחזיקים את הבריאה. והקב"ה יעזור שכל אחד מאתנו יתחזק בתורה ויראת שמים, ובזכות זה נזכה במהרה להגאל מכל אומות העולם, ונזכה לעשות מה שהקב"ה רוצה, ויתקיים "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"

שיחה בישיבת תורה תמימה [בראשות הג"ר ליפא מרגליות שליט"א]

מבקשים ברכה, והרי יש לנו ברכה מהקב"ה. "ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת" ומה צריך יותר מזה, התורה עצמה נותנת לנו ברכה. ראש הישיבה מבקש אבל אין לי מה להוסיף, ואומר מה שנאמר כמעט בכל המקומות.

בן ישיבה, בן תורה, לא יודע כמה מאושר הוא צריך להיות בתוך כזה עולם, רח"ל, חוץ מהד' אמות של הלכה, בתוך עולם התורה. יש כזה חושך בעולם, כ" כ הרבה רע יש בעולם, ורק המקום היחידי זה בתוך ד' אמות של הלכה, מקום שאפשר לשבת וללמוד, בלי נסיונות, אמנם יש נסיונות, אבל סוג אחר של נסיונות.

וצריך כל אחד להרגיש את ההכרח והחשיבות, לישיב באהלה של תורה, ולדעת את האחריות המוטלת עליו, והזכות שיכול לשבת וללמוד ויכול לעבוד את ה' שזהו התפקיד שבשבילו בא לעולם, דאם לא בשביל זה לאיזה תכלית שנלח לכאן, האם לאכול ולשתות? לזה נשלח?! וכל אחד יודע את זה שנשלח לעוה"ז לישיב וללמוד ולעבוד את ה' וכל אחד יכול לזכות לזה. ובפרט אלו שיושבים בישיבה, הרי הם האנשים המאושרים!

ולכן צריך לראות לנצל את הזמן, ולהתחזק בתורה ויראת שמים, ובמדות, ובכל מה שקשור ליראת שמים, ויכול כל אחד להיות "אדם גדול", רק צריך לדעת מה שכתוב בפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאד, בפך ובלבבך לעשותו", ואין בין גיהנם לגן עדן אלא כחוט השערה, רק קצת להתגבר, אפשר כבר לזכות להיות גדולים. אמנם אי"ז כ"כ קל, אבל הבא ליטטר מסייעין אותו. וכל אחד ירגיש את האחריות מצד אחד, ומצד שני את האפשרות שיכול לזכות להיות גדול, ולהיות קשור עם הקב"ה. והקב"ה יעזור שכל אחד באמת יתחזק, ויקויים בנו "ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת".

גם בחודש חשון תשס"ה ביקר בישיבה ומסר שם שיחה. בשעה 4:00 יוצאים לישיבת "תורה תמימה". מאות ילדים עומדים נרגשים בצדי הדרכים בשירת "ימים על ימי מלך". נכנסים לישיבה, הדוחק רב מאוד. הרב מרגלית, ראש הישיבה דשם, מקדם בברכה את מרן על גודל מסי"ב לבוא לחזק את יהודי אמריקה. הס הושלך בקהל. ומרן נעמד על בימה יפה ליד ארון הקודש ופותח בשאלה חזקה בגמ'. מחכה לתשובה, אבל זו לא שאלה פשוטה והנסיגות ליישיבה עולים בתוהו. משום כך מיישב ראש הישיבה את הקושיה כדרכו בחריפות ובפשטות. לאחר מכן ממשיך מרן "בשמועס" על קבלת עול מלכות שמים. בשקט ובדומי' ובחזיון גדול נשמעים "דברי אלוהים חיים".

בס"ד, לכבוד הרבנים מרביצי תורה ובראשם ראשי הישיבה שליט"א דישיבת תורה תמימה בארה"ב ה' עליהם יחיו הנני בזה לברך אתכם והתלמידים להגל שמחת חג היובל של מקום תורה גדול במשך חמישים שנה, אשר נתקיים בו חינוך של דורות שבהם גדלו עדרים עדרים של ת"ח ועובדי השי"ת אשר זה תכלית הבריאה. יתן השי"ת שכולם ימשיכו עוד בעבודת הקודש עם תלמידים הגונים עד ביאת ינון ועד בכלל. הכו"ח בברכת התורה ח' שבט תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו

מתוך שיחה בישיבת מטרסדורף שבראשות גאב"ד מטרסדורף זצ"ל
וכל אחד צריך לדעת מצד אחד את האחריות המוטלת עליו כי כל העולם עומד עליו ואם מזניח משהו ח"ו חסר בכל הבריאה, וכל הצרות שבעולם מי יודע אם זה לא בא חלילה "מהאוי להם לבריות מעלבונה של תורה" והמתחזק הרי הוא המאושר שמשפיע לכל העולם וכולם יכולים להשפיע תורה ויראת שמים בזה שמתרבים ת"ח ובני ישיבות שעוסקים.

מתוך שיחה בישיבת נובומינסק במעמד כ"ק הרבי מנובומינסק שליט"א
עליכם להיות המאושרים שבאדם על הזכות שנפלה בחלקכם לשבת ולהגות בתורה.

יש לכם "רבי" ראש ישיבה אדם גדול. לדאבוננו לומדי התורה הם מעטים בעולם מתוך מליארדי אנשים שיש בעולם יהודים הם המעט, ומתוך היהודים בעולם רובם אינו יודע רח"ל מה היא תורה רבים מתבוללים רח"ל רק מעט יהודים חרדים נותרו בעולם ומתוכם מעט מעט בני ישיבות.

לא לכל יהודי יש אפשרות לשבת ולשקוד על התורה, לכל אדם לאחר נישואיו יש מצבים שונים ומניעות שונות של פרנסה וכד' שטורדות את לימודו, אבל בחורים בצעירותם יכולים לשבת ולשקוד על תלמודם באין מפריע, ועליכם לנצל זמן זה משום שאח"כ מי יודע אם זה יהיה אפשרי, ישנם בחורים שנשברים בגלל חוסר חשק ללמוד תורה, ישנם בחורים שהולכים בתחושה של מועקה שהם אינם משיגים השגות בלימוד תורה, עליכם להתחזק מכל רגע שאתם יכולים לשהות בבית המדרש ולנצל כל רגע ללימוד תורה משום שלא חיים לנצח וכל רגע של לימוד תורה הוא נצחיות. ואינני בא לומר חידושים גדולים, כי ידעתי שבי"ה לומדים תורה ויש ראש ישיבה גדול וכל מה שצריך, רק שכבדוני ואינני יכול לסרב.

גם בחודש חשון תשס"ה ביקר בישיבה ומסר שם שיחה. הזמן מתאחר ורוצים עוד ועוד לחזות בנועם ה', אבל השעון מתאכזר וכבר השעה 2:00 ומאות בחורים דישיבת נובומינסק מחכים. יורדים לתפילת מנחה ברוב עם. 'מזרח' מכובד, האדמו"ר, ר' חיים אפשטיין, ר' שמואל קמינצקי תפילה זכה כמנחה ביוה"כ, לאחר מכן שמועס' ממרן ראש הישיבה על חסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת קודם התפילה, אף שאין לזה קשר לזמן הזה, שהרי כתוב חסידים הראשונים וא"כ מדוע רבי כתב את זה. אלא ללמדנו שבן אדם צריך להתעסק באופן קבוע עם דברים גבוהים, ואז אולי יגיע למשהו ברוחניות.

והמשיך מרן עם דברי הגמ' בברכות שאדם צריך לזקוף בה', שנאמר "זוקף כפופים". ומה זה שייך לזה? שואל מרן. ומיישב כי אליבא דאמת אם אדם ירגיש כל תפילה שבלי שהקב"ה יזקוף אותו אינו יכול לזוז והכל מאיתו יתב', ירגיש נכנע ואז יהיה האדם המאושר.

לאחר שסיים את דבריו, עוברים כל הבחורים על פניו לאמירת שלום, ולאחר מכן עולים לבית האדמו"ר לארוחה קלה ומנוחה חפזוה.

שיחה בבבנה"ד בעלזא

בחשון תשס"ה הגיע רבנו לביהמ"ד בעלזא, הרחוב כולו סגור, המונים מתגוררים ברחוב, בקושי מצליחים ויוצאים מהרחב... עולים במדרגות ביהמ"ד המלא מפה לפה, ומשני הצדדים "פרנצ'עס" כשהבחורים והילדים עומדים עליהם. דברי פתיחה של הגאון רבי משה גרוס - הדיין של בעלזא שמזכיר שמכיר את רבנו מימים ימימה, עוד משוויץ, בשעה שכלל ישראל היה בטירוף הדעת, וסיפר איך מרן ישב ועמל והגה בתורה ללא הרף.

לאחמ"כ התכבד מרן לשאת דברים והזכיר שבמשנה נאמר שחסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה, ועכ"ז ק"ש היתה באש-מורה הראשונה. מלאכים, שרפים, משהו מיוחד לחסידים... וסיים כמה בן אדם צריך לעמול על יראת שמים טהורה. כאשר דיבר היה ניכר על פני החסידים איך הם מתמוגגים מנחת מדברים היוצאים מפה קדוש וגוף טהור. מרן מסיים בברכה לאדמו"ר שיאריך ימים ובברכה לכל הציבור.

עוברים לשלום הדוחק נורא, הצפיפות איומה, אבל זה לא 'סכנת נפשות' אלא 'תקנת נפשות'...

בית המדרש דחסידי בעלזא היה מלא מפה לפה על הפארענצ'ס נראו המונים שיצרו תחושה של מדרון אנשי השירה היתה אדירה דברי החיזוק וההתעוררות שנשא רבנו נמשכו שעה ארוכה מאות אנשים הגיעו מכל רחבי ניו יורק ארון הקודש רחב המימדים שהתנשא לגובה שיוה למקום הדר של אחד הימים מבתי המקדש מעט שבניווירוק.

עמדתי מן הצד והתבוננתי במתרחש לפתע נגש אלי אחד הנוכחים בידיש מעורבת בעגה אמריקאית כבדה הוא הציג את עצמו אני דווקא חסיד באבוב אבל הגעתי לכאן לבית מדרשה של בעלזא שמעתי על הנסיעה הזו אל היכלי התורה כדי לחזק וגם אני רציתי להתחזק גם אני רציתי שייחזקו אותי דע לך מה שרבנו עושה כאן בבית המדרש החסידי זה קרוב של הקרובים קרוב של לבבות קרובים קירוב של קרובים לאביהם שבשמים יותר הוא לא הוסיף יותר לא היה צריך לאמר.

בולטימור

בט' חשון תשס"ה הגיע רבנו לביקור בעיר בולטימור תיאור הביקור: בני הישיבה שבבולטימור, בוודאי שלא ראו בעיניהם את אחד מגדולי הדור שליט"א, שמגיע אליהם. משני צידי הדרך, המון אדם. לאורך מספר ק"מ!!! - זה איננו תאור נסחף אלא הגדרת מה שהיה שם - המונים שרים בהתלהבות. משני צידי הדרך בוקעת שירה אדירה שאינה עשויה מתווים, אלא מנימי לב. כמו בליקוד, העינים מנסות ללכוד את הרגע, כדי לחרוט אותו בתודעה. ככל שאתה מתקרב אל ביתו של ראש ישיבת "נר ישראל" - הגאון רבי אהרן פלדמן שליט"א, המקום נעשה צפוף יותר. מעמד אדיר של כבוד התורה, מעמד של אלפים שבאו לחלוק - והם קמים ושרים מקמי ספר תורה חי. המרפסות של הבתים, עמוסות לעיפה. קשה לפלס דרך. על ה"גבעות" שעליהן עומדים הבתים, מתגודדים המונים שמנסים לצפות אל הכביש שנמצא בתווך. שלט ענק מתוח על הבית: "ברוך הבא בשם ד"ו". והשירה הזו אינה נפסקת, עד שרבנו נבלע בפתח המקום בו יתאכסן - ביתו של ראש ישיבת "נר ישראל", שם ייפנה לאספת מחנכים) ראה בנפרד (בטרם יעלה לשאת את דברו בהיכל הישיבה.

היכלה של ישיבת נר ישראל בבולטימור, רחב ידיים. עדשת המצלמה אינה יכולה לקלוט את מלוא רוחבו של האולם, להנציח את ההמונים. פתח ארון הקודש הנראה כהר והפרכת הכתומה שעיצובה מינימליסטי, משרים אירה של חום.

אותות המאמץ של היום האחרון, ניכרו על פניו של רבנו. משהו בהבעה היה כבר מיוסר קמעא. אבל כשהוא עלה לשאת את דבריו, הדהד הקול וניסר בלבבות. כאילו היו אלה שני אנשים שונים: זה שפסע אל הסטנדר זה שנשא דברו. וקווי ד' יחליפו כח. במשך ארבעים דקות הוא לא חדל. והוא דבר על רמת השאיפה לגדלות. הוא דבר על שאיפה לדבר אחד, לתורה. בכל מקום שבו נשא את דבריו, בכל הכנסים והאסיפות, הוא התאם את המסר וניתב את חיציו אל המטרה הספציפית, הנחוצה לאותו מקום. הלבבות היו פתוחים לרווחה. האוזנים היו כרויות, העינים היו ממוקדות אל הדמות נמוכת הקומה, הכפופה, שמקרינה את העוצמה האדירה. "רק תורה! לא' מוחלט לשום דבר אחר. אדם חייב למסור את עצמו למען התורה! זו חובתו! רק תורה! אין להניח דריסת רגל למשהו אחר". וזה היה בהיכלה של הישיבה בבולטימור. דווקא בהיכלה של הישיבה בבולטימור. ואני תהיתי - האם הדברים הסיטו את המתג - או שמא ישוב אבק היומיום ויכסה באדרתו את האמירה הגדולה?

בשעת אמירת הדברים, הקהל כולו התמסר. בעינים של הנוכחים, עמד מבטו של ילד. עינים עמוקות, שאתה פשוט רוצה לטבוע בהן. עינים ממוקדות, קשובות. וככל שהתקדמו הדברים, אנשים נאלצו לעזוב את השקפת עולם כמו נשל של נחש. היה צורך להתנקות משכבות של אבק ועובש,

שהמציאות האמריקנית הערימה על נפשם. היו גם קטיפה וגם צמר פלדה בדיבור שהדהד בחלל האולם. טון רך - מבקש ומסביר, ומסר שמבקש לקלף, לשנות... האם זה ישיג את המטרה? האם יהיו גם תוצאות? לא היה די זמן למחשבה, להתלבט בשאלה. בשעת הערב המאוחרת, נקשה קבוצת בחורים על הדלת. היו אלה מספר מבני הישיבה, כשצעדיהם מהוססים. "הרב", הם פנו בחשש. "שמענו את הדברים - תורה ולא לימודים אחרים. החלטנו לעזוב את הקולג'. אבל אנחנו רוצים ברכה: אבא ואמא, לא יותרו בנקל. אנא, חפצים אנחנו בברכה שיהיה לנו הכח לעמוד בהחלטה, לממשה". אפילו רק בשביל קומץ בחורים אלו, היתי חייב לטרוח ולצאת לדרך הארוכה", שח לנו רבנו, כשחיוך של קורת רוח על שפתיו.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין: שוב שעתיים נסיעה ובשערי העיר בול-טימור עומדים וממתנים מאות רבות של אנשים. כאשר מבחינים במכוניתו של מרן ראש הישיבה פותחים בשירה אדירה וכך מלווים את המכונית ליווי ארוך, תוך כדי דוחק ודוחס ודריסת רגלים, ואך בקושי מגיעים לבית האכסניה. לאחר ההגעה, נערכת ישיבה עם רבני המקום, מחנכים, ובשעה 9:00 יוצאים לשיחה בישיבה. האולם הענק מלא מפה לפה, ומיד כאשר נכנס מרן לאולם, פורצת שירה אדירה ומרגשת מעומק הלב: "תהא השעה הזאת" את פני מרן מקבל ראש הישיבה הג"ר אהרן פלדמן שליט"א, הג"ר הרב פלדמן מקבל את מרן בדברים חמים ובברכת 'ברוכים הבאים', ולאחמ"כ מרן מדבר כחצי שעה, שמועס' ארוך ונפלא על תפקיד האדם בקבלת עול מלכות שמים ועל כך שאין דבר אחר חוץ מתורה.

מרן ראש הישיבה פותח בקושיה, מדוע המשנה בברכות כותבת שחסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה, הרי זה לא שייך לנו ומדוע רבי הקד' כתב את זה. אלא תירץ מרן שזה נכתב במשנה כדי להראות לנו לאיזה שאיפות בנ"א צריך לשאוף, לתכלית של דבקות בה'. משם המשיך מרן וחזר על היסוד שרבי התחיל בק"ש כדי לקבל עול מלכות שמים, 'עד סוף האשמורה הראשונה' שזה מתכוון לרמז על שירת המלאכים שהם כ"כ מחכים לשבח ולפאר. עאכ"כ בנ"א שיכולים לעלות בדרגה עד בלי די. וכך כ"א מאתנו צריך לשאוף לגדלות.

והמשיך מרן והביא את דברי הגמרא (עירובין נ"ד) על ר' פרידא שלמד עם תלמידיו ארבע מאות פעם, ופעם אחת היה צריך לחזור עמו עוד ארבע מאות פעם, ומשמים שאלו את ר' פרידא האם רוצה שרש של אריכות ימים ארבע מאות שנה, או שכל הדור יכנס לגן עדן, וביקש שכל הדור יכנס וענו לו מן השמים שיקבל את שני הדברים - גם אריכות ימים וגם שכל הדור יכנס לגן עדן. ושאל מרן: מה כ"כ גדול מעשה זה עד כדי כך שכולם יזכו לגן עדן? וכי לא היו רשעים בדור? אלא הסביר ראש הישיבה, שכשהיה עושה מעשה מצווה בשלימות - הוא משפיע על אחרים בכל העולם, ולכן מעשה כזה נקי של ר' פרידא הרים את כולם למקום שאפשר ממנו לעבוד את ה' ולהיכנס לגן עדן. וסיים ראש הישיבה בדברים נוקבים ומרעידים כמה צריך כ"א להשקיע רק בתורה, כי זה עבודה לחיי נצח.

לאחר שסיים מרן ראש הישיבה את דבריו חוצבי הלהבות, התקיימה בהיכל תפילת מעריב ברוב עם. והיתה תפילה זו כתפילת 'נעילה'. בתום התפילה חזרה הביתה לשינה קצרה.

כינוס מחנכים בבית הגר"א פלדמן שליט"א בבולטימור - כנס המון העם עם בני הישיבות בהיכל הישיבה שם - יום ב' מ' מרחשון בתלמוד תורה הנקרא 'שארית הפליטה' - במתיבתא ות"ת חפץ חיים - 2 דרשות במתיבתא בולטימור

לאחר מכן נסיעה לישיבה על טהרת הקודש, שירה אדירה וכולם נכנסים לברכה. מרן ראש הישיבה מדבר על הצפי' למשיח בכל רגע, וכמה צריך להתחזק בתורה ויראת שמים.

הגאון רבי אהרן פלדמן שליט"א בשיחה מספר מזכרונותיו - 'הנסיעה של מרן ראש הישיבה זצוק"ל פעלה בשעת מעשה לאין ערוך, כי זה הרים את קול התורה באיזור כולו. כשהגיע מרן ראש הישיבה לכאן בבולטימור, הוא היה אצלנו בבית, והיתה לנו הזכות לארחו בביתנו, היתה התרגשות גדולה מאד בבואו.

אני זוכר שבכל בתי הספר שהוא ביקר בהם, הילדים יצאו לקבל את פניו עם דגלים, זה השפיע עליהם מאד לראות יהודי כה גדול בשנתו המאוחרת, שהטריח עצמו רק בכדי לבא ולחזקם. הילדים ביקשו לדעת מה יכתבו על הדגלים שהחזיקו בידיהם, והיה בכך ספק, ומה שקיבלנו בהכרעה היה שיהיה כתוב עליהם שזה כפי שחזינו בהר סיני בקבלת התורה, כי המסורת שלו בכל לימודו היא ממרן הגר"ח מבריסק זצוק"ל ותלמידו המובהק מרן האמרי משה זצוק"ל, והרגישו בכך שיש להם קשר עם המסורת של עם ישראל, לחזות במי שממשיך את מסורת התורה כפי שניקן בבריסק אצל רבותיו הדגולים.

■ במה ניכרה השפעת מרן ראש הישיבה זצוק"ל בהיותו באזורכם?

ראשית אני זוכר את הדברים שנשא בוועידת 'תורה ומסורה', הוא דיבר דברים שהשפיעו מאד על כל שומעיו, היו אלו דברים שיצאו מלב טהור ונכנסו לתוך חדרי ליבם של הרבבות והאלפים ששמעו ושתו בצמא את דבריו. הוא זעק מנהמת לב - "רק תודה! לא' מוחלט לשום דבר אחר.

אדם חייב למסור את עצמו למען התורה! זו חובתו! רק תודה! אין להניח דריסת רגל למשהו אחר."

בשעת ערב מאוחרת, הגיעה קבוצת בחורים שביקשה לשוחח עם מרן ראש הישיבה, היו אלה מספר מבני הישיבה, כשצעדו בהיסוס ופתחו בשאלה - 'הרב, שמענו את הדברים של הראש ישיבה - תורה ולא לימודים אחרים. החלטנו לעזוב את הקולג', אבל אנחנו רוצים ברכה, כי אבא ואמא שלנו, לא יוותרו בנקל, אנו חפצים אנחנו בברכה שיהיה לנו הכח לעמוד בהחלטה, לממשה'.

מרן ראש הישיבה נעמד לברכם בחום אופייני. ואז הפטיר ואמר לאחר צאתם - אפילו רק בשביל קומץ בחורים אלו, הייתי חייב לטרוח ולצאת לדרך הארוכה, כשניכרת היטב הקורת רוח שהיתה על שפתיו.

ביום ראשון לאחר השבת התקיים כינוס מחנכים בביתנו בבולטימור, **מרן ראש הישיבה נשאל, באשר לחינוך הבנות, עד כמה צריך שתהיה הבת משכלת?**

והוא השיב - בנות ישראל מעולם לא היו משכילות. רובן אפילו לא ידעו לקרוא ולכתוב - ורק בודדות ידעו. בכל עיירה היתה אחת שנקראה "הדאוונקע" - "המתפללת", שכולן היו חוזרות אחריה אפילו את התפילה. וראו אלו דורות הן גידלו. כאלה היו גם אמותיהם של גדולי הדורות, שבדמי עותיהן ותחינות ליבן זכו.

אך הדורות ירדו - ולעתים הבנות נמשכו ללימודים בחוץ, והיה הכרח לייסד מסגרת חינוך הבנות! בעקבות זאת, התירו גדולי ישראל לייסד מסגרות, כשהעקרון היה למנוע חלילה היסחפות החוצה. כך שהכלל הוא המינימום שבמינימום שבכוחו למנוע הליכה למקומות האסורים - זו המידה, אך כל עגן צריך להיבדק לגופו והוא מסור להכרעתם של גדולי הדור שבכל דור ודור. **■ היו דברים שהפליאו בתשובותיו את השואלים?**

פקחותו הנודעת היתה לשם דבר, כשנשאל מה הם הקריטריונים לזריקת ילד מהמוסד הלימודי ומי מחליט, השיב ברורות - אלו הם דיני נפשות, שאי אפשר לדונם יחידי, שכן אי אפשר לזרוק בקלות. ואמר, שמעתי אודות אחד מגדולי הדור שעבר, שכאשר למד בישיבה, ראש הישיבה, אחד מגדולי ראשי הישיבות בעצמו, לא היה מרצה ממנו ולכן לא רצה שישאר בישיבה. לימים, כשראה מה יצא מאותו בחור, הודה בטעותו. רואים שאפשר לטעות וזו עלולה להיות טעות גורלית, שעלולה להפסיד את גדול הדור הבא. מרן החפץ חיים מעולם לא הוציא תלמיד מישיבתו. לעתים יש הכרח, אבל חייבים לדעת שאלו דיני נפשות ולפעול בהתאם. צריך לשם כך ועדה שתכריע, לא לדון יחידי.

לאחר מכן הוא נשא שיעור תורני ושיחה בהיכל ישיבת "נר ישראל" בבולטימור, שאל בני הישיבה הצטרפו ובאו המוני בני העיר. ולמחרת בבוקר ביום שני היתה השיחה בתלמוד תורה "שאריית הפליטה" בבולטימור, ולאחר מכן נשא שיחות במתיבתא ובת"ת חפץ חיים, והמשיך בשיחה במתיבתא בולטימור, והם הותירו רושם בל ימחה שעד היום נזכרים בכך בערגה.

בחוקלין

בס"ד. למע"כ רו"מ ישיבה מתיבתא דברוקלין ובראשם ראש הישיבה הג"ר שלמה מנדל שליט"א

שמחתי באומרים לי כי בא מועד של מאה שנה מאז יסוד הישיבה בארה"ב, ושמחים הם בשמחתה של תורה.

ויתן ד' ויזכו להמשיך ולהרחיב גבולות הקדושה, בכל מוסדות החינוך שעל ידם, וללמוד וללמד תורה בטהרתה כפי המסור לנו מדור דור. א.ל. שטיינמן ט' אדר ב' תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו

דטריוט

בס"ד. לכ' הר"ר צבי הירש טורגו נ"י ראש בית יהודה בעיר דטריוט שלומי ישגא מאד

יסוד כולל ללומדי תורה ברמת לימוד גבוה הוא בזמנינו הדבר הכי מועיל והיות שכבודו מקבל עליו כלכלת האברכים יבורך בכל הברכות האמורות בתורה ויזכה להמשיך להרבות תורה ושכרו אין להעריך.

אהרן יהודה ליב שטיינמן. כ"ג טבת תשס"ח בני ברק יצ"ו

מספר הרה"ג ר"י פריד: כאשר שאלתי פי מרן הגרא"ל שטיינמן וצייד מאוד שעלי להישאר בדאלאס ובנוגע לחששותי בנוגע לחינוך הילדים אמר לי שרבים הצליחו בחינוך ילידיהם גם במקומות כאלו.

ווישינגטון סיטי

בחודש חשון תשס"ה הגיע רבנו להלה סמוכה לווישינגטון [סילבר ספרינג], אסיפת בני הישיבה ובני העיר

בבנין נמוך קומה שעצובו פונקציונלי, ממוקמת אחת הישיבות המרתקות ביותר. אור זהוב שבוקע מתאורה מלאכותית, מחמם מעט את האוירה הקפואה שמקרינים בנין הזכוכית ופסי המתכת. כאן, באחד מפברבריה של ווישינגטון - סילבר ספרינג, הקים הרה"ג ר' אהרן שרגא לופיאנסקי, חתנו

של מרן הגאון רבי בייניש פינקל צוק"ל, את המגדלור הרוחני. בבואו, כמעט לא נראה כאן אדם בעל ארשת וחזות של בן תורה. כובע על ראש וחליפה - מאן דכר שמם. עשור שנים אחרי, והשכונה שנתה את פניה. כאן מתגוררת האצולה האינטלקטואלית של ווישינגטון. רבים מתושבי השכונה נמנים על הפקידות הממשלתית הבכירה. הם היו רחוקים מחיי תורה, והפנו עורף לישיבה שהניחה כאן מדרך רגל. עתה, האולם הומה מפה לפה. מקום התורה שהוקם כאן, האיר את הסביבה כולה. "בכל מקום רואים שהקב"ה שולח את היחידים ובידם לעשות מהפכה. כל אחד יכול", בהדיר רבנו. "כל אחד גם חייב". מעתה הוטלה המשימה על כתפיו של כל פרט ופרט. עד שהניצוצות שהובערו, יאירו את כל ווישינגטון באור יקרות.

ערבית ושיחת מוסר בענין נוסח פרנקפורט בקהל עדת ישרון ליוצאי גרמניה - ווישינגטון הייטס.

שם עמד על החובה לשמור מסורת ומורשת האבות ללא שינוי במסורת ועלינו לדעת שלכל שבט משבטי ישראל היתה יחודיות מיוחדת ולכן על כל אחד מבני הקהילה זו מוטלת החובה לשמור על מורשת אבותיו ולהיות בכך מופת גם לאחרים.

וכן מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין: משם ממשיכים לאזור וואשינגטון, שם קמה והתפתחה קהילה של מתחזקים, שזכו להצמיח בני תורה. נסיעה של כשעה וחצי, כשבמהלכה עוברים יערות ומקומות יפים מאוד. והנה מגיעים ל'מקום שממה' מבחינה רוחנית, אך בסיבוב לחצר גדולה מתגלה מחנה פלא: מאות ילדים עם דגלים של 'שמחת-תורה' מקבלים את פני מרן בשירת 'אור זרוע לצדיק', וראש הישיבה מברכם בברכה מעומק הלב שיגדלו להיות גדולי תורה. נכנסים לתוך היכל הישיבה המלא מפה לפה במגוון אנשים, אברכים, בעלי בתים וחוזרים בתשובה. את פני מרן מקדם רב המקום, וראש הישיבה דשם, הרב לופיאנסקי - גיסו של הגרנ"צ פינקל צוק"ל.

מרן מכבדו ומזכיר בדבריו שבכל מקום ישוב, רואים שהקב"ה שולח אנשים מעטים שבידם לעשות מהפכות רוחניות גדולות, וכך כל אחד יכול לעשות מהפכה.

מתפללים תפילת מנחה כאשר לאחריה פונים לצאת וממהרים לשדה התעופה הציבורי נדחק בדרך היציאה וכל אחד מנסה 'לחטוף' את ברכת הצדיק. כל מי שהצליח פונה משם כשהבעת אושר אמיתי נסוכה על פניו. לאחר נסיעה קצרה מגיעים לשדה תעופה קטן. השומרים במקום שבודקים כ"א ואחד בבדיקה קפדנית, רואים את צורת פני מרן ראש הישיבה, בנהלים ופותרים מיד את הדלת בלי בדיקה. "וראו כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך".

לונגביץ'

יום ב' י"ז מרחשון תשס"ה לונג ביץ', ". העיר שוכנת על אי צר בן 661 קמ"ר, לאורך האוקינוס. כאן, במדינת לונג איילנד - "אי ארוך", נמצאת אחת הישיבות החשובות. בראשה עומד חבר מועצהג'ת הגאון הגדול רבי יצחק פייגלשטיק שליט"א - הקב"ה ישלח לו רפואה שלמה. אל המקום הגענו לתפילת ותיקין. אוירה של נכבדות שורה על המקום, כמו הבל נעים. שמועס, דברים חוצבי לב. שמו של ראש הישיבה שבלונג ביץ' נחרט באותיות של זהב בכותל המזרח של עולם התורה בארה"ב. בעקבות ידידות ארוכה וכהוקרה לת"ח מופלג, הגיע רבנו עד לכאן, למרות הטרחה שבדבר. בצעדים איטיים לאורך הרחוב, כשהם מלווים בשירתם של בני התורה, פסע רבנו לכיוון ביתו של הגאון הגדול רבי יצחק פייגלשטיק שליט"א שנותר עטור בטליתו ותפיליו ויושב בכסא הגלגלים. הם שתקו ביחד שתיקה של אהבת גדולי תורה. לא רחוק משם, מאות מטרים בלבד, הקציף האוקינוס האטלנטי את גליו, שסערו, כמו הלכבות... ימים על ימי מלך תוספי... וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין:

בשעה 4:30 מתעוררים כשפנינו לנסיעה לישיבה בלונג-ביץ' בראשות הג"ר יצחק פייגלשטיק. יהודי כבן שמונים, שהיה מגדולי ראשי הישיבות באמריקה, ולפני כשלוש שנים קיבל אירוע מוחי והוא משותק וחולה עד היום.

בשעה 5:00 בערך יצאנו, השירה בראשות מרן, בחוץ חושך והכבישים די פתוחים, אנו ממהרים כי קצת מאוחר. בשעה 6:00 הגענו למקום, ההתרגשות גדולה, כל הבחורים קמים לנץ לתפילה של 'עת רצון' אמיתי. מניחים תפילין ונכנסים לביהמ"ד המלא מפה לפה. מתחילים 'מזמור שיר', איזו אוירה רצינית, איזו תפילה, 'ברכו', שמונה עשרה, ולאחריה סליחות מעומק הלב, 'מידת הרחמים עלינו התגלגלי'... "אזכרה אלקים ואהמיה בראותי כל עיר על תילה בנוי ועיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיה". כמה מזעזע לומר את זה בנכר, באוירה דיוה"כ...

לאחר שמסיימים את תפילת שחרית, מרן ראש הישיבה פותח בשיחת חזיון על דברי הגמ' בברכות (י"ב ע"א) אמר רבה בר חנינא סבא משמיה דרב: המתפלל, כשהוא כורע - כורע בברוך וכשהוא זוקף - זוקף בשם. אמר שמואל: מאי טעמא דרב דכתיב: ה' זוקף כפופים. וביאר כמה האדם צריך להרגיש את ההכנעה, וזאת - ענוה, וההכנעה הזאת היא סיבת ההצלחה היחידה לגדול בתורה. ומסיים בברכה.

כולם עוברים לאמירת 'שלוש עליכם', חולצים תפילין, ולמטה מחכה ראש הישיבה דשם, הג"ר יצחק - כשהוא יושב בכסא גלגלים, וממתין כדי ללוות את מרן לביתו.

בהליכה של כרבע שעה מלווים כל בני הישיבה את הרבנים ברחובות לונג' ביץ' בשירת 'מים על ימי מלך', ואור זרוע לצדיק, וכך עד שמגיעים לבית. בבית נערכת פגישה קצרה עם צוות הישיבה והנהלת החידור, ארוחת בוקר, ומנוחה קצרה.

בפרידה קשה נפרד מרן מר' יצחק כשהוא לא גומר לנשק את ידו, ומתקדמים לביתו של הנדיב זאב וולפסון.

בבית וולפסון כל המשפחה מחכה, אך כבר אין זמן להיכנס, על כן זאב נכנס למכוניתו של ראש הישיבה ושם הוא מקבל את ברכתו של מרן.

בס"ד, הו"כ הגאון המפורסם ר' יצחק פיגילשטוק שליט"א ולכל אשר לו אך טוב וברכה כל הימים

שמעתי כי כ"ג לא מרגיש טוב ונקוה כי ירפאהו השי"ת בקרוב ויוכל להמשיך עבודתו עבודת הקודש באמירת שיעורים כסדרן ויוזכה גם בעבודה הציבורית לנהל על צד היותר טוב עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו, א.ס. ט"ז אייר תשס"ג לפ"ק בני ברק יצ"ו

לוס אנג'לס

בי"ז - י"ח אייר תשס"ו הגיע רבנו לביקור חיזוק ביחד עם האדמו"ר מגור. כשירדו מהמטוס הזרזו האדמו"ר לרדת קודם, ואז פנה לקראת רבנו ואמר: שהוא רצה להיות הראשון שמקבל את פני רבנו בלוס אנג'לס.

תפילת שחרית ברוב עם בכולל לוס אנג'לס ברכת כהנים במנין ספרדים בחדר צדדי

דברי חיזוק למתפללים וכך אמר:

כשברא הקב"ה את העולם, בזמן הראשון היה העולם בלי תורה, היות ועדיין לא היה מתן תורה. וכתוב שכל הדורות לא היו בסדר, כל הדורות חטאו, רק יחידים יחידים היו צדיקים, חנוך, מתושלח, אדם הראשון ג"כ, אמנם חטא פעם אחת, אבל אחרי זה הוא היה בעל תשובה והיה צדיק, אבל רוב האנשים בכל הדורות לא היו בסדר. לכן הקב"ה הביא מבול, עד כדי כך, שכל העולם מת, הכל נכחד, אפילו בעלי חיים! רק יחידים נשארו מכל מין. ומבני אדם נשארו רק נח ואשתו ושלשת בניו ונשיהם, כולם ביחד שמרנו אנשים. ועוג מלך הבשן כתוב בגמ' שהלך בצדי התיבה, וכן סיחון מובא בתוס' בנדה (דף ע' א') בשם המדרש שגולד בתוך התיבה, מאשת חם. עכ"פ בריאה שלימה של מיליארדים אנשים, אי אפשר לדעת כמה היו, היות והיו פרים ורבים מאד, ואפשרי שהיו כבר מיליארדים מיליארדים אנשים, וכזה עולם שלם כולו נמחק! היות שלא היה תורה ולא חסד, כי אם היה לכל הפחות חסד, אולי היה יותר טוב.

וחטאם היה "גזל" כמו שאמרו חז"ל שלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. הקב"ה שונא גזל יותר מכל הדברים, שהרי היה גם עבודה זרה, כי מדור אגוש התחילו לעבוד עבודה זרה ומאז המשיכו כל הזמן בזה, ובכל זאת כתוב שגזר דינם היה בגלל גזל, זאת אומרת בין אדם לחבירו.

וכן האנשים הראשונים שנבראו אחרי אדם הראשון, היו קין והבל, שני אנשים היו בעולם ואולי ה' גם התאומים שלהם) עכ"פ בסך הכל היו רק כמה אנשים בעולם, והם כבר רבו, וקין הרג את הבל, מיד בהתחלה החטא הראשון חוץ מחטא אדם הראשון, היה בין אדם לחבירו. ואותו הדבר אח"כ בא המבול וכילה את כל העולם, למה, אפילו שהיה עבודה זרה, זה עדיין לא נורא כ"כ, אפילו שבדאי זה חטא גדול מאד, אבל מה שהעולם נחרב זה בגלל גזל, "לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל", בין אדם לחבירו!

ואח"כ אחרי המבול האם זה כבר בסדר, נח ומשפחתו הם היחידים שנשארו, ותיכף ומיד שוב פרו ורבו מאד, והיו כ"כ הרבה, הגיע שוב סיפור חדש, דור ההפלה!

ואח"כ היה מהפיכת סדום ועמורה, ובפסוק כתוב ארדה נא ואראה הכעצקתה עשו כלה, ואם לא, אדעה. ואומרים חז"ל שהיה מעשה עם בתו של לוט שנתנה לחם לעני, וגרמו לה שתמות, ע"י ששמו אותה במקום של דבורים, ועקצו אותה הדבורים עד שמתה, כזה דבר נורא, זה הפירוש כעצקתה. וא"כ לכאורה נראה שזה העיקר, אבל בפסוק ביחזקאל [ט"ז מ"ט] כתוב הנה זה היה עון סדם אחותך וגו' ויד עני ואביון לא החזיקה, מה היה חטאה, שלא החזיקה יד עני ואביון, ולא נזכר בכלל על שהרגו את בתו של לוט, כל הדברים הגרועים האלה שעשו, רק מה, שלא החזיקה יד עני ואביון, לא היה צדקה ולא היה חסד, אם אין תורה לכל הפחות חסד היה צריך להיות, ומקום שאין בו חסד אין לו זכות קיום. נמצא שזה לא שאלה רק על כל העולם בכללו, אלא כל מקום לעצמו, שכל מקום צריך שיהיה בו חסד, וזה היה קודם מתן תורה, ועכשיו אחרי מתן תורה צריך "תורה וחסד".

וברוך השם כאן בעיר יש תורה, אני רואה שיש אברכים שלומדים תורה, ויש בודאי ג"כ חסד. אבל מה שיש יותר תורה וחסד, יש יותר קיום למקום, ולא רק כל העולם נידון יחד, אלא יש חשבון כללי של כל העולם, ויש חשבון של כל מקום לעצמו. שהרי סדום ועמורה נענשו על שלא היה בהם חסד, אפילו שבשאר מקומות היה חסד, כי אחרת גם המקומות האחרים

היו צריכים להיחרב, ובכל זאת במקומות אלו שלא היה בהם חסד, ותורה בודאי לא היה) נחרבו. ומה נהיה מהם, כלום! לא נשאר מהם שום זכר, למה כי יד עני ואביון לא החזיקה. על תורה לא יכלו לדון אותם כי בכל העולם לא היה תורה, אבל לכל הפחות חסד היה צריך להיות.

זה מה שצריך לדעת שכל מקום נידון לעצמו, וכן פוסק הרמב"ם שכל מדינה וכל מקום אם אין בהם חסד, וכן שאר הדברים הגרועים, זה נורא מאד ח"ו.

ממילא יש לקוות שהמקום הזה שיש בו ברוך ד' תורה וחסד כמו שרואים, ואולי צריך להיות עוד יותר טוב, הלואי שיהיה פי אלף, ויש מסתמא מה להשתפר יותר, וכן בכל המקומות יש מה להשתפר. הקב"ה יעזור שהעיר תתרבה בין בתורה ובין בחסד, ובודאי יצאו גדולי תורה, תלמידי חכמים, צדיקים, יראי שמים, ובזכות זה הקב"ה יעזור שכל המקומות יזכו, כל כלל ישראל בכל מקומות מושבותיהם.

אומרים שרבי חיים וואלו'נר אמר - בדורו, שהתורה עוד תגיע לאמריקה) ככה אומרים בשמו, ואולי איננו אמת). ויכול להיות שהרי לפני הרבה שנים לא היה באמריקה שום דבר, ישיבות כמעט לא היה, רק ישיבה אחת והיא ג"כ היתה ישיבה חלשה, והיום ברוך ד' כמעט בכל מקום יש קצת תורה, ויש חסד, וצריך לקוות שיהיה יותר ויותר, עד שהקב"ה ירחם וישלח את הגאולה האמתית במהרה בימינו אמן סלה.

כנס ילדי תשב"ר

גדולי ישראל ממשיכים לעבר האולם בו כבר ישובים תלמידי הכתות הגבוהות, הקמים על רגליהם ופוצחים עתה בשירת "מים על ימי מלך תוסיף". הם נרגשים, ולא רק הם. גם מחנכיהם, גם הורים שהגיעו, גם האורחים הרבים. הרב שמחה אולמן, מנהל התלמוד תורה דלוס-אנג'לס, פותח בכבוד גדולי ישראל ושגב המעמד ומבקש רשותם לדבר אל הילדים בשפת המדינה המוכנת להם יותר.

הוא ממשיך את משל השעון, הממוקם בכל בתי המדרשות על הקיר, גבוה, כדי שיד אדם לא תהיה מסוגלת לגעת במחוגיו. "השעון הוא מורה דרך, לא כל אחד יכול לקבוע את השעה כראות עיניו. השעון מכתוב את סדר היום, הוא הקובע אימתי הגיע זמן תפילה וכד', ולא כל אחד יטהו כרצונו. כאלו הם גדולי ישראל, מאורי הדור. הם ניצבים מעלינו, מעל להשגת אדם, מורים דרך, מנתבים אחרות.

"הייתי, הוא מספר לילדים, אצל גדולי ישראל לפני המעמד ושאלתי מה המסר שאעביר לכם. כ"ק הרבי שליט"א אמר לי, 'חינוקות של בית רנן, שיתעלו בתורה וביואת שמים, אך שיהיה עם איידלקייט, עם עדינות-הנפש'. ראש הישיבה שליט"א ביקשני שאעזור על חשיבות לימוד בספרי מוסר, שהרי אין כמו לימוד מוסר כמדפא לנפש".

ראש הישיבה שליט"א משמיע דברים קצרים לפני הילדים. כבר לא היה צורך בדברים ארוכים יותר. הילדים קיבלו מטענים שלמים של התייחסות, של חיות. המעמד דיבר אל ליבם, המראה הרטיט את נימי נפשם. המסר היה ברור וחד. לו רק ישכילו ויתמידו, אם רק יאלפו עצמם לעדינות; אם ילמדו מוסר ויבקשו להתעלות בתורה ויבראת שמים - עולמם לפניהם להצלחה ולכל טוב עולמים.

אף ראש הישיבה אינו חוסך ברכתו מהם. "ילדי ישראל היו במתן תורה ערבים לקדוש ברוך הוא. הם ערבים לכלל ישראל (שהש"ר א' פ' ג א), ולכן הם צריכים לשאוף להיות גדולים בתורה. ובפרט כאן, במדבר הרוחני בלוס אנג'לס, שהרי התורה ניתנה במדבר".

לאחר הדברים - תם המעמד. הילדים עוברים בסך לפני גדולי ישראל, מביטים ונפעמים, מברכים "מים על ימי מלך תוסיף", מודים על הזכות ומתברכים בכפליים, לעלות מעלה מעלה במעלות תורה ויראת שמים.

כנס בחורי הישיבות בהיכל ישיבת לוס אנג'לס ושיחת חיזוק

ואמר בתו"ד של שימי הספירה הם ההכנה לקראת מתן תורה, וכי בכל יום ויום צריך לעקור מדה רעה מן הן האדם, כמו שכלל ישראל שיצאו ממצרים, וראתה אז שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא במחזה, ואעפ"כ לא קבלו את התור מיד, אלא עמלו לתקן בכל יוםעוד מדה ועוד מדה מאותן מ"ט שערים שהי שקועים בה, עד שהיו ראויים לקבלת התורה. הארה זו חוזרת בכל שנה והיא המובילה ליוחן שם ישראל כנגד ההר.

הזמן דוחק והנה החיזון המפעים חוזר על עצמו בישיבת לוס אנג'לס, לפני מאות בחורים. גדולי ישראל מגיעים יחדיו במכונית אחת, נכנסים אהרדי להיכל הישיבה המלא וגדוש מפה לפה ומתקבלים בשירה אדירה. "תראה תראה", מצביע בחור צעיר באוזני חברו על שרואת עיניו. "אמרו לנו שמגיעים 'אורחים', ובאמת הגיעו מלאכים יראתי מלהביט". מן העבר האחר, פונה בחור נוסף לחברו: "ראה איך הם מכבדים אחד את השני, כיצד הרבי רוצה שראש הישיבה יכנס לפניו וכיצד ראש הישיבה ממתין לרבי. אם הם כך - מה נאמר אנו?".

את התשובה, בעז"ה, הם יתנו במעשים. אכן כן, הליכותיהם של גדולי ישראל מחייבות. הדבק בתלמידי חכמים ובמדותיהם. ישיבת לוס אנג'לס היא

אי של תורה במדבר רוחני אישם בקצה העולם. בית המדרש נראה ככל בית מדרש אחר ברחבי העולם היהודי. על הקיר מתנוסס שעוֹדֵאוֹתִיִּת גדול, תחתיו נכתב: "אם לא עכשיו אימתי". מעליו חקוק פסוק: "לבי לחוקקי ישראל המתנבאים בעם ברכו ד' - בית המדרש רייזמן".

ראש הישיבה המקומית, הגר"ח גרוס, מקדים דברים על חשיבות כבוד התורה, על המחייב שבביקור גדולי ישראל שהטריחו עצמם למעננו, על משמעות ה'יחד' האדירה, שהיא המפתח להצלחת יהודי עובד ד' בעמל-חיו.

כינס מחנכים - שאלות ותשובות

בטרם התיישבו במקומם, התפתחה ביניהם שיחה אם מותר לשבת כאשר הגב מופנה אל ארון הקודש. רק אחר שהכריעו שניתן לעשות כן רק בדרך ארעי, הם תופסים מקומם. מן המעמד כולו ניתן לראות עד כמה מייחסים גדולי ישראל חשיבות למלאכתם של העוסקים במלאכת קודש זו, של הנחלת תורה ויראת שמים לדור העתיד.

ניתן גם, כאמור, לראות בחוש, את מידת ההערכה והקירבה בין שני גדולי ישראל, את השיח המיוחד הנהדר והנאדר בקודש. הארת הפנים הבהוקת מעלה את כל הנמצאים לאטמוספירה שונה. כל הנוכחים יזכרו את אשר שמעו. יזכרו וינצח את כל אשר ראו ולא ניתן לחזור עליו במילים.

ילדי ישראל, שוב עומדים במרכז הדיון. הדיון נסוב על שאלות בענייני גישה לתלמיד, ענישה - אם וכיצד, פנימיות הנפש ועבודת ההתעלות העצמית המתבקשת מהמלמד ומהמחנך, ואיך יהיה טופח על מנת להטפח, דרכי לימוד, הישגי התלמידים ועוד. הרב יואל בורשטיין, מנהל "בית יעקב" לוס אנג'לס, פותח בדברים קצרים ומקדם בברכה ובתודה בואם של גדולי ישראל, ומכבד את ראש הישיבה שליט"א להשמיע דברי ברכה והדרכה.

הדברים קצרים, אך נוקבים וחודרים: אאע"ה מסר נפשו לרבש"ע. הסכים להפיל עצמו לכבשן האש, שמואב כי רק כאשר הגיעו לקירבתו היו נשרפים. ובכל זאת, כאשר נותנים סיבה מדוע נקרא אאע"ה 'אהובו של מקום', הרי זאת בגלל "כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד'". לא בגלל המסירות-נפש, אלא בגלל אשר יצוה דרך ד'. מכאן רואים את החשיבות שבחינוך.

מכל אשר קירב אאע"ה לבורא יתברך, 'את הנפש אשר עשו בחרן, אף אחד לא נשאר. לא היה להם המשך. למה? - כי לא חינו אותם. הם עצמם נהיו טובים, אבל לא חינו הלאה. לכן לא נשאר מהם. חינוך הוא הדבר החשוב ביותר. הוא היסוד: דבר ראשון לחנך את הילדים. כל אבא הוא מחנך. אבל קודם צריך לחנך את עצמו... לכן, מוסרים את הילד למחנכים, אבל צריך שיהיה רק חינוך טהור.

איך מלמד יכול להשפיע? איך אפשר להשפיע על אחרים, על ציבור? - ידוע משל הכוס המלאה. אם רוצים שימזג ממנה לכוסות נוספות צריך למלאות אותה על גדותיה. כדי להשפיע - צריך להיות מלא בעצמו. כל אחד צריך לדאוג שהוא עצמו יהיה מלא, שכל מלמד ילמד מוסר. מסופר שמרן ה'חתם סופר' זי"ע למד ב'חובות הלבבות' לפני השיעורים שנסר.

מלמד צריך לזכור שמלאכתו היא מלאכת קודש. אם מלמד מגיע לכיתה לא כליכך מרומה, דברים בבית לא היו לרוחו - שלא יעביר ההרגשה שלו לתלמידים. מלמד צריך שיזכור שהוא לומד תורה עם ילדי ישראל. עם נפש יהודית. הוא צריך להכין עצמו טוב לקראת השיעור. ובמה? - א. שיהיה מלא יראת שמים. ב. שידע שהוא לומד עם נשמות של כלל ישראל. הרבש"ע ציווה להעניק לילד חינוך וצריך המלמד לדעת שהוא עוסק בנשמות.

העיניים נשואות עתה אל כ"ק אדמו"ר מגור שליט"א, שיאמר דברי ברכתו. "ראש הישיבה אמר הכל", אומר הרב, ומחוזה בידו לפותח והמנחה להמשיך בסדר היום. (בשעות הערב, במפגש עם רבנים, יאציל להם כ"ק האדמו"ר שליט"א מברכתו, "יעזור השי"ת וכל רב יוכל להשפיע במקומו תורה ומצוות ויראת שמים כפי יכולתו". וראש הישיבה שליט"א ישלים ויאמר: "די ברכה פון דעם רבי"ן איז א גוטע ברכה"). את אשר הצענו כבר במהלך הכתבה הזו, כדאי לשוב ולהציע: עיצמו נא, קוראים יקרים, עיניכם ושוו לפניכם את כ"ק האדמו"ר שליט"א וראש הישיבה יושבים אהדדי, מאזינים בכובד ראש לשאלות ומשיבים עליהן כמעט יחדיו. והשאלות מפורטות מאד, הן אינן עוסקות במה שנקרא 'תאוריה ופילוסופיה', אלא במה שנתקלים בהם מלמדים בכתות השונות.

כמו למשל, השאלה הבאה: יש איסור של הלבנת פנים ואונאת דברים גם בילדים ובתלמידים, אבל האם יש אופנים שמותר לדבר בלשון חריפה, בהע' לבה, כדי להוכיח לתלמיד, כגון: 1. שהוא מפריע ללימודים וקשה לדבר אליו בסתר באמצע השיעור; 2. שהוא עושה דבר שלא כהוגן לפני אחרים, וצריך להוכיחו ברבים כדי שבינו תלמידים אחרים שלא נכון לעשות כמעשיו; 3. באופן שרגיל התלמיד להפריע; והתוכחה ברבים, העלבון, ישמשו בתור עונש. דממה מושלכת באולם. דומה היה שהמחנכים עצמם ביקשו לבדוק האם לשאלות כגון אלו התכוונו גדולי ישראל; כיצד יתייחסו, כיצד ישיבו: האם יתנו מענה כולל, או שמא ירדו לפרטי פרטים. ראש הישיבה מבקש שכ"ק אדמו"ר מגור שליט"א ישיב ראשונה. והדברים נאמרים לאט ובהטעמה: יותר טוב להמתין להפסקה. ילדים אחרים אינם צריכים לדעת על כך. ואם מביישים ילד לעיניהם, הם לומדים מרוב לבייש אחרים. צריכים לחפש דרך להוכיח תלמיד שמפריע, אבל לא כאשר ילדים אחרים רואים.

זאת ועוד, אם מוכיחים מיד במקום - עשויים להוכיח יותר בתקיפות, ולפעמים אף בכעס. אם מחכים להפסקה - אפשר שהתוכחה תהיה יותר בישוב הדעת של המוכיח.

ראש הישיבה: אין לבייש את הילד לנגד עיני חבריו. אין בכך כל תועלת, רק נזק, חלילה.

■ ואם התלמיד מאד מפריע, מה יעשה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א וראש הישיבה משיבים כמעט יחדיו: יוצאו אותו מן הכיתה, אך לא יביישו אותו ברבים.

הנה כי כן, ראו נא מי דואג דאגתם של ילדי ישראל טהורים, מי נושא בעול שלהם. על לוח לבם לזכרון תמיד נושאים אותם גדולי ישראל. הם דואגים להם כאשר הם מתעלים בתורה הקדושה; הם עמם גם בעת מעידה ונפילה. הפריעו, לא הקשיבו, הקשו על המלמד במלאכתו. גדולי ישראל עדיין מחפשים להם תקוה מבקשים להציל להם את העתיד, משתדלים שלא יעלבו בהם חלילה.

המעשה אשר עשו אלו אינו מעשה טוב, אבל למרות זאת, הם מותירים פתח לתקוה. הם חפצים בהתעלות כל תלמיד ותלמיד יהא מצבו אשר יהא. הם מעבירים מסר: אל יאוש.

אך ראו גם ראו את המחנכים, אלו שההורים הפקידו בידיהם אה מלאכת חינוך הבנים. הם אינם עושים דברים כלאחר יד, הם בוחנים את עצמם שוב ושוב בטרם יעירו. כבודם ומעמדם של התלמידים, בכל מצב ובכל הנסיבות, היוו עבורם את השאלו הראשונה אשר הציגו באותו מפגש פומבי ומיוחד. **מהותו של מלמד** - (ושוב הערה מתבקשת ומחוייבת: הדברים נאמרו ע"י גדולי ישראל בכללית, כך שברור שאין להסיק מהדיווח שלנו המתבסס על שמיעת-אוזן, מסקנות למקרים פרטיים, שם כל ענין צריך להיוו נדון לגופו, עפ"י חלקי בונה וסותר שלו).

■ **ניטול לדוגמא שאלה שונה, גם היא מחיי היום-יום בתלמוד תורה: האם מותר למלמד של ילדים קטנים ביותר לנהוג בשחול וקלות-ראש (זעך מאכען צו נאר), כדי שלא ישעמם לתלמידים וימשוך לבם ע"י שישתטה. האם מותר לו?**

ראש הישיבה, פוטר את השאלה כמעט בטרם נסתיימה הצגתה: זו לא דרך. כ"ק אדמו"ר שליט"א מזכיר דרשת חז"ל (לחגיגה טו): "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא - אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו", על הרב להיות לפחות דומה... ליצינות? - חלילה. הילדים ילמדו ממנו ליצינות.

המסר כאן ברור, משיחים אחר כך המלמדים בינם לבין עצמם. גדולי ישראל נתנו לנו להבין שאנו משמשים כסמל לתלמידים. הם רואים את המלמדים שלהם, את התנהלותם והתנהגותם, ומכך הם מסיקים מה ראוי ומה לא. אם נבייש ילד לעיני הכיתה, אפילו אם אנו חושבים שזה לצורך, הילדים ילמדו - חלילה - שלבייש זה לגיטימי. אם ננהג בשחוק ובקלות ראש, אפילו אם הכוונה היא למשוך לב התלמידים, הם יסיקו מכך שלצינות היא דרך חיים.

כזה הוא סוג השיח שבין המלמדים והמחנכים בלוס אנג'לס לבין גדולי ישראל. שעה נינוחה, הזדמנות פז נדירה, המנוצלת בדיוקא לסוגיות שבשי-גרה, לגביהן מבקשים לקבל התייחסות מאת גדולי ישראל היושבים נכחם, מאירים להם פנים ומעניקים להם את מלוא התחושה כי המלאכה אותה הם מבצעים והשליחות עליה הם מופקדים - אין להן ערוך.

■ **הנה למשל, שאלה בעלת אופי שונה, המגיעה מנקודת מבט של מנהל תלמוד-תורה: האם יותר טוב לשלם לכל המלמדים ב'חיידר', אותה משכורת בדיק, או אם יותר טוב לשלם לכל מלמד כפי ראות עיני ההנהלה, ובכך יהיה דרבון לכל מלמד שירגיש שמעריכים את השקעתו וגם לגרום ל'קנאת סופרים'?**

ראש הישיבה מעיר למשמע השאלה, בהארת פנים המיוחדת לו, שעדיין לא ראה שהמלמדים עשירים כ"כ, עד שבאים לדון בשכרם הגבוה... לגוף הדבר, הוא מזכיר את אשר מצינו אצל יוסף הצדיק שכתונת הפסים שנתן לו יעקב אביו יותר מכל אחיו גרמה לקנאה, כמ"ש 'ויקנאו בו אחיו, ומכאן שגם כשמתכוונים לטובה, עכ"ז יש לחשוש שהשינוי גורם לקנאה! וכי חובה היא להנהלת הת"ת לדאוג שלא תהיה חלילה קנאה בין המלמדים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א מוסיף לדברי ראש הישיבה, כי מדובר הרמב"ם משמע כי ענין זה הוא מעיקר הדין, שכן כתב להלכה (הלכות נחלות פרק ו הל' יג) "צו חכמים שלא ישנה אדם בין הבנים אפילו בדבר מועט שלא יבואו לידי תחרות וקנאה כאחי יוסף עם יוסף". זה יגרום קנאה ולא יותר.

ראש הישיבה מבהיר שוב, שהאפליה בין המלמדים תגרום לקנאה, ואין הדבר ראוי. אם ההנהלה מצאה מלמד מיוחד שהיא חפצה ביקרו, אזי רק אם אפשר שיוסיפו לו והמלמדים האחרים לא ידעו מכך, אולי ניתן להסכים לזאת.

■ **שאלה אחרת, לשם המחשה, עסקה במלמדים שיש להם קשר חזק עם תלמידים מהשנה שחלפה, ואם יוסיפו להחזיק עמם קשר וללמוד עמם הדבר יוסיף להם מאד; אבל אם ישמרו כזה קשר יהיה זה על-חשבון הזמן של התלמידים הנוכחיים. למי אפוא דין קדימה?**

כ"ק אדמו"ר: פשוט שמצד מחוייבות המלמד לתלמידיו יש דין קדימה לתל-מידים הנוכחיים. שהרי המלמד הוא שליח של האבא, לקיים מצוות 'ושמתם לבניך'. הוא שליח של האבות ללמד ולהשקיע את הזמן בתלמידים הנוכחיים.

ראש הישיבה: בוודאי שכן. המלמד יכול לעודד את התלמידים משנה קודמת, אבל ללמוד, לייחד זמן ומאמץ, הוא צריך עם התלמידים הנוכחיים. במסקנת הדברים מדגישים ראש הישיבה שליט"א וכ"ק אדמו"ר שליט"א, שבזמנים שאינם בסדר הלימוד הקבוע בתלמוד תורה, כמו בשבת וכד', יכול בהחלט המלמד ללמוד עם תלמידים משנים קודמות, לעודדם ולטפחם ולהציעים במעלה המסילה העולה בית ד'.

עוד שאלה אשר תמחיש את אשר עמד על סדר היום בביהמ"ד "בית יהודה" בלוס אנג'לס, באותה שעת אחר הצהריים בה נתכנסו ובאו מחנכי העיר והמלמדים לדון לפני גדולי ישראל, היא זו העוסקת במהותו של המלמד. וכה שאל הרב בורשטיין בשם הנוכחים:

■ **אם שני מלמדים מתמודדים על אותה משרה. יש אחד שהוא יותר תלמיד-יחם ויותר ירא-שמים אבל פחות מקצועי; ומולו אחד שהוא יותר מקצועי ופחות ת"ח ופחות יר"ש. את מי מהם להעדיף?**

ראש הישיבה: קשה למדוד דבר כזה. איך מודדים מי יותר ירא-שמים? **כ"ק אדמו"ר שליט"א:** יראת שמים זו הדלת להיכנס לתורה (רש"י יומא עב). **ראש הישיבה:** "חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד". (שבת לא:) - אך אם בכל זאת מדדו, ואם בידוע שפלוני הוא ירא-שמים יותר, בוודאי שלו דין קדימה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הגמרא בשבת, לא; כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצוניות לא מסרו לו, בהי עייל. ולשון רש"י שם: "יראת שמים דומה לפתחים חיצוניים - שדרך להם נכנסים לפנימיות, כך אם יר"ש הוא - נעשה חרד לשמור ולעשות ואם לאו אינו חש לתורתו".

תם ולא נשלם. על הפרק עמדו שאלות נוספות, אשר ביקשו לעסוק בדרכי לימוד, דרכי הוראה, שמירת התלמידים מפו מכשולות וכד'. מארגני המעמד מספרים לנו לאחר סיומו, של כל אשר הכינו מראש עבור מעמד פומבי זה הם הביאו בסופו של דבר, וכי שאלות נוספות עלו במסגרת פרטית יותר ומצומצמת אולם את רוח הדברים הם קלטו היטב: התלמיד הצעיר, הוא תקן העתיד. דאגת גדולי ישראל נתונה אליו. הם דורשים את טובת מבקשים את הצלחתו, רוצים שכל נער יהודי - לאילנא רברבא יתעביד.

כינסו אברכי הכוללים - כינסו רבנים במלון הילטון - כנס כל בני העיר באולם הכינוסים של הילטון תפילת מעריב ברוב עם

שעה ארוכה קודם הכינוס בהילטון יוניברס, כבר לא היו מקומות ריקים. גם לא על הכסאות שמחוץ לאולם. המסכים הענקיים שאמורים להעביר את הארוע במעגל סגור, טרם הראו דבר. אבל כבר היה צפוף, הירידה מהאוטוסדרה הסואנת, היתה פקוקה. הכל השחיר בזכות הנוף האנושי. נברשות בדולח בגודל של כעשרים מטרים! פארו את התקרה. חלקן היו מרובעות, אחרות צורתן ככוכבים. אבל לא זו היתה התאורה. האור האמיתי הבלתי, כשהאיר המזרח. מרגן ורבנן גדולי ישראל שליט"א, נכנסו ביחד אל האולם הגדול שנמלא בחמש אלפי איש. המעברים התמלאו. הכל הפך לגוש אנושי שכרה און לקלוט כל איוושה וצמצם אישונים כדי לחדד את התמונה הניצפית. ביחד! כאיש אחד בלב אחד! לביצור חומות הדת! ביחד לחיזוק החינוך היהודי ההתאחדות! ואתה יודע, שלא רק חמש אלפי אנשים נוכחים, צופים בארוע. עיניו של כל העולם היהודי, נשואות אל האולם הענק הזה. וקול התהלים "קוית ד' קיוותה נפשי ולדברו הוחלתי", כשהוא בוקע מאלפי גרונות ועולה כלהבה ממעמקי של כבשן, ממחיש היטב את חומה של הטמפרטורה. ממעמקים קראתך ד'.

רבנו, נושא דברים. הוא קורא לחזק את שבת קודש: חייבים לקבל קבלה טובה. מוכרחים לחזק. להקדים שביתה ממלאכה, לפחות שלוש דקות קודם. לא להכנס לקודש, ישר מתוך אבק החול. **כ"ק אדמו"ר מגור שליט"א** נושא דברים (ראה מסגרת דברים במילואם). והגאון רבי אשר וייס שליט"א, תרגם את המילים לשפת המדינה. את השירה האדירה "מים על ימי מלך תוסיף", שמעו. הקולות הלמו ברקות. אח"כ, כאיש אחד בלב אחד, עמדו הכל ואזקו: "שמע ישראל ד' אלוהינו ד' אחד". תפלת ערבית. הקילה שלמה בערה באש הנשמות, באש של אהבה, באש של "אחד" - וזעקו: ד' אלוהינו ד' אחד.

הרשימה הזו, אינה יורדת לפרטי פרטים. היא מבקשת רק לגעת בשורשי של מסע. והשורשים האלה הגיעו גם לטורנטו. האולם הענק של בית יעקב, היה מלא מפה לפה. כולם היו שם. באו מכל החוגים, הגיעו מכל העדות. אור אפלולי האיר את האולם רחב הידים. ורק כותל המזרח, המוגבה, היה מואר באור יקרות. התאורה הפיזית הזו, אולי היה בה סמל. זה המבט הנכון. מלמטה, למעלה! מהמקום החשוך, אל מקור התרת הספקות, אל האור.

היה זה הרב משה יעקב קנר, שהטיב להגדיר את מה שהתרחש לעיני האנשים: "כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא". הגמ' במסכת מגילה מספרת על "שני אורחים" שעברו את הים ובאו בעת קבלת התורה מארץ ישראל, להר סיני. שני הרים: הר תבור והר הכרמל. שניהם, ברבות השנים, היו למקומות בהם התקדש שמו של הקב"ה לעין כל. ברבים! "לך ומשכת בהר תבור, - שם נמשך לבן של ישראל ללחום מלחמת הקדושה נגד טומאת כנען. בימי דבורה הנביאה הדהדה שם שירת ההתבטלות לד' יתברך: אנכי

לד' אנכי אשירה אזמר לד' אלוקי ישראל. הרים נזלו לפני ד' זה סיני מפני ד' אלוקי ישראל. גם בהר הכרמל התקדש שם שמים בפי רבבות אלפי ישראל. שם נרפא מזבח ד' ההרוס והתגלתה האמת האלוקית, עת ירדה אש מן השמים ותלהט לבות העם. גם זה בא מכוחו של סיני (ילקוט שופטים). לאחר יותר משלושת אלפים שנה", זעק הרב קנר, "זוכים אנו לבואם של שני הרים מארץ הקודש. גם הם, כמו אז, עברו את הים ובאו למדבר העמים. הם באו למעמד קבלת התורה, לכנס של חיזוק התורה, לחזק את היניקה מסיני. ההרים הללו מסמלים קידוש שם שמים. הררי קדם, הררי קודש, הררי אלף.

אשא עיני אל ההרים - אשא עיני אל ההורים למלפני ולמעבדני בראשית רבה). לא רק כהרים הם באו, אלא כהורים, כאבות לבנים שגלו למדינת הים. במסירות אבהית באו. בהמשך דבריו הזכיר הרב את דברי הפסוק (איוב כט) "כאשר הייתי בימי חורשי בסוד אלוך עלי אהלי". מבאר רש"י: כשהיו כשרי הדור באים לאוהלי להוודע בדברי הקב"ה בתורה, הוא בגדר סיג לשעה. גם כשאוב שרוי בתהומות יגונו מתבוסס במעמקי מכאביו, זכרון אחד חרוט בלבו. עוזב ונטוש, מיוסר ואומלל, אך זכרון בודד ניצב אל מול עיניו כתמורה: זכרון המראות הנאדרים מאוהלו בימים אחרים, עת הכשרים של הדור התקבצו שם, כדי לחזק את הדת ולבצר שלטונה של תורה. זה החותם שצריך להחרט בתודעת הנוכחים, תבע הרב קנר.

כמו בכל המקומות, השירה האדירה שליוותה את בואם של גדולי ישראל, לא היתה עשויה מתוים, אלא מגימי לב. היו אלה מעמדות אדירים של כבוד התורה, מעמדות אדירים של אלפים שבאו לחלוק - והם קמו ושרו מקמי ספר, ספרי תורה חיים.

לוס אנג'לס שוכנת בצידה השני של היבשת. השדרות הרחבות שחוצות את המרכז הסואן ואת פרברי המגורים באזורים השבעים, מעוטרות בעצי נוי. בתים רחבי מידות, הם קצהו של החלום האמריקני, הנוכרי הזר. קרוב יותר למרכז המסחרי, שוכן היכל הישיבה. כאן נמצא הגרעין הקשה של חיי הדעת באזור. כמו צדפה שסוככת על פנינה יקרת ערך שהולכת ומתהווה בתוכה, סוגרים הקירות העבים על בני הישיבה. הכל אטום, כדי שרוח החומרנות ואוירת המקום לא יוכלו לנשב מבעד לחרכים. הגאון רבי אליעזר גרוס שליט"א - ראש ישיבת "ישיבה גדולה ללוס אנג'לס" עמד וברך שהחינוך. קולו פרט על מיתרי הלב. הוא רעד, דמעה מלוחה נגרה על פניו. מול האולם המלא במאות בני ישיבה שנקבצו לכאן מכל מוסדות התורה, הוא דיבר על כבוד חכמים. כאן בהיכל ריזון, השעון גדול שנקבע על הקיר, לא חדל מלתקתק את הרגע, את העכשיו. הכתובת שעליו זעקה - "אם לא עכשיו, אימתי". רבנו "דבר על הקושי של בני ישראל לטפס מתוך מ"ט שערי טומאה. בכל יום היה עליהם לתקן מידה אחת. וזה היה קשה, כי איך מתקנים מידות כשעדיין לא ניתנה תורה? אבל אנחנו יכולים! לנו יש תורה!" והוסיף **כ"ק אדמו"ר מגור שליט"א**: שרי אלפים ושרי מאות. כיצד מארגנים כזה מבנה סמכותי? הרי כל אחד רוצה להיות שר אלפים ולא שר מאות? אבל אז, כל אחד הכיר את מקומו. היתה בהם תחושת האחידות. וכשכל אחד הכיר את מקומו, אפשר לקבל את התורה!

קולו של הגאון רבי אשר וייס שליט"א חידד את התחושות. חיתוך הדבור שלו, חד. השליטה שלו בשפת המקום, היא הרבה יותר מתרגום. תנועות הידים והבעות הפנים, משתלבות לאמירה הגדולה. והוא הביא את דברי הרמ"ע מפאנו בספר מעין גנים, שהגזרה בימי ספירה היתה על הרב, ועשרים וארבעה אלף מתלמידיו היו פדיון הנפש. זה היה שבר של דור שלם. עשרים וארבע אלף תלמידים נפטרו, ולנו זה יום שמחה? הרי נותרנו עם החורבן?! כן! כי אם נשאר גדול הדור, זה יום שמחה. שמחה, כי תורה קום תקום! הקב"ה שגזר גזרה נוראה, חמל עלינו. הוא הותיר את מנהיגו של דור. זהו יום שמחה! כך זעק הגר"א וייס בהיכלה של ישיבת לוס אנג'לס. אם נותרו מוסרי תורה, תהיה תחייה מחודשת!

דברי רבנו בקיצור: העולם כולו צריך חיזוק, בכל דור התורה צריכה חיזוק גם בדור של התנאים רבי יהושע בן לוי יצתה בת קול ואמרה אי להם לבריות מעלבוניה של תורה, על אחת כמה וכמה בדורות אחרים צריך חיזוק. היות והעולם חייב להיוץ מתאום לתורה ולא חלילה להיפך שהרי הקב"ה איסתכל באורייתא וברא עלמא הרי ממילא החובה היא לעשות כמה שיותר כדי שהעולם יהיה מותאם לתורה ובלי תורה אין כלום. תורה זה הכל. לכן צריך לחזק מאוד את הלימוד, ושהחיים יהיו עפ"י התורה והמצוות כי זהו הקיום של העולם.

מכתב

בס"ד. לכ' בני קהילת לוס אנג'לס של' וישע רב. שמעתי שאתם רוצים לכנס אנשי הקהילה ולהשמיע גודל ענין הצניעות והיות שזה מהדברים העיקרים מאד וח"ו אם אין צניעות כתוב ושב מאחריך היינו סילוק שכינה ח"ו לכן בודאי תודרו מאד לחזק ענין הצניעות ובודאי יה" מזה תועלת גדול ונזכה להרבות קדושת ישראל ונזכה לגאולה האמיתית בבא"ס. א.ל. שטינמן. ב' אדר תש"ע לפ"ק

לייקווד

הרבה טרח רבנו למען העיר והישיבה המפוארה דשם, בתחילה נביא מכתבי רבנו לתשובי העיר בענינים שונים, ולאחר מכן נביא מתיאור ארבע ביקורי רבנו בעיר.

בס"ד, לכ' הנאספים להכנסת ס"ת וחנוכת בית המדרש "בית דוד" ע"ש הג"ר דוד ברקין ז"ל בעיר ליקוואד ה' עליהם יחי'. שמחתי להודיע שאתם זוכים בחנוכת ביהמ"ד לתורה ולתפלה ובודאי המקום ישמש לדבר השי"ת ותורתו שיוכלו ללמוד שם בהרחבת הדעת ולשפוך שיח חנוגם להבית"ש בבית המקדש מעט שנקרא שם שמים עליו ולמותר יחשב להאריך ולבאר שבחה של יסוד בנין כזה, וגם זכיתם להכניס לביהמ"ד ספר תורה שנכתב ע"י הר"ר יצחק בלונדר שליט"א לע"נ האברך הצנוע מוכתר בתורה ויר"ש הרב יעקב ידיד פרידמן ז"ל, וזה מוסיף בקדושת המקום.

ויתברכו הנדיבים יחד עם כל הציבור שבאו לכבד את המקום קדוש, גם יתברכו שקול התורה לא יפסק שם, וגבולות הקדושה תפוצנה בכל עוז על ידכם כרצונכם וכרצון כל מבקשי השי"ת. י"ט כסלו תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו

כולם ידועים שיישיבת ליקווד היא ראש של כל הישיבות באמריקה, ר' אהרן זצ"ל יסד את הישיבה ואז זה הי' ישיבה קטנה, אבל ב"ה הישיבה גדלה והיא ראש לכל הישיבות באמריקה וכולם מסתכלים על הישיבה הזאת, ואפשר לומר על הישיבה באר חפורה שרים, מאותו באר שיוצא מים ואין מים אלא תורה, חפורה שרים, עשה ר' אהרן שהי' אדם גדול, ועד היום הזכות שלו שהישיבה מצליחה באופן יוצא מהכלל, וצריך לדעת שהשישיבה הזאת היא עמוד, בכל הישיבות צריך לתמוך, אבל במיוחד בישיבה זו שהיא המרכז לכל הישיבות שכולם מתסכלים עליה ומשם יוצאים יר"ש ות"ח גדולים, והעיר כולה עם תורה בזכות הישיבה, וממילא צריך מאוד לתמוך בישיבה שתוכל להמשיך, עד שהקב"ה יעזור שתבוא הגאולה צריך מאוד שימשיך המקום הלאה, והעיקר שיצאו ת"ח גדולים ויר"ש, והקב"ה יעזור לכל אלו שיתרמו להם ולכל משפחתם ברוחניות וגשמיות וכל טוב. (קובץ אגרות קנ)

בס"ד, מע"כ איש החסד וההטבה, ... נ"י יוזרח לעד, ולכל הנלווים אליו נועם ה' עליהם. אחדשה"ט בהקרה.

בעמדנו בימי הרחמים, אשר סוד ימים אלו הוא התקרבות ה' אל ישראל, מיוחדים ימים אלו כימים אשר מרבין ישראל במצוות ומע"ט, ומתוך סגולת ימים אלו שואבים שפע ברכה והצלחה לכל ימות השנה, ולמשפחותיהם להתברך בכל טוב.

וכמה תגדל הזכות של החזקת התורה בימים אלו, אשר תוכנו של יוה"כ הוא קבלת התורה - לוחות שניות, בימים אלו מתעוררים זכויות הזוכים להיות נמנים בין שליחי ההשגחה לקיום התורה והמשך מסירתה ומסורתה לדורות, וזכות החזקת תלמידי חכמים המרבים שלום בעולם, עומדת למחזיקי, להתברך בברכת השלום אהבה וחביבה ואיחוד הלבבות.

והנה הישיבה הק' בית מדרש גבוה, באר חפורה שרים מתוך מסירות נפש, מגדל אור השופע אור התורה וטל תחי' בחשכת גלותנו, אשר בו מתעלים בני העלי' שבדור מתוך עמל ושקידה רבה. זכיתי לראותה מקרוב, ולראות את השפעתה הכבירה. חושבני לנכון שתסכימו להשתתף בחזיון מקום תורה זה ולהיות שותף במסירות נפשם של רבותינו הגדולים מצוקי ארץ צוק"ל, אשר האירו תבל באור תורתם ויראתם, ולפתוח ביתכם להחזקתה וביסוסה. ויהא חלקו בהקמת התורה שמור לו ולדורותיו, ובזכות זה תתברכו בברכת ברוך אשר יקים דברי התורה ובגמר חתימה טובה

בר"כ אהרן יהודה ליב שטינמן
ז' תשרי תשנ"ט. בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות קנ)

לכב' הנהלת ישיבת ליקוואד נועם ה' עליהם יהי' הנני בזה לברך אותכם לרגלי הנחת אבן הפנה להישיבה הקדושה ויה"ר שיתרבה כבוד שמים על ידכם, וזכות מרן הגאון זצ"ל אשר בכל כחו עמל להפיץ תורה במדינתכם וחפץ ה' בידו הצליח שהתרבה תורה במדינתכם על ידו כן תוסיפו להגדיל תורה ויתקיים וכל בניך למודי השי"ת כרצונו וכרצון כל מבקשי ה'
י"ז מרחשון תשנ"ט בני ברק. (קובץ אגרות קנא)

כאשר שמענו דעת ראשי הישיבה דיישיבת ליקוואד שליט"א הנושאים בעול הציבור ומצטערים בצער המשפחות שבנותיהם לא נתקבלו לביה"ס על זמן הבעל"ט באנו בזה לחזק ידיהם שלא יתחילו הלימודים במוסדות הבנות עד שיוסדר הדברים ע"י הועד שעוסקים בזה.
כ"ו אב תשס"ה. א.י.ל. שטינמן.

בס"ד. לכבוד בני תורה אהובי השי"ת בלייקוואד עליהם יחיו. בדבר שאלתכם היות שהנשים רוצות לעזור לבעליהן בפרנסתן כדי שיוכלו להתמסר לגמרי ללימוד התורה, אמנם צריכים לזה ללמוד לימודים שמעריכים בהם דברי כפירה, והדבר נוגע מאד לפרנסתן, תשובה. אין שום צד היתר ללמוד דברי כפירה, כי זה מעיקרי היהדות, אשר אין לזה שום היתר. וכל א' יבטח בהשי"ת ששיגי פרנסתו בדרך היתר. ובדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. ובזכות זה יזכו להקים דורות ישרים, בריאים ברוח ובגשם, עוסקים בתורה ומצוות לש"ש כרצונו ית"ש.

כ"ד טבת תשנ"ט לפ"ק, כו"ח למען חשיבות הדברים. (קובץ אגרות קנב)

בס"ד לאחבנ"י תושבי ליקוואד ה' עליהם יחי' על דבר האסונות אשר קרו בזמן האחרון, מי יכול לדעת דרכי השי"ת. אמנם פשוט שחזוק בתוי"ש של הציבור ישכך כעס וחרון אף. הנה חזוק בבין אדם למקום הוא בענין שבת כפי שכבר דיברנו בהיותינו שם שישתדלו קצת להקדים שבתה מכל מה שבשבת אסור. והשני דבר שבין אדם לחבירו. הנה בסידור אשי ישראל בברכת השבנו כתוב וז"ל, בן קיש שהקיש דלתי רחמים וכו' ובמה הקיש על דלת רחמים ע"ד שאמרו רז"ל ונתן לך רחמים ורחמך וכו' המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים שני דלותות ברא הקב"ה א' בלב השמים וא' בלב האדם וכאשר הקיש בדלת התחתית ורחמיו על הבריות נפתחו דלותות השמים. וזה דבר שמאד יכול לגרום לסייעתא דשמיא וה' הטוב יכפר עליכם ותזכו בכל מילי דמיטב ולגאולה שלימה בבא"ס. כ"ה שבט תשס"ח לפ"ק. בני ברק יצ"ו. א.ל. שטינמן (קובץ אגרות תיד)

בס"ד, לכב' הגה"צ ר' מתי' סלומון שליט"א ולכל אשר לו אך טוב וברכה כל הימים בשורות הבאים באתי להביע איחולי לכת"ה לרגל התמנותו למנהל רוחני ביישיבת ליקוואד אשר בארצות הברית, והנה שנינו באבות פ"ד מצוה גוררת מצוה וכו' ששכר מצוה מצוה דע"ז שעושין מצוה זוכין לעוד מצוות, והנה בהיות כתר"ה עוסק במצוות זיכוי הרבים זה רבות בשנים זיכהו השי"ת האפשרות להיות מזכה הרבים יותר, ע"י ההתמנות בתור מנהל רוחני ביישיבת ליקוואד אשר בארצות הברית יחד עם הגה"צ נתן וכתפויגל שליט"א, אשר כפי ששמענו יש שם בישיבה יחד עם הכולל שע"י הישיבה קרוב לאלפיים בני תורה כן ירבו, והשפעתם פרוסה על כל ארצות הברית גם במדינות הסמוכות שם, והיות שכהיום רוב כלל ישראל נמצא ביבשת אמריקה פרושה של הדברים מקום השפעה של חלק הכי גדול של כלל ישראל תלוי בישיבה הנ"ל כי ממנו פינה ממנו יתד לגדל גדולי תורה וחכמיה ביראת ה' הטהורה, וכפי גדול האחריות הרובץ על העומדים בראש בית תלמוד כזה כן גדול הסיכויים על מי שמתמסר באמת לשם שמים שיתקדש שמו יתברך, ונקוה שיהי' רצון מלפניו שלא יעזוב קוראי שמו באמת, ואנו בברכה ובתפילה שיצליח במשימה הגדולה אשר עומד לפניו ויגדל עדרים עדרים גדולים בתוי"ש עובדי ה' ית"ש כרצונו וכרצון כל יראי מבקשי ה'.
ער"ח ניסן תשנ"ז בני ברק יצ"ו

לכ' הגאונים ראשי הישיבה דלייקוואד שליט"א הנני מצטרף למנוע ביטול תורה של תינוקות של בית רבן ולא להתחיל שום פעולה לקבלת תלמידים להישיבות קטנות לפני חג השבועות כי אחרי שנתקבלו לישיבות קטנות כבר מזלזלים בלמוד ולהשומעים יונעם ויזכו להיות ממזכיי הרבים ושכר לימוד התורה של כל התלמידים נזקק עליהם ומצוה גוררת מצוה שהתלמידים ילמדו ויעלו ע"ז בתוי"ש כרצון הקב"ה כתיבה וחתימה טובה בסשצ"ג אהרן יהודה ליב שטינמן ד' אלול תשס"ו לפ"ק בני ברק יצ"ו

ביקור לומדי ירחי כלה דלייקווד אצל רבנו.

■ המשתתפים: ירחי כלה של ליקווד באו לא"י ללימוד שבוע שלם על התורה ועל העבודה עזבו את כל הביזנס בשביל תורה.
הגרא"ל: בשלמא תורה אבל מהו העבודה, מה הם עושים.
■ המשתתפים: כל החברים קובעים עתים לתורה ביום ובלילה.

הגרא"ל: טוב מאוד הרי ליקווד זה עיר התורה, יתן הקב"ה שכולם יהיו תלמידי חכמים גדולים וגדולים ביראה זה הרי זכות. הרי פעם אמריקה היה מקום שכולם עובדים שם וכל הדברים הגרועים יצאו משם, ב"ה היום זה כבר נהיה מקום תורה ורק דברים טובים באים משם, ר' אהרן בנה מקום גדול בתורה יהי רצון שתזכו לרוב נחת מהילדים ושמישי יבוא כבר.
■ אחד מהמשתתפים ב"ה יש לו פרנסה בשפע וחפץ הוא לדעת האם עדיף שייסיים עבודתו, ורק יעבוד כפי צרכו או שימשיך לעבוד וממילא יוכל להיות כזבולן ולעזור ע"כ ללומדי תורה.

הגרא"ל: כמה יעבוד? הרי לזה אין גבול?

■ **הא גופא השאלה? כמה יעבוד?**

הגרא"ל: הרי זה וודאי שתכלית האדם שהוא עצמו ילמד תורה וממילא יצטרך ללמוד.

■ **אבל למעשה הוא מחזיק תורה.**

הגרא"ל: מה יעשה. אבל הוא בעצמו צריך להיות מלא.

■ **מי שאין לו פרנסה ומאמין שהכל משמים, והנה מתפלל ברח' עליו ובו על פרנסה, והרי כיון שאין לו פרנסה הרי מאמין שזה רצונו של הקב"ה א"כ היאך מתפלל על פרנסה הרי כך רצונו יתברך שלא יהיה לו? הגרא"ל: והרי למעשה הוא מתפלל לטובה א"כ הכוונה שמה שהקב"ה חפץ זה יקבל.**

■ **א"כ מה יבקש. ובמה ישמח.**

הגרא"ל: במה שיש, כי אם לא שילך לכולל והרי שם אין כלום. אלא כך רצונו.

הנה האדם עובד בתחילת חייו כדי שיהא לו פרנסה בהמשך, והרי כל חייו של אדם הוא אך ששים, שבעים או שמונים שנה, ובעולם הבא זה הרי שנים על גבי שנים. וע"ז צריך לעבוד הרבה יותר כי זה להרבה יותר זמן והרבה יותר איכות. והאם צריך הוא עולם חולף בעולם קיים.

■ **אנו מבקשים ברכה לליקווד.**

הגרא"ל: שכל בני העיר יהא להם בני חיי ומזוני ויתברכו בכל מילי דמיטב. נחת מכל צאציהם ויהא שידוכים לכל אלו הצריכים לכן. (צריך לבדוק כל שידוך קודם שעושה שיהא כמו שצריך כי אם לא זה "אוי ואבוי").

■ **למה זה כ"כ קשה בשידוכים?**

הגרא"ל: כשהקב"ה בירך אדם הראשון בבנים קיללו שיהא בעצב. ועל פרנסה אמר לו בעת אפך תאכל לחם וממילא היום שהנשים עובדות והם מביאות הפרנסה ממילא זה נכלל בקללה של בעת אפך.

בשנת תרצ"ב (לפני פ"ב שנה) בט"ו בשבט הלכתי ללמוד בישיבת קלעצק של הגאון ר' אהרן קוטלר וזכרוננו לברכה, ור' איסר זלמן כבר היה גר בארץ ישראל. והיה בישיבה עוד רבנים ורמ"ם שם. ובאותו שבוע שבאתי התחיל בנו של ר' איסר זלמן ללמוד בישיבה וכן נהיה משגיח, בישיבה היו כמה מאות בחורים ואחר התפילה היו נשארים בישיבה כמאה בחורים לדבר עם ר' אהרן בלימוד על השיעור שנסר, האריות שבחבורה שם וביניהם היה בחור חשוב שכינהו ה"אוסטצקער" הוא היה עמל בתורה ומאוד חריף, ר' אהרן לימד אותנו מאוד איך לדייק את דברי הרמב"ם בכל מקום, ובאותו שבוע מסר על הסוגיא בבבא מציעא טז, על הא דבע"ח קונה את השבח ארבע שיעורים כל שיעור היה בערך שעתיים ומחצה, ואני הגעתי בשיעור השלישי ולא הבנתי דבריו באותו סוגיא לעומק, אחר חג השבועות עזב בנו של ר' איסר זלמן את הישיבה ואיתו עוד קבוצה גדולה מאוד של בחורים גם ר' אהרן עזב את הישיבה ונסע לאסוף כספים באמריקה. ואחר מעריב היו נשארים רק כעשרים בחורים לדבר בלימוד, ואח"כ למדנו הסוגיא ביאוש שלא מדעת.

ר' איסר זלמן אחר שהגיע לארץ ישראל היה בא לבקר את גיסו בעיר פתח תקווה והיה מכונים אותו ה"אוסטצינר" ושם היה לגיסו כולל ומסר שם ר' איסר זלמן שיעור ושמועס ארוך.

■ **מחר ט"ו בשבט ר"ה לאילנות יש משהו שצריך לעשות ביום הזה?**

הגרא"ל: יש אוכלים פירות ואנו צריכים ללמוד (יש לבדוק הפירות שלא יהא שם תולעים יש יהודי בשם הרב ויא הוא מומחה לענינים אלו).

■ **כתוב בספרים "כי אדם עץ השדה" אדם דומה לשדה האם יש לזה שייכות?**

הגרא"ל: אוי ואבוי אם אדם יהא עץ.

תהיו בריאים וחזקים ברוח ובגשם הקב"ה ישלח לכם הרבה הצלחה ברו' חניות וגשמיית הצלחה בשידוכים לבנים ובנותיכם רוב נחת ושמחה מכל צאצאיכם שיגדלו בעז"ה תלמידי חכמים גדולים וגדולי יראה ומוסר וכל טוב.

ביקור הראשון בישיבת לייקווד

בחודש אייר תשנ"ח הגיע רבנו לישיבה ומסר שיעור ושיחה כבר הובא בגליונות קודמים. וזכתה ממלכת לייקווד לשיעור כללי נפלא בסוגיא דטוען טענת גנב, והי' שם ריתחא דאורייתא גדולה.

ביקור השני בישיבת לייקווד

בר' ז' חשוון תשס"ה הגיע רבנו לעיר

קבלת פנים באולם החדש של הישיבה בלייקוואד אור לו' מרחשון תשס"ה

ידוע כי עד לפני המלחמה היה מעט תורה באמריקה, וב"ה שמחה גדולה מאד לראות שצמח כזה דור. למרות שהחלק הגדול של היהודים לדאבו' נינו רחוקים מאד מתורה, אבל בכל זאת יש חלק גדול, חלק "לא מבוסל" שצמחו ונתעלו, ולאחרונה ב"ה יושבים ולומדים, ויש צמאון לתורה ויראת

שמים, וזה חסד עצום משמים, כי לפני המלחמה זה לא היה, וכמעט ולא היה תורה, רק יחידים יחידים ממש, וב"ה רואים שיש צמאון גדול לדבר ה', ושמחה גדולה לראות את זה.

והקב"ה יעזור שזה יתרבה עוד ועוד, ויעלו עוד ועוד, בין כל אלה שליו' מדים תורה, ובין כל הציבור, ההורים ישלחו את ילדיהם לתורה, ויתרבו שיהיו בני תורה לשם ולתפארת בכלל ישראל, ובזכות זה שיתחזקו בתורה, הקב"ה יעזור שנזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

אסיפת רבנים בבית הרבנית קוטלר

תפילת מנחה בשדה התעופה, ומיד יוצאים ונוסעים בשיירה מלווה במכוניות משטרה לכיוון העיר "לייקווד", כאשר עוצרים בדרך לתפילת הדרך. מתקרבים לשערי העיר, כשקהל גדול של אנשים נשים וטף - קהל הנאמד בכעשרת אלפים איש - עומדים משני צדי הכביש כדי להקביל את פני מרן. כאשר מגיעים לישיבת לייקווד יצא מרן מהרכב, והקהל האדיר פורץ בשירת "ימים על ימי מלך תוסין".

מרן פונה לכיוון הישיבה כשהוא מלווה בראשי הישיבה, כך הולכים כברת דרך קצרה, כשבקושי רב מצליחים לפלס עבורם דרך.

מרן נכנס לביהמ"ד הגדול. הצפיפות נוראה והדוחק גדול מנשוא. אלפי איש גודשים את בית המדרש כשהם עומדים צפופים. בחוץ נותרו עוד אלפים רבים. ראש הישיבה מקבל את פני מרן בהתרגשות גדולה, ואומר שכל הנסיעה היתה שווה בשביל מעמד כבוד התורה שרואים עכשיו.

לאחר מכן מרן דיבר כמה דקות על ריבוי התורה באמריקה מאז המלחמה, ומסיים בברכה שלימוד התורה יתרבה וימשיך.

חזרנו לבית ראש הישיבה, שם התקיימה תפילת מעריב, קבלת קהל במשך כשעתיים, ולאחר מכן ביקור בבית הרבנית קוטלר [אשת הג"ר שניאור זצ"ל]. בשעת לילה מאוחרת מתקיימת ישיבה קצרה עם כל ראשי הישיבה, שבאו לשאול ולקבל את הדרכתו בענייני הישיבה.

עם רבני לייקווד

בשעה 5:30 בבוקר, כשעה לפני היציאה לוותיקין, כבר עומדים מחוץ לבית האכסניה אנשים רבים שהשכימו ובאו עם ילדיהם. קר מאוד, והמשטרה לא נותנת להתקרב, אולם רק כדי לחזות בפני הקדוש והצדיק קמו כולם בעוד לילה, אולי זיכור...

תפילת וותיקין. אולם בית המדרש מלא מפה לפה, גברים עם ילדיהם שמיהרו לזכות להתפלל עם מרן. לאחר התפילה, שני ילדי ישראל הנכנסים בביתו של א"א, זוכים שינחום על ברכי הסנדק הצדיק - אשרי להם. ומיד ברכת כהנים במניין, בצד.

ארוחת בוקר בבית המשגיח הג"ר מתתיהו סלומון שליט"א. לאחריה מרן מסתגר עמו כחצי שעה, ודנים בבעיות העיר וכו'. חזרה לבית ראש הישיבה, מנוחה וקבלת קהל, כאשר כל אחד מתקבל לשניות ספורות. העיקר לזכות למשהו.

שיעור כללי בישיבת לייקוואד בענין רוב, ובסוף השיעור אמר רבנו ספק בענין לולב בשתים, אח"כ שיחה

שלשה מלכים אין להם חלק לעולם הבא

יש משנה בסנהדרין (ריש פרק חלק) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, ואח"כ כתוב ואלו שאין להם חלק לעולם הבא וכו' שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא, יש אנשים שהם היו מלכים ואיבדו את החלק לעולם הבא, ומי הם השלשה מלכים, ירבעם בן נבט, אחאב, ומנשה. ובדף ק"ב ב' מביאהגמ' מעשה נורא, רב אשי אוקי אשלשה מלכים, [פרש"י שסיים פרק חלק עד שהגיע למשנה של ג' מלכים], אמר למחר נפתח בחברין, [מחר נדרוש בחבירינו שהיו תלמידי חכמים כמותינו ואין להם חלק לעולם הבא].

אתא מנשה איתחזי ליה בחלמיה, [בא מנשה בחלום לרב אשי], אמר חברך וחברי דאבוק קרית לן [וכי סבור אתה שנהי' חבריך וחברי דאבוק-רש"י], זאת אומרת שבא בטענה האיך אתה קורא לי חבר? כאילו אתה דומה ל[?], מהיכא בעית למישרא המוציא [תאמר לי מאיזה מקום צריך לבצוע את הפת כשמברכים המוציא לחם מן הארץ], אמר ליה לא ידענא, [רב אשי אומר לו בחלום! אני לא יודע], אמר ליה מהיכא דבעית למישרא המוציא לא גמירת, וחברך קרית לן, [מאיזה מקום בפת צריך לבצוע אתה לא יודע, ואתה קורא לי חבר? כאילו אתה דומה אלי?].

אמר ליה אגמריה לי ולמחר דרישנא ליה משמך בפירקא, [אדרבה תלמד אותי את הדין, ומחר בשיעור אני יזכיר את זה בשמך], אמר ליה מהיכא דקרים בישולא, ויש גורסין מהיכא דקדים בישולא, [והם שני פירושים מה שהוא ענה לו, אם מהמקום שנקרם פני הלחם או מהמקום שמקדים הלחם לאפות, והשאלה היא אם הכונה למעלה במקום שנקרם פניו או למטה במקום שמונח על השולים של התנור, ונחלקו בו הפוסקים להלכה כמובא בשו"ע].

אמר ליה מאחר דחכימיתו כולי האי מאי טעמא קא פלחיתו לעבודה זרה, [רב אשי שאל את מנשה מאחר שאתם כ"כ חכמים למה השתחיתם לעבודה זרה?] אמר ליה [מנשה לרב אשי] אי הות התם הות נקיטנא בשיפולי גלימא ורהטת אבתראי, [היית מגביה את שפת חלוקך כדי שיהי' קל לך לרוץ, והיית רץ אחרי לעבוד עבודה זרה], למחר אמר להו לרבנן נפתח ברבנותא [למחרת כשהתחיל לומר את השיעור הוא כבר לא אמר שנדבר מהחברים שלי, אלא "ברבותינו" כאילו מנשה הוא הרבי שלן].

מה המיוחד בהלכה זאת ודברי בגמ' קשה מאד להבין, ראשית הרי בלי שום ספק שרב אשי היה תלמיד חכם ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרו, רב אשי! האם צריך תלמיד חכם יותר גדול מרב אשי ובודאי שהיו שואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרו, א"כ בודאי יודע הכל! ומנין ידע מנשה לבחור בדיוק את ההלכה הזאת שרב אשי לא יודע, האם מן השמים גילו לו למנשה בנבואה תדע לך אתה יכול לבחון את רב אשי בהלכה הזאת בדיוק.

עוד צריך להבין הרי רב אשי אמר נפתח בחברין, רק שחשב שמנשה לא יותר גדול ממנו ובא מנשה ואמר לו שהוא גדול ממנו, א"כ רב אשי ידע שמנשה הוא תלמיד חכם ובכל זאת לא היה קשה לו האריך עבדו ע"ז, אלא הבין שאפי' שהוא תלמיד חכם שייך שישלש בעבודה זרה, ולפתע אחרי שמנשה שאל אותו מהיכא בעית למישרא המוציא, ורב אשי לא ידע לענות, וראה שיש הבדל ביניהם בדיון אחד שמנשה יודע יותר ממנו, לפתע התעורר לו הקושיא, מאחר דחכמתו כולי האי מאי טעמא קא פלחיתו לעבודה זרה? נמצא שזה שמנשה יודע כל התורה כולה, לא ה' קשה לו האריך עבד ע"ז, וא"כ מה קרה אחרי שנחחדש לו שמנשה יודע דין שהוא לא יודע, עד שהתעוררה לו הקושיא חכמתו כולי האי מאי טעמא קא פלחיתו לעבודה זרה, מה נשתחדש לו עכשיו כל כך?

ויש להוסיף, הנה בדורותינו יכול להיות בחור בישיבה שהוא לא למדן מאד גדול, ולומד משנה ברורה, ויודע את ההלכה שצריך לבצוע במקום דקדים בישולא או דקדים בישולא-לפי ב' הגירסאות, ויכול להיות למדן גדול שלא למד את המשנה ברורה הזו והוא לא יודע שיש כזה דין, האם זה שיוודע את הדין הזה הוא כבר יותר למדן, הרי בסך הכל הוא למד את המשנה ברורה הזו והוא לא למד, האם זה כל כך מכריע, עד שרב אשי אומר כיון שהוא יודע את הדין הזה, סימן שהיו חכמים כל כך, וממילא הוא מתפלל האריך עבדתם עבודה זרה, מה זה קובע כ"כ.

וחוץ מזה הנה בגיטין (דף ו' ב') מביאה הגמ' שרב אביתר אמר הלכה מסוימת, ושאל רב יוסף מאן לימא לן דרב אביתר בר סמכא הוא, [פי' שראוי לסמוך עליו בדיון שאומרו], ועוד הא איהו דשלח ל' לרב יהודה בני אדם העולין משם לכאן הן קיימו בעצמן ויתנו את הילד בזונה והילדה מכרו בין וישתו, [הוא כתב את הפסוק הזה] וכתב ל' בלא שרטוט, ואמר רבי יצחק ב' כותבין ג' אין כותבין, [ומתר לכתוב שתי מלים בלי שרטוט ולא לש], במתניתא תנא שלש כותבין ארבע אין כותבין, [והיות שהוא כתב את הפסוק הזה ועבר על הדין שאסור לכתוב בלי שרטוט, ממילא אינו בר סמכא, כך טען רב יוסף].

אמר ליה אבבי אטו כל דלא ידע הא דרבי יצחק לאו גברא רבה הוא, [האם כל מי שלא יודע את הדין הזה של רב יצחק הוא כבר לא גברא רבא?], בשלמא מילתא דתליא בסברא לחי, [בשלמא דבר שתלוי בסברא זה טענה, אבל] הא גמרא היא וגמרא לא שמיע ליה, [דין זה לא חדשוהו מסברא אלא בקבלה מרביתם, והוא לא קבל את הקבלה הזאת, וכשלא יודע דבר של קבלה, האם בגלל זה הוא כבר לא גברא רבא?].

א"כ רואים מהגמ' שאם אחד לא יודע איזה הלכה שבקבלה לא נפרך שבשביל זה הוא לא גברא רבא, וא"כ מה רצה מנשה מרב אשי, האם זה דבר של סברא, וא"כ אם למנשה ה' בקבלה את הדין הזה ורב אשי לא ידע, האם בגלל זה רב אשי כבר לא כ"כ גדול ורק מנשה גדול, עד שהוא הוא כבר לא יכול להיות חבר שלו, וצריך לקרואו "רבתינו". ובכלל צריך להבין מה רוצה מנשה בזה, האם הוא רוצה להתפאר, שהוא יודע איזה דין יותר מרב אשי, הרי רב אשי יכול לומר לו מה אתה רוצה ממני לך יש ראש גאוני, ולאחרים אין כזה ראש כמוך, האם בשביל זה הוא כבר מופרך עד שאי אפשר להיות גברא רבא?

דבר שאדם משתוקק אליו הוא משקיע בו מחשבה ואפשר לומר כך, הנה בעצם מאי נפקא מינא מהיכן לבצוע את הלחם אם למטה או למעלה, ומבואר במ"ב שזה מכבוד הברכה לבצוע במקום חשוב, כי ברכה לא אומרים סתם על איזה דבר אלא צריך להיות על דבר חשוב, ולכן כשיש אפשרות לברך על דבר חשוב ועל דבר פחות חשוב צריך לברך על החשוב.

והרי כתוב בשו"ע (א"ח סעיף א') שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים וכו' כ"ש כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, ולכן גם בחדרי חדרים צריך להתנהג כראוי לפני מלך מלכי המלכים, כך מביא הרמ"א.

והרי הכלל הוא שדבר שאדם רוצה מאד, הוא משתדל ומתעניין בזה האריך שיוכל לעשותו האופן הטוב ביותר, וכן כל דבר שאדם רוצה שזה נוגע אליו הוא עושה הכל ומשקיע מחשבות האריך לעשותו באופן שיהי מרוצה ביותר, א"כ כשיש לאדם אהבת ה' ומרגיש שויתי ה' לנגדי תמיד, בודאי הוא מבין שכשעושים דבר צריך לעשותו חשוב, וכשעושים ברכה צריך לעשותו באופן חשוב, ואם יעשה ברכה על דבר לא כ"כ חשוב במקום על דבר חשוב, זה סימן שהוא לא מרגיש כבוד שמים, כי אם הוא מרגיש כבוד שמים הוא צריך לדעת שהדבר הכי טוב עושים בשביל הקב"ה.

ואם רב אשי היה עונה למנשה כששאלו מנין בוצעים על המוציא, היה אומר לו יש לי באמת שאלה, עמלתי על זה ואינני יודע מה צריך לעשות,

לא היה לו שום טענות אליו, כי עמלת על זה ורצית לקדש שם שמים, חפשת האריך לראות שיצא יותר כבוד שמים, רק שלא יכולת להכריע, בסדר, אבל רב אשי ענה לו לא ידענא! זאת אומרת שהוא לא חשב על זה, ואז היתה לו טענה אליו, כי בדור שלנו [של מנשה] התלמידי חכמים ידעו שדבר כזה שנוגע לכבוד שמים לא החרישו, אלא עמלו על זה לגעת האריך יצא כבוד שמים, וחפשו את כל העצות לראות האריך שיצא כבוד שמים, ונמצא שלא בא אליו בטענה על שהוא לא יודע דין, זה לא טענה עליו, אבל למא לא חשב האריך להרבות כבוד שמים, ומזה הוא הוכיח לו שהם היו יותר גדולים.

והסכים לזה רב אשי שזה דבר גדול מאד, שאדם לא מחסיר שום מקום מלחשוב האריך שיצא מזה כבוד שמים, ובכל פעולה חושב האריך יצא מזה כבוד שמים, ובדור של מנשה משמע שכך היה, ואמר לו רב אשי אתה צודק, וא"כ אתה הרבי שלי, ולא הרבי שלו כמה שלמד אותו את הדין, אלא לימד אותו שכישי נושא שנוגע לכבוד המקום צריך לחשוב בכל דבר שיצא מה שיותר כבוד שמים, ומי שלא נעצר לחשוב את זה, הוא קטן, ואתם קטנים מאתנו.

ולכן מתחילה לא היה קשה לרב האריך זה שהוא תלמיד חכם ועובד עבודה זרה, אבל מאחר דחכמתו כולי האי, "מען האט אריין געטאן דעם גאנצן קאפ ווי זאל ארויס קומען כבוד שמים" השקיעו את כל הראש לחשוב האריך יצא כבוד שמים, האריך מגיע כזה דבר שתעבדו עבודה זרה? תלמיד חכם שעבד עבודה זרה יכול להיות, אבל להיות כל כך חזק ככבוד שמים שבכל פעולה מקיימים שויתי ה' לנגדי תמיד ומחפש עצות רק שיצא מה שיותר כבוד שמים, א"כ האריך פלחיתו לעבודה זרה... וענה לו מנשה מה שענה. ובזמננו אחד שלמד את השו"ע ועושה את זה אין רא' שהוא אדם גדול רק שלמד את הדין ומקיימו, אבל בזמננו שלא ה' עדיין הלכה, ובכלל לא נתקן עדיין ברכות, כי מאה ברכות תקן דוד המלך או אולי כן היה, אבל הטענה לא היתה על מה שהוא ידע את הדין ורב אשי לא, רק שאנחנו יודעים שצריכים לחשוב! ולראות שבכל פעולה יצא כבוד שמים.

ובודאי אנחנו לא במדרגת כאלה, אנחנו רחוקים מאד... אבל לדעת צריך, ולכל הפחות כל אחד ישתדל מה שיותר לעשות שיצא כבוד שמים...

ואמנם אנחנו רחוקים מזה מאד, אבל הקב"ה יעזור שנגיע לכל הפחות למעין של מעין מזה, וזה יהי' הדבר הכי גדול, והקב"ה יעזור שנתרומם למדרגה שלכל הפחות נחשוב על כבוד שמים, ואז הקב"ה יעזור...

שיעור בהיכל הישיבה

ההתרגשות מגיעה לשיא חדש. יציאה לשיעור בישיבה בשעה 12:30, האולם מלא וגדוש. שקט מתוח. מרן נכנס ומתחיל את שיעורו בעניין רובא דליתא קמן במשך כ-20 דקות. לבסוף הפנה שאלה לציבור האם יש חסרון באתרוג שהחזיקוהו שניים. לאחר מכן עבר לשיחה על הוויכוח שהתקיים בין ר' אשי ומנשה (סנהדרין ק"ב ע"ב) כשבתחילה קרא לו רב אשי: 'חברינו' ולבסוף 'רבנו'... וסיים מרן בבכי ובדמעות במשך כמה רגעים על חובתו של כל אדם לחשוב ולהתבונן בחובה להרבות כבוד שמים בכל דבר ודבר, וכשעניי כולם דומעות סיים מרן: "ה"ר שנתראה מהר בנאולה שלימה בא"י.

כנס מתיבתות לייקוואד [מכתות ז'-שיעור א' ישיבה גדולה] באולם .

משם ממחרים לכנס מתיבתות (ישיב"ק) באולם ענק ורחוס באלפי בחורים צעירים. מרן נכנס, כשכל הציבור שר 'מים על ימי מלך תוספי'... מרן יושב על הבמה, כשראשי הישיבה מסביב. את פניו מקבל הג"ר דוד שוסטל שליט"א שמדבר בפני הבחורים על שתי נקודות: א. לאיזה כבוד התורה הם זוכים במעמד נשגב זה. ב. כמה שמחה והנאה יש ברגעים נעלים אלו לסבא הג"ר אהרן קוטלר ולבנו הג"ר שניאור זצוק"ל.

מרן נעמד ודיבר על חובת קבלת עול מלכות שמים, שהפסוק הראשון בתורה זה שורש האמונה, והמשנה הראשונה זה קבלת עול מלכות שמים. כאשר מסתיים המעמד, סרים לבית העסקן הנוודי ר' אליעזר טולדנו, שהוא זה שאירגן את כל המסע על הצד היותר טוב, ועל כך הוא זוכה להתברך הוא ובני ביתו מפי מרן.

כינוס מחנכים - שאלות ותשובות, בבית

חוזרים לאכסניה בבית הראש הישיבה לצהריים ולמנוחה, לאחמ"כ קבלת קהל קצרה, כשבשעה 6:00 מתכנסים בבית כל מנהלי ומפקחי המוסדות, לשמוע את דבר ה' מפי רבנו.

כמאתיים איש מצטופפים בסלון הבית. אני מקריב את המיקרופון למרן, ומרן מדבר בחברות קודש על החינוך הטהור 'כי ידעתיו למען אשר יצוה', ציווי שנאמר לאברהם אבינו, ולכן מהגויים לא יצא כלום. מרן מציע להקים ב"ד מיוחד לענייני חינוך, וכן להפסיק בלימוד בספרי חול שכתבו הגויים, אלא לחבר ספרים משלנו. השאלות מתרבות והזמן מתארך, אך א"א להפסיק, כי זאת ישיבה שחיי נפש תלויים בה.

כנס כל בני העיר באולם

אסיפת בני העיר -

לקראת השעה 8:00 בערב שוב קבלת קהל קצרה, וב-8:30 יוצאים לאסיפה של כל בני העיר. שוב חזר המחזה - משפחות על ילדיהם וטפם מגיעים לחזות בזיו קדשו.

בחוף קור וגשם, והציבור צובא בהמוניו על האולם. הקהל העצום לא זז, אלא כולם כאיש אחד עומדים ומקשיבים למשגיח הג"ר מתתיהו שמדבר באידיש ובאנגלית על הזכייה הנוראה שיש בערב זה.

מִרְן חוֹזֵר וּמְדַבֵּר בְּפִנֵּי הַצִּיבּוֹר, וְהַפֶּעַם עַל הַמַּעֲשֶׂה הַמוֹבָא בַּגְמְרָא (שבת ל"ג ע"ב) שרשב"י התפעל מאותו סבא שהכין הדסים לשבת, וביאר שההתפעלות היתה משום שרשב"י ראה בזה 'לב' להקב"ה, ומִרְן הרחיב עד כמה יהודי צריך להשתדל ולכוון שכל מעשה יהיה עם 'לב' ושכל מעשה יהיה גם 'משהו קטן' לבורא יתברך שמו. לאחר מכן תפילת מעריב ולאחריה קבלת קהל עד 12:30 בלילה.

סיום כמה פעמים ש"ס ע"י תלמידי הישיבה [בבית] - יום ו' ז' מרחשון
מבחן משניות סדר מועד לילי ת"ת [בבית] - סיום מסכתות יבמות גיטין [שע"י דהשן]
בפרוודור הישיבה

תפילת וותיקין. שוב מתגודדים המונים מסביב לבית. משפחות, בחורים וחגנים עם נערים, אולי יזכו לקבל שלום. 'אשרי מי שנתן לו שלום...' תפילה 'ברוב עם'. אלפים רבים. שוב ילד מִיִּשְׂרָאֵל יזכה להיות נימול על ברכי מִרְן שישמש סנדק. לאחמ"כ עוברים על פניו באמירת שלום כמחצית השעה, ברכת כהנים. במקום נערך מעמד סיום הש"ס של חבורת אברכים, כשמוֹן מדבר על הדבר המיוחד שרק ברוחניות יש שמחה למשתתפים כמסיים המסכת. לאחר מכן יוצאים אל בית האכסניה כשאלפים מלווים את מִרְן בשירת 'מים'. התארגנות מהירה ליציאה, המוזדות מועברות לאוטובוס הגדול המשמש כ"קראוון".

בדרך סרים לכנס ילדי החדרים של לייקווד. המנהל ר' נחמי' גוטליב מנחה, המשגיח הג"ר מתתיהו סלומון מדבר באנגלית ומסביר את גודל המעמד, ולאחר מכן מִרְן מדבר על כך שהעולם עומד על הבל פיהם של תשב"ר. תורה ורק תורה ותורה.

שח הרה"ג ר"א פ' שליט"א: בשנת תשס"א: בחשון כשמרן ביקר בלייקווד רצו למנוע שלא יבוא בשעת הסדר מחשש 'ביטול תורה' [אני לא מתייחס לטענה] ולפלא מִרְן יצא מהמטוס והגיע בדיוק בסוף הסדר ועשו לו כבוד גדול מאוד מאוד כל העיר עמדו בשני צידי הכביש ולויו את מִרְן לתוך הישיבה, נהוג בלייקווד כל אורח מחניף ליישיבה, מִרְן כל כך נזהר גם וגם, הוא מיד דיבר בשבח רבי אהרן קוטלר וצ"ל והישיבה שהוא הקים...

היה אז כנס למחנכים, הרה"ג ר' מנדל שלומוביץ שאל השאלות מִרְן פתח בביקורת חריפה על לימודי חול שיש בזה גילוי עריות עבודה זרה ושפיכות דמים ואיך שזה חשוב לא ללמד את זה, ואז שאלו למִרְן שאלות רבות בחינוך ובהנהלת המוסדות, למשל שאלו אותו אם מותר למנהל להקשיב בסתר למה שוקרה בכיתה על ידי מכשירי האזנה, אני זוכר מִרְן דיבר על איך שאברהם אבינו לא היה יכול להיכנס לבית ספר האבא תרח האח נחור אח אחר הרן... באמצע מישוה שאל את מִרְן על תחנת הרדיו החדש שנפתח אז בלייקווד והציע למִרְן להגיד שזה אסור בגלל שילד יכול לסובב את הכפתור לתחנה של גויים, כולם צעקו על השואל 'תשאל! אל תגיד מה שאתה רוצה שהפסק יצא!', מִרְן פנה לרה"י ולחש לו כמה דקות ואז הרהר וענה 'צריכים לשאול את הרבנים, אם יש רבנים...!'

ביקור השלישי בישיבת ליקווד

בכ"א אייר תשס"ו הגיע שוב רבנו לישיבה, ודיבר על ענין חטא הירח וכו'. [נדפס בכאיל תערוג מועדים]

וסיים: ...ונדבר כמה מלים מה שנוגע למעשה. שמעתי שר"ל יש צרות בעיר. לא חסר לדאבונינו צרות בכלל ישראל. בבני ברק גם היה מעשה כזה, ודברו שיחזקו את הענין של שמירת שבת, חז"ל אומרים שלשבת יש כח גדול מאד.

והיות שכתוב ביערות דבש כי אדם שלא למד הלכות שבת לכל הפחות שתים ושלש פעמים לא שייך שלא יכשל בחילול שבת, "אפילו בדאורייתא" וכ"ש בדרבנן. למשל הענין של מלאכת "בורר" זה כ"כ קשה, ויכול להיות שאדם יכשל באיסור בורר ועובר מלאכה דאורייתא, ולא שם לב.

וזה בדאורייתא, ובדרבנן הרי יש הרבה מאד איסורים. ולמשל אמירה לעכו"ם שבות, אדם יודע שאפשר לעשות על ידי גוי, אך זה לא ככה לא כל דבר מותר, יש שולחן ערוך שלם מה מותר ומה אסור, זה לא פשוט. אבל כשלומד הלכות שבת, יודע מתי מותר ע"י גוי ואז משתמש בגוי, אבל לא כל דבר הותר ע"י עכו"ם, ואיסור דרבנן זה ג"כ לא פשוט, אמירה לעכו"ם שבות.

ממילא מוכרחים לראות שכל אחד ידע הלכות שבת, ואני חושב שהעיר תעשה תקנות לקבל שבת כראוי בזמן, "לכל הפחות חצי שעה" לפני השקיעה. וכן לראות אופנים האיך לעשות שילמדו הלכות שבת, כדי שידעו שלא כל

דבר מותר, ואפילו מה שלא דאורייתא, אבל מדרבנן אסור. ולמשל מוקצה, זה דבר קשה כל כך, אם אחד רוצה לשמור שבת בלי להיכשל באיסור מוקצה, הוא צריך לדעת את השולחן ערוך והמשנה ברורה שמסביר טוב את כל הענינים עד כמה שידו מגעת.

עכ"פ זכות גדול יהיה אם יראו לחזק את הענין של שמירת שבת, ולימוד הלכות שבת.

עוד דבר יש מה שכבר דברו פעם, שיש הרבה מקומות שלומדים בספרי לימוד מה שגויים עשו. וזה בודאי שללמוד בספרים שעשו גויים זה לא דבר טוב.

הנה הגמ' אומרת בבבא מציעא גדולים מעשי חייא, שהיה צד צבאים והיה מפשיט העור וכותב ע"ז חומשים, והיה לומד עם ילדים, עם זה בראשית ועם השני שמות וכן ויקרא וכו'. ולמה היה צריך לעשות את הכל לבד, לצוד צבי ולהפשיט את עורו, האם זה עבודה בשביל רבי חייא, היה יכול לקנות מן המוכן?

אומר הגאון כך, שאם רוצים שילד יגדל תלמיד חכם, צריך שכל מה שעושים בשביל זה יהי בתכלית הקדושה, בתכלית הטהרה, ואם יש משהו לא חלק, זה כבר לא טוב. ולמשל אם יקח כסף בהלוואה בריבית, הרי זה עבירה, יצא שהלימוד עם הילדים הי' ע"י עבירה, ואם זה בא ע"י עבירה אין ברכה, ואין בזה הצלחה, והילד לא יכול כבר לגדול צדיק גדול מאד, למה, כי זה בא ע"י עבירה. לכן עשה רבי חייא את הכל לבד, כדי שידע שלא היה בזה שום עבירה. הוא צד צבי, והוא כתב, ולמד עם הילדים, הכל הוא עשה, ובזבז על זה כ"כ הרבה זמן, למה, כי רצה שהילדים יגדלו צדיקים אמיתיים, תלמידי חכמים אמיתיים.

ובאבן שלמה מציין לזה את הספורנו, שכותב כי המשכן הוא נעשה ע"י יהודים, לכן כתוב עצי שטים עומדים, שעומדים עד היום, אמנם כתוב טבעו בארץ שעריה, אבל הם נמצאים. למה כי זה נעשה הכל רק ע"י יהודים בלי שום תערובת גויים, והיהודים עשו עם כונה רצויה שרצו שיהיה בית המקדש, ונשמות יהודיות הכניסו את כל לבם בבית המקדש, ממילא זה עצי שטים עומדים. משא"כ אצל שלמה המלך בבית המקדש שהיה מעורב חירם, ששלח עצים, אע"פ שזה היה כשר, אבל זה בא ע"י גוי, ואם זה נעשה ע"י גוי כבר לא יכול להיות קדושה, ממילא באמת הקרשים בבית המקדש נשרפו. ממילא צריך לדעת שכל מה שמעורב בזה אומות העולם, כמה טוב שזה יהיה אבל זה אומות העולם! ולא יכול להיות המדרגה הגדולה.

ונמצינו למדים מהגאון "כי ללמד יידישע קינדער (ילדי ישראל) תורה, שיגדלו תלמידי חכמים זה כמו לבנות בית המקדש" וכמו שלבנות בית המקדש צריך להיות בתכלית הטהרה, אחרת זה לא מה שצריך להיות, ובודאי זה היה בית המקדש, ח"ו לומר שפסול, אבל היה חסר בזה משהו, ואותו הדבר לגדל ילדי ישראל. ולכן עבד רבי חייא עד כדי כך שלקח הרבה מזמנו, שבאותו הזמן שמתעסק עם כל זה היה יכול ללמוד חצי ש"ס ואפילו את כל הש"ס, הכל כדאי כדי לגדל ילדים תלמידי חכמים, וראים עד כמה רחוק שזה, וצריך להיות מאד זהירים בזה.

ודרך אגב נוסיף דבר מה שכדאי לדעת, הגמ' אומרת בכתובות (דף ק"ג ע"ב) שרבי קודם פטירתו מינה את רבי חנינא בר חמא לראש ישיבה, שואלת הגמ' למה לא מינה את רבי חייא, הרי רבי חייא התלמיד הכי טוב שלו, ומתוצאת הגמ' לפי פ"י אחד, רבי חייא עטוק במצות הוי ורבי סבר לא אפגריה, (פ"י לא אבטליי ממצות), ומביאה הגמ' את כל מה שהיה עושה עם לימוד הילדים, זאת אומרת בגלל שרבי חייא עוסק עם הילדים שילמדו תורה, לא רצה רבי לבטלו מזה.

וראים כאן דבר נורא! הרי הישיבה הכי גדולה שהיתה אז בכלל ישראל, זו היתה הישיבה של רבי, זאת אומרת שרבי היה הראש ישיבה הכי גדול, כל התנאים היו תלמידים של רבי. ויותר מזה כתוב שאליו הנביא היה בא כל יום לשמוע את השיעור של רבי, ויום אחד הוא לא הגיע כמבואר כל המעשה בבבא מציעא, אליהו הנביא על אף שהיה ממקבלי התורה כמבואר ברמב"ם, בכל זאת הוא בא לשיעור של רבי. ושיעור כזה של כלל ישראל, לא רצה רבי לקחת את רבי חייא להיות ראש ישיבה, כדי שלא להפריע לו במה שעושה עם הילדים, ואמר לא אפגריה ממצות, ממש מבהיל! נתאר לנו היום יגידו היום לאדם א' ראש ישיבה בישיבה הכי גדולה שיש בעולם, או שתלמד עם ילדים, תתפוש צבאים ותפשיט את עורם וכו', מוראדיג, נורא לשמוע מה שרבי אמר שזה יותר חשוב...

עוד דבר דברו פעם, שהיה דבר טוב מאד אם היה אפשר להקים בית דין לקבוע איזה ילדים להוציא, ולא שיזרקו סתם ילדים, כי צריך לדעת שזה דיני נפשות.

וכל אלו הדברים אמנם אינני ראוי לומר לכם מוסר, שאתם יכולים לומר טול קורה מבין עיניך, והאחד בא לגור וישפוט שפוט... אך בכל זאת היה דבר גדול מאד אם אפשר לעשות שינוי.

העיקר שהקב"ה יעזור לעיר הזאת, שבאמריקה בפרט יש בה הכי הרבה בני תורה, וכ"כ הרבה תלמידי חכמים כן ירבו, הקב"ה יעזור שכולם יעלו ויתעלו, וכל הילדים יגדלו להיות תלמידי חכמים ויראי שמים, ד' יעזור עד שנוכה למלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים, ונוכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

בחודש אייר תשנ"ח מסר רבנו שיחה בעיר מתוך שיחה

בכינוס במונסי דיבר באריכות על ענין הבן יקר לי אפרים [הובא בגליון פר' מקץ תשע"ה]

וסיים ונמצא בדומנינו שידוע לכל אחד האין שהדורות מתמעטים, והעולם הזה משתכלל יותר ויותר, ונעשה יותר מעובד, נורא ואיום! צריך לדעת כי העולם הזה הוא פיתוי גדול, ויכול מאוד לגרור את האדם אחרי זה, עד שנופל, ח"ו, ומוכרחים לעשות חזיוקים!

ואיזה חזיוקים צריך לעשות, כבר לימד אותנו יוסף הצדיק, דצריך לידע תמיד ב' דברים, אחד, להרגיש שלמרות הכל, זה רק אפר, [אפרים כדרשת חז"ל] ולא יהא נראה בעינינו שיש בזה משהו, אלא רק עפר ואפר, ושנית להיות מוכנים בשביל "ידישקייט" לעשות הכל, אפי' מסירות נפש, כמו שיצחק אבינו היה מוכן להישחט בשביל שמו יתברך. (וראה בס' ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' רט)

מתוך כינוס למען לב לאחים

כפי שהזכירו כבר, ב"ה הבני תורה כאן מוסרים את נפשם בשביל התורה, וכל אחד אמר היה רוצה היה יכול לוותר על חיים של עוה"ב, והיה לו מצב יותר קל בעניני עוה"ז, ואעפ"כ מוסרים נפשם לתורה, כי יודעים שכל העוה"ז אינו אלא "אפר", והעיקר הוא תורה, ויגיעת התורה! ובכח זה צריך להגיע שיכול להציל ילדי ישראל, שיזכו להכנס תחת כנפי השכינה.

ועוזר ה' שכל אחד מאתנו יעזור בזה להציל ולקיים לא תעמוד על דם רעך, כי גדול המחטיאו יותר מן ההורגו, וזו ההצלה הגדולה ביותר מה ששייך - להציל ילדי ישראל!

ודברי רבנו בכינוס לנדיבים למען הקרן ראה בס' ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' קמג

בנסיעה השניה - מאנסי

יצאים לכיוון מאנסי לביתו של ר' שמעון גליק. בדרך נכנסים לאדמו"ר מסקווער שמתאונן על אי-זכיותם שמרן ידבר בשיבה בפני הבחורים. לאחר ד"ת קצרים נפרדים ומגיעים לביתו של ר' שמעון. לאחר התארגנות קצרה יוצאים לבית אדמו"ר מויז'ניץ, שם מתגודד קהל רב שנדחק ונדחס עד לב השמים כדי לזכות לקבל ברכה. החסידים עוברים בשורה ומתברכים.

חוזרים לביתו של ר' שמעון. השמועה פשטה חיש מהרה ומאות אנשים זורמים אל הבית כדי לקבל ברכה, עצה ותושיה.

שבת במאנסי

הדלקת נרות. תפילת מנחה בבית ר' שמעון, הסלון הענקי, כגודל הדירה כולה, מלא באנשים העומדים צפופים ומשתחוים רווחים. בחור ניגש אחרי התפילה בהתרגשות ואומר לפי תומא: הרגשנו ב'נעילה'.

מזן סועד בבית שהוכן לו. ואילו שאר המלווים סועדים את סעודת שבת בבית ר' שמעון, בשירה ובר"ת. לפתע מזן עומד בדלת, כולם קפצו ממקומם וחרדו לכבודו, וכשראש הישיבה הרגיש שמפריע לא רצה לשבת, אמר 'גוט שבת' וחזר לדירתו.

סיימו סעודת שבת הלכנו לישון, ובשעה 3:30 אני שומע את מזן מגנן ניגון ושר תוך כדי הלימוד. איך אפשר להמשיך ולישון?...

שבת קודש, ח' מר חשוון - וביום השבת

קמנו לותיקין חשבו שבוודאי עכשיו לא יהיה צפוף, כי מי יקום בשעה כ"כ מוקדמת, אך כשנכנסנו לדירה, הכל היה כבר מלא וגדוש ללא אפשרות להכניס סיכה...

תפילה בהתרוממות רוח ובהשתפכות הנפש כביוה"כ. לאחר מוסף הקהל עוברים במשך כחצי שעה לאמירת 'גוט שבת'. חוזרים לדירה לסעודת שבת כידי המלך. הר"ר ישראל פרידמן מתכבד באמירת ד"ת, ובדבריו הוא עומד על כך שלכל אחד יש את החלק שלו בעבודת ה', ומברך את הבעה"ב בחלקו הגדול במסע. לאחר מכן זמירות שבת וברכהמ"ז.

שיעור בחומש

בשעות אחה"צ מרן מוסר שיעור בחומש-רש"י, כשהמזן עם צובאים על הדלתות לשמוע את דבר ה'. בקול חלש ושקט מתחיל מרן: "לך לך מארצך ממולדתך ומבית אביך". מדוע שלושה דברים, והרי זה היינו הך. אלא משום שהקב"ה בטובו חפץ לתת עוד שכר ועוד שכר. והמשיך ראש הישיבה בדברי מוסר וכיבושין- כמה יהודי צריך לייקר ולהחשיב את המצוות כי זה כל האדם. ועוד נקודה: "ואברכה מברכך" זה מיוחד לאברהם אבינו, אבל לאחר מתן תורה - דרך התורה אפשר לברך את כל מה ששייך.

סעודה שלישית

בשעה 5:00 התקיימה תפילת מנחה ברוב עם, ושוב הקהל עובר לאמירת 'גוט שבת' כשמדי אח"כ סעודה שלישית ברוב עם, בשירה וכו', כשמרן מצטרף לסעודה בשירת 'ידיד נפש' בהשתפכות הנפש. 'לולא תורתך', 'רחם בחסדך'. לפתע מבקש מרן מהג"ר ברוך שפירא לדבר. ר' ברוך מדבר על האמונה שכל אדם צריך לקחת אתו בכל פרט ממהלכי חייו. שרנו שוב, ומרן ביקש שאני אדבר. דיברתי על כך שמעגל השנה דומה למכונית שצריכה מדי פעם

מספר הרה"ג רא"פ: בתשסו מרן הגיע בקיץ אחרי לג בעומר ביום שישי בבוקר, לפני כמה שבועות קרה מקרה נורא על חטיפת נערה, ובפורים שלפני זה קרה סיפור של אברך שהתפלל ותיקים בפורים והתמוטט אחר ותיקין שנשאר ללמוד והציבור הרגיל אחזו בחזרת הש"ץ והצלה הגיעו והיה נורא ומיד אחרי חזרת הש"ץ אמרו הרבה תהילים במקום קריאת התורה ומגילה ואחרי 40 דקות החזירו לו הדופק אבל הוא שכח לגמרי מי הוא מה שמו איפה הוא גר מי זאת אשתו וככה זה עד היום, מרן היה בבית מלון התקשרתי להרבנית לוינשטיין שאלתי מה המספר של בעלה שאלתי מותר לבקש ממנו והיא השיבה לבקש תמיד אפשר התקשרתי להרב לוינשטיין וסיפרתי לו כל הסיפור עם החטיפה, העסקנים אירגנו למרן שיצא להכביש הראשי לא במספר 98 אלא במספר 89 שם הוא עשה תחנה ליד המכבי אש החדש, ונפגש עם האברך הזה ששכח את כל הזכרון שלו וגם עם הנערה שנחטפה, ועם עוד כמה אלמנות וכדומה, ואז מרן הגיע לישיבה ואמר על הצרות שיש בלייקווד להציע להקדים לא לעשות מלאכה חצי שעה לפני שבת. והציבור באמת התחילו להיזהר להקדים לא לעשות לפני שבת פעם היה רגיל תנועה ברחוב ואנשים במקווה עד רבע שעה ו 10 דקות לפני שקיעה אני זוכר אחרי 10 דקות לפני שקיעה היה נדיר במקווה [אני גרתי ממש סמוך] וגם ברחוב כבר לא אבל אחרי הביקור של מרן זה התקבל וכבר 40 דקות או חצי שעה יש כבר ירידה משמעותית מאוד אנשים כבר מוכנים לשבת לא נוסעים וגם לא מצוי כל כך למצוא מי שהולך לטבול רק בודדים.

ביקור הרביעי בליקווד

בח' אלול תש"ע הגיע רבנו לעיר שם קבלו את פניו אלפי תושבי העיר. לאחר מכאן נערך כינוס לילי התת"ם שם אמר להם שבדורינו על המח' נכים ווההרים מוטל להתמודד עם בעיות הרחוב הקלוקל וזה אפשר רק ע"י לימוד התורה בהתמדה.

לאחר מכאן נשא רבנו דברים בהיכל הישיבה, ועמד בהרחבה על חשיבות לימוד התורה ועל כך שרק ע"י אפשר להתקרב להקב"ה.

כשמרן הכין הדרשה הוא רצה לדבר על שמש בגבעון דום, אבל הוא אמר שמכיון שבאייר תשסו הוא דיבר על לכו ומיעטי את עצמך אז הוא חשש שיאמרו עלו "וואס וויל ער שוין מיט די מערכת השמים" ולכן מרן מסר שיחה אחרת על המים התחתונים והמים העליונים.

בחצות הלילה שלפני הדרשה בלייקווד הרב שניידר קם כי שמע את מרן מחפש משהו, מה יש? הוא שאל מרן אמר שרצה לחזור על הדרשה אז שעתיים הכינו את הדרשה ולא היו להם ספרים כי מרן היה בבית הקטן הישן במגרש שמאחורה בנה שמעון גליק את הבית החדש שלו

ואל אף שהוא הכין השיחה כבר בארץ ישראל רק בלילה לפני הוא עבר על זה שוב, הוא עבר על כל פסוק ושאל מה כתוב לפני זה בענין .

וכך אמר בשיחה לילדים: ילדי ישראל היקרים תדעו שהקב"ה ברא את העולם עם ד' סוגי דברים, דומם חי צומח ומדבר, הצדרה הגדולה זה מדבר והעיקר מה שהמדבר עם הבנה אבל זה הכל באינו ישראל, אמנם בישראל נוסף גם נשמה שהיתה מתחת כסא הכבוד, ואתם ידי ישראל תדעו שאתם כולכם נולדתם עם נשמת ישראל, כל אחד מכל יכול להיות עובד ה' ות"ח וצדיק, והקב"ה יעזור שכל אחד יזכה להיות בריא ושלם, להיות צדיקים ת"ח ויר"ש ולהיות נחת ממכם, וכולם ישועו ויזכו בכט"ס וכוח"ט. (ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' קב)

כשפגש את נכד של ר' שמעון גליק הוא קרא לו נו יש לך כבר תשובה לשאלה ששאלתי לך מה הפשט עכו חציו בפנים וחציו בחוץ שאתה לומד גיטין איך זה היה גמרו את המלחמה באמצע העיר כביש זה כן כביש זה לא? מרן גם שאל איך זה שמעון בן שטח קידש שלש מאות נשים בשני בצורת להאכילן כרשיני תרומה הרי אם זו שנת בצורת ואין תבואה מאיפה יש תרומה?

מנהגו

בחודש אייר תשנ"ח עבר רבנו בעיר בכולל של הרב שמעון גליק ומסר שם שיחה.

בנזין, וכל חצי שנה יש להכניסה למוסך. כך שבת זה הבנזין, והמועדים זה המוסך שבו היהודי מקבל חיזוק תקופתי. כאשר היהודי ראה את כל הניסים בביהמ"ק, הוא חזר לביתו מלא וגדוש אמונה ובטחון. כך אנחנו בני החבורה, צריכים להתעורר ולקחת את הימים האלה לחיזוק, כי אל"כ התיבועה תהיה גדולה. ב"ה, כשגמרתי ראש הישיבה אמר לי: 'טוב מאוד דברת'. מוצאי שבת

מעריב וקידוש לבנה. קבוצת בחורים מבוססות שהגיעו במיוחד למאנסי, מרחק של ארבע שעות נסיעה, נכנסו למרן שדיבר עמם על חשיבות לימוד התורה ועל כך שאין לאדם מה לחפש בעולם הזה חוץ מלהתענג על ה' בתורה ועמל התורה, וכל אחד יכול לחולל מהפך כאברהם אבינו, בין אם זה הוא לעצמו, למשפחתו או לסביבה.

כינוס לבני העיר בשעה 9:30 יצאנו לכנס במאנסי בהשתתפות אלפי איש שגדשו את האולם הגדול. בהתחלה דיבר הג"ר דן אונגריר, ר"י בימ"ד עליון, ולאחמ"כ דיבר ראש ישיבת זכרון משה על חשיבות המעמד ומס"נ של מרן ראש הישיבה. הס הושלך באולם ומרן נשא דברים קצרים, שרק ע"י תורה יש המשך וקיום לכלל ישראל בכלל, וליהדות אמריקה בפרט.

חזרנו הביתה ושם התקיימה קבלת קהל עד ל-12:00 כשלאחר מכן הר' דוד בודנר והר' קלאצקי יושבים עם מרן לדיון עמוק ומיוחד על אופני חלוקת קרן 'ד אברהם'.

ב-1:00 בלילה ישבנו למלווה מלכה בביתו של ר' שמעון, וב-2:00 הלכנו לישון.

יום שישי, י"ד מר חשוך מתעוררים לוותיקין, מנין קטן לברכת כהנים, ארוחת בוקר. וראש הישיבה נשכב לנח.

בחצר ביתו של ר' שמעון מוקם אהל מיוחד לתפילות השבת, ובו מקום ל-500 איש. האוהל מרשים מאד. אנו מתפללים, וכי יבואו 500 איש? אבל עם ר' שמעון לא מתורכחים, רצונו של אדם זהו כבודו. לאט לאט האוהל מקבל צורה, מוקם גשר מיוחד המוביל מחדרו של מרן הנמצא בחצר עד לאהל, וכן גשר נוסף מהאוהל לבית הגדול של ר' שמעון שבו נסעד.

אנו שבים ומתפללים באוני ר' שמעון, האם אתה חושב שיבואו כל כך הרבה אנשים? ור' שמעון בשל: אתם תראו כמה יהיה מלא. נו נו...

המשך שיחה בתוכנית המסע עם ר' שמעון שמנסה לשכנע אותנו שראש הישיבה יסיר עוד שבת, כדי לפצות את החסרים מיום אשפוזו של מרן, אך אנו לא מוכנים לשמוע מזה, כי כל אחד ואחד רוצה למהר ולחזור לביתו החם. נכנסים לראש הישיבה לשאול, וראש הישיבה אומר: לי אין בעי' להישאר, אין לי אישה, משפחה, אתם תחזרו ואני יכול להישאר לבד... עניתי: ראש הישיבה, נפשנו קשורה בנפשך, כאשר תלך נלך. נתאמץ עוד קצת ונקצץ דברים ונספיק כמה שיותר. וראש הישיבה פוסק - בסדר, נחזור עד שבת עם קיצוצים העיקר שהיו מרוצים.

שבת במאנסי יוצאים לכיוון "מאנסי", ממחרים כי עוד מעט שבת, והנה האוהל בחצר הבית קרם עור וגידים, מוקם להפליא כשר' שמעון מנצח על המלאכה. מתכוננים לשבת. צפצוף, ראש הישיבה מדליק נרות ומוציא את כולנו [אפילו שלא צריך] ויורדים לתפילת מנחה.

כמאתיים איש כבר מחכים, ומרן נכנס אל האוהל לתפילת מנחה. לקבלת שבת ניגש ר' אליעזר סורוצקין כשמיד אח"כ מכריזים על שיעור בהל' שבת הרב מ"י שניידר שליט"א, כשר' שמעון מסביר שהוא חברותא של ראש הישיבה.

לאחר תפילת ערבית עוברים מאות אנשים לאמירת גוט-שבת, שלום עליכם וכו'. בבית ר"ש מוכן שולחן ערוך להפליא כיד ה' הטובה עליו ועל משפחתו, קידוש סעודת שבת וזמירות, כולם עייפים ומסיימים מהר. יש שהולכים קצת לטייל לשאוף אויר צח, מתפעלים מהעצים המכוסים בעלי השלכת בצבעים מיוחדים, אשר בתוך שבוע ינשרו כולם. ממש פלאי הבריאה.

שבת קודש, ט"ו מר חשוך תפילה ברב עם קימה בנץ. כשמתקרבם לאוהל ממש אין מקום. דחוס וצפוף. יותר ממש מאות איש משתתפים בתפילה עם עז"ז גדולה. ישראל קדושים. אנשים הלכו ברגל במשך שעה ויותר, כדי לזכות להתפלל עם הצדיק.

שיעור בחומש קמים ומתכוננים לשיעור מרן בחומש רש"י. השיעור מתקיים בשעה 4:15 לקבוצה מצומצמת, כדי שיוכלו לשמוע בלי רמקול. פרשת וירא עם רש"י. כל רש"י מקבל משמעות אחרת. שיעור נפלא מעניין ומרתק. סעודה שלישית

בשעה 4:45 מנחה. ר' שעה עובר לפני התיבה בקולו הערב. לאחר התפילה מתקיימת סעודה שלישית. שלוש מאות איש מסובים ונהנים בצוותא, זמירות יפות, שירי רגש. נחנו אכלנו ביחד עם מרן בדירה, וכעבור 20 דקות נכנס מרן לאוהל שבו אכלו כולם, ומיד החלו לשורר "ידיד נפש אב הרחמן". אי ידיד של נפש נשמה ורוח. אב הרחמן תרחם עליו. אמן.

אני בדברי הקדמה קצרים מזכיר את יום הארציט של מרנא החזו"א, ומבקש מהר' קלאצקי, מרבני המקום, לדבר. הרב קלאצקי מדבר יפה על

מטרת הביקור ועל הצורך התמידי להתחזק, ומסיים "אבינו האב הרחמן המרחם רחם עלינו ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד..." מתחילים לשיר "אבינו אב הרחמן"... ומרן מתנדנד מעט, סימן יפה לשיר. ושוב חוזרים "אבינו האב הרחמן רחם עלינו" אכ"ר.

ושוב בדברים קצרים, אני מעלה את זכרו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל, ומבקש מהרב וקסמן לדבר. הרב וקסמן נעמד ומדבר דברים כדורבנות היוצאים מלב טהור, על חיזוק אמיתי שצריך לקחת מהביקור של מרן, ומסיים בבכי תמרורים שראש הישיבה יזכיר לטובה את מאנסי, כי רבו הצרות בה עד בלי די, רח"ל.

כינוס מחנכים שיר המעלות, ברכהמ"ז, מעריב והבדלה. ר' שמעון מבקש מהציבור לצאת מהאוהל מהר, כי צריך להכין את המקום לכנס מחנכים בראשות מרן.

קרוב לשעה 8:30 התאספו כל מחנכי מאנסי, ליטאים וחסידים, לשמוע ולחוש את "המחנך" הגדול של כלל ישראל. מרן נכנס, והחל ערב מרתק של שאלות ותשובות נוקבות בענייני חינוך כשמרן עונה בבהירות תשובות נפלאות. א. שאלה: האם כדאי להפריד ולחלק כיתות לפי רמה או לא.

תשובה: כל כיתה שיעשו ויחלקו - אפילו ל-3 ילדים ימצאו 3 רמות, אין מושג שכולם יהיו שווים.

ב. שאלה: האם יש רשות להוציא ילדים מהמוסד בגלל חוצפה ונבול פה. תשובה: נבול פה זה בעיה ואם זה קלוקל שמקלקל אחרים אין ברירה. חוצפה, אני לא מכיר חוצפה, ילד לא רוצה להתחזף אלא הוא רוצה לרצות את רבותיו והוריו, בד"כ זה מתחיל שהילד עשה משהו לא טוב, והרב העיר לו יותר מדי והילד נפגע, ומשום כך הוא פוגע וחוזר חלילה, ואין לדבר סוף. צריך לבדוק סיבה לחץ שזה הגורם לכל הירידה. כל ירידה של ילד בד"כ תלוי בסיבה שראוי לבדוקה.

לגבי זריקת ילדים ודאי שהמנהל לא יכול להחליט לבד, אלא צריך ועדת חינוך עם ועדת רבנים מעליו כמו שהצענו בעוד מקומות.

ג. שאלה: בחורים חלשים שלא מבינים, עד כמה המוסד אחראי עליהם. תשובה: למדנו במשנה לגבי קניין בהמה היכשה - נתחייב בה. דהיינו שקונה ונעשה חייב בכל הדברים. כמו"כ להבדיל, מוסד שקיבל ילד לא יכול לזרוק אותו, אלא צריך לטפל בו כמה שיותר.

ד. שאלה: האם לקבל ילדים רק מבתים טובים.

תשובה: אני אשאל אתכם - האם את אברהם אבינו היו מקבלים עם אבא כמו תרח?... האם את רבקה היו מקבלים עם אבא כמו בתואל ואח כמו לבן? ודאי שלא נו... הלוואי, וכולנו היינו משהו שבמשהו אז אין אפשר לדחות בתים טובים, אפילו שזה לא כולו תורה. העיקר לבדוק את הילד, ואם ההורים לא מתאימים צריך לפנות לוועדת חינוך כמו שהצענו. ה. שאלה: אברך שרוצה להישאר בלימוד ובשביל זה אשתו צריכה לעבוד במשרה מכובדת בין גברים שאין חשש לבעיה.

ותוך כדי שאלה אמר ראש הישיבה מיד: ודאי שיש בעיה!

השואל חשב שראש הישיבה לא מבין כ"כ, ומדגיש שמדובר שאין בעיה. וראש הישיבה עונה לו בחזק רב: יהיה בעיות וח"ו לעבוד במשרדים של גברים.

והמשך מרן - כולם כ"כ מודאגים איך נחיה, ממה נתקיים, ושוכחים שהעיקר צריך לדאוג לעוה"ב להכין צידה. לא ראינו שהגבירים למדו מקצוע ויצאו גבירים, הכל מן השמים. למטה בקבר לא משנה ואין כל הבדל בין מי שאכל כל ימיו בשר שמן למי שאכל לחם. הגר"א אומר שיש מצוות שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז, זה לאנשים פשוטים אבל צדיקים גם את הפירות מבקשים לעוה"ב. וסיים: אתם המחנכים צדיקים ותחשבו על השכר הגדול בעוה"ב.

ו. שאלה: איך מכניסים בילד טעם בתפילה.

תשובה: גם בזה תלוי הרבה הרבה הדוגמא האישית. איך שהילדים רואים את האבא או את הרב'ה מתפלל - כך הם מתפללים, כמה שלרבי' יש יותר יראת שמים כך זה נכנס בלב הילדים. ידוע המשל שהגר"א אמר לדובנר להוציא מים מכוס ניתן רק ע"י שמתמלא עד גדותיו ויותר נשפך החוצה, כך רק מי שמלא מלא ביראת שמים, מה שמוציא החוצה לאחרים יכול להשפיע. וסיים מרן שכל מלמד צריך ללמוד מוסר בכל יום כדי שישפיע ביראת שמים וכך יוכל להשפיע על תלמידיו.

משאלה לשאלה המחזוה מפעים ונראה על פני המחנכים את קורת רוחם מהתשובות הקולעות והמדודות, ורואים איך בכל תשובה הם מהנהנים בראשם לאות הסכמה כמה צודקים דברי מרן והשמחה על פניהם שזוכים לשעה כזאת של שאל אביך... זקניך ויאמרו לך...

שו"ת במונסי

■ מהם הקריטריונים לזריקת ילד מהמוסד הלימודי? ומי מחליט? תשובה: כאמור, אלו הם דיני נפשות, שאם אפשר לדוןם יחיד. אי אפשר לזרוק בקלות. שמעתי אודות אחד מגדולי הדור שעבר, שכאשר למד בישיבה, ראש הישיבה, אחד מגדולי ראשי הישיבות בעצמו, לא היה מרוצה ממנו ולכן לא רצה שישאר בישיבה. לימים, כשראה מה יצא מאותו בחור, הודה בטעות. רואים שאפשר לטעות וזו עלולה להיות טעות גורלית, שעלולה

להפסיד את גדול הדור הבא. מרן החפץ חיים מעולם לא הוציא תלמיד. נכון, לעתים יש הכרח, אבל חייבים לדעת שאלו דיני נפשות ולפעול בהתאם. צריך לשם כך ועדה שתכריע, לא לדון יחיד.

■ האם מותר לשלוח אשה לעבודה במקום שפרנסתו גבוהה יותר, אך הסביבה אינה כל כך טובה?

תשובה: אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך. לאשה אסור בשום פנים לעבוד במקום שאינו ראוי דיו.

■ אבל אם מדובר באשה חזקה ויר"ש שלא תרד?

היא כן תרד! היא איננה מלאך!

■ כיצד מתמודדים עם ילד חוצפן?

תשובה: בודאי שצריך להעמיד ילד על מקומו. אולם המחנך בינו לבין עצמו, צריך לראות אם מדובר בחוצפה אמיתית. ילד אינו רוצה להתחצף. כל ילד הוא מטבעו טוב. לפעמים הוא דורש תשומת לב באופן כזה. המלמד חייב לבדוק את עצמו אם הוא אינו מגיב כך כי הוא נפגע, ואת כבוד עצמו הוא דורש. לכן כל מחנך חייב ללמוד מוסר!

■ כיצד לפעול, כשיש לחץ מההורים ללמד למודי חול וזאת מתוך דאגה לעתידם הכלכלי של ילדיהם?

תשובה: אם ההורים רוצים, שיעזרו הם לעצמם. בתי החינוך שלנו צריכים להיות על טהרת הקודש ואין לעזור להם בכך. בכלל, זו טעות בידי ההורים. פרנסה באה מהקב"ה, לא מהלומדים. נדמה לי כי דוקא הגבירים הגדולים, לא ידעו דבר!

■ עד כמה חייב המוסד לשכנע את מסיימיו, שלא ללכת ללמוד למודי חול?

תשובה: בראש ובראשונה כל אחד חייב למסור את עצמו רק ללמודי התורה הקדושה, ללא תערובת. אבל כאן יש ענין נוסף. הרי אין אוניברסיטה דתית וטוב מאוד שאין! לכן, בנוסף לחובה האמיתית, באוניברסיטה הרי מלמדים אפיקורסות ואי אפשר להמנע מכך. אסור ללמוד אפיקורסות. זה אפילו לא חשוב אם יושפע מכך אם לאו. פשוט אסור ללמוד את זה ואסור להיות שם - גם בלי להתחשב בתוצאה!

שאלו מתי מותר ללמוד לצאת לשמחה משפחתית, זה היה במונסי במוצאי שבת היה כנס למחנכים מרן שאל איך אומרים ממשלה אמרו גוברנמנט, מרן אמר "שיחשבו כאילו הוא עובד בגוברנמנט" מרן שאל מתי מתחילים גמרא אמרו לו בגיל עשר מרן אמר זה בסדר לא טוב מוקדם

מלוה מלכה - כאשר נגמר הכנס יוצאים אל ביתו של ר' ד. בודנר למלוה מלכה. ראש הישיבה מגיע אליו והם נכנסים למשרד שבביתו.

לאחר כשעה ראש הישיבה נכנס לסלון. נמסר שהאדמו"ר מו"צ'ץ רוצה להגיע. זהו פלא גדול. יהודי ששבר את האגן ולא הולך, ומגיע למרן? אלא נאמר לנו שהאדמו"ר מו"צ'ץ שמע מה שחסידות מסוימת עשו למרן, והחליט לבוא כמחאה על כבוד התורה.

האדמו"ר מו"צ'ץ מגיע, יושב מספר דקות והולך. מרן קם וחוזר אל ביתו של ר' שמעון גליק. בבית אומרים שעוד מעט ויבוא הסקווער רבה, הסקווער רב'ה מגיע אחרי 12:00 בלילה, יושב כמה דקות אומר ד"ת והולך. מרן יוצא ליטול ידיו למלוה מלכה. ארוחה דשנה של מרן כידוע... עוד אנשים נכנסים לברכות עד מאוחר, עד שבשעה 1:00 מרן עולה על יצועו לנוח. יום ראשון, ט"ז מר חשון

בשעה 4:00 - בבוקר, ר' משה יהודה כבר רואה את מרן לומד עד ותיקין. התפילה באהל מחומם בחשמל של גנרטורים פרטיים. בסיום התפילה אני שם לב שראש הישיבה לא מרגיש טוב סוגרים בקושי את הדלת מהאנשים הצובאים על הפתח, מרן אוכל מעט והולך לנוח עד לשעה 11:00.

תשב"ר דמאנסי

יוצאים למנחה עם ילדי תשב"ר דמאנסי, עולים לאולם למעלה ומרן מתקבל בשירה. הילדים נעמדים לאמירת תהילים "ממעמקים קראתך ה'", מנחה עם סידורים שהודפסו במיוחד למעמד הקדוש, ושוב מכבדים את הרב וקסמן לשאת דברים. הוא מדבר להפליא ומרגש את הילדים ואותנו. אחריו מרן נושא דברים, ומדבר על חובת העריכות כללית של הילדים, וכמה צריך להשקיע את הראש בלימוד ולא בשטויות.

חוזרים לבית ר' שמעון, נסיעה אחרונה ברחובות מאנסי, לקראת צהריים, מתארגנים ליציאה עם כל המזוודות, הכנות אחרונות, ובני ביתו של ר' שמעון נכנסים לקבל ברכה, בכיות התרגשות של 'קשה עלי פרידתכם', ובמיוחד מאשת ר"ש אשת החיל שדאגה לנו, כ"כ בוכה, זוה הצידה ולא נרגעת... מרן משאיר ספר עם הקדשה מיוחדת לר"ש ומכנהו "ידי"נ מחזיק התורה בדורנו ולנוות ביתו מלא ברכות.

בנסיעה השלישית בחודש אייר תשסו גם שהה רבנו שם בשבת.

מכתב

בס"ד לכ' הנהלת בית ספר עטרת בית יעקב מונסי
יה"ר שתזכו לחנך בנות ישראל על טהרת הקודש.

בס"ד, לכ' מתפללי בית מדרש שערי תפילה בראשות הרה"ג ר' מרדכי אורבך שליט"א בארה"ב

שמחתי לשמוע שאתם חונכים בית מדרש גדול לתורה ולתפילה בה יוכלו החרדים לדבר ה' ולתורתו ללמוד בהרחבת הדעת ולשפוך שיח חנונים להבורא יתברך בבית המקדש מעט אשר בונים שיקרא שם שמים עליו, ולמותר יחשב להאריך ולבאר שבחה של יסוד בית כזה כי זה המובן לכל איש ירא ד', ובעז"ה בניג ביהמ"ד יוסיף להפיץ אור תורה ודעת ויראת שמים בכל הסביבה. ואין לי אלא לברך שקול התורה בפרט מהלומדים בעיון לא יפסק שם יומם ולילה, וגבולות הקדושה תפרוצנה בכל עוזם ותפארתם על ידכם, כרצונכם וכרצון כל בית ישראל

כ"ח שבט תשס"ח לפ"ק. בני ברק יצ"ו

בס"ד, נא למסור מכתב תנחומין זה לידי כ"ק מרן האדמו"ר מו"צ'ץ-מאנסי שליט"א

בס"ד, אור לכ"ז טבת תשס"ה

לכ"ק האדמו"ר ומשפחתו שליט"א נקוה כי יתמו היסורים והכאב ואך טוב וחסד יה' במעונם. המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. רפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל.

סאט פולסברג

בערב שבת פר' וירא תשס"ה נסע רבנו למסור שיחה בישיבה בסן פאלסברג ביום המחרת, ערב שבת, תצא השיירה אל עבר העיירה סאט-פולסברג, בה נמצאת ישיבת "זכרון משה". ראש הישיבה היה מראשי הדוברים בכנס הענק במונסי, יחד עם הגאון רבי דן אונגרירש זצ"ל. במרכז דבריו הבהיר את המעלה הגדולה שבשמיעת דברי חזיון ממיי שהסתופף במחיצתם של מרן החזו"א ומרן הגרי"ז, זצוק"ל, "ועתה אנו זוכים לקבל את ה"מסרה", לבני דור שלא הכירו את ענקי הדור ההוא". דור לדור יביע אומר...

סאט-פולסברג נמצאת בלב הרי הקצקל. רבנו נכנס אל החיידר. הוא עבר בין הילדים וברכם: "יברכך ד' וישמרך". ברקע, ריחפה שירתם האדירה של בני הישיבה, שירים שמתחלפים ללא הפוגה וריקודים עד כלות הנפש - משל היה זה יום שמחת תורה. "ימים על ימי מלך", "אור זרוע לצדיק", ו"אשרי מי שעמלו בתורה"...

היה זה לאחר שרבנו, הסתגר לשיחה ארוכה בעניני הנהגת הכלל, עם ראש ישיבת סאט-פולסברג. בתום השיחה בדלתיים סגורות, הוא שילב את זוועו בזוועות של רבנו, וכך יצאו השנים אל היכל הישיבה. כאן נשאו דברים הגאון רבי אבא גורליק שליט"א והגאון רבי יעקב שניידמן שליט"א - ראש ישיבת סקרנטון. "רבי אמר, לא זכיתי אני לאורייתא, אלא בגין שראיתי את צוארו של רבי מאיר מאחוריו. רבי יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין אנו לא זכינן לאורייתא בגין דחמי אצבעתיה דרבי מן גולגיקין דידיה" (ירושלמי ביצה פק ד), וכך, גם אלה שלא הבינו, עמדו וראו...

רבנו נשא דברי חזק והתעוררות. וכשיצא, השירה לא חדלה. עוד מעט תפרוש שבת קודש את כנפיה. מחוגי השעון הנוקף, לא התחשבו במאוי בני הבמקום. אי אפשר להתמהמה.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין:

מתכוננים לנסוע לישיבתו של הרב ווכטפוגל הנמצאת במקום הנקרא "סאט פולסברג" נסיעה של שתיים ממאנסי, מקום נופש בקיץ. נוסעים ועוברים דרך יערות מקסימים מרהיבי עין, בדרך שאלתי את ראש הישיבה איזה שירים לשיר בשלוש סעודות, וענה י"ה רבון, א-ל אחד בראני, ואודה לא-ל. "צור משלו" לא לשיר - כי י"א שזה פוטר מברכהמ"ז.

בדרך מקבלים כמה טלפונים מהארץ על בעיות שונות, משרד החינוך וכו'. נוסעים ומגיעים למקום נידח כ"כ, שבלי דברי חז"ל של אדם הראשון א"א להבין איך הגיעו לכזה מקום, נכנסים לבית ראש הישיבה דשם, שמסתגר עם מרן 10-15 דקות, לאחר מכן ברכות לבני המשפחה, ויוצאים לכיוון החיידר. לא ניתן לתאר במילים מחזה שמי שלא ראה לא יבין, ילדים מסודרים להפליא בשתי שורות עם הוריהם, כשהאימהות עומדות בצד, כולם בגדי לבן, והם שרים "אור זרוע לצדיק". משפחות 'פרומריות' מאוד. שם הם נקראים הברסקר'ס של אמריקה...

מרן עובר בין הילדים המברכים ב"ברכך ה' וישמרך"... ומשם צועדים לעבר הישיבה. הבחורים שרים עד כלות הנפש: "ימים על ימי מלך תוסיף", "אור זרוע", ו"אשרי מי שעמלו בתורה". מרגש לשמוע את השיר כשיוצעים עד כמה שזה נכון. הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה...

באולם נמצאים בחורים משתי הישיבות שבמקום. שני רמ"ם באותן ישיבות מקדמים את פני מרן בדברים יקרים וחשובים, ומרן מוזמן לשאת דברים.

מרן בקצרה מוכיר את הגמ' בראש השנה (כ"ו ע"ב) כמה דכיף איניש דעתיה טפי מעלי. ומבאר כמה יהודי צריך להרגיש כפוף, ומסיים בברכה

נאמנה שכולם יהיו גדולי תורה. שירה אדירה של "צדיק כתמר יפרח". כבוד התורה אמיתי מבחורים מצוינים שמבינים מה זה כבוד התורה. מרן פוסע למכונית לאט לאט, בליווי כל ההמונים כאומרים לו: קשה עלינו פרידתך רבנו גדול הדור.

סקווירא

ביום ו' כ"ו אייר תשנ"ח הגיע רבנו למסור שיחה בישיבת סקווירא - ארה"ב - חיוב לימוד לבר ההלכה

הדבר ידוע ומפורש בגמ' ובמדרשים, דהעיקר מה שזכו כלל ישראל למתן תורה, הלשון שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב במלאכים גבורי כח עושי דברו, קודם גבורי כח ואח"כ לשמוע בקול דבר, ומדריגה גדולה כ"כ זכו כלל ישראל, להיות כמלאכי השרת, דמתחילה נעשה ואח"כ נשמע שבשמים החשיבו את זה, והקב"ה שמח בזה, ובאמת הצדוקי תמה, עמא פיזיא! דקדמיתו פומיכו לאודניכו! דאין השכל מבין דבר כזה, וזו היתה הזכות העצומה של כלל ישראל, שלא הלכו כפי דעת בני אדם, אלא כמלאכים. והנה בפרשת השבוע כתיב, "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו", ופרש"י "בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה", ולכא' אם מעלת ה"נעשה" קודם, למה אין הפסוק מתחיל במצותי תשמרו ואח"כ בחקתי תלכו?

אך התירוץ הוא פשוט, דבודאי מה שכלל ישראל קבלו על עצמם נעשה קודם לנשמע, זה מדריגה נפלאה, לומר "נעשה" גם כשאין יודעים על מה מדובר, אבל בלמעשה לא שייך נעשה קודם נשמע, דלא שייך לעשות בלי ללמוד מתחילה!

כי כשאין יודעים את ההלכות יכולים ליכשל שלא מרצון, בדברים החמורים ביותר, ולמשל מצוה כמו שבת, האם יש מצוה גדולה מזו, הרי שבת היא היסוד של כלל ישראל, ועל זה כתב היערות דבש [הובא בהקדמה של המשנה ברורה] דאחד שאינו לומד הלכות שבת, לא יתכן שישמור שבת בשלימות, נמצא א"כ דצריך לידע מתחילה הלכות שבת, והלכות שבת אי"ו דבר קטן - מסכתא גדולה, עם כ"כ הרבה קשיים בפוסקים, וסוגיות עצומות כ"כ, והכל בא להלכה למעשה, וצריכים לידע הדין, וכלי זה לא שייך.

ולכן בודאי אם בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, זה הדבר הראשון, וצריך ג"כ "עמלים" בתורה. דבשביל לידע היטב כדי לפסוק דין, אי אפשר ע"י לימוד בשטחיות, ממש לא יתכן, ואם בלימוד שטחי יכול לגמור מסכת שבת בזמן קצר, אבל לא ידע מזה כלום, בדיוק כמו שאי אפשר לדעת מתורה שבכתב בלי תורה שבעל פה, כך אי אפשר לדעת מתורה שבעל פה בלי עמלות! ובלמוד שטחי יוכל ללמוד עשרה דפים ובלמעשה מה לעשות לא ידע כלום, ולכן מוכרח להיות עמלים בתורה, כמו שצויה התורה.

וברוך השם, כלל ישראל במשך כל שנותיו, אע"פ שהיה בכל מיני מצבים קשים, בגלות, וכתוב שע"י הגזירות באמת נתמעטו הלבבות, שהפריע קצת ללימוד התורה כמו שהיה בזמן הראשונים, שהיו גזירות ושמודות רח"ל ובכל זאת שמר הקב"ה את כלל ישראל, ותמיד למדו בעיון ובעמקות, והוציאו הלכות ברוב עמל ויגיעה בתורה.

ושמעתי פעם שהפחץ חיים אמר, כי היהודים לא הפסידו כלום בגלות, דבגלות נעשה הש"ס בבלי, ש"ס ירושלמי, ספרא ספרי תוספתא מכילתא, רמב"ם ר"ף טור ושו"ע, הרי כל זה הרווחנו בגלות! אע"פ שהגלות זה מר מאוד, מ"מ זכינו ע"י כזוה ש"ס! אפי' המשניות הרי עשה רבי שהיה לאחר החורבן, וא"כ כל מה שיש לנו, הכל נוצר בגלות ספרא ספרי ותו"כ, הכל, כל מה שנתחבר ע"י התנאים הכי גדולים, תלמידי רבן יוחנן בן זכאי שהיו כבר אחרי החורבן, זה מה שיש לנו עד היום, ומזה אנו חיים! מכל אלו שנעשה בגלות.

וכאן רואים ב"ה עיר שנוסדה על טהרה וקדושה, הכל בטהרה, ובכל העולם יצא שמה, כי היא עיר שכולה רק יהודים חרדים, רק על טהרת הקדש, ויושבים ועמלים בתורה, כמו שהזכירו כבר האנשים הגדולים שדברו קודם, והם כולם דואגים שהיו הבחורים עמלים בתורה.

ובאמת יעזור הקב"ה שתזכו לקרב את הגאולה השלימה, ויבוא משיח במהרה בימינו. וכל אחד יוכל לומר לרבנו של עולם, "לא עזבנו את התורה, אפי' בגלות, ואפי' במצבים הקשים", ועד היום אנו ממשיכים עד שיעזור ה' ונזכה לגאולה השלימה, ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן. (מלא פי תהלתך עניי ציבור עמי ריב)

לקראת שבת שבו שכן מרן זצוק"ל בעיר מונסי, הופיע מרן זצוק"ל בהיכל הישיבה הגדולה של חסידי סקווירא שבעיירה סקווירא הסמוכה לשיחת חזיון, כשראש הישיבה הגאון רבי דוב מאיר (בערל) קרויזר זצ"ל מחבר ספרי דבר המלך יצא לקראתו להקביל את פניו יחד עם כל ראשי הישיבה. מרן זצוק"ל עמד בדבריו על חשיבות הקדמת נעשה לנשמע, ויחד עם זאת התנאי ההכרחי של ללמוד על מנת לעשות, שמחייב לימוד בעיון ועמל התורה.

לאחר המעמד המיוחד בהיכל הישיבה, נכנס מרן זצוק"ל לביקור במעונו של כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א, שהודה נרגשות למרן זצוק"ל על דברי החזיון שמסר בישיבתו, מרן זצוק"ל השיבו כי הנה רואים ביעקב שביקש לצאת ממעי אמו כשעברה ליד בית המדרש, אף שלא היה חסר

לו בלימוד התורה שהרי למד במעי אמו, אלא מוכח שלהכנס לבית המדרש לבד גם זה הוא ענין!

בהמשך הדברים עמד מרן זצוק"ל על השתתפות הגוף בשמחת קיום המצוות, והעמיק בדברי האבודרהם בענין זה. מרן זצוק"ל הזכיר עוד בשיחתו עם האדמו"ר שיבלחט"א, את הגאון רבי חיים ברים זצוק"ל שבשנים עברו שימש אף הוא כראש ישיבה במקום. ביציאתו מהמקום דיבר מרן זצוק"ל בשבח המקום שבני כולו על אדני התורה והיראה, והתבטא שמורגש במקום אורא דארץ ישראל.

אף כ"ק האדמו"ר שליט"א החזיר ביקור גומלין באכסנייתו של מרן זצוק"ל במוצש"ק. ולאחר שמרן זצוק"ל נשאל על ידו אם השבת עברה במנוחה, השיב כי מנוחה הולכת רק עם קדושה, וכנאמר "יום מנוחה וקדושה" והרחיב על כך מרן זצוק"ל בעוד דברים בביאור נוסח התפילה בשחרית של שבת "וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים", שאף שיש לגיים ימי מנוחה, אבל גם במנוחה אין הם שותפים עם ישראל במנוחת השבת, כי יום השבת מיוחד הוא רק לישראל. ואף האדמו"ר שליט"א השיבו בדברי חסידות מענין לענין. במשך השנים היו כמה וכמה ביקורים הדדיים בין כ"ק האדמו"ר מסק' וזי"א שליט"א למרן זצוק"ל, הן בפעמים שמרן זצוק"ל שהה בחו"ל והן בביקורי האדמו"ר שליט"א בארץ הקודש, ותמיד דיברו ביניהם בחביבות יתירה בדברי תורה ויראה. באחד הביקורים של מרן זצוק"ל בערש"ק לך תשס"ה האריך כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א בדברים, על חשיבות הפעולות שמרן זצוק"ל עשה לחיזוק התורה ברחבי תבל ולחזק את השלום והאחדות בין יראי ד', כשאמר על כך שמרן זצוק"ל מקיים בכך "הדבק במדותיו" שהפסוק אומר ד' עוז לעמו יתן ד' יכרך את עמו בשלום, וחז"ל הלא אומרים על כך אין עוז אלא תורה, ומרן זצוק"ל אוחז בשני הדברים, גם מרביץ תורה וחיזוק בכל אתר ואתר, וגם מרבה את השלום. מרן זצוק"ל הודה נרגשות לאדמו"ר שליט"א על דברי החיזוק בענין זה.

במהלך השיחות מרן זצוק"ל היה מתעניין על שורשי מחצבת שושלת סקווירא מבית טשרנוביל, המיוחסת עד לתלמיד הבעש"ט, ועל פועלם הנשגב להרבות כבוד שמים ופעלים לתורה בסביבתם הקרובה והרחוקה, ואף ציין את עדותו של מרן הקהלות יעקב זצוק"ל שהיה מבית הוריו חסיד לבית טשרנוביל וסיפר על גדולת רבותיהם ופועליהם המרובים. מרן זצוק"ל אף ציין כי זכור הוא את ביקורו של כ"ק האדמו"ר מסקווירא זצוק"ל אביו של האדמו"ר שליט"א בבני ברק לפני עשרות בשנים, ואת בית אכסנייתו ברח' אור החיים.

אף בביקורו האחרון של כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א בארץ הקודש לפני כשנתיים, נכנס למעונו של מרן זצוק"ל, והציג את אברכי החסידות שנבחנו על הש"ס, ומרן זצוק"ל הפליג בשיחה על חשיבות ידיעת הש"ס והשליטה במרחביה שלא כל אדם זוכה לכך, וציין את ידיעת התורה המופלגת בדורנו הניכרת אצל רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א, וציין את עובדת היותו של מרן נצר לחסידי בית טשרנוביל.

פילדלפיה

מכתב

בס"ד ל' ר"מ ישיבת פילדלפיה ה' עליהם יח'

שמחנו לשמוע שאתם זכיתם לגדל עדרים בני תורה במשך תקופה ארוכה של חמשים שנה. ויש לקוות שיש מהם ת"ח מופלגים אשר בהם ישראל יתפאר, מה טוב חלקכם.

ומצוה גוררת מצוה לכן בודאי תזכו להוסיף תורה עוד רבות בשנים עד עת יבוא ינון ובא הגואל בב"א. י"ב סקלו תשס"ד לפ"ק בני ברק יצ"ו בברכה ועתירה לעתיד

כשהתכנסו תלמידי ובוגרי ישיבת פילדלפיה למעמד כבוד התורה והכ" נסת ספר תורה לכבוד מייסד וראש הישיבה הגאון רבי שמואל קמינצקי. רבנו שיגר מכתב ברכה מיוחד לרגל המעמד, בו כתב: "לכבוד רבנו ותלמידיו הן בישיבת דפילדלפיה ד' עליהם יח'. שמחתו לשמוע שזכיתם להכניס ספר תורה לבית מדרשכם לכבודו של ראש הישיבה ידידי הגאון רבי שמואל קמינצקי.

"והנה כל השומע ישמח בכפלים על כבוד שמים שיש בזה ונקווה כי זה יגרום לעוד כבוד שמים כי כמו שמצוה גוררת מצווה כן כבוד שמים אשר בני אדם עושים להקב"ה זוכים להרבות כבוד שמים יותר.

"יתן השם יתברך שעל ידי זה יזכו לראות בהרמת קרן התורה והיהדות האמיתית ונזכה בקרוב לגאולתנו האמיתית במהרה בימינו אמן".

בחדש אייר תשנ"ח הגיע רבנו לישיבה ומסר שיחה והיה התעוררות גדולה. ואודות ראש הישיבה דשם הגאון רבי אליהו שווי זצ"ל כבר כתבנו בגליון פרי' ויקרא תשע".

בחודש חשוון תשס"ה הגיע שוב רבנו: כשמתקרבים אל בנין הישיבה, כבר מרחוק שמים לב לשלט גדול שתלוי למעלה: "ברוך הבא בשם ה'". מאות בחורים לבושים בבגדי שבת פורצים בשירה אדירה של "ימים על ימי מלך", "אור זרוע לצדיק" ו"אשרי מי שעמלו בתורה". הבחורים קופצים ומרקדים ומפזזים בהתרגשות ובדמעות על הזכר הגדולה שנפלה בחלקם.

בקושי רב המכונית מפלסת את דרכה, וכשנכנסה לחצר הישיבה יש הפתעה גדולה - הגאון ר' אלי' שווי שאינו בקו הבריאות יוצא לקבל פני מרן בשירה בשמחה. השמחה פורצת ביתר עוז, וכששניהם צועדים שלובי זרוע, יד ביד עם הגאון רבי שמואל קמניצקי, מתקדמים לאט לאט לכיוון הישיבה. מיד בהכנסו כיבדו את מרן לדבר, ומרן דיבר על ענייני חשיבות עמל התורה ותיקון המידות וקבלת מרות מראשי הישיבה.

תפילת מנחה, ולכבוד ראש הישיבה מתפללים מנחה ארוכה ולא קצרה. לאחר התפילה קבלת פנים מראשי הישיבה ויציאה לכיוון בולטימור.

בשיחה שקיימו עם ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל קמניצקי שליט"א, חבר מועצהגה"ת בארה"ב וראש ישיבת פילדלפיה, שאלנו - האם כיום ניתן לומר שמסעותיו של מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן זצוק"ל תרם לעולם הקירוב בארה"ב.

ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל קמניצקי שליט"א משיב לנו בנחרצות - בוודאי שכן, העובדה שראו הכל כיצד מגיע אחד מגדולי הדור שאין לו בעולמו דבר מלבד התורה ועבודת ד', וכל מטרתו בנסיעתו הנה היתה רק אחת, לקרב עוד יהודי לאבינו שבשמים, ולהרבות ולקדש שם שמים בעולם, זה עצמו הביא למהפכה של ממש בקרב רבים מכל שדרות הציבור כאן בארה"ב.

אני זוכר שהיו רבים שלא היו כה קרובים ללימוד התורה, והודות לדבריו תיו שיצאו תמיד ממעמקי הלב, הם פשוט שינו את אורחותיהם, ואף שלחו את ילדיהם להיכלי הישיבות בארץ הקודש או בגולה ובנו בתים לתפארה.

בכל מקום אליו הוא הגיע, היתה התעוררות עצומה, וראו הכל בחוש, כיצד הזעקה שבקעה מליבו הטהור, אכן חלחלה עמוקות בלב כל אחד ואחד פנימה.

■ כמה עוד השפיע מרן דאש הישיבה זצוק"ל כשדאו בו ההמונים בכל מקום שדיבר והשפיע?

לא רק במסעות הקירוב שנשא בכל מקום, גם בקהילות רחוקות מעט, אלא אף בהיכלי הישיבות הגדולות, בכל מקום שהוא בא היה ניכר היטב תוצאות דבריו ושיעוריו, הוא אמנם בא במטרה לקרב, אבל לא הסכים לוותר על ייעודו האמיתי כאחד שהרביץ תורה כל ימיו והתורה היא מושג חייו ולבו, ואכן בכל מקום שבא הוא אף מסר שיעורים לפני בני הישיבה, והם שתו בצמא את דברותיו, שהראו להם כיצד ניתן לצמוח כשיש שלמות בכל עמודי העולם.

פלדבוש

בחודש אייר תשנ"ח הגיע רבנו ומסר שיחה בישיבת תורה ודעת שבראשות הגאון רבי אברהם פאם זצ"ל

יום ד' י"ב מרחשון ברכה לילי תשב"ר תורה ודעת

באסיפת מאות מחנכים בישיבת תורה ודעת

באספת המחנכים הגדולה שנערכה בהיכלה של ישיבת "תורה ודעת", במקום שבו נעמדו למעלה מחמש מאות מסלטה ושמנה של מערכת החינוך התורתית של ניו יורק, תבע רבנו לטעת בלב הילדים רק את השאיפות לתורה ולא ללמוד את הלימודים האסורים, הזרים! רבים מבניה של אמריקה שגילו את ההשכלה הזרה שלדעתם תביא רווחה כלכלית, רצעו את אוזנם למשקופה. בלב לבה של המעצמה החומרנית ששלחה גרורות אל תוככי היהדות החרדית, הוא קרא להקים את המחסום ולמנוע את ה"לימודים השטותיים": עתידו של העם היהודי תלוי רק ב"למען אשר יצווה". לימוד כזה, אף לא מבטיח דבר וחצי דבר. כסף מגיע רק בגלל סיעעת דשמיא. אסור לתכנן עתיד, זה גם לא עוזר. רק תורה, לחנך רק לתורה, לחיים שכולם תורה - על טהרת הקודש.

אסיפת מאות מחנכים בהיכל ישיבת "תורה ודעת"

■ האם כדאי לחלל הכיתות באופן שהמוכשרים והטובים יותר יהיו במקום אחד והפחותים בכשרון ולימוד יהיו במקום אחר, או למזגם כולם ביחד? תשובה: החלוקה הזאת אינה אפשרית, כי קודם כל החלשים יותר נשברים ומתיאשים והילד החלש אומר לעצמו שממנו כבר לא יצא טוב, ולראיה ששמו אותו בנפרד. וסיבה נוספת, דאין לדבר סוף. כי גם בכיתה זו שילמדו בה המוכשרים, יהיו טובים יותר וטובים פחות ויהא גם בזה עדיית, בינונית וזיבורית, ולכן טוב המיזוג. ועל ידי המיזוג, החלש רוצה להדמות לטוב יותר, וגם הטובים בכחם לעזור לחלשים יותר. בכמה מקומות ניסו את ההפרדה,

וזה מאד לא הצליח - גם מפני שהחלשים נשברו, וגם מפני שבין הטובים נהיו מדרגות ושוב נהיו "טובים ו"חלשים".

■ מה הן ההדגשות שצריך להדגיש אצל המחנך, כדי להבטיח שבנינו יגדלו ליראי שמים?

תשובה: אנו יודעים שמשיגה בישיבה אם אינו ירא שמים אינו מצליח. כן מובא שהמגיד מדובנא שאל את הגר"א זיע"א איך אפשר להשפיע על אנשים יראת שמים. אמר לו הגר"א: שכשאדם מוזהר כוס משקה, אזי כשהכוס מתמלאת, נשפך המשקה לצדדים וגולש על גדותיו. אבל אם אין מתמלאת הכוס, אין המשקה שופע בחוץ. וכן באדם. כשהוא עצמו מלא וגדוש בתורה ויר"ש, אזי הוא יכול להשפיע על אחרים. ובאמת מלמדים של פעם היו מלאים בתורה ויר"ש וזה באמת השפיע על התלמידים, והיום, אף שמים תמא כאן כולם יקרים, אבל צריך לדעת שככל שימלא עצמו יותר ויותר "ווער", הוא יוכל יותר להשפיע. אבל אם הוא רק מלא בקושי, אינו יכול להשפיע על תלמידיו.

■ מה עלינו (המחנכים) לעשות כדי לחזק ענין התפילה אצל ילדי ישראל? תשובה: גם בדבר הזה זה תלוי במחנך, כי הרי אין שייך לומר לילד שמעצמו ירצה להתפלל כי הרי התפילה מחויבת הרגש, והילד אינו בר הרגש. אלא כשהמלמד הוא בר הרגש, והתלמיד רואה זאת, הרי זה משפיע עליו. אבל אם המלמד רק עושה מלאכתו ואינו משפיע הרגש על התלמידים, הרי שאין זה משפיע על הנער. פעם רוב המלמדים היו יראי שמים ולכן רוב אנשים היו פעם יראי שמים. אמנם אין תמיד תלויה האשמה במלמד, דהנה יעקב ועשיו למדו באותו בית המדרש ומי'מ אחד היה יעקב, ואחד היה עשיו, ובודאי שהדבר גם תלוי בזכויות האדם, אבל על המלמד לעשות את המוטל עליו.

כשהיתה תכנית "הזרם הרביעי" שיקבלו המלמדים משכורות כמו המורים בבית הספר, מרן החזו"א זצוק"ל התנגד מאוד ושמעתי אז ממנו את טעם הדבר באומרו כי אם המלמד חי בדחקות, הרי הוא מצליח יותר! ואע"פ שדעת בני אדם אינה כן וחושבים שאם יש לו פרנסה בריח יכול ללמוד כדבעי, אבל האמת אינה כן - אלא אם אינו חי בדחקות הצלחתו פחותה. ומלמד שחי בדחקות, חלילה שיהא בצער. אדרבה, עליו לשמוח שתלמידיו יגדלו ליראי שמים - חוץ ממה שהוא עצמו יקבל שכרו בעוה"ב. וכי מה יועיל לו שיהיו לו עוד כמה מאות דולרים? האם הוא מאושר בזה? אבל בעולם האמת, כל דבר שיגע בשביל התורה, שכרו גדול - ואין לדמות זאת כלל להבלי העוה"ב ולכמה מאות דולרים, שזה אפס שבאפסים לעומת שכר עוה"ב. והנה הרבה מלמדים בקשו ברכה שתהא "פרנסה בנקל". למה הוא רוצה בנקל? הרי כמה שיש לו יותר קושי כאן, יקבל יותר בעולם הבא. הרי כאן הוא עולם חולף והוא רק פרוזדור, והתכלית היא בעוה"ב - וכמה שיקשה לו כאן, יריח שם יותר! לכן, אם יש לו לאדם הכוחות לחנך ויש בידו כח ההשפעה, בוודאי שלא יחשוב שיכול ע"י מסחר להרויח יותר מאשר לחנך ילדי ישראל. אם הוא חושב כך בגלל כמה יתרונות והקלות שהוא יכול להרויח מכך, הרי הוא סכל וטיפש. וכי יהיה על ידי כך גביר? ואף אם יהיה, וכי אפשר לדמות זה לחיי נצח, שבהם אפשר ליזכות על ידי שמחנכים ילדי ישראל לתרי"ג מצוות? הרי בעולם האמת יתבייש האדם שעשה חשבונות אלו!

ובעצם הדבר, שמעתי בשם מרן "החפץ חיים" זצוק"ל עד כמה שכל האדם רחוק משכל התורה"ק. הנה למשל, כאשר חתול אכל אוכל של אדם, האם יאמר אדם שבעל החתול חייב לשלם? אבל אם בנו הקטן הזיק, יאמר כל אדם שבוודאי חייב אביו לשלם. אבל האמת עפ"י התורה"ק אינה כן. אם בנו הזיק הוא פטור, ואם הבעל-חיים הזיק, חייב לשלם. וכן גם בדבר הזה: אם נשאל אדם מה חשוב יותר, מלמד תינוקות או אדם העוסק במסחר, בוודאי יאמר שמלמד התינוקות הוא עני בדרך כלל, ואינו כל כך חשוב. אבל האמת אינה כן, דהוא חשוב מאוד שמעמיד דורות של ילדי ישראל שיגדלו בתורה ויר"ש.

והנה שמעתי בשם גדול א' דבגמ' ב"ק (סב.) "אמר רבא הנותן דינר זהב לאשה ואמר לה הזהרי בו של כסף הוא, הזיקתו משלמת לו דינר זהב משום דאמר ליה מאי הוה לך גביה דאזקתיה, פשעה בו משלמת של כסף דאמרה ליה נטירותא דכספא קבילי עלי, נטירותא דדהבא לא קבילי עלי". ואמר אותו גדול דכן בנשמת ישראל. דאדם אינו יודע מה ניתן לו לשמירה. הוא חושב שנתנו לו לשמור כסף והאמת שהוא זהב והרבה יותר מזהב ויהלומים. וכן הוא כל ילד וילד. ולא רק בעלי הכשרונות ביכלתם לגדול בתורה. הרבה היו שלא היו בעלי כשרונות וגדלו מאוד בתורה.

לכן צריך לדעת שכל נשמה יהודית הוא נטירותא דדהבא, ולא יאמר המלמד נטירותא דכספא קבילת עלי. וממילא האחריות על המחנכים והר"מים וכן האבות גדולה מאוד. וכן צריך המלמד להזהר שכשצריך לגעור בתלמידים יזכור שזה "דהבא" - ולא יקלקל הזהב, וכשמתכוון לשם שמים לא יצא מכשול. חז"ל מספרים על ר' יהושע בן פרחיא שגער בתלמיד ועל ידי כך ריחקו מאוד. ורואים מכאן האחריות הגדולה שאפילו על תנא קדוש עליון כתוב בגמ' שריחק יותר מדאי. וכל אחד צריך כפי כחו שלא לקלקל ולא לזלזל בשום תלמיד, שעל ידי כך מתרחק ומאבד חשקו בלימוד, וכמה פעמים

שוראים שתלמידים אינם הולכים לת"ת מפני זה, וכל נשמה מישראל, אם יתמסר לתורה ויר"ש יגדל מאוד, אבל צריך נטירותא יתרה. וכיון דבדורנו אנו, לדאבוננו, לא לכל אחד יש התשוקה שבנו יהא ירא שמים ות"ח, והוא מסתפק במועט... ובחיי אדם בהקדמה כתב שבימי ילדותו לא עלה מעולם על דעת האב לדאוג במה יתפרנס הבן, רק כל מגמתם היה שיזכה הבן לתורה. אבל היום, אין אב שאינו דואג לפרנסת בנו. וזהו עיוות, כי האמת היא שגם על עצמו אינו יודע מאין יחיה, ואף אם יש לו, מי יודע מה ילד יום - ומה ידאג על בנו? וכי דאגתו עוזרת לו או לבנו? ולא די בכך, אלא שהיום דואגים ושולחים הבן לאוניברסיטה כדי שילמד מקצוע ותהא לו פרנסה. חוץ מכך שהרבה אינם מצליחים בזה כלל, אבל העיקר הדבר הראשון צריך שיהא בנו יר"ש ות"ח, ולמה לו לדאוג לפרנסתו? ומרן החפץ חיים זיע"א היה אומר, שאדם דואג לפרנסתו כדי לחיות שבעים, שמונים או מאה שנה, אבל חיי העוה"ב הם חיי נצח, ובוודאי שצריך לדאוג לזה יותר, והשנים כאן יחלפו גם בלא דאגתו והעיקר הוא חיי הנצח, וכשמת, אין שום חילוק אם אכל לחם צר או אם אכל מעדנים. וגם עוד במקומות הנ"ל אין לומדים בדרך כלל דברים כשרים. ואף אם הם כשרים לגמרי, אל ידאג לפרנסתו אלא אך ורק לחיי נצח. כי גם מבחינת הצניעות וגם מבחינת תוכן הלימודים, מקומות אלו אינם טובים כלל. וזאת מלבד החיוב למסור את בנו אך ורק ללמוד תורה ולדאוג ששאיפותיו יהיו אך ורק לגדול בתורה!

יעזור ד' שכולם יחנכו בניהם על טהרת הקודש ולא במקומות שחציים כשרים אלא ישלחו כולם לשיבות על טהרת הקודש, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, אמן.

כינוס ילדי ישראל בברוקלין

משם יוצאים לכינוס ילדי ישראל מכל בורו-פארק ופלאטבוש. השעה 12:57. נכנסים לאולם ענק ובו אלפי ילדי ישראל יושבים בסדר מופתי כשהם לבושים בבגדי שבת ומלווים במלמדיהם והוריהם הגודשים את צידי האולם. בשירה וצפצוף של "מים על ימי מלך" מתקבל מרן בכניסתו לאולם.

מרגש עד דמעות לראות את הדור הבא שזוכה ורואה את הדורות הקודמים ח"ח, רח"ע, חזו"א, בריסקר רב וכו' מול עיניו.

אמירת פרקי תהילים "ממעמקים קראתך ה'", "אשא עיני אל ההרים". באיזה כוונה ומחשבה טהורה יוצאים המזמורים מפי אלפי ילדי ישראל.

הרב שמואל דישון, מסביר לילדים באנגלית על גודל המעמד שבו הם זוכים לקיים "והיו עיניך רואות את מורידך", בהבזק חד פעמי, מסנוור, שממנו ניתן לקחת צידה לדרך לכל החיים, והוא מכבד את מרן לשאת דברי ברכה. במילים קצרות מלאות תוכן מסביר מרן לילדים מה הפירוש שיששראל נעשו ערבים זה לזה, וא"א להפטר וכל אחד ואחד יכול וחייב לצאת גדול בישראל ות"ח אמיתי, רק עם רצון לשקידה. וסיים בברכה: שכולכם תהיו גדולי תורה ויראת שמים. ובשיא הדממה והמתח נשמע מכל עבר: "א-מ-ן" בקול רם ארוך.

מתפללים מנחה. ראש הישיבה נשאר לעמוד על במה גדולה וגבוהה כדי שכולם יראו אותו. שקט. שמונה עשרה תפילה לא-ל חי מעומק הלב עם הצדיק.

ישיבת עטרת התורה

יום ה' י"ג מרחשון. בטרם עזב הגאון הגדול את העיר ניו-יורק, לא פסח על ישיבת "עטרת תורה", ישיבתו של הגאון רבי יוסף רפול שליט"א, הישיבה החשובה לבני העדה החלבית. אתה חש ביחודיותו של המקום. מעוז של תורה על טהרת הקודש שהושתת על אדניה של ההשקפה התורנית הצרופה, לבני עדות המזרח. בתום משא ומתן הלכתי, האריך רבנו בדברי החיזוק וההתעוררות. כמה רב אנפין הוא עולם התורה האמריקאי. ובכל זאת, האמירה היא אחת: תורה!

בשעה 12:00 יוצאים לשיבת "עטרת התורה" בראשות הרב רפול, ישיבה של בני עדות המזרח.

הרב רפול פותח בהתרגשות גדולה על חלקם בזכייה לחזות בצדיק המקובל המלוכין. אחריו מדבר מרן ומביא את דברי הגמרא (ברכות ל"א ע"א) שכל ארץ שגור עליה אדם הראשון לישוב - נתישבה, וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב - לא נתישבה. וכי אדם הראשון חשב על סתם ישרי-בית? וודאי שלא! הוא היה צדיק גדול מאוד, אלא כל ישוב חייב להיות שיהיו בו מקדשי שם שמים, ולכן בהרבה מדינות יש מקומות של תורה. גם בארה"ב, לשעבר לא היה תורה והיום מתגשמים רצונו ומחשבתו של אדם הראשון שבמדינה כ"כ גדולה יש כ"כ הרבה תורה. כשסיים מרן את דבריו ביקשו ממנו שיאמר משהו בהלכה ומרן מסר להם פלפול בהלכה בעניין תשובה.

בס"ד, מע"כ ... שליט"א
מרא דאתרא "קהל כולל בני הישיבות"
פלטבוש נ"י.

שמחתי באומרים לי כי הרחיבו גבולות הקדושה של ה"מקדש מעט" בביהכ"נ וביהמ"ד ד"כולל בני הישיבות" ולרומם בית אלקינו. יהי רצון שיזכו להגדיל תורה ויראה ולהאדירה ולהרבות כבוד שמים. ברכה מיוחדת לנדיב היקר רב פעלים לתורה וחסד הר"ר חיים ז. שטרן שיחי' לאוי"ט אשר זכה להיות המקום והמעמיד של מקום תורה ותפילה זה, יזכה להמשיך הלאה להרבות תורה וחסד מתוך בריאות ואורך ימים ויראה ברכה במעש".

במענה לשאלה מה ראוי לקבוע ביסוד ביהמ"ד החדש, הנה ידוע כמה החמירו בשו"ע שלא לשוח שיחה בטלה בביהמ"ד וכ"ש בשעת התפילה. והיא מ"ע דאת מקדשי תיראו דקאי גם אבית מקדש מעט. וראוי זכות זו להגן על כל מי שמשתדל ועמל בקיומה, ואזי יתקיים בהם ועשו לי ... ושכנתי בתוכם. כ"ז אדר תשס"ט לפ"ק, אהרן יהודה לייב שטיינמן

פסייאה

רבנו בחודש חשון תשס"ה הגיע לחזק בעיר.

פסייך נראית כמקום ציורי. בתים עטופי ירק בהם מתגוררת קהילה חרדית, מה שמקרין כאן על חיי הרוח, זו רק הישיבה - בראשות הגאון רבי מאיר שטרן שליט"א - אחת מספינות הדגל של עולם התורה. בית המדרש מכיל כארבע מאות בחורים. הכל יצאו לקבל את פני האורח. גברים, נשים וטף מבני הקהילה, יוצרים צפיפות נוראה. שירת "אור זרוע לצדיק" אינה חדלה. כמו צדפה שסוגרת על פנינה יקרת ערך, כך עטפו ההמונים באהבתם את האיש הגדול בתורה, שבא אל תוכם, אל היכלם, אל קהלם. פנים בית המדרש אפוף עץ ומשרה נעימות גדולה. שיחת מוסר, תפלת ערבית - והקהל מסרב להפרד. קשה עלי פרידתכם. זמן רב חלף, עד שהאשכול האנושי התפרק לגורמיו. גם עזיבתו של צדיק את העיר, עושה רושם. גדול...

וכך מתאר הר"ג ר"י לוינשטיין:

השעה 4:15 ר' שמעון גליק מגיע ומאיץ שחייבים לצאת. האדמו"ר מנו"ר בומינסק מגיע מסתדרים בחדר, וב-4:30 יוצאים לכיוון העיירה פסייך, עיירה קטנה ויפה ובה קהילה של 250 משפחות, וישיבה גדולה מאוד אשר בה לומדים כ-400 בחורים, בראשות הגאון רבי מאיר שטרן, שמדברים בו גדולות כמי שעתיד להיות מראשי ההנהגה בארה"ב.

יושבים ומשוחחים בדברי חולין של ת"ח, ברכות, מנוחה קצרה, ויוצאים לישיבה. ניידות משטרה מלוות מלפנים ומאחור, מפלסים דרך, בקושי רב מגיעים לעבר הישיבה, כל בני הקהילה וילדיהם עומדים לבושים בבגדי שבת ומקבלים את פני מרן המלווה ברבי מאיר שטרן בשירה אדירה "אור זרוע לצדיק".

נכנסים לביהמ"ד, במה מאולתרת, ומיד מרן נושא דברים. בישיבה שקט, דממה, אף שהאולם מלא מפה לפה. מי היה מאמין לפני 20 שנה שבמקום כזה יהיה מרכז כה גדול של תורה וישמעו בו דברי אלוקים חיים?!

בתום דבריו של מרן מתפללים מעריב ברוב-עם גדול מאוד, ושוב בקושי יוצאים כששוטרים מגויסים לשמור על הסדר, אך ללא הצלחה גדולה... מדי פעם נראה שכבר א"א בדוחק הזה, אבל הנותן ליעף כח נותן עוד טיפה כוחות לעמוד מול זרם הדחיפות, עד שמגיעים למכוניתו של ר' שמעון נכנסים והמכונית מסתלקת במהירות מהמקום לכיוון מאנסי.

אנחנו נוסעים ומגיעים לבית ר' שמעון,

פאר-ראקווי

רבנו הגיע לעיר בחודש אייר תשנח ומסר שיחה.

ושוב הגיע בחשון תשס"ה ומסר שיחה בישיבת "דרכי תורה" בפאר-ראקווי פאראקווי, פרבר ניו יורקי הסמוך לשדה התעופה. תחנתנו הבאה היתה בבית המדרש היכל דוד וישיבת דרכי תורה, בראשות הרב הגאון רבי יעקב בנדר שליט"א. היכל הישיבה גדוש בכאלפיים איש, שירה אדירה. שיחה מוסרית חיזקה את לב הנוכחים. מטוסים לא חדלו מהמראתם ממגדל התעופה גנדי, במסלול שחולף מעל בנייני הישיבה. גם תחושותיהם של בני הישיבה גאו, המריאו. לא בכל יום הם זוכים לביקור מהסוג הזה. אפשר היה להשאיר במקום זמן רב, אפילו ברצון. אבל הזמן נשף בעורף. השעון תקתק בקצב שאין ממנו מנוס. בשדה התעופה כבר המתין מטוס הסילון הדו-מנועי, שנשכר במיוחד למטרה זו...

וכך מתאר הר"ג ר"י לוינשטיין:

יחד עם ר' שמעון נוסעים לכנס בפראקווי אצל הר"ר יעקב בנדר ראש ישיבת "דרכי תורה", ושם ממתנים למרן ראש הישיבה חצר מלאה בילדים ובחורים, אשרי עין ראתה כל אלה...

נכנסים לביהמ"ד הגדול והמפואר המלא על גדותיו באנשים מכל הסביבה, הר' בנדר מקדם את ראש הישיבה במילים קצרות וקולעות, ומציין שאין זה דבר פשוט לזכות לכזאת ראיית פני השכינה וכ"א צריך להתחזק מכך. ומזמין את מרן לדבר.

במילים קצרות, מביא מרן את דברי הגמרא (ברכות ל"א ע"א) שכל ארץ שגור עליה אדם הראשון לישוב - נתישבה, וכל ארץ שלא גזר עליה אדם

הראשון לשוב - לא נתישבה. וביאר שאדם הראשון היה במחשבתו שכל מקום ישוב יהיו בו מקדשי שם שמים. והרחיב מרן ראש הישיבה עד כמה זה מחייב את כל אחד ואחד. אך מאידך יש להתבונן באיזה קלות יכול כל אחד לזכות להיות ממקדשי שם שמים, בבריאה הזקוקה לתיוק.

קווינס

בחודש חשון תשס"ה הגיע רבנו לחזק בעיר

ואלו דבריו בת"ת שערי ציון

ברוך השם אני רואה שאחרי זמן קצר יש כבר ב"ה כ"כ הרבה כן ירבו, ונקוה שיגדל ויגדל שיתרומם בכלל העדה הזאת שיתרבו תורה יתרבו יראי שמים לא היה שם כ"כ הרבה יראי שמים ובי"ה עכשיו באו לארץ כאן, ויש לקוות שיתרבו מאד יראי שמים לומדי תורה, וזה ירומם את כל הקהלה, ע"י שיש יראי שמים תלמידי חכמים זה זכות לכל הקהלה.

והקב"ה יעזור שיהי נחת מהילדים ונזכה אי"ה עוד ועוד עד שנזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

בישיבת שער התורה קווינס

אסיפת רבני ישיבת שער התורה

מוושינגטון, חזרה לשדה התעופה קנדי. היום קצר, עוד מעט נגיע אל ישיבת שער התורה - גרודנא, שבראשה עומד הגאון הישיש רבי זליג אפשטיין [זצ"ל]. הפשטות מעוררת הכבוד של אחד משרידיה החשובים של ישיבת מיר, כובשת. החום האנושי מבצע ומציף את החדר הדהוי משהו. משא השנים, כן ירבו, ניכר היטב על "פני זקן". שיגם של זקנים על זכרונות מעולם שאנו לא הכרנו, ושיחם על ימים רחוקים של שהייה במחיצתם של ענקי הדורות, הולכת ומתמשכת.

עוד מעט נעזוב את ביתו הפרטי של הגאון רבי זליג אפשטיין, כדי להכנס אל היכל הישיבה שברובע קווינס, לשיחה בהיכל הישיבה. אחריה תערך אספת מחנכים.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין:

לאחר הנחיתה, שיירת מכוניות משטרה מתקרבת לעברינו, וראש הישיבה נכנס לאחת מהם, וכך בשיירה נוסעים לקווינס. הדרך מתפנה מסיירות המשטרה, ובמהירות מגיעים למוסדות שערי ציון בהנהלת ר' שמואל אלישויב. ר' שמואל מקבל את פני מרן ובהתרגשות מרובה נכנס לת"ת, שם מאות ילדים מקבלים פניו בשירת "ימים על ימי מלך תוסיה". מרן מחייך ומרוצה מסיפוק - מילדים קדושים אלו, ומברכם שיזכו להיות גדולים אמיתיים בתורה ויראת שמים.

אין זמן להישאר, וראש הישיבה עובר על פניהם ומברכם, ומיד ממשיכים בנסיעה.

מכתב

בס"ד. לכ' בית הכנסת בשכונת קיו גארדנס ה' עליהם יחי' שמחתי לשמוע כי אתם חונכים בית המדרש ע"ש ר' פנחס שלו' אטלס ז"ל. והיה רצון שתפלותיכם יתקבלו ברצון לפני אדון כל בבואכם לשפוך שיח לפני הקב"ה, ועי"ז מצוה גוררת מצוה שיתרבו באי בהמ"ד גם יתעוררו ברוח טהור ובנפש חפצה ללמוד וללמד לשמור ולעשות עד נזכה למלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. כ"ט סיון תשס"ד בני ברק יצ"ו

קליוולנד

בחשון תשס"ה הגיע רבנו לביקור בעיירה

וכך מתאר הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין זל"ה: ישיבת טעלו - קליוולנד ממחרים לשדה התעופה כדי לטוס לקליוולנד. לאחר טיסה של כשעה מגיעים ושם ממתנים למרן ראשי הקהילה, ובראשם ר' מאיר דסלר בן הרב דסלר זצ"ל.

לאחר נסיעה של כחצי שעה ברכב, מגיעים למקום רחוק, מיוער, בתים בין עצי היער, ובמרכז - הבניין הגדול של ישיבת טעלו הידועה.

בחורים מכל האזור הגיעו בהסעות. המוני ילדים מצטופפים משני צידי הכביש, בפינה שירה, ובידם הם אווזים פתק ובו נוסח הברכה: "אשר חלק מחכמתו ליראיו".

ראש הישיבה דשם - הגר"ר ר"ח שטיין, מגיע לקדם את פני מרן. יוצאים מהרכב ושניהם צועדים אל עבר בנין הישיבה. שירה, דחיפות וצעקות כרגיל... כאשר נכנסים סוף סוף לאולם. הגר"ח שטיין ראש הישיבה דשם - יהודי בגיל 92, אך כל מהלכיו כצעיר נמרץ, ב"ה - מקדם בברכה את פני ראש הישיבה ומזמין אותו לדבר. מרן מדבר דברים קצרים בשבח המקום והתורה. בתום דבריו מתקיימת תפילת מנחה בהיכל הישיבה כשלאחריה מרן נכנס לביתו של הגר"ח שטיין לכמה רגעים, לישיבה סגורה עם ההנהלה.

בתום הישיבה מודה הגר"ח שטיין למרן ראש הישיבה בהתרגשות גדולה על הטרחה המרובה שטרם אך מציין באוזניו את התועלת העצומה שתישאר

חתומה וצורובה בזכרונם של כל הנאספים. ובסיום דבריו הוא מצטרף אל שיירת מרן, כי ברצונו ללוות את מרן ראש הישיבה אל שדה התעופה. וכך מתאר הרב ישראל פרידמן נ"י: קליוולנד, עיר תעשייתית שאחוז גדול מתושביה נמנה על קהילת השחורים. הישיבה ממוקמת בקצה מנותק של העיר, הרחק מהמולת הכרך. שמא ענין של שקט, אולי כדי שרוחה של אמריקה החומרנית, לא תוכל לנשב מבעד לחרכים. שובל ארוך של בני הישיבה, המתין כבר בקוצר רוח. גם ממרחק הגיעו: מדטרויט ומבוסטון. גם ראשי הישיבה כבר המתינו לבאים, כשבראשם הגאון הישיש רבי חיים שטיין. איש גבוה, גם פיזית. וכשהוא אווזו בידו של רבנו, הם פסעו לתוך בית המדרש הענק, שכבר לא יכול היה להכיל אדם נוסף, עקב הצפיפות. לאחר דברי פתיחה של ראש ישיבת טעלו-קליוולנד, נשא רבנו את דבריו מוסרו. הדברים נישאו בחלל הישיבה, והד גדול חזר אל המקום, ממרחק של דורות. הגאון רבי חיים שטיין, קיבל את פני האורח הדגול במילים חמות. הוא חייד באוזני המוני המסתופפים באולם הדחוס, את מהות השליחות, בדברים מתוך פרשת השבוע דאז - לך לך: עד שהגיע אברהם אבינו, כונה "אלוקי השמים". מאז שאברהם אבינו כיתת את רגליו ממקום למקום כדי לקרוא בשם ד', כונה הקב"ה "אלוקי השמים והארץ". קולו של ראש ישיבת טעלו סער ורעד. ידיו חתרו באויר, כמו סימני קריאה. רק אחר כך עלה רבנו לשאת את דברו.

קרני השמש צבעו את הבימה בכתום - זהוב. ארון הקודש שוכן בתוך גומחה שמדרגות במאונך לצדדיה ואיש נמוך קומה - אך גדול, עמד שם וזעק בקול חרישי אך מהדהד, היישר אל תוך הלכבות: תורה! גדלות בתורה! ואי אפשר היה להמלט. "ואני הייתי בטוח שהוא בא כדי לקחת, לא בשביל לתת", שח לי אחד המקומיים. "ואם בשביל זה הוא, בגילו, טלטל את עצמו - אז אני, אנה אני בא?" אמר לי, ושמא השמיע זאת לאוזני עצמו.

עם תום השמועס יצא רבנו לביתו של הגר"ח שטיין - שם התכנסה ישיבת הנהלה-רוחנית לדון בעניני הישיבה - והכל בקשו את הכרעותיו של הקברניט - מקברניטיו של דור. ביתו נמוך הקומה של ראש הישיבה, טובל בין עצים. ישיבת טעלו מרוחקת מהעיר, ואפשר למשש שם את הדממה. השמים היו מעוננים, הולכים ומאפירים. אולי בגלל יום גוע, אולי בגלל הגשם המתקרר, שמא בגלל השאלה - "ואני אנה אני בא" שנותרה תלויה ועומדת. השמים, לא התבהרו. סימן השאלה נותר תלוי ועומד...

רבים מבני הישיבה נהרו אל המקום לחטוף עוד מבט אחרון. מי שלא יראה עכשיו, סביר להניח שלא יראה בקרוב מראות דומים. יש דברים שמתרחשים פעם אחת בדור, וכש"המסך יורד", הפסדת. בשדה התעופה, המטוס בן עשרת המקומות, כבר חימם מנועיו, בגלל האיתור בלוח הזמנים. הגאון רבי חיים שטיין שהתעקש ללוות את רבנו אל שדה התעופה הקטן, התקשה להפרד. הוא לחץ יד, וזיק של חום גדול בער בעיניו. באהבת תורה יוקדת, הוא רכן ונשק את פניו של רבנו. ולא היתה בידי המצלמה באותו רגע מרגש, לכן אתם לא תראו. התמונה הזו נותרה רק שלי ושל אלה שעמדו לידי, בוכרון.

דברים שסיפר הגר"ח לרבנו

בעת שביקר רבנו בעיירה סיפר הגר"ח שטיין זצ"ל ראש ישיבת טעלו' בארצה"ב לרבנו סיפור נורא שלא סיפר לאף אחד עד שסיפר זה לרבנו כמעט שבעים שנה אחר אירועי הדבריםץ כשהגיעו הנאצים ימ"ש לעיר טעלו' שבליטא הרגו את כל תושבי העיר חוץ משנים הלא הם הגר"ח שטיין ובחור נוסף שהתלווה עמו לכל אורך הדרך אף כשגלו בסיביר במשך שנים ושניהם ניצלו בדרך נס ולא היה בהצללתם שום ענין טבעי ומספר הגר"ח כל בני הישיבה נהרגו על קידוש השם כל המלכות של טעלו' בראשונה היה זה הג' רבי לייזר גורדון ואח"כ הג' רבי יוסף יהודה ליב בלאך זצ"ל ואחר זה בנו הגרא"י זצ"ל ואח"כ כל בני הישיבה הי"ד כך שבאותו יום מר ונמנהר כ' תמוז שנת תש"א נהרגו לא רק את כל קדושי ישיבת ועיר טעלו' אלא גם כל שלשלת ממלכת התורה של הישיבה והנה כשהגיעה השעה שאותם רשעים הגיעו לישיבה וכמו תמיד הם הסתירו את כוונותיהם להביא את כל בני הישיבה יחד עם ההנהלה נשיהם בניהם ובנותיהם לגאי ההריגה ואמרו שהם מעונינים להוציא אותם לעבודה, אבל הגרא"י הבין שזה דרך האחרונה שלהם והבין את כוונת השונאים להורגם חשב הגרא"י עצה כיצד לחזק את בני הישיבה קודם שיהרגו על קידוש השם.

ואמר להם תשמעו אנחנו בני ישיבה ואיננו רגילים בעבודה תנו לי כמה דקות להסביר לבני הישיבה מה זה עבודה כדי להכניס לכך השונאים שחשבו שאכן הוא מאמין להם הסכימו בבת שחוק על פניהם, לבקשת הגר"י זצ"ל התחיל הגר"י לדבר לפני בני הישיבה ואמר להם בזה"ל הנה זה הזמן האחרון שאנחנו חיים כמו טלזאים ואת כל מה שטלז' חיינכה במשך עשרות שנים אנחנו הולכים לקיים עכשיו ועתה זה הפיסגה, הנה כאן בישיבה לימדו אותנו שהשפה שלנו איננו אותו שפה של הרחוב המושגים שלנו הם לא אותם מושגים של הרחוב, אנחנו מדברים אחרת ואני אמשול לכם משל היה עשיר שעקר דירתו מפולין על מנת לגור באמריקה וקודם לכן נסע למדינת צרפת ומשם התכוון לנסוע למחוז חפצו בשהותו שם שכן לעצמו פרופסור

ללמדו את השפה המדוברת כדי שיוכל לקנות את כל שיצטרך לנסיעתו בזמן ישיבתו על האניה וגם שכר חדר הכי יקר באניה כדי שישוט במנוחה ולא יגיע עיף ויגע והנה לבסוף כשהגיע לאמריקה לא נשארה לו פרוטה להסתדר כי במקום לקמוץ ולצמצם הוצאתו רק לדברים הכרחיים ולהשיג כיר חדר פשוט על האניה בזבז את כל כספו בשעת נסיעתו אשר היה רק אמצעי לתכליתו המבוקש ובמקום לשכור מורה שילמדנו את השפה המדוברת באמריקה כדי שיוכל לעסוק שם במסחר למד שפה שהיה צריך רק לזמן קצר וכשקנה דברים יקרים שיספיקו לו לרעבונו בשעת נסיעתו שכח את העיקר ולא זכר רק את הטפל ובמקום להגיע לאמריקה עם אוצרותיו בזבזם איתא במס' ברכות יז ע"א מרגלא בפומיה דרב לא כעולם הזה העולם הבא העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה לא פריה ורביה ולא משא ומתן לא קנאה לא שגא ולא תחרות אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה ע"כ ונראה בביאור כוונת רב ע"פ מש"כ הרי הכל יודעים שהעוה"ז הוא פרודור לעוה"ב אמנם צריכים לדעת מהו התכלית של עולם הבא ששם צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם צריכים ללמוד בעוה"ז את השפה המדוברת שמה כדי שיהיה לאדם במה לפרנס את נפשו שם והמשקיע עצמו בענייני עוה"ז אכילה שתיה משא ומתן קנאה שגא ותחרות בהגיעו לשם לא יהיה לו שום תועלת מענינים אלו אוי לו למי שמשקיע כל כוחו ומרצו בעולם הזה כי לא כעוה"ב עוה"ז והמאבד ומבלה ימיו בעוה"ז להשיג לעצמו מנוחה לא יהיה לו במה לפרנס את נפשו עם הצדיקים היושבים שם ונהנים מזיו השכינה השפה המדוברת בעוה"ב היא קדושה והמקום ללימוד שפה זו היא פה בעוה"ז אתה קדוש ושמן קדוש וקדושים בכל יום יהללך סלה.

אמר הגרא"י לזה אנחנו דומים עובדים כאן לכמה שנים בדיוק כמו אותו עשיר שעבר בצרפת אבל העיקר הוא שנוסעים לעוה"ב ואנחנו צריכים לידוע טוב את השפה של עוה"ב השפה של שם הוא רש"א וריטב"א ולא שום דבר אחר תכליתנו הוא להגיע לשם עם נצח לא עם שטרות ולא עם אבנים יקרי ערך אלא עם ש"ס בבלי וירושלמי משניות ששה סדרי משנה וכו' כי רק זה השפה של עולם הנצח הלא מתפללים הרחמן יזכנו ליום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשם ונהנים מזיו השכינה פה זה הכל כסף קטן העיקר מה שמחכה לנו שם בעולם הנצח אנחנו זכינו בעולם הזה לקנות את השפה של שם של עוה"ב ואנחנו מתכוננים כעת לילך ליהנות מזיו השכינה כי זה מה שלמדנו.

בכל החיים שלנו באו ונלכו בשמחה אנחנו יודעים טוב שפת העוה"ב כי השקענו בשפת המקום עוה"ב לכן אין לנו מה לפחד עכ"ד

לאחר ששוח שעה ארוכה הגר"ח עם רבנו, יצא ואמר הגר"ח שגילה שרבנו צעיר ממנו רק בשנה וחצי, וא"כ הרי רבנו מחייב את הזקנים...

ריוור-דיל

בב"ו אייר תשנ"ח מסר רבנו שיחה בישיבה

חז"ל אומרים, תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים, תחילתה גמילות חסדים ויעש אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישים, וסופה גמילות חסדים ויקבור אותו בגיא, התורה תחילתה חסד! וכן אחז"ל דעשרים וששה דורות קודם ממתן תורה היו עומדין "בחסדו" של הקב"ה, חסד מיוחד, אע"פ שכל הבריאה היא חסד, עולם חסד יבנה! מ"מ במיוחד עשרים וששה דורות הללו שלא היה עדיין תורה, היו תלויין רק בחסד. ובפשוטו הכונה, דהקב"ה עשה חסד, אבל יכול להתפרש דקאי גם על האנשים, דאמנם באומות העולם יש רק ז' מצוות בני נח, ואין בכללם מצות חסד, מ"מ רואים שתובעים גם את האומות על עשיית חסד, כמו שנאמר בסודם ועמורה, דעיקר חטאם מוזכר בתנ"ך על שלא עשו חסד. אע"פ שהיו בהם חטאים ונתבעים על זה, מ"מ עיקר התביעה היתה בשביל זה, ולכא' מה התביעה עליהם הרי אין חסד בכלל ה' מצות, משמע כמו שנקטו הרבה אחרונים בדבר שהשכל מחייב, מצווה על זה גם בן נח. דאמנם אינו מצווה על זה בכל החומר כמו ה' מצוות, ד' מצוות בן נח נהרג עליהם, וע דברים אלו אינו נהרג. אבל מ"מ הוא מחוייב בהם. וצריך לקיימם, ודומה למה שאחז"ל דבן נח נהרג על שהיה לו ללמוד ולא למד, הרי שאפשר לחייבו אפי' מיתה מטעם זה, ועכ"פ ודאי אפשר לחייבו לקיים מחמת זה מצות חסד, והשכל הפשוט מחייב לעשות חסד, דהקב"ה ברא בריאה כזו, שהשכל מחייב שצריך לעשות חסד, וכשאינו עושה חסד הוא נתבע על זה, אפ' בן נח. ולכן נתבעו על זה אנשי סדום ועמורה, חוץ ממה שנתבעו על חטאים שעשו, יש עליהם תביעה במה שנמנעו מעשיית חסד.

וא"כ תורה תחילתה חסד, חוץ מפשוטן של דברים דתחילתה נזכר בה חסד יש לפרש ג"כ, דבשביל להגיע לתורה, מוכרח לעבור מתחילה שלב של חסד. ואולי יש ליתן בזה ג"כ טעם למה לא נתן הקב"ה תורה מיד בתחילת הבריאה, אלא המתין כ"ו דורות, משום דמתחילה צריך לעבור דורות של חסד, ואז שייך ליתן את התורה.

"אמריקה" היא מדינה שהיתה ידועה למדינה של חסד, ורואים בחוש דבין במלחמת העולם הראשונה ובין בשניה, אמריקה לא נפגעה כלל אירופה נפגעה, אסיה נפגעה, אפריקה, וכל המדינות, בכל מקום היו מלחמות וצרות, ובאמריקה אף פעם לא פגעו, וכל זה למה? משום הזכות של חסד! וממילא אחרי כ"כ הרבה דורות של חסד, זכו שהגיע מצב שיש "תורה" באמריקה, מה שלא היה קודם לכן. חסד היה, אבל תורה לא היה. דבר הידוע לכל וא"א להכחישו, ולא היו ישיבות ולא תורה. אמנם היו יהודים טובים, אבל לא נשאר מהם כלום ובניהם התבוללו, ולא נשאר מהם כלום. משום שלא היו ישיבות, ולא תלמודי תורה, רק חסד היה, אבל הזכות של חסד השפיע שבמשך הזמן הגיע גם תורה, וזכו שכהיום יש ב"ה ישיבות, ורואים בחורים שיושבים ולומדים, ואפי' הרבה מהם שיש להם נסיונות גדולים, מ"מ הם בכזו השתוקקות לתורה, וזה דבר גדול מאוד, וכל זה הזכות של חסד הגינה על המדינה שיהא בה תורה.

ועכשיו אתם הרי המאשרים, שזכיתם כבר למצב היותר טוב, לא במצב של שנים שעברו שלא היה כאן תורה, ועכשיו ב"ה יש כבר תורה, עם ראשי ישיבות גדולים, ורבנים גדולים, תלמידי חכמים גדולים, וב"ה יש השתוקקות לדבר ה', ואתם ב"ה מאלו שזכו להיות בד' אמות של הלכה, שאתם מעותדים להיות גדולי ישראל, "כל אחד צריך לדעת שהוא יכול להיות גדול בישראל". והרבה פעמים היצר הרע - השטן, תופס בחור ואומר לו, מה יהיה אתך, הרי בין כך לא היה גדול, ומכנים בו יאוש. ועוזב את הגמרא, ונהיה לאיזה דבר אחר... והוא שוכח שזה מעשה היצר, ולכן צריכים אתם לדעת שכל אחד מכם, יכול להיות "גדול" אם רק ירצה! עם השתוקקות, עם צמאון, בהתמדה ובשקידה, וב"ה אני שומע שזה כך באמת.

ויעזור הקב"ה שכולכם תצמחו לגדולים בתורה ויראת שמים, כמו רצון הקב"ה. (ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' רי"ב)

ובחודש חשון תשס"ה חזר רבנו ומסר בישיבה.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי פתח באשרי דכתיב אשרי האיש וסיים באשרי דכתיב אשרי כל חוסי בו.

כל פרשה שהיתה חביבה על דוד כו' - וא"ת מאי כל הפרשיות והא לא אשכחן שום פרשה אחרת שמתחלת באשרי ומסיימת באשרי אלא היא. וי"ל דלאו דוקא פתח באשרי וסיים באשרי. אלא חתימה מעין פתיחה כמו תהלה שפתח בתהלה וסיים בתהלה תהלת ה' ידבר פי וכן הרבה פרשיות שמתחילות בהללויה ומסיימות בהללויה.

השאלה היא למה זה חביב, האם דוד המלך אהב פרשיות אלו יותר מאחרות, מסתמא מזכיר גם משהו ממנו כגון בפרשה נ"א לב טהור ברא לי אלקים וגו', אל תשליכני מלפניך מבקש גם על עצמו, בודאי מכין הכל לשם שמים, הדבר היחיד שזה אשרי שמחילה עד הסוף אשרי יושבי ביתך מדבר הכל על הקב"ה תהלה לדוד ארוממן אלוקי המלך ואברהם שמך לעולם ועד, בכל יום אברכך וגו' הכל אין דבר אחד שהוא אומר אותו הדבר בהללוקה הכל שבחים על הקב"ה, ואדם כשהוא אוהב איזה דבר הוא לא כול להיפרד מזה, הוא כ"כ שמח ומרוצה מזה עד שהוא לא יכול להיפרד מזה וזה הכל חביב מאד.

נמצא כך כדי להגיע הכל אחרת, דוד המלך מקום שהיה מוזכר הוא עצמו אפי' שהכל. בכל זאת היות ומוזכר עצמו שם רק הקב"ה, אם ככה זה כ"כ חביב עד שלא יכול להיפרד מזה.

ואמנם מדרגה כזאת שהי' לדוד המלך אבל בכל זאת צריך לשאוף מה שיותר אפי' אם יהי' לנו אחד מאלף מהדרגה שהי' לדוד המלך זה גם טוב, אם אדם רוצה לעשות בשביל הקב"ה הוא יזכה להיות גדול מאד הקב"ה יעזור לכל אלה שלומדים כאן, וכל הבני תורה יזכו בכל הלב לעבוד את הקב"ה ויזכו לכל המדרגות מה שהקב"ה רוצה, וזכות זה יהיו תלמידי חכמים גדולים ויראי שמים גדולים, והקב"ה ישמח בנו ואנו נשמח בו, והקב"ה שנוכח לגאולה האמיתית ואז ימשיך להיות ככה שיעבדו את הקב"ה, שנוכח לזמן הזה במהרה בימינו אמן.

כברת דרך מובילה לישיבת טעלו - ריוור דייל, שבראשות הגאון רבי אברהם אוזבנד שליט"א. החושך עוטף את העיר בשמיכה שחורה. מגדליה של ניו יורק הופכים להיות נקודות אור שצומחות לתוך השמים. נסיעה חוצת גשרים, מוליכה לכאן. התחנה הקודמת היתה בקווינס, ב"שערי ציון" של הרה"ג רבי שמואל אלישיב שליט"א, כדי לפקוד את מוסדותיה של בני העדה הבורכית המחזירים עטרה ליושנה. עתה, פעמינו אל הישיבה שבריוור דייל, הרבה מים נשקפים מחלון הרכב השואט לאורך נהר ההדסון. בתיו של הכרך משתקפים במים, כמו כופלים את עצמם לדעת. פתאום אתה מבין שאין משמעות למרחקים גאוגרפיים. את הקשר הזה, גם מים רבים לא יכבו. הרבה אהבה פרצה כלבה, כשהרכב עצר ליד הישיבה. ירדנו מצייר התנועה המרכזי, והדרך מוליכה אותנו אל מקום שכמו נחבא בין העצים, אך אור גדול זורח משם. שירה אדירה התלהטה. היכל הישיבה אינו גדול, אך רחוס הרבה מעבר לתכולתו.

הגאון רבי אברהם אוזבנד שליט"א נושא דברים, וראש הישיבה רבנו מדבר בצליל רפה ונמוך על דבר מאוד גבוה: הגמ' מספרת כי המזמור "אשר" היה חביב מאוד על דוד המלך, מפני שכאשר אדם מבקש לעצמו - אפילו ברוחניות - אינו דומה למזמור שכולו שירות ותשבחות. ככל שיש פחות "אני", אפשר יותר להתקרב. בלי "אני".

כמה מתאימים הדברים ונאים למי שאמרם, לחשה באוזני קבוצת בחורים שהתקשו להסיר מבטם מרבנו המותש למראה, העומד ומוסר נפש למען ה"אתה", בלי שום "אני"...

כמה מלים לבעלי בתים תומכי תורה בריוור דיל וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין: הפעם נוסעים לישיבה בראשות הרב אוזבנד הנמצאת בעיירה קטנה הנקראת "ריציבל". הנסיעה אורכת כשעה, היום פנה והחושיך שולט ומרחוק מבחינים באור התורה הבוקע ממקום נידח ושומם. מתקרבים למקום וההתרגשות גדולה מאד.

נכנסים אל בנין הישיבה, שם נפגש מרן עם כמה ממחזיקי הישיבה דשם, והוא משבחם ומעודדם על הזכות הגדולה שנפלה בחלקם להיות זבולוני הישיבה החשובה הזאת.

נכנסים להיכל הישיבה. ההיכל צפוף ומלא על גדותיו בבחורי חמד, עמלי תורה. ישיבה זו היא מהישיבות החשובות באמריקה. הבחורים מקבלים את פני מרן בשירת "ימים על ימי מלך תוסיף", שירה הבוקעת מעומק הלב. יושבים ונרגעים והם מושלך בהיכל הישיבה. ראש הישיבה דשם, הרב אוזבנד, מקדם בברכה את מרן, ומביא מדברי רבינו יונה בשערי תשובה כמה הכל תלוי בדביקות בת"ח. התרגשות מרובה מדבר אל לבם על השעה הגדולה שזכו בדקות אלו לחזות בנועם ה', ומכבד את מרן לשאת דברים. מרן מביא את דברי הגמ' בברכות שאשרי חביב היה מאוד לדוד המלך, ומדוע דוקא זה. ומתרגש ראש הישיבה כי בפרקים אלו אין שום בקשה לעצמו, כי כל מה שמבקש לעצמו אפילו ברוחניות, זה אינו דומה לפרקים שכל כולם שירות ותשבחות לבורא יתב'. וממשיך ומוסיף כמה שאדם יוריד מה'אני' שלו, כך יזכה יותר להתקרב כי אינו בעל גאוה.

גומרים ומנסים לצאת, אך בני הישיבה בהרגישם את גודל השעה, ממאנים להיפרד ממרן. אך בקושי רב נכנסים למכונית וממשיך בדרך.

עתה פנינו מועדות לתפילת מעריב בבית הכנסת של הקהילה ה"יקית". אלפי אנשים מחכים כדי לקבל את פני מרן. הכניסה לבית הכנסת איטית מחמת הדוחק הרב. לאחר שנכנסים ויושבים, רב ביה"כ מקדם את ראש הישיבה ולאחר מכן מרן מדבר על מנהגי אשכנז שנשמרו וישמרו הלאה במסורתם המקורית.

שיקאגו

ב"ז חשוון תשס"ה הגיע רבנו לשיקאגו

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין: ממחרים לשדה התעופה, טסים לשיקאגו, נסיעה של שתיים בערך. נחים מעט בטיסה. בשעה 1:00 מגיעים, בחוץ יורד גשם, קריר קצת.

ברכת 'שלום עליכם' מראשי הקהילה, ומיד נוסעים לביתו של הגאון ר' א.ח. לוי, ראש ישיבת טעלז בשיקאגו.

הבחורים מחכים מחוץ לביתו של ראש הישיבה, ומקבלים את פני מרן בשירה אדירה. נכנסים אל הבית, האוירה מיוחדת, בית חם, הכנסת אורחים מופלאה שתתעצם במשך שהותנו שם.

מרן פורש לחדרו למנוחה קצרה, ובשעה 4:00 יוצאים לתפלת מנחה עם ילדי התשב"ר. דגלים מתנופפים מהילדים הקטנים. 'ברוך הבא', 'צדיק כתמר יפרח' וכו'. תפילת מנחה כשמיד לאחריה אמירת תהילים. מנהל החיידר שם פותח בדברים ומציין את גודל השעה והמעמד הנשגב, והוא מזמין את מרן ראש הישיבה לשאת דברים.

מרן מדבר על כך שכל ישראל ערבים זה לזה, ו"כל", כולל את כולם, גם את ילדי התשב"ר, שהם ערבים ואחראים וצריכים להכיר בחשיבות הענין. מיד אח"כ מתקיים במקום כנס מחנכים. השאלות חוזרות על עצמן, פחות או יותר, חוץ משאלה אחת ממלמד ששאל האם כדאי להשקיע בילדים רצון ומחשבה על א"י.

מרן שחשב שהשואל משתייך ל'מזרחי' עונה בקצרה: למה לא אירופה?...

עצרת חיזוק ליהודי שיקאגו

שבים אל בית האכסניה למנוחה קצרה, ומיד יוצאים לעצרת חיזוק שמתקיימת בביה"כ הגדול.

בית הכנסת הענק מלא בכ-2,000 איש היושבים על מקומותיהם. ובקריאה של מרן נכנסם לאולם יחד עם הגאון א.ח. לוי. נכנסים בחרדת קודש כל מיני סוגי אנשים נראים חרדים, מזרחי, בע"ח, וגם סתם יהודים שכיפה לראשם, הג"ר א.ח. לוי פותח באנגלית, ולאחריו מדבר מרן ראש הישיבה. מרן מדבר על דברי המשנה שחסידי הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה, וכן מביא את דברי הגמרא על ר' פרידא ששנה לתלמידו

ארבע מאות פעם, ודיבר באריכות על חביבות לימוד התורה ועל החשק וההתעוררות בתפילה.

הג"ר אשר וייס שהגיע במיוחד מא"י והצטרף לטיסה מתרגם את דברי מרן לאנגלית, ולאחר מכן ממשיך משלו ומסביר לציבור את גודל המעמד, שהם זוכים לארח את מרן ראש הישיבה, גדול הדור, וזוכים לשמוע מפיו דברי אלקים חיים. ובתוך הדברים אמר בחיוך: גם שראש הישיבה לא מבין אותי, אחרת הוא היה זורק אותי...

לאחר תפילת מעריב, שבים אל בית האכסניה, שם מתקיימת קבלת קהל עד 11:00, לעצה, תושיה וברכה, עד לשעת לילה מאוחרת מאד.

יום ג' ח"י מרחשון שיחה בישיבת טלז שיקגו לאחר שחרית

חז"ל אומרים בברכות (דף ל"א א') מאי דכתיב בארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם, וכי מאחר דלא עבר היאך ישב אלא לומר לך כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישב נתישבה וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישב לא נתישבה.

ונשאלת השאלה מה החילוק לאדם הראשון לגזור על מקום שיהי' ישוב או לא יהי' ישוב, מה מעניין אותו מה שיהי' בעוד חמשת אלפים שנה, או ארבעת אלפים שנה, מה החילוק בשבילו, וכמו שנאמר היום לכן אדם מה שיהי' בעוד מאה שנים, מה זה מעניין אותו.

משמע כך, הרי אדם הראשון רצה לקדש שם שמים, זה ברור בלי שום ספק! ואפי' שנכשל בחטא של עץ הדעת, אבל חוץ מזה לא היה לו שום עבירה, שום עבירה לא היה לו! רק עבירה אחת מה שחטא בעץ הדעת. וגם זה לא היה כ"כ פשוט האין שחטא, כתוב במדרש על הפסוק היא נתנה לי מן העץ, שהכחה אותו מן העץ, חוה הכתה את אדם הראשון עם העץ שהוא מוכרח לאכול, אחרי שהיא אכלה היא רצתה שגם הוא יאכל, ממילא היא הפעילה עליו לחץ שגם הוא יאכל, עכ"פ לא היה שום תירוץ והוא נענש מיתה.

ועכשיו בודאי היה רצונו שיהי' מה שיותר קידוש שם שמים בעולם, הרי הוא היה אדם חכם, וידע שהעולם נברא כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, צריך לצאת כבוד שמים, א"כ מוכרח להיות קידוש שם שמים, ולכן רצה שכל הבריאה, והוא עצמו כתוב בחז"ל סנהדרין ל"ח ב' שראשו נברא בארץ ישראל ומשמע ברמב"ם דהיינו ממקום המזבח, וגופו נברא משאר ארצות, נמצא שיש לו שייכות עם כל העולם, ולכל מקום שיש לו שייכות צריך לצאת קידוש שם שמים, ואין לו מנוחה כשלא יוצא קידוש שם שמים, לכן רצה שמכל הבריאה יצא קידוש שם שמים.

ורצה לגזור שכאן יהי' יחשוב כדי שכל המקומות של ישוב יצא מהם קידוש שם שמים, כך צריך להבין שזה הפשט במה שאדם הראשון גזר שיהי' ישוב, כי אחרת מה יש לו מזה שיהי' ישוב של גנבים ושל רוצחים, מה הוא צריך את זה, רק היות ומוצאו מכל העולם, הוא רצה שמכל העולם יצא קידוש שם שמים, ובגלל שהוא באמת פגם בעץ הדעת, ונעשה ע"ז פגם, הוא רצה להיפך שהתקין יהי' כ"כ גדול שכל מה שהי' בו פגם יהי' בו תיקון. חז"ל מביאים בתחלת יומא את המשנה במס' פרה שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרשים כהן השורף את הפרה מביתו ללשכה שעל פני הבריה וכו', ומפרשת הגמ' מאי טעמא כיון דטבול יום כשר בפרה דתנן מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורב השמש היתה נעשית, תקינו לה רבנן כלי גללים כלי אבנים וכלי אדמה דלא ליקבלו טומאה כי היכי דלא ליזלזלו בה.

זאת אומרת היות שהדין הוא שפרה אדומה כשרה בטבול יום, והצדוקים שאינם מודים בקבלת חכמים סוברים שטבול יום פסול בה, היו מטמאים בכונה את הכהן גדול כדי להוציא מלבן של צדוקים, [וי"א שהטומאה היתה רק טומאה דרבנן], ובגלל שטמאו אותו עשו כנגד זה הרבה מאד פרישות, הרבה מאד גזירות, היו מוכרחים לעשות דוקא בכלי גללים וכלי אבנים, והמקום היה במקום שידעו שזה בתכלית הטהרה, הכל בגלל שמצד אחד כדי להוציא מלבן של צדוקים היו צריכים לטמאות אותו, כנגד זה היו מוכרחים לעשות כל מיני חיזוקים והרחקות, כך אומרים בשם רבי ישראל סלנטר שבגלל שעשו איזה דבר שהיה בזה קצת חולשה, ואפי' שהיו מוכרחים לעשות את זה מאיזה טעם כדי להוציא מלבן של צדוקים, אבל למעשה היה איזה ענין של חולשה שהרי טמאו את הכהן גדול, לכן היה צריך לעשות כל מיני דברים כדי להוציא מזה, להיפך להראות כמה התוקף שזה צריך להיות בתכלית הטהרה.

כך גם אדם הראשון היות שפגם והוא הרי נוצר מכל העולם, נמצא שבכל העולם נהיה איזה פגם, כי בעשיית החטא זה גרם פגם בכל האדם הראשון, ואדם הראשון הוא מכל העולם, ממילא צריך לראות שמכל העולם יצא קידוש שם שמים, לכן גזר שבכל מקום יהי' ישוב, וממילא יצא קידוש שם שמים מכל העולם, כדי לתקן מה שחלילה יצא קלקול.

אנחנו יודעים כי ב"ה אפי' במדינות כאלה רחוקות שבאמריקה, כידוע שמקום זה [שיקגו] רחוק מעיקר הישוב, ממילא צריך לצאת ממקום זה קידוש שם שמים גדול, דוקא בגלל שזה כ"כ רחוק, ובכל המקומות יש קבוץ גדול של יהודים, ואמנם גם כאן יש קבוץ גדול של יהודים, אבל יש הרבה מקומות שיש קבוץ יותר גדול, אם נסתכל על מרכז אמריקה הרי מסתמא יש שם

מליוני יהודים, וכאן יש רק אחוז קטן, לכן צריך לצאת מכאן קידוש שם שמים, ומה שיכול לצאת קידוש שם שמים כאן, חביב מאד אצל הקב"ה, בדיוק כמו שכתוב בשם הגר"א על הגמ' ביומא (דף), שאול באחת ועלתה לו, שאול המלך היה לו רק חטא אחד והוא אבד מלוכה והכל, הוא דורו דורות אחריו, כי כך היה יכול להיות מלך הוא וכל דורותיו, רק שהגיע החטא שהיה עם המעשה של אגג מלך עמלק בשביל זה הוא איבד את המלוכה, דוד כתוב דוד בשמים ולא עלתה לו, דוד היה לו שתי עבירות ובכל זאת הוא נשאר מלך. ושואל הגאון מה הסיבה באמת וכי משוא פנים יש בדבר? שאול שהיה לו רק חטא אחד הפסיד הכל, דוד שהיו לו שתי חטאים לא הפסיד!?

אומר הגאון כך, אדם שעושה עבירה, למשל אחד עבר עבירה אפי' איסור דאורייתא, אפי' שזה נורא, החטא הוא גדול מאד, אבל מצד שני המצוה לא בטילה לגמרי, הוא עבר על זה, אבל אנשים אחרים לא יעברו, הוא לא קיים את העשה, אחרים כן יקיימו את העשה, לכן אפי' שזה חטא גדול מאד, בכל זאת מאמר ה' לא נתבטל, מאמר ה' שאמר לעשות כך וכך יתקיים יתקיים, אם לא על ידו יתקיים ע"י אחרים, אבל כשיש ציווי ה' ליחיד, כמו הציווי ה' שה' לשאול שזה ה' במיוחד אליו, וזה חוץ מהמצוה של מחיית עמלק שהיא מצוה כללית, כאן היה ציווי "לך והחרמת את עמלק", הכל הוא צריך להחרים, וכשזה נתבטל, כל מאמר ה' התבטל, וכשכל מאמר ה' התבטל, החטא הוא חזק כ"כ שזה נורא.

נמצא לפי"ז כי כל מה שיש פחות אנשים שמקיימים את המצוה, במקום שיש הרבה שמקיימים את המצוה, בודאי זה גדול מאד, ואין לשער, וכל אחד הוא גדול מאד, אבל בכל זאת יש עוד שמקיימים את המצוה, ואפי' אם חלילה וחס הוא לא מניח תפילין יש אחרים שמניחים תפילין, הוא לא לובש ציצית, אחרים כן לובשים, ומאמר ה' אינו בטל, ואותו הדבר מה שמתקיים פחות רצון ה', השכר הרבה יותר גדול לפי החשבון הזה של הגאון, כי במקום שיש הרבה בודאי זה טוב מאד, אבל יש כבר עוד, ואפי' אם חלילה יש שלא מקיימים מאמר ה' לא מתבטל, ומה יותר שיש מאמר ה' מתקיים יותר, נמצא שמקום שרחוק מעיקר הישוב ויש פחות אנשים, השכר כשמקיימים את המצוה זה הרבה יותר חזק.

כולם צריכים לדעת שכאן צריך להתקיים מה שיותר מצות, מה שיותר תורה, ומה שעושה יותר יש לו עוד יותר שכר, יותר רצון ה' הקב"ה שמח מאד בזה.

והקב"ה יעזור שכל אלה שנמצאים כאן בני ישיבה וכולם, מה שיעשו יותר רצון ה' הקב"ה יותר מרוצה בהם, והקב"ה יעזור לכולם שיתברכו בכל טוב ברוחניות ובגשמיות, ונזכה כולנו לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה. השמים בשיקגו היו מעוננים. בחוף נשבה רוח חזקה. גשם החל לזרוף, אבל שום דבר לא היה יכול לצנן את האוירה. כבר כמעט ערב, המונים מתגודדים ברחובות. בני ישיבה ממתנינים בקוצר רוח ליד ביתו של הגאון הגדול רבי אברהם חיים לוי שליט"א - ר"י טעלו שיקגו וחבר מועצתו. ילדים פעוטים שדגלים בידיהם, מנסים להתרומם על בהונות, כדי להיטיב ראות. השירה אדירה. ההתרגשות, אינה יודעת גבולות. העיר שיקגו של העבר נשרפה באש. הדליקה הנוראה שהיתה שם, כילתה את כל העבר. ההסטוריה של העיר הפכה לאפר. אך מאז, כל בנייה החשובים של העיר, שוחזרו בדיוק ובהתאמה למה שפעם היה. צורפת. אש שבונה את העבר, אש של כבוד התורה. כאן, בביתו החמים של ראש הישיבה - הגאון הגדול רבי אברהם חיים לוי שליט"א - "טעלור" בכל יישותו והליכותיו, תערך אספת רבנים. התוכנית עוד ענפה. בשיקגו יערך מעמד התשכ"ר, כנס המחנכים והכנס הענק. בכל אלה ישא רבנו את דברו. ובבוקר, לאחר תפלת ותיקין, ישא רבנו את שיחתו בהיכל הישיבה. הישיבה, זה המקום! הישיבה זה דופק הלב, שמזרים את הדם לאיברים. מהיכל הישיבה הוא יאמר את דברו. דווקא מהיכל הישיבה - וגם זו אמירה - אולי החשובה מכולן...

הכל מתנהל כאן בהדר טעלזאי. לכל מקום יש אופי, גם לטעלו של שיקגו. אפילו משהו בתנועותיהם של האנשים, כל כך טעלזאי. אתה מרגיש איך הלב מתרונן, הרבה יותר מאשר הרגלים שמגביהות את עצמן בעת הריקוד. יש כאן הרבה כבוד התורה והדרה!

טיסה של שעה במטוס הצמוד, חוצה את הגבול הקנדי. מחלון המטוס ניתן לזהות את מפלי הניאגרה. מקולות מים רבים, אין מים אלא תורה. "באתי לייקר את לומדי התורה והיכלי התורה על המון העם". לכן, כמו שבשיקגו התאכסן רבנו בביתו של הגאון הגדול ר"ח לוי שליט"א, כך גם בטורונטו קבע את משכנו בבית הגאון רבי שלמה מילר שליט"א - ראש כולל ליקווד, מורה דרכה הרוחנית של קהילת בני התורה בטורונטו ומח" שובי הפוסקים בצפון אמריקה. הלחץ על הבית, היה כבד מנשוא. המונים בקשו להתקבל. עוד מעט יערך בבית הכנסת "אגודת ישראל" הכנס לתלמידי הישיבות הקטנות וכנס מחנכים. הארוע קצת התעכב, כדי לאפשר לאוטובוסים עם בני הישיבה להגיע ממנונטריאל המרוחקת כשש שעות נסיעה, להגיע. ורק בשעות הערב יערך כנס ההמונים לכל תושבי העיר, באולם "בית יעקב" - שם ישאו הדברים הגאון רבי שלמה מילר שליט"א והגאון רבי אשר וויס שליט"א שהגיע במיוחד מארץ הקודש כדי להשתתף

בכנסים בשיקגו וטורונטו. אולם גולת הכותרת של השהייה בטורונטו, היתה השיחה שבכולל, לאחר תפילת ותיקין. במקום שבו נמצאים בני התורה, שם פועם דופק החיים האמיתיים של העיר.

ירחי בלה

על כינוסי ירחי כלה שבאים בעלי בתים מבני חו"ל ללמוד כמה ימים בירחי כלה בירושלם עיה"ק, והכל נעשה ע"פ הכוונת רבנו, ורבנו היה טורח מידי שנה בשנה [י"ד שנים] למסור שם דברי חזקו, [כבר הבאנו באריכות בפר' שמות תשע"ז]

בוכרה

מסירות נפש לתורה

יהדות בוכרה עלתה ברובה במשך השנים מארץ חבר העמים, בעיקר לארץ ישראל ולארה"ב, שם בבוכרה ובפרבריה נשארו בני קהילה מבוגרים, כשבני הדור הצעיר ברובו הגדול עוזב את המקום הנחשל לארצות רווחה. שנים רבות של קהילה מפוארת, שמסרה את נפשה על קיום התורה בכל הדורות, נגד ניסיונות הטמעה של שלטונות רוסיה הרשעה, עולים רח"ל בטמיון עם ההתבוללות הגדולה בקרב בני הקהילה ברחבי העולם, כמו שקורה אצל קהילות רבות אחרות בעולם כולו.

הקהילה החרדית בארץ ישראל בראשות הג"ר שמואל אלישיב שליט"א ובני משפחתו הענפה, עושים רבות כדי להחזיר עטרה ליושנה, ולחבר את בני הדור החדש עם היהדות המקורית שניתנה בסיני.

רבנו שימש כתל תלפיות לכל בעיות וחובוטי בני הקהילה, משמש להם למזור ומרפא, והם נהנים ממנו עצה ותושייה, בבניית קהילות חדשות לבני העדה ברחבי העולם, בעזרת השם בגיבורים נפתחו כמה בתי ספר ובתי כנסת בכמה מרכזי הקהילות בארה"ב וקנדה, שם מרוכזים כ- 50.000 יהודים יוצאי בוכרה, אשר רבים מהם כמעט שהתבוללו בקרב העמים, מפאת ריחוקם לדת. בניו יורק נפתחו מוסדות שערי ציון בית ספר חדש, בבית כנסת משלהם מתפללים כ- 700 מתפללים דתיים מבני העדה, ועוד כולל ערב ושיעורים רבים נמסרים לקירוב הלבבות. המהפכה הדתית מורגשת בכל מקום. עוד כמה קהילות חדשות נפתחו בשנים האחרונות בטורונטו וקנדה, באריזונה ופיניקס ודוונר קולורו ועוד. מדובר במאות רבות של בני הקהילה שחוזרים את הדת ואל השורשים, מול אחרים שרח"ל כמעט שנטמעם בין האומות. הניסיונות שעומדים לפני בני הקהילה הם בעיקרם חומריים. כמה אישי ציבור מודרניים מיוצאי העדה, מנסים למשוך את בני העדה, לעבר פי פחת, לעזוב מקורות נאמנים של תורת אמת, ולהמירם בחיי עולם. הפיתויים שעומדים בני העדה גדולים, ובאין הנהגה עליונה כל אחד נמשך לעבר המדרון התהומי ונסחף בניסיונות הקשים שעומדים מולו.

בשעה קשה זו לצנינים בעיניהם של רבים, חילוניים ואף דתיים לאומיים ודומיהם, ללמוד תורה יומם ולילה בתוך אוהל העדות, ולא לנטוש את הסטנדרט הגמרא בגלל קשיי פרנסה, עומדים רבים מבני הקהילה בניסיונות קשיים ומרים מול תחלופי העולם הזה, והנהגה רוחנית עליונה זו, של בני העדה החרדים לדבר השם, בנשיאות רבנו, באה לחזקם ולעודדם בעצם נטיעתם באוהל העדות, ומסירות נפשם למען שמירת התורה ומצוותיה ללא עוררין, ושמיעה לדבר גדולי התורה ולכל אשר יורוך.

מוסדות "שערי ציון" בארץ ובגולה, שולחים את בני הקהילה המתמחים בדבר, חלקם בוגרי המוסדות עצמם לרחבי העולם, למקומות ריכוז של אלפי בני העדה, כדי להביא את דבר השם לשדות, לנסות להפריח את הפירות ותגובת השדות, לשמר את התורה בטהרתה, מול כל אותן שעות קשות שעוברות עליהן.

גם בארץ ישראל עומדים בני הקהילה וראשיה החרדים לדבר השם, על משמר היהדות, בבניית מאות גני ילדים ועשרות בתי ספר, ישיבות קטנות וגדולות, תיכונים וסמינרים וכוללי אברכים לבני העדה הבוכרית ברחבי הארץ, ובנקודות רבות על המפה, באימפריה מוסדות התורה השם: "שערי ציון" תופס מקום של כבוד והערכה גדולה, ללומדי תורת אמת המעמיקה שורשים ביתדות נאמנים וישרים.

כאלף איש מבני העדה הבוכרית מהארץ ומהתפוצות, ביניהם ראשי ישיבות, דיינים, רבנים ואברכים רבים, השתתפו בכנס חזק מרשים שהתקיים באולם מוסדות "שערי ציון" בבני ברק, בקריאה נרגשת לאיחוד כל בני הקהילה תחת שריבטם של גדולי ישראל, חזקו ועידודם בהרצאת תורה, ובפיתוח מפעליהם הרבים לחזקו של בני הישיבות ואברכי הכוללים בני העדה.

בקרב הציבור הבוכרי בארץ ובעולם המונה למעלה מחמשים אלף איש, קיימים כל מיני קבוצות פנימיות וארגונים נוספים, חלקם באו מתוך הגולה הבוכרית מעבר למסך הברזל, עם מושגים אחרים ושאיפות חומריות גדולות שאינם בדרכם של בני התורה, חלק מבני העדה נסחף אחרי הנהגה המעוניינת להוציאם מתחת אוהל העדות, ונשאב לתוך פיתויים חומריים המוצעים לו. הנהגה חדשה זו של ראשי ישיבות ורבנים, באה להעמיד בראש סולם הערכים, את התורה ומנהיגיה הגדולים, העושים הכל כדי להגביר תורה בישראל, ולהפיץ את דעתה של תורה בכל מקום, להביא לעם בשדות את

דבר השם זו הלכה, ולהחזיר בתוך מושגי חברי הקהילה הבוכרית את הצורך בציות לדעת תורה עם ההשקפה הנכונה בכל דבר.

לרגל הכינוס ההיסטורי הראשון של בני הקהילה הבוכרית החרדים, והתאחדותם לאור דרכם של גדולי ישראל, שלח מכתב ברכה מן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

במכתבו לבאי הכנס כותב עמוד ההוראה מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב: "שמחת באומרים לי כי נדברו יראי ד' איש אל רעהו יוצאי גולת בוכרה, להקים גוף בנשיאות הגאון הגדול פאר הדור הגרא"ל שטיינמן שליט"א, אשר מטרתו להגדיל תורה, ע"י חיזוק האברכים ובני הישיבות לצד פעילות תורנית אצל העם שבשדות. ברכה מיוחדת ליוזם הפעולה הר"ג ר"ש אלישיב שליט"א, אשר הוא ומשפחתו פועלים בכל כוחם להרבצת תורה בכלל ובקרב יוצאי בוכרה בפרט - יהא רעוא שיראו ברכה והצלחה בכל פעלם. בברכת התורה".

רבנו שכיבד בהשתתפותו את באי הכנס, נשא את המשא המרכזי בדברים חמים על חשיבות התאחדות בני הקהילה הבוכרית החרדיים, סביב עולם התורה והישיבות. בדבריו הביא את דברי חז"ל אודות כינוס לצדיקים שטוב להם וטוב לעולם, כי הם ממלאים בזכויותיהם את העולם ועוזרים בקיומו, ובוודאי שכוונת כל המשתתפים להרבות תורה וכבוד שמים, ועם רצון טוב נזכה משמים שלא יסו מדרך הישר והטוב, וביך את משתתפי הכינוס, שיוכו להרבות במעשיהם הגדולים כבוד שמים להשפיע על כלל ישראל כל טוב עד ביאת גואל צדק.

בכינוס שנמשך שעות רבות, דיברו גדולי הרבנים, על חשיבות התאחדות בני העדה בנשיאות רבנו, ועל הניסיונות העומדים לפתחם של רבים, מאותם שנפגשו צרה מלראות את התפתחות מוסדות ומבצרי התורה, ומשקידתם והתמדתם של בני הישיבות ואברכי הכוללים הממיתים את עצמם באוהל העדות, מול קשיים פיתויים חומרים.

קריאה נרגשת לעזרת השם בגיבורים יצאה מן הכנס, ובהחלטה נדיבת לב הוחלט על הקמת כמה קרנות גדולות לעזרת בני העדה לומדי התורה בשעה קשה זו, וכן על הענקת מלגות מכובדות לבני העדה המצטיינים בעלייתם בתו"ש, לעידודם ולהגביר חיל בהתמדה ושקידה, וכן להמשיך ביתר עוז להביא את דבר השם לעם שבשדות, בהרבצת תורה בשיעורים והוצאות נוספות, וחיזוק בני משפחות העדה בתורה ויראת שמים.

דברי רבנו בכנס יסוד להתועדות כללית של "יוצאי בוכרה" בעולם אור נ"ג כסלו תשס"ד במוסדות "שערי ציון" בני ברק

ידוע שכל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים, והכנס הזה אנו מקוים שהאנשים שבאו, רובם ככולם, כונתם לשמים, כי אחרת מה יש להם מזה? ובודאי שהם רוצים להתכנס כדי לעשות דברים טובים ליהדות החרדית, לתורה ליראת שמים, למדות טובות, ולכל מה שהקב"ה רוצה, ומסתמא כל אחד ואחד הולך בלב טהור! לעשות פעולות כדי להרבות כבוד שמים. ורצינו רק להביא משנה, מה שזה ג"כ בכיוון הזה, בסנהדרין ור"ע ע"א המשנה מדברת על בן סורר ומורה שנענש על שם סופו, ומסיימת ע"ז המשנה שמיתתן של רשעים הנאה להן והנאה לעולם, [אם רשעים מתים יש בזה הנאה להם והנאה לעולם], והנה מה שזה הנאה לעולם זה פשוט, אבל מה ההנאה להם, מפרש רש"י מפני שאין מוסיפין לחטוא. זאת אומרת שהיות שאם היו ממשיכים לחיות היו מוסיפים לחטוא, לכן גם להם זה טוב מה שמתו, והאדם הרשע אמנם לא מרגיש את זה, אבל אומרת המשנה שהאמת היא שזה טוב להם, מפני שאינם מוסיפין לחטוא.

ולצדיקים, [פ"י מיתת צדיקים] רע להם ורע לעולם, ומבאר רש"י רע להם שהיו מוסיפין זכויות, [כי כל מה שהם חיים יותר הם מוסיפים זכויות ולכן זה רע להם], ורע לעולם שהם מגינים על דורם ומוכיחים את הדורות, זה מה שרע לעולם שעשוי חסר מי שיגן על הדור ומי שיוכיחן.

וממשיכה המשנה יין ושינה לרשעים הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים רע להם ורע לעולם, ומפרש רש"י למה יין ושינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם, שכל זמן ששותין וישניין אינן חוטאים, ואינן מריעין לבריות. ולצדיקים רע להם שאין עוסקין בתורה, ורע לעולם שהתורה שהם עוסקין בה מגינה על הדור, וכשהם מתבטלים פורענות בא לעולם, לכן כשצדיקים ישנים זה רע להם מפני שהם לא עוסקים בתורה וחסר להם זכויות, ורע לעולם מפני שכך התורה שלהם מגינה לעולם, וע"י שמתבטלים פורענות באה לעולם. פיזור לרשעים הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים רע להן ורע לעולם, פרש"י פיזור לרשעים שנפדרין זה מזה ואין יכולין להועץ עצה רעה ולסייע זה את זה. כינוס לרשעים רע להם ורע לעולם, לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם.

עכ"פ המשנה מאריכה כ"כ הרבה לבאר את ההבדל בין הרשעים שבהעדרן טוב להם וטוב לעולם, ולהיפך אצל הצדיקים.

ובודאי שצריך לראות שהכנס הזה יהי' ג"כ בבחינה הזאת, שיהא שייך עליו מה שחז"ל אומרים טוב להם וטוב לעולם. שע"י יתברכו לומדי תורה, יתרבו עושי חסד, יתרבו חרדים לדבר ה', יתרבה צדיקות, מצות ומעשים טובים, זה צריך להיות היסוד של הכנס הזה.

ומקוים שכל אלה שבאו בודאי אין להם שום תכלית אחרת, רק שיתרבה כבוד שמים, שיתרבה תורה, שיתרבה מעשים טובים, שיתרבה חסד, וכל הדברים הטובים מה שעליהם העולם עומד, ודברים אלו אם ח"ו לוקחים את זה יש סכנה, כמו שחז"ל אומרים כינוס לרשעים, ח"ו, רע להם ורע לעולם, שע"י מתרבה הרע, ומתרבה כל הדברים הרעים מה שיש.

אבל כאן הרי רוצים לא ללכת בכיוון הזה, רק להוסיף תורה ויראת שמים, כמו שאנו מקוים שכל אחד ואחד שבא לכאן, בא עם רצון טוב להוסיף תורה, להוסיף יראת שמים, והזכות הזה גדול מאד! ואין לתאר מה שיכול לצאת תוצאות מזה.

ואם הקב"ה יעזור שלא נסטה מהדרך האמיתית, ונראה ללכת בכיוון הזה "שהכל יהיה רק לשם שמים" רק להוסיף תורה, להוסיף מצות, אז בודאי שהכנס הזה יהי' יסוד גדול, שכל אלה שהשתתפו, הם וכל המשפחות שלהם, וכל מי שהם משפיעים עליהם, יצאו עם תורה ויראת שמים, ומעשי חסד, והקב"ה ישמח בזה.

וכולנו נזכה באמת שכל אלה יושפעו לטוב, וישפיעו שכל כלל ישראל יתרבו להיות עובדי ה', וכל אחד ואחד יתברך שהוא והמשפחה שלו יזכו לרב טוב, ויזכו ג"כ לראות בטוב ה' שנזכה בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

בס"ד, הנה הרב שמואל אלישיב שליט"א יסד לפני הרבה שנים מוסדות "שערי ציון" ובמשך הזמן נתרבו התלמידים כאשר יראה ברשימה המצורפת, בתי ספר, ישיבות, כוללים, וכן בתי ספר לבנות בכמה מקומות. ובזמן האחרון יסד גם מוסדות חינוך בארצות הברית בעיקר בשביל אחיו יוצאי בוכרה. עד הזמן האחרון כל זה הי' ע"י נדבת אחיו משפחת אלישיב אשר הם אנשי עסקים גדולים בארץ ישראל ובשאר ארצות.

בזמן האחרון היות שכבר גדלו והתרבו המוסדות, ותקציבי המדינה התצמצמו, גם היה להם הרבה הפסדים, לכן בקשתם שישתתפו בתמיכת המוסדות שאר נדיבי לב ובהחזקת המוסדות.

ובודאי זה מצוה לעזור שיוכלו להמשיך בכלכלת כל המוסדות שקיימים, והתומכים יתברכו, כמו שכתוב ותומכיה מאשר.

י' אייר תשס"ה בני ברק יצ"ו

בלגיה

מכתב להכנת הרב

בס"ד סיון תשס"ד לפ"ק, לכבוד קהל עדת ישרון דק"ק אנטוורפן ה' עליהם יחי'

בהכנסכם למנות עטרת לראשכם את הגאון ר' אלטר אליהו הלוי רובי נשטיין שליט"א יתן השי"ת שהקהלה יחד עם הרב יוסיפו לגדול בכמות ובאיכות לתפארת בישראל.

בחודש אייר תשס"ז הגיע רבנו לעיר. כעבור שעה נוחתים באנטוורפן. הגאון הרב אליהו שטרנבוך עם הגאון רבי יהודה טרגר ראש ישיבת עץ חיים עם ראשי הקהל מחכים לקבל את פני מרן באמירת 'שלום עליכם'. פה יש חסידי גור, והכל סודר שמיד יוצאים לכיוון העיר. חמשה אופנועי משטרה מפנים את הדרך, ובמהירות מגיעים למקום.

כל ילדי תשב"ר מחכים לראות את פני מרן, ובשירה אדירה הם מקבלים את מרן רבנו, ורבנו מברכם שימשיכו לשמור את הערכות שקבלו.

נכנסים לבית הכנסת של הגאון רבי חיים קרייזוירט זצ"ל, מחזיקי הדת, וכל רבני העיר יושבים וכ"א מקבל 'שלום עליכם'. במה גבוהה נבנתה במיוחד, לפני ארון הקודש.

רבנו מדבר על המשנה הראשונה דברכות שרבנו הקד' התחיל בק"ש דוקא, ולא בשבת וע"ז החמורות, משום שדבר ראשון זה קבלת עול מלכות שמים. לאחר שסיים מרן את דבריו עושים סיום על 'סדר מועד', ורבנו מדבר על מעלת כבוד השבת וכו'. מסיימים אמירת קדיש: יתגדל ויתקדש שמי' רבה... אמן...

רבנו יורד למטה וכל הציבור עובר על פניו כשעה בערך וב-8:48 עוזבים את המקום בחזרה לשדה התעופה כדי לשוב הביתה, אל ארץ הקודש.

לא בכל יום זוכה עיר מסחר לארח גדול בישראל...

בביקורו של רבנו באייר תשס"ז בבלגיה, התכנסו כל הרבנים בבית המדרש לקבל את פניו, לאחר שהתכבד מרן לסיים את מסכת מועד דיבר על כבוד השבת וקדושתה, בה הוא תבע מהקהל להתחזק בענין זה להוסיף מקודש על חול, לשבות מוקדם ממלאכה.

לאחר מכן כעשהקהל עמד נפעם ונרגש מהביקור המיוחד, עמד הגר"א שטרנבוך צוק"ל בהיותו ראב"ד קהל מחזיקי הדת ואמר בקולו הנרגש - 'אנטוורפן איז א' סוחרישע שטאט [היא עיר מסחר], באנטוורפן אנחנו לא זוכים לראות גדולי ישראל באופן שגרתי, וודאי לא אדם גדול בפארנעם כזה של גדול הדור, זהו מחזה שמותיר רושם על כל אחד מבני הקהילה, על אחת כמה וכמה שהדבר מותיר רושם על הילדים שהוריהם הצטופפו עימם כאן

ברזיל

ביום ה' כ"ז אייר תשס"ו הגיע רבנו לביקור חזוק בברזיל

כינוס חזוק לתושביה החרדים של סאו פאולו

יום ה' כ"ז אייר שחרית כוותיקין בבהכ"נ מאור יצחק [הרב וואלט] דברי חזוק אחרי התפילה - ביקור בישיבה הגבוהה של הרב פרידמן ושיחת חזוק בבהמ"ד סאטמר - בכולל בנין עולם - בבהמ"ד האדמו"ר מרצפארט אם נותר המעיין של התורה, הוא ישוב וירוה את הארץ, הבהיר לימים רבנו, כשדבר בכנס הרבנים בברזיל בביתו של הגאון רבי יצחק דישי שליט"א. הדאגה של רבנו ליהדות באשר היא, לא הסתפקה במילים. עוד טרם בואו לברזיל, יצא לשם הרב אליעזר ויטקובסקי בשליחות. הוא נועד עם רבני ברזיל, כדי להקים ועדות לביצור חומות היהדות: ועדת חינוך, ועדת שבת, ועדת כשרות, ועדת טהרת הבית היהודי. בראש כל אחת מהועדות הוצב אחד הרבנים. אלה תהיינה ועדות פעילות. אך כשהגיע רבנו לכינוס שהוכן מראש, הוא קבע מסגרות ושאל: ומה עם ועדה שתדאג ללמוד התורה? והוסיף: אין הכוונה לשעורי תורה שילמדו בהם בבקאות. רק למוד התורה בעיון יציל את היהדות! צריך לייסד שעורים בעיון! חייבים ליסד ישיבות! מה היה קורה אם אז, לפני כמה עשרות שנים, היו באמריקה כמה אלפי לומדי הדין? כיצד היתה נראית היהדות המקומית, כיום? ואז קולו נשקע. הוא השפיל את עינו וברר את מילותיו: "למוד בבקאות, לא היה מציל את יהדות אמריקה. אבל היה רבי אהרן קוטלר אחד, שהקים ישיבה אחת, על טהרת הקודש - מקדש לד' ולתורתו, וכך הציל את יהדות אמריקה".

סאו פאולו, ברזיל. עיר של ניגודים. בוקר חם ורטוב שרובץ על העיר, משאיר אחריו ענן ערפל שתלוי כמו צעיף. גורדי השחקים הם חלק מנופה של העיר. מפוזרים בה בנייני פאר שהוקמו בשכונות יוקרה. אבל מראות הפאר אינן חושפים אפילו טפח מברזיל האמיתית. רק רחובות בודדים מפרידים בין הנוצץ והמבריק, לקודר והמדוכא - לעיתים זה הרחוב עצמו. לצד העיר הבנויה היטב, אתה מוצא שכונות עוני, וגם את ה"פאבלות" - רכוזי עוני מהמדוכאים בעולם. אנשים גרים בארגזים. יש כאן רחובות יהודיים כמו רחוב ירושלים או רחוב תלמוד תורה שבשכונת בום-רטירו. פעם זו היתה שכונה יהודית, נצולי שואה. וכשהם נטשו, הפכה השכונה לאלזימה יותר, מאוכלסת באוכלוסיה ירודה יותר. לא הרחק מכאן שוכנת ישיבת "כתר תורה" החסידית, ברשות הגאון רבי ישראל אילוביץ שליט"א - אב"ד סאו-פאולו ומי שעומד בראש מערכות הכשרות בה. השירה היתה אדירה. הצורבים הצעירים המתינו בחוץ, ופרצו בשירה. התחנה הבאה היתה בשכונת איזינופוליס. בבניינים שגורדים את השחקים, מתגוררים יהודים רבים. נמוכים, כמו מסתתרים, נחבאים בנייני הישיבה דסאו פאולו. וראש הישיבה, הרה"ג ר' יצחק פרידמן יגיד לרבנו, שאין זה כל כך פשוט כמו שזה נראה. "ההורים מתנגדים, אבל בני הישיבה באים במסירות נפש. חשקה נפשם בתורה, ואין מי שיעמוד בפני הרצון". הם זכו לברכה, מעמקי לב נרגש. צריך למהר, סדר היום דוחק. לא רחוק, בשדה התעופה, מטוס מחמם מנועיו. מחוגי השעון אינם מתחשבים. אבל כשרבנו נכנס ל"בנין עולם", כולל הקירוב בראשות הרה"ג רבי ישעיהו נוימן שליט"א, כאילו לא נשמעים קולות המנועים. כמו עצר הזמן מלכת. "היכן אתם אוזניים?" - שאל. ואז, עלה הבל למוד מן האולם. המקום כולו שקע בריתחא דאורייתא, בסוגייה מסוגיות גיטין. אצבעות חתרו באויר, קולות גבהו. כאילו הכל נשכח, ונותרו סביב רק ד' אמות של הלכה. ועל פני רבנו נראתה נהרה.

הכולל החשוב והיחודי הזה הוקם לפני שנים ע"י הרה"ג ר' סנדר חכמוביץ. הוא נשלח לשם ע"י מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל, לפתוח מקום תורה. כי רק מקום תורה יכול להציל. מכאן יצאה מלאכת הקירוב. עשרות בני נוער זוכים לשעורי תורה ע"י לומדי המקום, בשעות הערב. מידי פרק זמן, מצטרף אחד מהם לספסלי בית המדרש. הברען מסרב לכבות. שוקלים וטרים. קשה עלי פרידתכם....

הדרך לשדה פקוקה. אין כאן ליווי משטרה. סאו פאולו, בימי הבקור, שרויה במתח. מלחמה של כנופיות פשע במשטרה, הכניסה את העיר לעוצר. היו גם יריות, ועשרות הרוגים. כל שוטר הפך ללוח משרה. דוקא ליווי משטרה, מסוכן כאן מאוד, בהיותו מושך אש. בימים רגילים, כדאי שלא יראו על ידך שעון יקר ערך. יותר מידי אנשים רעבים כאן, ואם לא יצליחו לקחת לך רק את השעון, הם עלולים לקחתו גם עם היד. ההוראות לנו היו: לא לדבר בטלפון בפומבי, לא להבליט המצלמות. כאן זה קיום לא רגוע, לאורך הימים. "ושכבתם ואין מחריד, אם בחוקותי תלכו", נפרד רבנו במילות עידוד מהרה"ג ר' יצחק דישי שליט"א רבה של קהילת "מקור חיים" ומחלוצי מרביצי התורה במקום ומהמרא דאתרא - הרה"ג ר' אליהו ואלט שליט"א. תורה מגנא ומצלא. כל מקומות תורה יצילו את העיר. עוד יפרחו פה חיי תורה, מאחל רבנו, כשבנייני הענק הולכים ומתרחקים. גם גורדי שחקים, ענקי קומה, התחילו מלמטה, מקצת, מנמנמ....

כדי לזכות בברכה, אני מתאר לעצמי שהרושם יישאר לאורך ימים ושנים בכלל, גם מבחינת הקהילה, זה יצר כאן אירה יחודית, והמעמד המיוחד בו הצטופפו יחד אלפיים וחמש מאות איש חסידים וליטאים, הינו מחזה נדיר באנטוורפן שאין לו אח ורע, ומחזה זה כשלעצמו עורר רושם ניכר. העובדה שהביקור לא נערך לצורך התרמה ומגבית כלשהי, ואנטוורפן היא עיר של סוחרים, היהודים כאן רגילים לביקורים של רבנים ואף רבנים חשובים מאד, אבל רב שמגיע מתוך מטרה להרביץ תורה בלבד ללא שום עניין אחר, זה לכשעצמו הותיר פה רושם אדיר, אנשים בטבעם אוהבים לבטל גם דברים גדולים, כאשר מגיע ראש ישיבה לצורך החזקת תורה, מעריכים אמנם את המטרה הקדושה שלמענה הטריח עצמו, זו זכות גדולה כשלעצמה, וגדול המעשה יותר מהעושה, אך בתת ההכרה היצירה מצליח להגניב את המחשבה שהעניין הוא בכל זאת ענין של מומן, לצערי כך זה פועל בתת ההכרה של בעלי בתים בייחוסם לתלמידי חכמים, אבל שגדול יגיע עד לאנטוורפן אך ורק כדי להפיץ את דבר ד', זה הרי געוואלדיג, אין מי שלא הושפע מכך לאורך שנים.

לאחר מכן הוסיף ווארט חשוב באומרו, חז"ל אומרים כל הוראה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, והעולם שואל שלכאורה היה מתאים יותר לומר הוראה אשה שנוהגת שלא כראוי יזיר עצמו מן היין, כי הרי כאשר הסוטה כבר מגיעה לקלקולה ולחורבן שלה, כבר אין צורך להזהיר על כך, שהרי כבר רואים את החורבן בעיניים.

ובעלי המוסר מיישבים זאת, שבשעה שהרשע מצליח בדרכו, קשה לאנשים לקלוט שמדובר בהצלחה מדומה, שבעצם מדובר בחורבן, בשעה שהרשע מצליח מבחינים רק בהצלחה בכסף ובמה שנוצץ, בשלב זה קשה מאוד להזהיר אנשים מדרכו, אבל דווקא כאשר החורבן נוחת על הרשע, אז זה הזמן המתאים והראוי שאנשים יכולים להפנים את המחיר, כעת הזמן להזהיר, יזיר עצמו מן היין, ופעם היה נראה שדרך רשעים צלחה פעם עוד היה מישוה מסוגל להאמין ששם ברחוב יש אידיאלים והצלחה, אבל כיום שהרשעים נועצים חרב איש ברעהו, הרי כבר רואים את החורבן בעיניים, דווקא היום ניתן וראוי להזהיר את הדור, הזירי עצמכם מן היין, זה הזמן לחזור לדרך הסלולה של כל הדורות כפי שמטווה לנו רבנו, צאי לך בעקבי הצאן בדרך ההנהגה של גדולי ישראל.

שח הג"ר אליהו שטרנבוך ראב"ד אנטוורפן: אדמו"ר מגור ביקר כאן יום קודם לרבנו, שהייתו במחיצתו היוותה התעלות גדולה ליהודי אנטוורפן וגרמה להתרגשות גדולה, שטחתי בפניו את בקשתי שיישאר בעיר ליום נוסף עד אחרי ביקורו של רבנו שהגיע יום אחר כך, הוא השיב לי שעליו לחזור לארץ ישראל.

העליתי את הרעיון שהוא ישוב לארץ ישראל עוד לפני שבת יחד עם רבנו שהיה אמור לעזוב את העיר כליל שיש, ואז הפליג בשבחו של הג"ר וענה לי במשפט מדהים: הוא יחיד בעיניי הזה רק הוא מסוגל לדלג על שינה לקום וותיקין ולהמשיך כרגיל הוא לא מתעייף ואכן כאשר הוא הגיע לכאן לא הייתה ניכרת בו עייפות כלשהי למרות שגם אנשים צעירים מתעייפים מטיסה אלו הם לא כוחות טבעיים אלא כוחות של מתנת שמים ולא כל אחד יודע להשתמש בהם לשם שמיים.

וכך מתואר בכתבי העת"ם: היעד האחרון במסע של הגרא"ל שטינמן היה אנטוורפן: "הגרא"ל הגיע באיחור מה בלבגיה וככל שהתאחר הזמן הכל חיכו במתח רב יותר. לרבים זה היה נראה כמו הכנה למתן תורה, מעין שלושת ימי הגבלה. לנו הייתה תחושה שהלואי שהצפייה לביאת המשיח תהיה כזו... הילדים חיכו שעות ארוכות בחוץ וכשהגרא"ל הגיע הוא אכן ראשית ביקר את הילדים והמשיך מיד לבייכנ"ס הגדול, "אוסטן שול" ע"ש הרחוב, שבו התקיים מעמד כנראה חסר בתקדים בהיקפו, כשאלפים נכנסו, ועוד המונים נאלצו להסתפק בצפייה במעגל סגור. הכל חשבו שהגרא"ל יאמר שיעור, אך הגרא"ל דיבר על קריאת שמע והלכותיה. אחד הדברים שעשו עלינו רושם מיוחד היה כאשר הגרא"ל הקריא מספר תשב"ץ ובמשך עשר דקות קרא מתוך הדף שצולם בו התשב"ץ לכולם היה ברור כי הוא יודע את הכל בע"פ, ועכ"ז הוא רצה להראות לנו שאפילו ראש הישיבה מציין מקור ומקריא מתוך הכתב. אחרי הביקור הייתה הרגשה שהיה זה מעין מעמד של מעתיקי השמועה, ולציבור שלא רגיל לאירועים כאלה זה עשה המון. אחת התוצאות: מספרים כי בעקבות הביקור יפתחו עוד כמה כוללים, כי התודעה של תורה ואוירת הלימוד גברה בעקבות הביקור. עדות לכך שאירוע כזה לא היה מזה שנים. וזאת בעיר שבה אין היום רב. כאשר בשעתו היה הרב המיתולוגי הגר"ח קריזוויט מוסר שתי דרשות המוניות מידי שנה, בשבת שובה ובשבת הגדול, אליהם היו מגיעים כל תושבי העיר מגדול ועד קטן, אך מאז פטירתו לא התקיימו כאן דרשות כאלה, ומאז העיר גדלה וכעת חזרה עטרה ליושנה בכינוס שמילא בשנית את בית הכנסת הגדול. אחד הדברים המעניינים בכינוס הגדול היה השתתפות קבוצה גדולה של בחורים מישיבת "בית ספר יבנה" של המזרחי שבראשותו עומד הרב יעקב גרוזמן שהאזינה בעניין נראה לעין לכל דברי הגרא"ל".

מכתב לחזק

בס"ד. למתכנסים בעיר ס. פאולו ברזיל

יש שני חלקים שהתורה מתיחסת אליהם וקבעה משום זה דינים ומשפטים חלק א' בין אדם למקום וחלק א' בין אדם לחבירו וידוע שהחלק של אדם לחבירו יותר קשה ותיכף אחרי בריאת אדם וחיה רבו שני אחים ותחלתו ה' מחמת שכל א' הכיר בתבונתו שצריך להקריב קרבן להקב"ה וזהו מדרגה גדולה של אנשים שבלי שיצאו להם באו להבנה להביא קרבן וזה יכול להתפרש גם בשביל תודה להש"ת על שבראו שנותן לו לחיות ונותן לו כל צרכיו, אבל זה גרם לקנאה על שא' עשה יותר ברצון שנתן ממוכר צאנו ומחלביהו והשני בפחות וזה גרם לריב עד שא' הרג את השני וזה בכל הדורות שא' עם השני לא משתוים ועי"ז כל א' רוצה לדבר רע על השני ולריב עם השני.

ומצאנו בגמ' שבת שא' בא להלל ורצה ללמוד התורה על רגל א' אמר לו על דעלך סני לחברך לא תעביד מה שאתה שונא לא תעשה לחברך ולא אמר לו את הדברים שבין אדם למקום כי זה הקשה יותר ובכל קהלה וקהלה אפילו יש רק קצת אנשים תיכף נוצר ריב בין איש לרעהו. לכן על זה צריך מאד לעבוד שלא יהי' ריב ושיהי' לכל הפחות יחס דרך ארץ בין איש לרעהו.

אחשוב שא"צ להאריך וכל שתשתדלו להיות בשל' גם איש עם השני בין יחידים בין קהלות ותזכו לכל הדברים הטובים בבנים צדיקים ותלמידי חכמים יראי הש"ת ויהי' שנוכח לגאולה האמיתית במהרה בימינו א.ס.

אהרן יהודה ליב שטיינמן

י"ח אב תשס"ז לפ"ק בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות שסח)

גיברלטר

ביקור רבנו

רבנו הגיע לחזק בגיברלטר ביום כח סיון תשע. וסיפר רבנו שכ"כ שמחו שבכלל באו אליהם, ממש אי בודד, שני ק"מ מספרד, יש שם ס"ה שלש מאות אלף תושבים, ובתוכם שבע מאות יהודים, ואין שם כמעט מחללי שבת. (כ' צדיק כתמר יפרח)

השיחה בגיברלטר

בכניסו לאברכים אמר בתו"ד: אדם הראשון נוצר ראשו מירושלים וגופו מכל העולם, כאשר חטא הוא פגם בכל העולם, אחר כך בכל מקום שאדם הראשון גזר שיהיה יישוב, נוצר יישוב, מאי נפקא מינה לנו אם יש ישוב או אין ישוב אלא פירושו של דבר הוא שבכל ישוב יהיה קידוש ד' ובכך הוא מתקן את חטאו.

אתם האברכים, אתם אלה שלומדים התורה ומתקנים את היישוב הזה שנקרא גיברלטר, כי על התורה העולם עומד, ולימוד התורה שלכם מתקן את המקום, ממילא אתם עיקרו של המקום.

בחזרה לארץ ישראל

יום ו' כ"ט סיון. בשעה ארבע [בבוקר] נכנס רבנו לביתו בחזור מהמסע וזכיתי לקבל פניו, מיד נכנס רבנו לחדרו לבוש בכובע וחליפה, והתיישב במקומו, ואמר לי שחבל על הזמן וצריך להתחיל ללמוד, מיד הבאתי לרבנו הגמ' שבת, ומיד שאל היכן אווזין, והראתי לרבנו היכן אווזין בדף קי"ט ב' והתחיל רבנו לקרוא את ההלכה לעולם יסדר שולחנו בע"ש, ושאל רבנו מה פי' יסדר שולחנו, לפרס מפה?

ובכלל העיר רבנו הא להאריז"ל צריך כל השבוע לאכול על המפה, ויש לע' אם המ"ד השני שאומר שיסדר במו"ש פליג על האי מ"ד. (כ' צדיק כתמר יפרח)

גרזיה

מכתבי רבנו

בס"ד, כבוד ציבור המתכנסים בעיר טיביליסי אשר במדינת גרוז' ללמוד תורה, אשר בזכותה העולם עומד, וכאשר כעת יש שלטון והנהגה של חסד ונשיאה אנשי חסד המה ומתנהגים בחסדם גם כלפי היהודים אך של' וברכה. בחמלת ד', עת אשר קרא דרור לאחינו בני-ישראל אשר במדינות רוסלאנד לשעבר מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, קווה קיוינו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומתינו ואמונתנו. אך נכזה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון רבבות נשמות טהורות, אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה משוועות ומצפות לגואל ועוזר. אכן ידענו נאמנה אשר אנשי חיל גיבורי כח פעלו ועשו ליסד במקומות ההמה, דוקא, מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש וביניהם הועד להצלת נדחי ישראל, ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות אשר בהם ישראל יתפאר. ועל דרך זה יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות.

ושמחנו לשמוע שמתאספים בימים אלו ללמוד וללמד בעיר טיביליסי אשר בגרוז' יחד עם ת"ח מופלגים מארץ ישראל ללימוד תורה בחברותות ושמיעת שיחות מוסר וחיוק ונקוה שיצאו מימים אלו מחוזקים בתורה ויר"ש. כן יתברכו בכל מיילי דמיטב כל העסקנים והעומדים בהתכנסות של ירחי כלה הרב זאב רוטשילד מארצה"ב והרב שמעון ברוק מארץ ישראל. ברכה מיוחדת לנשיא האירגון הגהצ"ר מתתיהו סלומון שליט"א. יהי רצון שנוכח להגדיל תורה ולהאדירה ואור ה' על כולנו יזרח.

החותם בברכה א.י.ל. שטיינמן

ח' אדר א' תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות קעה)

שח רבנו: הנה נסעו לגרוזיה הג"ר משה שפירא ועוד, והבאתי להם מכתב לראש ממשלת גרוזיה [גוי] ואמרת להם שיעידו לו שאני מזקני הרבנים, ומיד הוא יצר קשר עם אמריקה. כתבתי לו בענין עשית טוב ליהודים. גם החפץ חיים אמר כך לראש הממשלה שהוא מזקני הרבנים. [ראה מכתבי החפץ חיים עמ' ריו-רח].

ואלו דברי הג"ר משה שפירא לראש הממשלה: אנו נמצאים כאן בשמם של ששים ריבוא איש שהתייצבו למרגלות הר סיני, קבלו את התורה והתחייבו למסור אותה לדורות הבאים. אני פונה אליך בשם הזקן הגדול שהוא מהאחראים למסירת התורה לדורות הבאים, מגדולי מקבלי ומוסרי התורה בדורינו. אנו מודים לך על שמתאפשר לנו כיום למסור את התורה והיהדות במדינה הזו ולקיים את התחייבותנו. לא בכל מדינה ולא בכל עת היינו יכולים להעביר את מה שקבלנו לדורות הבאים ועל כך אנו מבקשים להודות. וז"ל מכתב רבנו: בחמלת ד' עת אשר קרא דרור לאחינו בני ישראל אשר במדינות רוסלאנד לשעבר מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, קווה קיוינו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומתינו ואמונתנו, אך נכזה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון רבבות הנשמות הטהורות אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה משוועות ומצפות לגואל ועוזר, וכאשר כעת יש במדינתכם שלטון והנהגה של חסד ונשיאה ראש ממשלתה ושריה אנשי חסד המה ומתנהגים בחסדם גם כלפי היהודים, וכפי ששמענו מסייעים לבנות עם הזמן את הנהרסות לראות קהילות חוזרות ונבנות ומוסדות תורה וחינוך הולכים ונבנים, וזכות גדולה היא לכם ולמדינתכם, ובוודאי תמשיכו בכך ועל כך תבורכו. החותם בברכה א.י.ל. שטיינמן

י' אדר א' תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו (מוסף שב"ק ית"ג פקודי תשס"ח).

גרמניה

מכתב לישיבה בברלין

בס"ד אור ליי"ב אייר תשס"ד לפ"ק שלום וישע רב לכל לומדי תורה נודע לנו שיש פינה קטנה במדינה גדולה אשר לדאבונינו דם אחינו נשפך כמים בימי הזעם ר"ל ונקוה שבמשך הזמן גם במקום הזה התורה לחזור כי לפני הרבה דורות גדולי עולם הרביצו תורה כגון המהר"ם מרוטנבורג ותלמידיהו הרא"ש ועוד כאלה ותורה מחזרת על אכסניה שלה ואולי במשך הזמן יבנה גם במקום השמם מתורה ומיהדות הצרופה להיות מקום גם לתורה וליראת שמים בלי תערובות של דברים הנוגדים לתורה, יתן ה' שתתחזקו ותהי' טופח ע"מ להטפח לתורה ויראת שמים כחפץ לב כל מבקשי הש"ת, א.ל. שטיינמן. בני ברק יצ"ו

ביקור רבנו בברלין

בכ"ח סיון הגיע רבנו רבנו לברלין.

ושם במשאו בישיבה בברלין שבראשות הגר"י ספינר בענין שמחה בחזרת עטרה ליושנה:

ב"ה שגם במקומות כאלה שלא היו ישיבות כבר כמה דורות, היו דורות שהיו הרבה ת"ח גדולים מאוד בגרמניה וצרפת, אבל כבר הרבה שנים שלא זכו מקומות אלו להיות מקום תורה, וב"ה עכשיו אע"פ שאנחנו כאילו ננסים כלפי ענקים, אבל גם בזה צריך דור אחרון לשמוח שחזרה עטרה ליושנה, אפי' שאינו כמו שהי' אז, בכל זאת אנחנו מאוד שמחים שהקב"ה הכניס רוח באנשים בעלי מעלה שמקיימים כל מה שצריך, ומשתדלים בכל כוחם להפיץ תור"ש לציבור הצמאים מאוד לדבר ה', והקב"ה יעזור שימשיכו להוסיף כהנה וכהנה הרבה ת"ח ויר"ש שיתקדש ש"ש בעולם, ועי"ז זה נזכה שתהא הגאולה האמיתית בבא"ס.

ידוע שהקב"ה הוריד את האדם לעוה"ז מתחת לכסא הכבוד, והנה הקב"ה רוצה רק להיטיב ובודאי שאין תכלית האדם בעוה"ז שיאכל בשר וכל מיני מעדנים, וע"כ שיש דבר יותר גבוה שהקב"ה רוצה, האושר של האדם זה להיות עובד ה', וכמש"כ במסילת ישרים (פ"א) שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזה התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא, מה שנמצא תחת כסא הכבוד זה עדיין לא מספיק, אלא ע"י שעובר כל מיני מצבים ונסיונות שיש בעולם והוא מתחזק, הוא זוכה לכל העידונים.

אמנם למעשה כשאדם יורד לעולם הזה, היצו"ר מבלבלו ומטרידו בעניני ממון כבוד ומענדים, שזה הכל אפס ממש, אבל אדם מתבלבל וכמו שיכור שאינו יודע מה נעשה עם עצמו, אבל למי שיש שכל צריך לדעת שהתכלית הוא תורה ומצוות.

והנה בחובת הלבבות (שער הבחינה) מזכיר את טובות הקב"ה שעושה לאדם מלידתו, ואח"כ כתב שהגדולה שבטובות זה מה שנתן לנו את התורה, שעל ידה אפשר להגיע לדרגות עצומות, כזה שמחה גדולה יש על שקיבלנו את התורה.

ובאמת בדורות לפני מ"ת האנשים לא התנהגו כראוי, ולא ה' רצון ה' בהתנהגותם, בתחילה ה' מעשה קין והבל, ואח"כ בדור השלישי שה' אנוש התחילו לעבוד ע"ז, והקב"ה הציף את האוקיינוס על שליש עולם (עי' רש"י פרשת האזינו ל"ב ז') וחלק זה נחרב והיבשה הוקטנה ממה שהי' בתחילה.

ואח"כ ה' המבול, ואע"פ שהקב"ה קל רחום וחנון, אבל אז ההנהגה היתה שא"א להשאיר עולם כזה, לא כתוב כמה אנשים היו אז, אבל ה' ריבוי עצום של אנשים, שהם היו גבורים וענקים וכו' הרבה יותר מבזמנינו, וכולם מתו חוץ מנח ואשר אתו בתיבה, וגם עוג מלך הבשן, ועי' בזבחים (ק"ג ב') את הנס שהי' לו איך שנשאר חי מחוץ לתיבה במשך שנה שלימה, דאע"פ שהמים היו רותחים אבל סביב התיבה היו מים צוננים, ונח נתן לו אוכל, אבל את כל הבריאה אנשים בע"ח וצמחים הכל הוא החריב, דאין תכלית לעולם עם אנשים כאלו, והשאיר רק כדי קיום העולם שלא יתכלה לגמרי ויוכל אח"כ לחזור לקדמותו.

ואח"כ ה' דור ההפלה שרצו לבנות מגדל ולהלחם עם הקב"ה, כזה טיפשות, אבל כך הם רצו, והם לא נענשו כ"כ עונש חמור כמו דור המבול כי הם היו בשל"ו ובאחדות (כדפרש"י פרשת נח י"א ט'), והקב"ה בלבל את שפתם, דעד אז כולם דיברו שפה אחת שהיא לה"ק שבה ברא הקב"ה את העולם, ועי' שבלבל שפתם הם לא יכלו להתאחד ביחד.

ואח"כ ה' סדום ועמורה שג"כ חטאו ובפסוק (יחזקאל ט"ז מ"ט) כתוב דהט"ענה עליהם היא על שלא החזיקו יד עני ואביון, וזה מספיק תביעה שלכך נהפכו עריהם, כי אין רצון ה' באנשים כאלה, אלא רצונו ברחמנים ועושי חסד, שכך הנהגתו וזה רצונו שכל האנשים יעשו, שיחזיקו יד עני ואביון. עד שבא אברהם אבינו ועשה מהפכה והכריז שכל האלילים הם כלום, דעד אז כל האנשים האמינו באלילים, ובנוסף לזה הוא ה' היסוד של חסד, כדכתיב (מכ"ה ז') תתן אמת ליעקב חסד לאברהם, וביום ג' למילתו שמל בוקנתו שהי' בן צ"ט שנים והי' חלש מאוד והקב"ה הוציא חמה מנרתיקה, בכל זאת הוא יצא לפתח האהל לראות שמא יבואו אורחים, כי זה ה' החיים שלו עשיית חסד, להיפך מסדום אשר יד עני ואביון לא החזיקו, וכאב לו אם לא יכול לעשות חסד, והקב"ה שלח אליו שלש מלאכים בדמות אנשים והכניסם לביתו וכו', ובזה הוא זכה לכל מיני דברים על פעולותיו (עי' ב"מ פ"ב), וגם לדורותיו אחרי שהם גדולים בחסד, ואמרנו (בימות ע"ט א') ג' סימנים יש באומה זו הרחמנים הביישנים וגומלי חסדים, כל שיש בו ג' סימנים אלו ראוי לידבק באומה זו, ואז הגיע לתכלית שהקב"ה רוצה שיהיו אנשים טובים בעלי חסד, וכך המשיך יצחק יעקב והשבטים, ואח"כ הוצרכו לעבור את שיעבוד מצרים במצב של עבודת פרך וכל מיני דברים קשים. ובכדי לזכות למ"ת ג"כ הוצרכו שאנשים יתעלו במידות, דא"א לתת את התורה לאנשים שאינם בדרגת אנשי חסד, ובר"ח סיון כתוב (פרשת יתרו י"ט ב') ויחן שם ישראל כנגד ההר, ופרש"י כאיש אחד בלב אחד, שהי' אחדות, וזה ממש נס, שהרי אפי' בקהילה קטנה בדרך כלל יש ריב, וכאן בפרט לפי מה שמשער הח"ח שהיו אז בערך ה' מליון אנשים, כי היו שישים ריבוא מבני כ' עד ס', ועוד הפחותין מבני כ' והיתרים מבני ס' וערב רב, ושלא יהא ריב בין כ"כ הרבה אנשים זה נס גדול, וכשהגענו לדרגה כזאת הוא נתן לנו את התורה, ועכשיו זכינו למה שאף אחד לא זכה, הקב"ה אינו נצרך לכלום אלא רצונו בטובת הבריות שרוצה לעשות חסד.

ובשעת מ"ת היתה שמחה גדולה, כתוב (תהלים קי"ד ד') ההרים רקדו כאילים, וכי ההר יכול לרקוד, אלא הקב"ה עשה שינוי בטבע בכדי להראות איך שכל הבריאה שמחה ממ"ת, שזה החסד הכי גדול במה שנתן לנו את התורה שכל דרכיה דרכי נועם, ולאחר שזכינו לקבלה אנחנו המאוששים, אבל עלינו לקיימה, אם יש תורה ולא מקיימים אותה זה שוב לא בסדר, וכמו בדורות לפני מ"ת שלא ה' טוב.

והנה כבר אמרנו דבמדינות אלו היו הרבה גדולים בתורה וביראה, אבל הרבה שנים לא ה' בסדר, וב"ה שהקב"ה מגלגל כ"כ שלא תשתכח תורה מישראל במקומות אלו, וב"ה אע"פ שלפני ע' שנים ה' כזה מצב נורא ואיום, שהרגו כ"כ הרבה אנשים נשים וטף בלי רחמנות, באכזריות נוראה, הקב"ה עושה חסד ששוב מתחיל, ויעזור שלא ימוש מאתנו החסד, וב"ה שגם במקומות אלו שכבר הרבה שנים לא ה' תורה וקיום המצוות, אנו שמחים מאוד לראות שאנשים חוזרים בתשובה ורוצים ללמוד תורה ולעשות חסד וכל מה שצריך.

הקב"ה יעזור שנזכה באמת לגאולה האמיתית שאז ג"כ יהא שמחה שאין כמותה, כתוב (ישעי' מ"ד כ"ג) רנו שמים כי עשה ה' הריעו תחתיות ארץ וגו' כי גאל ה' את יעקב, והשמחה תהא לפי שהבריאה תבוא על תיקונה, ונקוה

שדורינו כבר מדורות אחרונים ואח"כ כבר יהא הגאולה האמיתית בבא"ס. (ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' רכב- רכז)

שילם בעצמו

ראיתי שרבנו שאל לר' דוד שפירא נ"י מה עם החמש דולר? וכך ה' המעשה שכשרבנו ה' בברלין שם בשיבה, קנו לו לצהרים תפ"א וגזר, ורבנו אמר שאינו מוכן שהישיבה תשלם, ורוצה בעצמו לשלם זה, ולוה חמש דולר מדוד, ועכשיו רבנו רצה להשיבו. (צדיק חמור יפרח)

דנמרק

בס"ד עש"ק פרשת משפטים, תשע"ג
ברכה מרובה למשתתפי "סיום הש"ס" במעמד ציון 100 שנים ליסוד קהילת "מחזיקי הדת" בקופנהגן, אשר נוסדה ע"י צדיקים ואנשי אמת במס"י רות גדולה ובנאמנות, וזכתה ממלכת התורה בארה"ק וברחבי תבל ליהנות מפירותיה ופירי פירותיה.
בייחוד ישא ברכה מגיד השיעור ה"ה הרב ר' אליהו אליעזר הכהן כצנ"י שטיין שליט"א אשר נושא בעול הקהילה בהקרבה גדולה ובדביקות מיוחדת. ברכת ה' תלווה את בני הקהילה והמשתתפים להצלחה וברכה בכל מעשה ידיהם בכל מילי דמיטב.
א.ל. שטיינמן (קובץ אגרות קסו)

דרום אפריקה

דברי רבנו בשידור חי ליהודי יוהנסבורג אור לט"ו כסלו תשס"ג

כבוד יהודי אפריקה שלום.

רציתי לומר לכם דברים אחדים. ידוע שכתוב בתורה על אברהם אבינו כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', זה ה' היסוד של אברהם אבינו, לחנך את הדור, לא רק שהוא הלך ממקום למקום, רק העיקר ג"כ לחזק את "שלו" את הבנים שלו.

וזה הוכיח שכל אלה שהיו יחד עם אברהם אבינו לא נשאר מהם כלום! רק נשאר אברהם וכל יוצאי חלציו מזה נבנה כלל ישראל.

ובכל הדורות יודעים שמקום שהי' בו חינוך של תורה של יהדות, נשאר כלל ישראל, ח"ו מקום שלא ה' או שלא ה' מספיק, אז לא החזיקו מעמד, וככה ה' במדינה שלכם. אני לא יודע בדיוק, מה שהי' שם. אבל זה ידוע שיהודים לפני יותר ממאה שנה, באו הרבה יהודים ממקומות חרדים, אבל לא הצליחו לחנך את הדורות, והדורות ירדו....היתה ירידה עצומה, עד כדי כך שבזמן האחרון רוב הציבור שבמדינה זו הם לא דתיים. לא חרדים.

ועכשיו ב"ה רוצים להחזיר עטרה ליושנה, להקים בתי ספר שיהי' לתפארת, שכולם יצמחו שם יהודים שומרי תורה ומצוות. שימשיכו את המסורת שיש לנו מדור דור. עד סיני, שכל כלל ישראל קיבלו את התורה מסיני. הם נשבעו שישמרו את התורה תמיד בכל הדורות.

וזה מקום אי"ה שכל הילדים שילמדו עכשיו בבתי ספר החרדים. יחזרו להיות יהודים טובים כמו שהקב"ה רוצה, כמו שהיו לפני מאה, מאה וחמ"ש שנים.

ואתם זוכים ב"ה לבנות בתי ספר על טהרת הקודש ותדעו שזה העיקר הגדול, ובלי זה, אפי' אדם שהוא חרדי שומר תורה ומצוות אבל הוא לא דואג על הדורות שאחריו. סימן שחסר לו ביידישקייט. הוא לא יהודי אמתי. כי היהודי אמתי זה כבר מושרש, שהעיקר הוא החינוך של הילדים. ואם הוא לא דואג על הדור שלו, על הצאצאים שלו על הבנים והנכדים שלו, אז הוא לא שום דבר! כזה בן אדם לא נקרא יהודי חרדי.

לכן אני מברך אתכם שתמשיכו בדרך זה לייסד בתי ספר שיהי' על טהרת הקודש. וכולם ילמדו מה שקיבלנו מסיני, עד שהדור הזה יתרבו שומרי תורה ומצוות.

ובזכות זה הקב"ה יעזור שכולנו, גם אתם, גם כל ישראל, יתחדש ויזכה להיות דור אמתי, כמו שהקב"ה רוצה. ובזכות זה נזכה לגאולה השלימה האמתית בקרוב בימינו אמן.

שמעתי שבס"ד בקהלת יוהניסבורג נתרבו יהודים שומרי תורה ומצוות היראים את השי"ת ורוצים לגדל בניהם לתורה ויראת שמים אשר זה העיקר הגדול, אשר נצטוונו.

ויסוד חדר אשר כולו מיוסד על לימודי קודש בלי תערובות של דברים הפוגמים בנפש הילד, הוא הדבר המוכרח לחינוך של הילדים. ומובן מאל"י שההורים ישלחו ילדיהם לחדר כזה, וגם כולם יתמכו בזה.

והנסיין הראה כי בזה מקום והי' ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד, וסוף הכל יש סיעתא דשמיא אחרי שטועמין טעם הטוב של תו"ש נמשכים לזה כרצון השי"ת.

ויתברכו אנשי קהלכם לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות ויתקיים גם וכל בניך לימודי השי"ת ורב שלום בניך.

הכו"ח למען חשיבות הדבר. (קובץ אגרות קנח)

בס"ד, לכבוד אנשי קהלת חזון איש ה' עליהם יחי'

שמעתי שמדינתכם שכמעט אין בה יהודים נמצאים בה קצת יהודים שומרי תורה ומצוות כדת של תורה. וברוך השם אשר הבטיחנו כי לא תשכח מפני זרעו ומלמדים תינוקות של בית רבן על טהרת הקודש כמו שקיבלנו תורה מסיני ונמסרו לנו איש מפי איש.

והנני בזה לחזק אתכם שתמשיכו לעבוד בוראנו יתברך כמצווה עלינו ותשתדלו לקבוע עיתים לתורה מי שיוכל בגמ' או בעין יעקב או בחומש או במשניות או בשולחן ערוך כדי שכל א' יהי' לו שייכות לתורתנו הקדושה. ותזכו יחד עם כל בית ישראל לכל הטוב המובטח לעושי רצונו ית"ש ונזכה במהרה לגאולה האמיתית במהרה בימינו א"ס. (קובץ אגרות קנט)

ראשוני היהודים הגיעו לדרום אפריקה עם תחילת ההתיישבות האירוי פית בכף התקווה הטובה במאה ה-17 למנינם, והתיישבו במקום שהתפתח להיות העיר קייפטאון. לאורך המאה ה-18 והמאה ה-19 המשיכו להגיע יהודים במספרים קטנים. בסוף המאה ה-19 גברה ההגירה למספרים משמעותיים, בעקבות גילוי מרבצי היהלומים והזהב בעומק המדינה. פוגרומים במזרח אירופה נתנו עידוד משמעותי להגירה, וקהילות שלמות הגיעו מליטא, פולין, רוסיה הלבנה ולטווייה, תנועה שנמשכה עד שנות ה-30 של המאה ה-20.

בראשית ההתיישבות היהודית לא הוקמו במקום מוסדות תורה, המתיישבים שלחו את בניהם ללמוד במסגרת החינוך הממלכתי - שבהשוואה לימינו נשאה אופי הרבה יותר דתי. באופן כללי, התחשבו המקומיים בצורכי היהודים וכיבדו אותם. אם כי למצער לא היתה בקרב התושבים דרישה גבוהה ליהדות, שכן רובם התנתקו ממנה באופן הדרגתי. דור המהגרים שנמנו ברובם על יוצאי ליטא, שמרו על יהדותם באופן יחסי, מי פחות ומי יותר. אולם, בניהם הבאים אחריהם, כבר לא זכו להכיר את כור מחצבתם של ההורים, כך שאפילו דוגמא לאותם חיים לא ראו מימיהם.

בתקופה מסוימת שלח מרן הגאון רח"ע גרודז'נסקי זצוק"ל את גיסו, רבי יצחק קוסובסקי, לכהן כרב במקום. הוא פעל רבות לרומם את קהל עדתו, כיהן בה כאב"ד, ובנו ירש את מקומו אחריו.

מצב זה נמשך עד שנות ה-60 של המאה הקודמת, אז הוקמה קהילה קטנה של יהודים יוצאי גרמניה אשר נמלטו מאימת הנאצים. בקרב בני הקהילה בלטה משפחת עמנואל, אשר בראותה את המצב הדתי הירוד ותו' צאותיו, הקימה מנין קטן בבית פרטי, אליו צרפו מתפללים מבני המקום. עבור ילדיהם - שכרו מורה פרטי לשעות אחה"צ ולימי ראשון. היו שראו את בני הקבוצה כ'עושים שבת לעצמם', אך נועם הליכותיהם איפשר להם להמשיך בשלהם מבלי לעורר מחלוקות מיותרות. מאוחר יותר רכשו בית קטן לבית הכנסת, ובהמשך העמידו להם לרב את רבי יעקב זלצר, שהגיע מהארץ בהמלצתו של הגאון רבי ברוך קונשטט, אשר מלבד היותו ידוע כתלמיד חכם, עמד על קיומה של ההלכה ללא פשרות.

בראותו את המצב הרוחני בדרום אפריקה כללל ובעיר יוהנסבורג בפרט, החליט להקים במקום כולל שישמש כמגדלור להפצת אור התורה. לשם כך עמד בשיתוף פעולה עם בעלי הבתים מקהילתו, ובעזרת גיסו רבי צבי ליבמן, הביאו כמנין אברכים מגייטסהד שבאנגליה. בראשות הכולל הציב את רבי מרדכי שיקוביצקי, שפעל רבות להפרכת השממה הרוחנית במקום. במסגרת לימודם בכולל, פעלו האברכים לצרף את המקומיים לשיעורי תורה, ואט אט החלה מהפכה של ממש. במקום נוצרה תנועה של בעלי תשובה (אולי הראשונה מסוגה) שהצטרפה אל הקהילה. במקביל, בעקבות הדרישה, הוקמו מוסדות חינוך עבור ילדי המשפחות. בחלוף מספר שנים כבר מנתה הקהילה כמה מאות משפחות, חלקן עלו מאוחר יותר ארצה. במשך השנים עמדו בראשות הכולל הגאונים רבי ברוך גרוסנס (הנושא בתפקידו עד היום) ורבי משה שטרנבוך שליט"א.

כיום מונה הקהילה כ-77,500 איש והיא הקהילה היהודית הגדולה ביבשת אפריקה, הכוללת בתוכה את הריכוז הגדול בעולם של יהודים יוצאי ליטא. רוב היהודים יושבים בערים יוהנסבורג, קייפטאון ודרבן.

זרם המזרחי הפעיל במקום בית ספר שנים רבות בטרם נוסדה הקהילה החרדית. מאוחר יותר הקים הרב נחמן מאיר ברנהרד בית ספר שעמד תחת פיקוחו של הרב זלצר, ובאותם ימים שלחה הקהילה את בניה ללמוד בבית ספר זה. במשך כעשרים שנה פעלו יחד, עד אשר פתחה הקהילה בנפרד את בית הספר 'שערי תורה' ובית הספר 'בית יעקב'.

לפני כ-15 שנה קיים בעצמו רבי יצחק לוינשטיין את הכתוב 'הרוצה להחכים ידרים...' לדרום אפריקה. אז, באותם ימים, בטרם גדלו ילדיו, יכול היה להרשות לעצמו לשהות במקום. עם השנים, ככל שהילדים גדלו, הגיעה גם העת שבה היה עליו לדאוג את דאגת חינוכם ברוח ישראל סבא.

דאגתו ודאגת ביתו, אשר סברה בתחילה כי שהותם במקום תסתיים כעבור חמש שנים לכל היותר ולא העלתה כלל על דעתה כי הפתרון 'הפשוט' מורכב הרבה יותר. בטרם יחליטו לארוז את מטלטליהם, בקש רבי יצחק לקיים בעצמם את 'ועליהם...' אל הכהן אשר יהיה בימים ההם, עלה ובה אל ביתו של ראש הישיבה ליטול בעצת זקן.

כעשרים דקות ארכה השיחה, במהלכה השיח את דאגתו בפני ראש הישיבה, תוך שהוא מקשה 'ותורה מה תהא עליה?' בסיומה, נענה ראש הישיבה והשיב בשאלה: 'אולי תקים חדר עבור ילדיך, ועבור שאר בני האברכים?' תגובתו הלא צפויה של ראש הישיבה הוטלה על ראשו של רבי יצחק כרעם ביום בהיר, 'הדבר האחרון שעליו חשבתי היה משהו בכיוון הזה. ריחוק השנים והזמן עשו את שלהם, לא די בכך שאינני מורשה לחזור ארצה, עתה גם הוטלה עלי משימה חדשה הנראית קשה עד מאד לביצוע. יתירה מכך, עמדתו בפני דילמה קשה הרבה יותר: איך אני מציג את הדברים בפני בני הבית, האם יהיו מסוגלים לעכל את הדברים?' הדבר היה בעיני פליאה של ממש, לא רכשתי עד אז כל נסיון בתחום הניהול, הייתי רחוק מכל קשר לנושא, מלבד היותי משמש קודם לכן כמפקח בתלמוד תורה. בקשתי מראש הישיבה שיכתוב מכתב לקהילה, כי רציתי מיהו אחר שיעשה זאת. הוא נאות לבקשתי. שבתי לדרום אפריקה כשבליבי חשש גדול מפני הבחלי נודע, ובידי מכתבו של ראש הישיבה. פניתי אל אברכי הקהילה, שיתפתי אותם בשיחתי עם ראש הישיבה, והצגתי בפניהם את תמונת המצב הכללית. אותה שעה אחזה בהם התלהבות גדולה נוכח האפשרות של הקמת חדר מקומי על טהרת הקודש.

במקביל, התרחש באותה העת מעשה מופלא: שני אברכים נוספים מן הקהילה, שאף הם דאגו את דאגת החינוך לבניהם, קמו ונסעו לארצות הברית לשאול בעצתו של הגאון הגדול רבי אליהו שווי זצ"ל. שאלתם היתה האם להקים חדר בדרום אפריקה. אותה עת טרם נתכנסה התכנסות רשמית לדון בשאלה. רבי אליהו שמע את שאלתם, דן עימם בצדדי הענין השונים, והורה להם להקים זרם נוסף שיפעל במסגרת תלמוד התורה הקיים.

בעקבות דבריו של רבי אליהו שווי, התעורר צורך לשוב לראש הישיבה ולהציג את הדברים בפניו. מששמע את הדברים, אמר ראש הישיבה: 'אני יושב בארץ ישראל, רבי אליהו יושב באמריקה, מטבע הדברים עניניהם של יהודי אירופה קשורים אלי, ועניניהם של יהודי אפריקה מופנים אל רבי אליהו, יחד עם עניניהם של יהודי ארצות הברית, רבי אליהו הוא הפוסק שם'. אם כן, מה אפוא מוטל עלי לעשות? שאלתי. 'תפנה לרבי אליהו, תציג בפניו את הדברים ואת דעתי בענין, וכי אכן הוא המוסמך לפסוק בענין, מן הסתם יקבל את דעתי'. וכדבריו כן היה. מלווה בברכתו של ראש הישיבה, נסעתי לרבי אליהו זצ"ל, הצגתי בפניו את מכתבו של ראש הישיבה, אותו מסר בידי עוד בביקורי הקודם. רבי אליהו נטל את המכתב לידי, החזיקו וקרא בו ברעדה של ממש, משל היה קורא דבר נבואה שנשלח אליו. והנה, הפלא ופלא, משסיים לקרוא, הניחו מידיו, ואמר בקול ובנימת התלהבות, תוך שהוא משתף אותי במחשבותיו: 'פלאי פלאים'. המכתב, שעבורי היה נדמה לכאורה כמנוסח בפשטות גמורה, נמצא על ידי הגאון הגדול רבי אליהו כטומן בחובו פלאות. אותה שעה זכיתי, מספר רבי יצחק לוינשטיין, לקבל שיעור חי בביטול עצמי של גדול בישראל לדעתו של גדול אחר. כשעתיים ארכה השיחה עם רבי אליהו, בה נטל חלק אברך נוסף מבני הקהילה, בסיומה הורה לנו רבי אליהו לעשות כדברי ראש הישיבה.

מלווים בברכותיהם של גדולי ישראל ובטוחים בצדקת דרכנו, התחלנו לעשות צעדים ראשונים בדרך הארוכה מרובת הקשיים שעוד נכונה לנו. ראשית, נגשנו להציג את הדברים בפני בני הקהילה - שותפינו העיקריים לדרך. שנית, מוכרחים היינו את תמיכתם של הגבירים המקומיים, בלעדיהם תהפוך נשיאת הנטל לכבדה עד מאוד עבורנו. משהצגנו בפניהם את הדברים, טענו כנגדנו כי אין כל ענין בפתחת תלמוד תורה נוסף על אלה הפועלים כאן כבר ימים רבים. גם כאשר הבהרנו כי מדובר בחדר שיפעל על טהרת הקודש, התקשינו לשנות את עמדתם.

מי שחילץ אותנו מהמצוקה באותם ימי בראשית היה הגאון הגדול רבי אליהו שווי, שהזמין אותי אליו, עודד אותי והציע את עזרתו. בנוכחותי הוא הרים טלפונים לגבירי אחר גביר, לחלקם השאיר הודעות, תוך שהוא משתמש בדבריו בטיעון כי 'מצוה לשמוע תלמידי חכמים'. הוא היה מתקשר אלי ומציג את עצמו: 'שלום, מדבר שווי', גביר פלוני ממתין לך, תיגש אליו. כך גייס מכל גביר כעשרת אלפים דולר בממוצע, חלקם נענו ואמרו: הכסף ממתין עבורכם כאן. כאשר הגעתי לבתי הגבירים, חזרו בפני שוב על תוכן דבריו של רבי אליהו שווי: '...אני סברתי אחרת וטעיתי, רבי אהרן ליב סובר שצריך לפתוח חדר, מצוה לשמוע וכו'...'.

כאשר בקשתי לשאול את ראש הישיבה בנוגע להחזקת החדר, השיב לי: אתה תפתח וד' יעזור, ובלבד שלא תיכנס לחובות. מאוחר יותר, כאשר הגעתי אליו להשיח בפניו את מצוקת המימון, אמר לי: תעבור, השם יעזור. החדר נפתח לאחר חג הסוכות של שנת התשס"א עם שמונה עשר ילדים, שהתחלקו בין כיתות הגן, א' וב', ותוך זמן קצר הגענו לארבעים וחמישה ילדים. החינוך שזכו לו אותם ילדים של ימי בראשית היה איכותי ביותר, בהתחשב ביחס האישי שזכה לו כל אחד מהם. בחמש השנים הראשונות לא חל גידול משמעותי במספר הילדים, דבר שלא מנע מאיתנו לפתוח כיתות נוספות בהתאם לדרישה. היתה זו משימה בלתי אפשרית כמעט, עמלנו קשה

מאד להחזיק כיתות גם עבור ארבעה ילדים בלבד. כאשר הייתי מציג את מצבת התלמידים בפני גבירים בארצות הברית, תמזהו בפני אודות הצורך באחזקת מוסד עבור מספר לא גדול של ילדים. ובכלל, הקשו, 'הלא הכסף, או יותר נכון הזהב, הלא נמצא אצלכם, מה לכם כי תבקשו אותו מאיתנו?!' מצב זה נמשך עד לפני כחמש וחצי שנים, אז החל להסתמן שינוי של ממש, מספר הילדים גדל ועלה לשישים, ולשמונים, עד לכמאה וארבעים ויותר מכך. כיום מונה החדר כמאתיים וחמישים ילדים.

באחד מרגעי המשבר פניתי לראש הישיבה ושטחתי בפניו את מצוקתנו, הוא נענה ואמר: 'אתה עושה את שלך, הקב"ה יעשה את שלו'. אכן, לולא עקשנותו, לא היה בכוחנו לשאת בנטל. הקשיים, אמר לי אז, נקבעים לאדם בראש השנה, עדיפים קשיים מסוג זה על פני קשיים אחרים. הקב"ה שלח אותך למחיה רוחנית לדרום אפריקה, וזה תפקידך עלי אדמות.

אודות מטרתו של החדר, מספר הרב לוינשטיין את אשר שמע מפיו של ראש הישיבה: הכל כדאי בכדי שנוכל לראות אדם גדול אחד יוצא מהחדר, זו הלא המטרה של כלל ישראל, שכולם יעמדו תחת אדם גדול. בהזדמנות באתי אליו יחד עם קבוצה של גבירים מדרום אפריקה, הם יצאו מהכלים, במשך שעה ורבע ישבו ושמעו את דבריו. במהלך הדברים העמיד אותם במקומם, וסיבר את אונם אודות חיובם עלי אדמות. דבריו חוללו פלאות, עד כי נקשרו לחדר בקשר של קיימא. כששאלוהו אודות נחיצותו של החדר, ענה להם: הייתם פעם בצרפת? יש שם קהילה גדולה של יהודים, כמה מתוכם יכולים לומר כי הם צאצאים של היהודים מזמן בעלי התוספות, לא הרבה. כך גם הדבר בנוגע לשאר המדינות בהם חיו בעבר בעלי התוספות. מה ההסבר לתופעה זו? בעלי התוספות הלא עברו לאשכנז, הקימו ישיבות, פעלו והשפיעו על סביבתם, ובזכותם פיעמו שם חיים יהודיים. אולם ברבות הימים, גם שם נסגרו הישיבות. בני הדור שלאחר מכן כבר נחלשו, בני הדור השלישי כבר הרשו לעצמם להקל יותר, ובני הדור הרביעי כבר התחתנו עם גויים. נמצאנו למידים, אמר ראש הישיבה, כי היהדות חיה וקיימת רק היכן שבנו מסביבה עולם של תורה. זו הסיבה, מחמתה חשוב ונחוץ שיפעל חדר ללא שום פשרות, על טהרת הקודש.

במסגרת סדר יומו העמוס לעיפה, מוצא הרב לוינשטיין מידי יום ביומו כשלוש שעות בכדי לקיים בעצמו 'ושנתם לבניך' - אלו התלמידים'. תחילה לימד בכיתות א' וב' את חומשים בראשית ושמות, לקראת תחילת לימוד ספר ויקרא שאל את עצמו: 'איך צולחים פרוייקט שכזה בהצלחה, הלא ריבוי הפרטים למי שאינו מונח בהם עלול לעמוד לרועץ. אם חלילה ישנה בעיה בהבנה, לוקה לא רק המלמד, כי אם גם ובעיקר התלמידים. ובכלל, איך הופכים את הלימוד של ספר זה לחוויה מהנה?'

דרך אגב, מן הראוי לצטט בענין זה את אשר שמעתי פעם מאחד מידידי, מלמד בעצמו בת"ת 'המסורה'. היה זה בכינוס שנערך למלמדי הת"ת, בו נשא דברים ראש הישיבה. בשולי הדברים התאפשר למלמדים לשאול שאלות. אחד המלמדים הפנה את השאלה הבאה: כידוע, כל כיתה בעולם מורכבת מילדים המסוגלים לרמות שונות - מצויינים, בינוניים וחלשים. יש שבוחרים ללמד את כולם בהתאם לרמה הנמוכה, כך, סבורים הם, יצליחו כולם. יש הסבורים כי על מנת שהטובים ימצאו את כשרונותיהם, מן הראוי להתאים את הרמה עבורם, השאר ייאלצו להתאים את עצמם (או שלא). איזו היא הדרך הטובה שיבור לו המורה על מנת לבצע את מלאכתו על הצד הטוב ביותר, שאל המלמד את ראש הישיבה. 'אם המלמד יכין היטב את החומר הנלמד, יהיה בקי בו היטב, הרי שיצליח להעביר היטב את הדברים גם אל הילדים החלשים'. כך גם שמעתי ממנו באופן אישי.

משנתו החינוכית של הרב לוינשטיין סדורה היטב, ובנויה על תובנות רבות שזכה להן מפיו של ראש הישיבה, אליו הוא מפנה במשך השנים את לבטיו ואת ספקותיו. נושאים רבים, שאלות רבות העלה על שולחנו, לטובת הענין נאות הוא לחלוק עם הקוראים מן המעט שאצר בזכרונו. אמנם, מן הראוי לסייג ולומר: יפים הדברים לחדר ויהנסכבורג היחיד מסוגו בקהילת דרום אפריקה, משכך אין ללמוד מהם הלכה למעשה, ויש להתייחס לכל מקרה ומקרה בהתאם לנסיבות שהמקום והזמן גורמים.

כששאלתי אודות קבלת ילדים מבתים שונים, מקהלים שונים, הורה לי לקבל כל ילד שפונה, בלי חשבונות כספיים ואחרים, בלי תחכומים. פעמים רבות הפניתי אליו שאלות מעין אלו, ותמיד אמר לי תקבל.

שאלתי אודות ילדים שבביתם יש את המכשיר הטמא, אם אין חשש שהרמה תרד בשל כך? תקבל אותם ותדאג להעלות אותם, הורה לי. אם יגיעו הדברים לידי חשש של קלקול ילדים אחרים, נדון בכל מקרה לגופו.

בנוגע לקבלת ילדים חלשים, פורש הרב לוינשטיין את משנתו תוך הצגת הנתונים הבאים: הממוצע העולמי של ילדים בעלי קשיי למידה ודיסלקציה ברמות שונות עומד על שיעור של בין שמונה לעשרה אחוז מילידי האוכלוסייה

לגווייה השונים. כיתה הכוללת שלושים ילדים, תמיד יימצאו בה ילדים מן הסוג הבעייתי. חלקם מתקשים ללמוד, עושים צרות, שקועים בבטלה מתמדת או ממורמרים. האם ניתן להם להיות מובלים אל הברזלים בפנינת הרחוב, כיצד נוכל לומר 'חוסר סבלנותנו לא הרסה את הילד הזה?!' הנושא הזה הטריד את מנוחתי, חתרתי בכל הכח למצוא את המענה הנכון לגביו. היה זה בעקבות מקרה של ילד מתוך וחסם מהחדר, עימו ישבתי ללמוד מידי יום כשעה, בשעות שלאחר הלימודים.

הלימוד איתו התנהל בעצלתיים, החומר לא נכנס לראשו בשום צורה שהיא. עמדתי בפני דילמה לא פשוטה: מה עלי לעשות במצב שכזה? קצת לפני שהחלטתי להרים ידי, זימנה בידי ההשגחה לפגוש זוג הורים. הם סיפרו לי על יהודי חסיד סאטמר מבורו פארק שפיתח שיטה מיוחדת לטובת הנחלת הלימוד אצל קשיי הלמידה. נועדתי עימו לשיחה בארצות הברית, בסינמה הזמנתי אותו להעביר השתלמות לצוות בית הספר. הוא ישב עם המורים במשך שלושה ימים מבוקר ועד ערב, לימד אותם את השיטה. מאז חזר אלינו שוב כמה פעמים. השיטה בס"ד הוכיחה את עצמה בצורה יוצאת מן הכלל, זכינו לראות מהפכות ממש אצל תלמידים בעלי לקות למידה.

כאמור, עצתו של ראש הישיבה מלווה אותנו על כל צעד ושעל, לא פעם שמעתי ממנו עד כמה יש לעודד את החלשים, 'מנין לנו לדעת מהיכן תצא תורה?' שאל אותי. הלא שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, קטן שבהם הוא רבי יוחנן בן זכאי, ודרכו עברה כל תורתו של רבו לדורות הבאים. ללמדנו עד כמה ראוי לנו להיזהר מהעדפה של תלמיד מוצלח לכאורה על פני חברו החלש ממנו.

בהזדמנות אחרת, כאשר על הפרק עמדה שאלה אודות קבלת ילד שהוריו נפרדו, דבר שהשפיע קשות על התנהגותו ובא לידי ביטוי בין היתר בצורת דיבורו הקלוקלת. בקשתי לדעת האם מוטל עלי לקבלו למרות הנתונים הלא מעודדים. האם בגלל שהאמא מרושעת לא תקבל אותו? הקשה כנגדי ראש הישיבה במענה לשאלתי. תוך שהוא מוסיף להבהיר את דבריו: הוא בוודאי אינו מנבל את פיו מתוך בחירה, אין זה אלא ביטוי חיצוני למתחולל בקרבו. תאמרו לו ש'כך לא מדברים אצלנו', הוא בוודאי ישנה את דרכו אחרי שתעמיד אותו על חומרת הענין.

וכשהצגתי בפניו את השאלה: מתי רשאי אני לסלק ילד מן החדר? ענה לי: אם תסלק ילד תצטרך לעמוד בבוא העת לפני בי"ד של מעלה ולתת דו"ח על כל מעשיו. האם אתה מסוגל לכך?! אמנם תיכף סייג את דבריו ואמר: ומתי מצוה לשלוח? כאשר הילד מקלקל אחרים. אמנם, גם אז, אל לך להחליט לבד, כי אם מוטל עליך להושיב בי"ד, המורכב משלושה מומחים לחינוך, אתה ועמך שניים נוספים. אם תגיעו להחלטה כי אכן הילד פוגע בחינוכם של האחרים, הרי זהו פסק בי"ד. אחר כל זאת, אין אתה אחראי כלפי שמיא לתוצאות מעשיו. ואולם, במקרה שבו קיים צל צילו של ספק אודות מידת השפעתו של הילד על סביבתו, הרי שעליכם ללכת לקולא. רבי יצחק נושא עמו מעשי-רב רבים נוספים, להם היה עד מכלי ראשון, חזרתו לתלמוד התורה דוחקת את השעה, היריעה אף היא צרה מהכיל את כולם. לו יכול היה, בוודאי היו נותרים כאן, הוא ובני משפחתו, אולם, שם, בדרום הרחוק, כך פסק לו ראש הישיבה, ממתין לו תפקידו עלי אדמות.

רבנו רצה מאוד לנסוע לחזק בדרום אפריקה, רק נמנע מאחר שחשש שבני לוויי יצאו להסתובב בשקוים וברחובות וזה מקום סכנה ונמצא שיכול ליגרם ע"י סכנה לכן לא הסכים ליסוע. (מפי הגרמ"י שניידר)

הולנד

בס"ד. אל בני הקהילה באמסטרדם ה' עליכם יחי' ידוע לכל גודל החשיבות של הקמת כוללים בכל מקום, ובפרט בערים בהם התורה מונחת בקרן זווית, במקומות אלו ראינו השפעה גדולה מאד ע"י הכוללים על כל הסביבה.

לכן בואו ונחזיק טובה למייסדי ומחזיקי כולל אברכים ... בעירכם ולעמוד בראשו הרה"ג ר' ... שליט"א תלמידים שך גדולים מדור העבר. כידוע עיר זו היא במצב ירוד ביותר וההתבוללות רבה שם, ובעוה"ר אחוז נישואי תערובות מחריד ר"ל.

ונקוה שאם יתרבו אברכי הכולל שם תהי' השפעה גדולה על העיר והאברכים ירצו תורה להנוער תהי' השפעה גדולה.

וברצוני לברך אתכם אשרי חלקכם ותזכו להמשיך בפעלכם הגדול ולהרבות חיילים לתורינו הקדטשה ותתברכו בכל הברכות האמורות על מקיימי התורה כסלו תשסז. (קובץ אגרות קסד)

מקסיקו

מכתבי חיזוק

בס"ד. לאחינו בני ישראל יושבי מקסיקו שלומכם ישגא סלה

שמעתי על המצב הלא טוב במדינתכם במחלה הנוראה אשר התפשטה שם, כמובן אין אנחנו יכולים לדעת מה עושה ה', אבל זה ודאי כי כל מה שנוסיף בתורה וחסד יכולים להושיע.

וא' מהדברים אשר בדרך כלל צריך להשתפר הוא עשות חסד ולהמנע מריב ומחלוקת, ושכל א' ידרוש שלו' חבירו, גם להקפיד להזהר בחילול שבת ולכבד את השבת ולהשתדל ללמוד בו בין אבות עם ילדיהם בין לעצמם. ונקוה כי המצות החשובות מאד יכבו את חרון אף השולט שם ותזכו להפקד ביצועות.

ה' אייר תשס"ט לפ"ק. (קובץ אגרות ת"ז וע"ע בקובץ אגרות קסא קסב)

ביקור רבנו ביום א' כ"ג אייר כינוס לכארבעת אלפים איש, עם קבלת מלכות שמים

ומצפון היבשת למרכזה: מקסיקו סיטי. חצי הכוס היתה כבר מלאה, גדושה. תם חצי מסע. אותות המאמץ של הימים העמוסים לעיפה, ניכרו על פניו של רבנו. משהו בהבעה היה נראה מיוסר קמעא. אבל כשהוא עלה לדבר, הדהד הקול וניסר בלבבות. כאילו היו אלה שני אנשים שונים: זה שפסע אל הסטנדר, וזה שנשא דברים. וקווי ד' יחליפו כח... ירצו ולא ייגעו. ילכו ולא ייעפו. ראיית בחוש, שהעצדים אל המקרופון, היו בכוחותיו "הטבעיים" של אדם. אבל הדבורים המסרים, האמירות, היו בכוחות של מתנה. כוחות מיוחדים, שלא מהמאגר הקבוע, שלא מן המניין. האולם הגדוש בארבעת אלפים איש - פתח שערים ולבבות. העיניים היו ממוקדות אל הדמות הכפופה, נמוכת הקומה, שהקרינה את העוצמה האדירה. ראיית את הדברים זזים שם. אבק היומיום שוב לא יוכל לכסות באדרתו את האמירה הגדולה. הקול היה חרישי, אך ערב. משהו בחיתוך הדבור ובצליל, היה כל כך "אמת". זה התרפק על האוזן, נגע בעצב רגיש. ראיית איך הנוכחים אוספים את הדברים לאמתחת לבם.

לאחר אמירת "למנצח מזמור לדוד", פסוק בפסוק, החל הרב הגאון רבי שלמה טויל שליט"א - רבה של קהילת "מגן דוד", לשאת דברי פתיחה. אחריו נשא דברים הגאון רבי דוד שוויקי שליט"א - ראש מוסדות ארם צובא. הרב הגאון רבי אברהם שבות - ראש מוסדות כתר תורה, סיים את שרשרת הנואמים. וכשעלה רבנו לשאת דבריו, היה אפשר לחתוך את השקט בסכין. לא היתה זו שביעת דבור. זה היה שקט, דממה פוזיטיבית. היא עמדה באולם, כמו דמות. היה לשקט הזה נוכחות.

רבנו השפיל מבטו. הוא לא הביט בקהל. המקרופון עשה עמו חסד, כשהגביה את הקול, כדי שיקל עליו לזחול למעמקי התודעה. הוא ניצב ללא תנועה, מכונס. אתה מתבונן על הקהל, מנסה לשער את מחשבותיהם. אתה שומע את גלגלי המוח, כרוח בערבי נחל. בחנתי את הבעתם, כשרבנו הציב שם עמוד איתן לתביעה הנוקבת, גבוהה יותר מעמודי האולם שבו נערך הכינוס - "סנטרו בנמקס". "הבן יקיר לי אפרים". אפרים - שני אפרים (מלשון אפר); כנגד אברהם אבינו שאמר ו"אנוכי עפר ואפר" וכנגד יצחק בנו שנעקד "ואפרו צבור". שני אפרים: אפר של ענווה - "עפר ואפר" ואפרו הצבור של יצחק, עפר של מסירות נפש. ע"י הענוה, ההתבטלות וההנמכה העצמית, יכולות כל קהילות הקודש להתאחד "כאיש אחד בלב אחד", שהוא תנאי לקבלת התורה. ע"י הכניעה העצמית נטולת הקהילות השונות להגיע לאחדות הלבבות. וכך בכל אתר ואתר. זאת כדי שיוכלו לעמוד במסירות נפש, כנגד כל הקשיים. כנגד כל הסכנות שעוללות לנסות ולהפריע להרחבת גדרי התורה והקדושה. שני אפרים - אפר של ענווה ואפר של מסירות נפש. צריך ענווה כדי להתאחד. ביחד, צריך מסירות נפש של ממש, כיצחק, למען התורה, מצוותיה ולומדיה. כך החל רבנו לטפסף מושגים חדשים לתודעת ההמון, גם אם עדין לא ניצבים על השליכה הגבוהה של הסולם, אף אם טרם אווזים בזה, לפחות לפתוח דלת לשאיפות רוח, למאווים של מסירות נפש. לפחות להרהר, לחשוב. וזה קל יותר, כשרואים את הדוגמה האישית, למסירות נפש, אל מול העיניים. גם אם קשה להבין, יודעים שיש דבר כזה, ואפשר!

השקט הזה הופר באחת. כשהחל מעמד קבלת עול מלכות שמים, הפך האולם כמקרה. "ד' היא האלוקים". לא, אל תעברו על השורות הללו ביעף של קוראים. אגא, עיצמו את העיניים והקשיבו. ארבעת אלפים איש, ביחד, בגרון ניחר, בעיניים עצומות, בידים מונפות - ד' הוא האלוקים. תרגישו את דופק הלב, איך הוא מתגבר. שם במקסיקו הרחוקה. כולם, ביחד, ארבעת אלפי איש: ד' הוא אלוקים!!! ואני, מקנה את דמעות, חשבת: אלוקים שבש' מים, ראה, שמע. כאיש אחד בלב אחד. אלו הם בניך. הבט משמים וראה... דקות לאחר מכן החלה תפלת ערבית בנוסח המקום, במנגינת הקדיש של הימים הנוראים כמנהג "ארם צובא", היתה כוז תחושה. שופר נתקע בעיר, עם יחרדו. זעקת ה"אמן יהא שמיה רבא" ברוב עם, רשמה עוצמות של קול ורגש, שמקסיקו סיטי לא ראתה עד אז. הזעקה בקעה רקעים. היא עודנה מהדהדת שם, אני מניח. בלבבות.

ביום המחרת, מקסיקו סיטי היתה מקסיקו סיטי אחרת, שח לי הגאון רבי דוד שוויקי שליט"א - ראש מוסדות ארם צובא. "מקסיקו סיטי של אתמול, אינה מקסיקו סיטי של היום. זה הותיר חותם שאני לא יכול לקרוא לו בשם, אבל התוצאות יראו. לא לכל המשתתפים יש עומק מלא להבין מהי

תורה, במלוא עומקו של המושג. אבל יש פה כבוד התורה וכבוד ת"ח, שאין במקומות רבים אחרים. אני מכיר היטב את המקום, וזה היה משהו אחר. זו כאן משהו בשורש, בעומק. זה היה "כבוד התורה" אחר. זה לא כמו שמגיע לכאן חכם, זה לא כמו שמגיע לכאן ראש ישיבה. זה היה משהו אחר, אחר לגמרי. הזרע שנזרע כאן היום, ינביט, ללא ספק, את הפירות..."

יום ב' כ"ד אייר שחרית כותיקין דברי חיזוק אחר התפילה בבהמ"ד כתר תורה - דברי תורה וחיזוק למוסדות ארם צובא, בבית הגר"ד שוויקי שליט"א - ברכה לילי ת"ת כתר תורה

מאות ילדים לובשים בגדי חג, נופפו בדגלים בהתרגשות מרובה, עם בואו של הגאון הגדול לבקור חיזוק בת"ת כתר תורה שבמקסיקו סיטי - בראשות הרה"ג רבי אברהם שבות שליט"א. רבנו עבר ביניהם כדי שייטיבו לראות. שירה אדירה "אורח ימים ושנות חיים יוסיפו לו", בקעה בקולם הילדותי והטהור. הורים ששבתו ממלאכתם עמדו וצפו, כשפורץ מהם בכי של התרגשות.

ברכה ודברי חיזוק לילי ת"ת עטרת יוסף

לאחר שנשא דברי חיזוק, יצא לבקור בת"ת "עטרת יוסף" של "עדת ארם צובא" - בראשות הגאון רבי דוד שוואקי שליט"א. המונים גדשו את הרחוב בפתח הת"ת. גם כאן, אנשים נרגשים פרצו בבכי אדיר והליטו פניהם בכפות ידיהם. הם לא יכלו לכלוא את הדמעות. ססמוגרף הרגשות גבה ורשם תודות חדות.

אחרי דברי פתיחה, החל רבנו לשאת את דבריו. הוא התקשה לדבר, קולו נשנק. רבתי את הנסיון לכלוא את הבכי. ללא הועיל, ההתרגשות האדירה שעלתה על פניו אל מול פניהם הטהורות של הילדים, קבלה בטוי במילותיו של רבנו: "עקב אבינו, לפני פגישתו עם עשו, חילק את מחנהו לשנים: "אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו, והיה המחנה הנשאר לפליטה". ואז פרץ בבכיה. דמעה רטובה החלה לגלוש במורד הלחי, במדרון הפנים מלאות העדנה. הפקעת שבגרון מנעה מהמילים לצאת בקצב הראוי להן. צמרמורת חלפה בגו הנוכחים. המלים שיצאו ממעמקי הלב ועומק תהומותיו, חלחלו לתוך מעמקי התודעה, כדי להתמקם שם, לצמיתות...

"במשך כל הדורות ניסה עשו להכחיד את יעקב. בשואה נכחד חלק הארי של כלל ישראל. ההשכלה עשתה שמות בכרם בית ישראל. ההתבוללות והחיים המודרניים גזרו חלקים שלמים מעם ישראל. רק מחנה קטן נשאר לפליטה, מחנה בני התורה. והמחנה הזה, אחוז קטן ביותר מכלל ישראל, טעון שמירה מעולה. אתם ילדים יקרים", אמר רבנו בקול נשבר ודמע, "בכם תלוי עתידו של כלל ישראל. אתם המחנה הנשאר לפליטה. אנחנו חייבים להגדיל את המחנה הזה, לשומרו בטהרתו". העיניים שלא יכלו להסיר את מבטן, התלחלו ונרטבו. דמעה קולקטיבית של הורים ילדים ואיש זקן - בן שלושת אלפים שנות תורה, עמדה בחלל האויר. משהו כאן כבר לא יכול לחזור להיות כמו קודם. המתג הוסט. היו שם הרבה דמעות. דמעות שקופות, כמו חלון, שאיפשרו גם לי, הצופה מבחוץ את ההצצה...

השהייה במקסיקו אינה קלה, למי שאינו מקומי. האויר דליל, שלושים אחוזי חמצן פחות. מקסיקו שוכנת על רמה והנתונים האלה מתורגמים מידית לתעוקה. די במאמץ קל, כדי להתנשף כמי שרץ למרחקים. כבר מהמטוס אתה מבחין בענן העשן שעוטף את מקסיקו סיטי המפויחת. ממרחק אתה מבחין בהר הגעש הגבוה, שכמו סכא מעשן מקטרת, צופה אל העיר. אולי כסמל להתפרצות האדירה שתבקע מהגרגנות, עם נחיתת המטוס בשדה התעופה "טולקיה", שדה קטן הממוקם בקצה האחר של העיר.

זה היה שעור ראשון בטמפרמנט הלטיני, המקצב הדרום-אמריקני. איך הם הצליחו להגיע עד לכבש המטוס? החום האנושי המפכה ומתפרץ כהר געש בדרום היבשת ומרכזה, אינו דומה לשום דבר שהכרנו מקודם. זה לא רק מקצב הדבור, הספרדית וצלילה השירי.

והמיוחד במוסדות אלו שיש להם ישיבת לב אליהו שכולה על טהרת הקודש ללא לימודי חול.

ואח"כ ביקר רבנו בת"ת תורת אמת האשכנזי בעיר שהוקם בהכוונת רבנו, והתפעל טובא מילדי המקום

כינוס מחנכים

הם ישבו באולמה של הקהילה. לפגוש מספר כה גדול של מחנכים במקסיקו סיטי, זו הפתעה חריגה, מרנינת לב. לא ראי לוס-אנג'לס, כראי שאלותיה של מקסיקו סיטי. שמענו את זה בשאלות. הבננו את זה טוב יותר בתשובות. בראש ובראשונה פתח רבנו בדברי הקדמה קצרים. החנוך הטהור, על טהרת הקודש, ללא תערובת, הוא זעק. זה השורש, זה המפתח, זה הכל. מתוך דברי הקדמה:

אנו רואים היום אצל בחורי ישיבה, שאם הוא לומד טוב הוא יכול להגיד סברות טובות, אפי' לכוון לסברות של ראשונים, סברות של רקע"א, סברות של הקצוה"ח. לעיתים אנו זוכים לשמוע מהם את אותן סברות שאמרו גדולי עולם לפנייהם. איך יכול להיות? לפי שיש סיעתא דשמיא. הקב"ה נותן, כתוב "כי לא תשכח מפי זרעו", והקב"ה עושה זאת כדי שלא תשכח מפי זרעו. יוצא שאם ילדים לומדים אתם כמו שצריך הם צומחים, ואפשר להיות גדולים בתורה. וזה מוטל על כל אחד מהמחנכים, לדאוג ל"לא

תשכח", לעשות שיהי המשך. ואפילו שלגבי הדורות הראשונים אנחנו מאד קטנים אבל בכ"ז שיהיה המשך לכה"פ. וההמשך יהי' בס"ד רק אם ילמדו על טהרת הקודש, תורה בקדושתה וטהרתה, ולא בתערובת של דברים זרים. ואז ילמדו הילדים ויהי' מהם הרבה נחת, והילדים ישמחו וההורים ישמחו. והקב"ה יעזור שכולכם תצליחו באמת להעלות את הילדים על הרמה שצריך ותזכו כולכם ברוחניות ובגשמיות, והקב"ה יעזור שכולם יעלו והקב"ה יעזור לכולנו שנוכח לזה.

ילד שנמצא בכתה ומתנהג בלי גבולות, מתי כדאי להוציא אותו לגמרי מביה"ס ומה הגדר בזה. ויש לחדד את השאלה ולהדגיש שאם מוציאים ילד, לפעמים הוא ילך לבי"ס אחר, מודרני-אורטודוקסי, אבל יש לפעמים שאם יוציאוהו, הוא ילך לבי"ס חילוני לגמרי.

אתה חושב שזה רק כאן? גם באר"י זה כך. גם שם יש בתי ספר חילוניים ויש ג"כ בתי ספר לא חילוניים והם ג"כ לא בסדר. ובאמת צריך מאד מאד להשתדל עד כמה שאפשר לא לזרוק. וקודם כל, הדבר הכי טוב הוא להגיד מוסר לילדים "בארבע עינים", כדי שלא לפגוע בו לעיני כולם. אפילו אם הוא עושה דבר לא טוב, תקרא לו הביתה ותדבר אתו. הילד ירגיש שאם המלמד קורא לו אליו הביתה, זה מחשיב אותו - וזה עושה אותו שיוכל לקבל. אחרת, אם אתה אומר לו בפני כמה אנשים, הוא לא יקבל שום דבר. הוא רק מתבייש וזה עושה אותו לא טוב. אבל אם אתה קורא לו הביתה, עצם זה שאתה קורא לו הביתה, זה נותן לו הנאה: הנה הרב מדבר אתי אצלו בבית, ואז הוא יכול להשתפר. ואם ניסית ולא הועיל, יש לחשוב על איזה עונש, אבל לא תיכף להתחיל עם עונשים. לקרב מועיל יותר מאשר לכתב בכוח, בחזק יד. מרן החזו"א זצוק"ל הי' אומר ש"משכיה" זה יותר טוב מ"חזקה".

קורה לפעמים שיש תלמיד שעשו הכל ולא עוזר, אבל בדרך כלל, אם יעשה את כל המאמצים, אז קרוב לוודאי שהענין יסתדר. רק פעם בהרבה שנים יש שנופלים לגמרי. ואם לא יעשו כך, אז כל יום יצטרך להוציא ילד.

■ א"כ כמה קילקול צריך להיות בילד, שיהי' ניתן להוציאו? קשה להגיד בזה גדר. אנו צריכים לעשות כל המאמצים מה ששייך. כשהמנהל בא לזרוק ילד, עליו לזכור שזה דיני נפשות! אם באמת הילד הזה היה הילד שלו, האם הי' תיכף ומיד ממחר לזרוק אותו? אלא מאי, זה לא הילד שלו, אלא זה ילד של משהו אחר!

אם זה היה עם הילד שלו וכי היה תיכף זורק אותו? הוא הי' משתדל ומשקיע כל מיני מאמצים, כדי שלא לזרוק אותו. הוא היה מותח את חבל התחבולות, חבל הרחמים וחבל הסגוריה, לפני שיצטרך לזרוק אותו. ולמה ילד של איש אחר זה אחרת? הוא ילד יהודי! נשמה יהודית, למה אתה עושה לו כך בקלות? תחשוב שהוא ילד שלך! ילד שלך אתה חושב כל זמן להציל! מחנך צריך לחשוב על כל ילד שהוא הילד שלו. והגדר "מתי מותר לזרוק" הוא: אם זה היה הילד שלך, האם במצב הזה שמונח לפניך, היית זורק גם את בנך שאר בשרך...

ואם הוא מקלקל אחרים...

כמוכן שאז זה אחרת, אבל גם אז חייב לשקול אם המצב חמור עד כדי כך, שגם את הבן שלך היית זורק בגלל קלקול כזה! אבל אם תעשה עם הילד כפי מה שאמרנו, קרוב לוודאי שברוב המקרים הוא לא יגרום לקלקול. יכול להיות שאם יש אחד שהוא עד כדי כך, אז זה באמת משהו אחר. על עשוי כתוב שכבר במעי אמו הוא רצה ללכת לע"ז, זה עשוי שהי' משהו מיוחד. אבל בדר"כ, ילד לכתחילה רוצה להיות טוב. כל ילד רוצה להיות טוב ומה שהוא עושה לפעמים דברים לא טובים, הרי הוא ילד קטן ועדיין אין לו שכל. צריך להגיד לו ולהסביר לו. חלק הכי גדול אפשר להציל. ואם באמת יהי' כזה ילד כמו עשוי, אין ברירה. אבל אין הרבה עשוי.

בזמן האחרון שמענו שבחדרים מסוימים באמריקה תקנו תקנות לאסור מכשירים אלקטרוניים ופלאפונים שיש להם דרכי גישה לדברים לא ראויים. אם יעשו כאלו תקנות נוקשות ומחמירות לא להרשות בשום אופן, ייאצו לעזוב את ביה"ס כ-5 אחוזים מהתלמידים ואולי יותר. האם כדאי לתקן התקנות שיעמדו עליהם בתוקף ומי שלא מוכן שילך - ואז הסכנה היא שמאבדים את חלקם לגמרי, או להשליט זאת לאט ועם הזמן הבעייה תפטר, אבל יש בינתים סכנה שיקלקלו אחרים.

כל דבר צריך להיות במידה. שמעתי, ואיני יודע אם זה נכון - מאחד שלמד בראדן שהח"ח אף פעם לא הוציא בחור מהישיבה. אמנם הוא באמת לא הי' המנהל של הישיבה. לח"ח לא היתה שייכות לישיבה. הוא הי' גר בראדן ובחורים שרצו להיות על ידו נסעו לישיבה. הוא לא הי' אומר שיעור, ואפילו מוסר הוא לא אמר. לפעמים היה אומר מוסר בבית שלו. הוא הי' יושב בבוקר אחרי שחרית והיה אומר כחצי שעה מוסר ומי שהי' רוצה להיכנס לשמוע נכנס. הבית שלו לא הי' כ"כ גדול, כמה יכלו להכנס? עשרה או חמשה עשר בחורים? רובם באו מהישיבה, אבל לא הי' לו שייכות לישיבה. אבל אעפ"כ, כנראה שאלו אתו.

היהודי שהכרתי, כשהוא הגיע לראדן, עדיין לא הי' ביישיבה עשרים בחורים והוא הי' מהעשרים הראשונים, כך הוא סיפר לי. ואחרי שהוא התחתן, הוא נשאר לחיות קבוע בראדן. עכ"פ גם אז לא הי' לחפץ חיים שייכות לישיבה רק כיון שהי' נחשב לגדול בתורה ששמו הולך לפניו, בא להיות במחיצתו,

ויכול להיות שחברי ההנהלה באו להתייעץ אתו בשאלה של זריקת בחורים. פעם, כשמע שזרקו בחור התבטא בדרך משל: "קח את הבחור באוניה או סירה ותזרוק אותו לים". בחומרה כזו הוא ראה אובדן של בחור אחד. הנושא שהעליתם הוא חמור ביותר! חייבים לעשות תקנות נחרצות וברורות! אבל לזרוק את מי שכבר נמצא, זו שאלה של נפשות!

השאלה היא - אם נתקן תקנה כזו, יעזבו מעצמם כחמישה אחוזים בגלל שזה לא יתאים להם - ואז יש סכנה לעתידים. אבל לא הכוונה לזרוק...

כפי שאמרתי, הנושא חשוב ביותר, וצריך לקבוע גדר. חשוב לתקן תקנה שלא לקבל כאלה. מכאן ולהבא! עליכם לתקן תקנות שמי שיש לו ובביתו מכשירים כאלה לא מקבלים אותו. קרוב לוודאי שרבים ממהורים יוותרו ויתאימו את עצמם, כדי שהילדים שלהם יוכלו ללמוד במסגרת הטובה הזו. חשוב לתקן את התקנות האלה, לעת כזו. שמכאן ולהבא לא יקבלו! לא צריך להניח גם למי שעכשיו יש לו. צריך לעשות הכל לבער את הנגע. חובה לטפל בו עד כמה שאפשר. אבל לגרום שילד יעזוב, זה דיני נפשות - ובדיני נפשות כתוב שאם ב"ד פוסקים מיתה על בנ"א פעם בשבעים שנה הוא נקרא סנהדרין קטלנית, והיינו שבי"ד צריך לעשות כל מיני מאמצים שלא להגיע לכך. ובאמת דברתי באיזה מקום שאם רוצים להוציא ילד, שיעשו בי"ד. לכל הפחות בי"ד של שלושה, אם לא של ע"א. ואולי צריך באמת בי"ד של ע"א, אולי לפחות של כ"ג אבל אם אי אפשר לכל הפחות בי"ד של שלושה.

האם כדאי לארגן חידונים פומבים עם פרסים ותעודות, עד היום ראינו שזה מאד הועיל לקנאת סופרים. אבל לעומת זה יש ילדים חלשים כשהם רואים שהם לא מצליחים הם נשברים.

ושאלה נוספת. כאשר בשעת השעור ילד שואל שאלה טובה. האם להח" מיא לו ולעודדו על כך, כאשר מאידך גיסא יש ילדים חלשים שהם אף פעם לא יזכו לעידוד הזה ואולי זה גורם להם לקנאה, לעצבות בלב, ליאוש והרגשה שהם לעולם לא יכולים להגיע. והשאלה אם לעודד הטובים בזמן שזה גורם חולשה לאחרים.

עידוד הוא דבר חשוב ביותר. תקח את הבחור או את הילד ותאמר לו "אמרת סבא טובה". אבל למה ברבים, כל דבר שעושים ברבים זו סכנה גדולה. הכבוד הזה בפומבי, לעולם אינו מביא לטוב. ילד שזכה לכבוד פומבי, יתקשה לגדול בעתידו לת"ח אמיתי. החידונים והמבחנים הפומביים שעושים בפרהסיא זה מסוכן. מה שלא עושים בפרהסיא זה פחות מסוכן. כתוב בגמ' קנאת סופרים תרבה שכמה. אפילו יוסף הצדיק שיעקב אבינו נתן לו כתונת פסים, אומרת הגמ' שכן אדם לא יגדיל בן בין הבנים כיון שבוהו שיעקב אבינו נתן ליוסף כתונת פסים - ומה זה כתונת פסים - כלום! זה ממש חסר כל ערך ובכל זאת בגלל שיעקב נתן לו כתונת פסים לכן נהי' בזה קנאה. ואפילו שהיו אנשים כאלה גדולים וכל הענין כפי מדרגתם, אבל כך זה כשיש קנאה. אבל אם הי' עושה כתונת פסים ואף אחד לא הי' יודע, לא היה קורה שום דבר.

כך במחמאות וכך גם בהערות ובקורת. ככל שפחות בפומבי, ההשפעה יותר גדולה ומשיגה את המטרה. ויותר מכך, כאשר צריך להעיר לילד אל תאמר לו "אתה אמרת לא כהוגן" אלא תאמר לו "על דבר כזה לא אומרים כך וכך". תמיד תגיד על הענין, ולא על האדם בעצמו. אם תעיר האדם עצמו, תמיד תזיק. כמו שיש איסור גברא ואיסור חפצא, כך גם בבקורת. ביקורת על החפצא מותרת ויעילה, אבל לא על הגברא. כמוכן שגם בבקורת על חפצא, ג"כ צריך להשתדל ולאמרה באופן המועיל. אפשר לשבח את הדבר הטוב ולגנות את הדבר הלא טוב - אבל בוודאי שלא להגיד על הבנ"א. ואוסף רק לסיום: משה רבינו אמר "יד אלוהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם". אומר רש"י: אמרו לו: משה, אתה נותן קצבה לברכתינו? כבר הבטיח הקב"ה את אברהם, אשר אם יוכל איש למנות... אמר להם, זו היא משלי היא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם. "מרש"י מבואר שמושה הגביל הברכה לפי שבנ"א הוא מצומצם, הוא לא יכול לתת בלי סוף, אבל הקב"ה יכול לתת בלי סוף. ממילא עכ"פ אלף פעמים אדם יכול לתת, שיהי' אלף פעמים הצלחה...

ביקור בבית הגר"א שבות שליט"א עם דברי תורה וחיזוק - מנחה וכינוס לגבאי צדקה בכולל ארם צובא, שאלות ותשובות - דברי חיזוק ושיחת מוסר לאברכי הכוללים, בכולל ברכת שמואל

משום כך גם זכה כולל "מאור אברהם", לבקורו של רבנו. הבשורה הגדולה ליהדות מקסיקו, חייבת להשמע מתוך היכלי התורה. בדבריו בטא את דאגתו האדירה, מהאובדן של בנים לעם ישראל, מההתבוללות שברחבי העולם: "הסבים היו שומרי מצוות, ואילו הנכדים הלכו לאבדון. יש לכן סיבה אחת: לא היו ישיבות! הישיבות ומקומות התורה הם הערובה היחידה לשמור על כלל ישראל. הישיבות זה הכל!" ואז נשנק קולו בהתרגשות כשתאר את עולם התורה במקסיקו. לפתע פרץ בבכי עז. בקול שבור המתקשה להתבטא, פנה אל יהדות העולם: "אנא המשיכו לייסד עוד כוללים, עוד חדרים, כדי שנוכל לסחוב את העגלה, למרות הקשיים, עד ביאת משיח צדקנו". כשהדמעה הרטובה גלשה במורד הפנים מלאות העדנה, הצבור עמד נפעם. זו היתה הפקעת בגרון שמנעה מהמילים לצאת ברחף הראוי להן, אבל מסרן

הלם ברקות. צמרמורת חלפה בגוו הנוכחים. המילים שיצאו ממעמקי הלב ועומק התומוות, לחלו במעמקי התודעה, כדי להתמקם שם. "למשוך את העגלה עד לביאת המשיח!" הנוכחים, כמו אלה בליקוד, ראו תמונה של אדם שאוהב את הקב"ה, בתמונת אהבת ד' מוחשית. גדול בתורה שמדבר על תורה שמגנא ומצלא, ובוכה. ממרומי זקנתו הוא מנסה להדביק את התחושה הזו לשומעים, לעטוף בהרגשה את המאזינים, כשמיכה, כמו אבא שמכסה את ילדו אחרי קריאת שמע שעל המטה...

אבל כשמדברים בהיכלי תורה על תורה, זה לא היה מסר ערטילאי. בשעת אחר הצהריים המאוחרת, בא רבנו להפדר ממקסיקו היהודית, התורנית. גם זו היתה פרידה בדברי תורה, מתוך היכלי התורה. כינוס הפרידה נערך בכולל "ברכת שמואל". מאות בני תורה הצטופפו באולם הקטן יחסית. במשך ארבעים וחמש דקות הם כרו אוזן לגדול בתורה, הזועק בהיכלי התורה, על חיזוקה של תורה.

מעריב בבית הכנסת הרה"ג שלמה טוויל שליט"א

דברי ברכה וכתובת אות בס"ת

בדבריו קרא רבנו, לביצור כותלי בית המדרש, פנימה: חז"ל, אומרים כי בתקופתו של רבי יהושע בן לוי, יצאה בת קול שהכריזה, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. בימינו עם ירידת הדורות, בוודאי ובוודאי שיש לחזק לדאבון לב, כל דבר הקטן ביותר, עלול לגרום חליה, לבטול תורה. כאשר אדם הינו בעל משרה חיצונית, הוא שקול ומדוד בפלס. אפילו כאשר הוא נקרא לדבר- מצווה כמו להתפלל בבית אבלים, הוא שקול את הדבר במשורה, בדקדוק ובחשבון מפורט אם הוא יכול להעדר מעבודתו ומה תהינה ההשלכות. ואנחנו? לעיתים, או לנו מעלבונה של תורה. תורה זה קיום העולם חייבים. להדגיש זאת: "לולא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת". בלי תורה אין עולם ולא צריך עולם. לכן עלינו להזהר על כל רגע, זעק רבנו באוזני ההמון שבא להפדר.

סיפר לי בנו הגאון רבי משה שליט"א שבעת שנסע עם אביו למקסיקו התאכסנו בבית אדם אחד, ושם הבניינים מוקפים חומה, אולי גובה שלש מטר, מפני יראת שודדים וכו', ופתאום בלילה רואים בחור קפץ מעל החומה לבפנים, ומאד נבהלו, והבחור סיפר שגר במרחק עצום משם, אינני זוכר כמה, ושמע שראש הישיבה הגיע, ומבקש רק לראותו לומד, וכשראו שכוונתו רצויה נתנו לו לעמוד מרחוק ולראות את ראש הישיבה כל הלילה לומד, והבחור עמד ועמד והסתכל, ולמחרת כשראש הישיבה נסע לשדה התעופה, אמר הבחור ל' משה שהתפעל מהלימוד, אבל יש לו שאלה על ספר הראש ישיבה, שראה שבאמצע הלימוד הפסיק כדי לכתוב הקדשה על ספר לבעה"ב, ואחר זמן הפסיק באמצע הלימוד כדי לסדר עוד איזה דבר, ואיך זה שמפסיק באמצע הלימוד? כך תמה הבחור...

השיב לו הגר"מ ואמר: אני אסביר לך, הראש ישיבה הוא פשוט מאד כל הזמן יושב ולומד, ממילא כל מה שיעשה הוא באמצע הלימוד, הוא מתפלל באמצע הלימוד, הוא אוכל באמצע הלימוד, הוא הולך לישון באמצע הלימוד, וממילא גם כל סידור שמוכרח לעשות הוא באמצע הלימוד.

חיזוק לבני התורה המשקעים עצמם בעמלה של תורה במיעוט עוה"ז בבול מנסיקו

מצינו בחז"ל מאמרים רבים שבבחה של תורה וגודל מעלתה שאין לתאר. ואמרו ע"ז (בפרקי אבות פ"ו) אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, ובת קול זו כבר נאמרה בזמן חז"ל שכבר אז הי' "העלבונה של תורה", א"כ עאכ"כ בזמנינו שהעלבונה של תורה הוא כפול ומכופל ממה שבזמן חז"ל, א"כ בזמנינו הדבר הראשון שצריך לחזק זהו את עלבונה של תורה. ונתבונן בזה נראה שהרי אין לך אדם שאין לו טירדות שונות ועל כל דבר קטן שמזדמן לו הוא מיד מבטל תורה, ואילו כשעסוק בדברים אחרים אינו מתבטל מהם, ואין לך עלבון של תורה גדול מזה. וע"כ צריך מאד להתחזק בזה שזה נורא ואיום. ולמשל אם אדם יושב שבעה רח"ל ומחפשים אנשים שיבואו להשלים למנין בבית האבל, בכלל מי אומר שהאבל צריך מנין, ורואים אברך שהולך ללמוד תורה, ומבקשים ממנו שיכנס להשלים למנין, וכשאומר שהוא הולך לעסוק בתורה לא יבינו אותו למה אינו נכנס להצטרף הרי האבל צריך מנין, אבל אם עובר אדם שהולך למקום עבודתו ומבקשים ממנו להצטרף למנין יאמר שהוא צריך להיות במקום עבודתו בשעה שמונה, זה מובן, הרי יש לו משרה וע"כ אינו צריך להיכנס. ואפילו שכל הרווח שמקבל ממשרתו הוא סה"כ כמה פרוטות, שהרי אין מדובר באדם שמרויח מיליוני דולרים, וזה מובן שאינו צריך להיכנס. אבל כשמדובר באברך יש טענות למה אינו נכנס להצטרף למנין. א"כ, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה,

וא"כ זה מה שעלינו לדעת שתורה זה העיקר, וחשיבות התורה עלה על הכל, יותר מכל משרה איזה שיהי, וכל העולם לא נברא אלא בשביל תורה ולא בשביל משרות חולין. ואומרים חז"ל אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, וכל מטרת בריאת העולם הי' כדי שישאל

יקבלו התורה, ובלי תורה אין צורך לכל העולם. הנה כיום אומרים שיש בעולם שבע או שמונה מליארד אנשים וברובם הם אינשי דלא מעלי, גנבים, רוצחים, גולנים, שודדים וכדו', א"כ מה יש לקוב"ה מכל העולם? רק את כלל ישראל. ובתוך כלל ישראל יש חלק גדול שהם ג"כ לא טובים כ"כ, ומהמעט הטובים כמה לומדי תורה יש? מעט שבמעט. א"כ האם כדאי הי' לברוא העולם בשביל כ"כ הרבה רוצחים וגנבים? מה יש להקב"ה מזה? כלום! הבשביל זה ברא את העולם? ודאי שלא, אלא עיקר תכלית הבריאה הוא בשביל ישראל. בשביל התורה ולומדיה!

והנה בעיקר תכלית בריאת העולם פליגי הרמב"ם ובעלי הקבלה אם הוא רק לבנ"א או גם למלאכים, שלדעת הרמב"ם העולם נברא לא רק לבני אדם אלא גם בשביל המלאכים, שגם המלאכים יכולים להשיג דרגות בעבודתם את ד' וא"א לתאר את גודל שמחתם שיש להם בשעה שהם עובדים את הקב"ה ולהקב"ה יש נחת מהם.

אבל לדעת המקובלים עיקר הבריאה היא בשביל האדם השלם. אמנם גם המלאכים יש בהם מהטוב, אבל לא זה תכלית הבריאה, כי עיקר תכלית הבריאה הוא האדם לעבודת הבורא ית'. ואיתא בירושלמי (פ"ק דערלה, ומובא בתוס' קידושין ל"ז ב') האי מאן דאכיל מחבר' בהית לאיסתכולי ב', והיינו שהאדם כשאוכל מאכלים שאינם שלו, אע"פ שנהנה מעצם האכילה שכיבדו אותו בבשר ודגים וכל מיני מעדנים, מ"מ הוא מתבייש להסתכל בפניו של מי שהאכילו, וע"כ נתן הקב"ה לאדם בחירה, והיצה"ר עומד עליו ולא נותן לא לעשות טוב, ומערים עליו קשיים כפי שכל א' יודע איזה קושי יש כשצריך להתגבר על היצר, ובכל פעם הוא מחותן, כשהוא רוצה ללמוד הוא לא נותן, אבל אם ח"ו רוצה לעבור עבירה הוא מניח לו לעשות. והנה אחרי שאדם התאמץ והגיע לדרגה שהגיע, הנה נהנה במה שמגיע לו והקב"ה הרי רוצה להנות את הנבראים בתענוג הטוב שיש לו, אמנם גם למלאכים יש תענוג אבל אין זה התענוג האמיתי לפי שלא עבד ע"ז והרי"ז כאוכל לחם חסד. משא"כ אצל האדם שיש לו יצה"ר והי' לפניו מצבים קשים, וכמו שכתב במסילת ישרים שאין לך אדם שיכול לומר שכל ימי חייו היו בטוב אלא לכל אחד מגיעים לו במשך חייו מצבים קשים והם נסיונות לאדם, ואם יצליח לעמוד בלכ הנסיונות הוא מאושר ויש לו תענוג שאינו אוכל לחם חסד, וכמש"כ המסילת ישרים (פ"א) שמה שהורונו חז"ל הוא שהאדם לא נברא אלא להתענג על ד' וליהנות מזיו שכירתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים לימצא. וא"כ אנחנו צריכים להיות מאושרים שיש לנו את כל הנסיונות, כי בלעדיהם לא היינו שוים כלום, אוכלים לחם חסד, ובעית לאיסתכולי ב'. ומה שעובדים יותר קשה יש אח"כ לעוה"ב יותר סיפוק והנאה וזהו עבודת הצדיקים בכל חייהם, כי כמה שעובדים יותר מקבלים יותר שלא בחסד. ומצינו עוד במתני' ריש פאה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעולם הבא, וביאר הגר"א במשלי שהצדיקים אף את הפירות אינם רוצים בזה העולם, אלא מתארים לקבל הכל לעוה"ב, ובאמת יש לזה רא' גדולה מ' חנינא בן דוסא שהי' די לו בקב חרובין מער"ש לער"ש, והרי זה ודאי שר' חנינא קיים משנה זו בשלמות, וא"כ הי' ראוי לקבל פירות בעוה"ז ובכ"ז הסתפק בקב חרובין. ולמה? לפי שהוא בעצמו לא הי' מעונין לחיות ביתר רחבות לפי שחבל לו על חלקו בעוה"ב, וכדאי לו לחיות חיי צער עם קב חרובין שהוא מאכל קשה כדי שכשיגיע להתכלית יהי' לו כל עמלו.

והנה להגיע למדרגות כאלו זה רחוק מאתנו, ורק מה באתי לומר לכם מה שכ"א צריך לדעת שהוא נמצא בעולם הזה וכל העולם אינו שוה כלום שהוא עולם חולף ומי שיתאמץ יותר יזכה יותר. ואל יכנע חלילה לקשיים. ונזכיר כאן דבר נוסף מה שאומרים בתפילת ימים נוראים כציץ נובל וכצל עובר וכענן כלה, ואומרים חז"ל לא כצלו של אילן ולא כצלו של כותל אלא כצל עוף הפורח באויר. ולכא"ו, זה הרי גוזמה. כי הלא עוף הפורח באויר זה ממש כהרף עין, ואילו האדם חי שבעים שמונים ותשעים שנה, ואיך אפשר לדמות חייו כעוף הפורח? אלא אפשר לבאר בדרך משל כי אם נשוה כבש לפיל נאמר שהכבש קטן לעומת הפיל, ואילו הנמלה היא ממש כלום, וז"א שבדקים כל דבר באופן יחסי, וא"כ בנ"א שעיקר תכליתו הוא לחיי הנצח, א"כ מיליארד שנה מול חיי נצח הם ממש כלום. א"כ זהו הדמיון לעוף הפורח שהי' האדם שם ממש כלום לעומת חיי נצח. וע"ז שיש יותר נסיונות קשים זוכים ליותר חיי נצח וא"כ לתאר של העונג הגדול שיש לאדם במה שמקבל שכרו לעוה"ב ואינו אוכל לחם חסד.

אומרים בשם הח"ח שכשאדם נמצא במצב של מלחמה, את איזה צד צריך להעדיף? את הצד החזק או את הצד הרפה? ודאי שעם הצד החזק. והנה דרך העולם לחשוב שהצד החזק הוא הצד השני, אבל האמת היא שהצד החזק הוא הקב"ה שהוא כל יכול ומאתו הכל ובודאי צריך להיות עם הצד החזק והקב"ה יעזור שבאמת נחזיק בצד החזק ונתחזק כל החיים להתגבר על כל הקשיים שזהו עיקר חייו של האדם, וכמה שיש יותר קושיים יש יותר תענוג לעתיד לבוא.

ונתבונן בחז"ל בעובדא של רשב"י (שבת ל"ג ב') שהסתתר עם ר"א בנו במערה י"ג שנה, ואיתרחש להם נס שגדל ע"י המערה עץ חרובין ומעין, ובמשך כל היום היו צריכים לפשוט בגדיהם כדי שלא יבלו והיו מכסים

גופן בחול, וכך עסקו בתורה, ואין לתאר איזה מצב זה י"ג שנה לאכול מאכל קשה ולחיות במערה הרי אין לך גהנום גדול מזה.

וכשיצאו מהמערה אחרי י"ב שנה יצאו וראו אנשים חורשין וזורעין את שדותיהם אמר: מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה (שה' פשוט לו שא"ל לחיות בלי חיי תורה והקב"ה יזמן את צרכיהם), וכל מקום שנתן עיניו בן מיד נשרף. יצאה בת קול ואמרה: להחריב את עולמי יצאתם, חזרו למערכתכם, וחזרו למערה לעוד י"ב חודש ויצאה בת קול ואמרה צאו ממערכתכם, ועדיין כל מקום שר"א הסתכל התקלקל ורשב"י ה' מתקן עד שראו זקן אחד שלוקח שני הדסים בער"ש, ושאלו אותו למה לוקח הדסים וא"ל לכבוד שבת. אמרו לו שא"כ מספיק אחד, ולמה לו שנים? א"ל: אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור. אמר לבנו חזי כמה חביבין מצות על ישראל.

וצ"ב, וכי עד עכשיו לא ראו יהודים מקיימים מצות? הלא ראו אנשים מניחים תפילין ולובשים ציצית. א"כ למה דוקא כשראו שלוקח הדסים לכבוד שבת דבר שאינו מצוה כ"כ נחה דעתו?! אלא צ"ל דודאי ראו אנשים מקיימים מצות תפילין וציצית שהם מצוות גדולות יותר מלקיחת הדסים לכבוד שבת, אבל בכ"ז אין זה משקף את גדלות האדם, ולכן לא התפ"ע. אבל כשראה שלוקח שני הדסים לכבוד את השבת ולא בגלל שכתוב שצריך לקחת ב' הדסים אלא שהוא מחשב ומחפש איך יוכל להרבות יותר כבוד שמים וע"כ לוקח שנים א' כנגד זכור וא' כנגד שמור כדי לכבד את הקב"ה, בזה נחה דעתו.

ובמהשך הגמ' כתוב שכאשר הגיע רשב"י לעירו יצאו לקראתו חותנו ר' פנחס בן יאיר וראה שגופו מלא בקעים וסדקים מחמת החול. בכה וירדו הדמעות על גופו של רשב"י והכאיבו לו (פרש"י לפי שהדמעות מלוחין ומכאיבין את המכה). א"ל רשב"י: אוי לי שראיתך בכך. א"ל רשב"י: אשריך שראיתני בכך, שאלמלא לא ראיתני כך לא מצאתי בי כך, שעד עכשיו ה' רשב"י שואל שאלה ורשב"י עונה י"ב תירוצים, ועכשיו לאחר שה' במערה, ה' רשב"י שואל ורשב"י עונה כ"ד תירוצים. ז"א שבגלל היסורין התעלה כ"כ הרבה עד שהשתנה וכעת זה לא אותו רשב"י שלפני המערה.

ובאמת כתוב בגמ' בב"מ פ"ה א' שאת ר"א קברו במערת רשב"י, אבל כשבאו לקבור את הנכד שאף הוא ה' בסופו צדיק גדול, מצאו נחש שמקיף את המערה ולא נותן להכנס לקבור. כסבורים העם לומר שזה גדול מזה, יצתה בת קול ואמרה: לא מפני שזה גדול מזה אלא זה ה' בצער מערה וזה לא ה' בצער מערה.

וראים מזה כמה גדול מעלת היסורין. אדם חושב שאם סבל כל החיים, הרי לא ה' לו טוב, ומה זה טוב? - אם מתענג ואוכל מעדנים כל היום? אבל האמת היא לא כך, שאם התענג הרי זה רע לו! ואילו האדם שסבל, א"א להידמות אליו כלל, וזהו האושר של האדם ובעוה"ב הוא מקבל את העונג הגדול כמש"כ המסילת ישירים שזהו התענוג האמיתי והיעידון הגדול שבכל העידונים שיכולים להמצא.

והקב"ה יעזור שנזכה בקרוב לגאולה האמיתית ואז זה כבר יהי' אחרת, שזה כבר יהי' עולם התשלום. היום זה עולם העבודה ואח"כ התשלום, וכ"ז שנמצאים בעוה"ז צריך להתאמץ להתגבר ולעבור את על הקושיים כדי לזכות להתשלום, והקב"ה יעזור שיהי' ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים ונזכה לתחת המתים בב"א.

בה' אלול תשע הגיע שוב רבנו לחזק את בני המדינה.

כשהגיע רבנו התקיימה קבלת פנים ובה נשא רבנו דברי חיזוק לקראת הימים הנוראים.

בנוסף התקיים כינוס לרבני המקום, שבו ענה רבנו לשאלות של רבני המקום.

בליל ו' אלול התקיים כינוס אדיר לכל בני העיר שם נשא רבנו דברים ואמר בתו"ד: על צורת העולם קודם מתן תורה כאשר בכל פעם שבני אדם לא התנהגו ראוי חרב העולם, דור אנוש שליש העולם הוצף ובדור המבול כל העולם נשטף, ורק לאחר מתן תורה התורה היא זאת שמקימת את העולם ומזה אנו לומדים כד כמה חייב כל אחד להשקיע את עצמו בלימוד התורה בהתמדה מיוחדת ובמיוחד יש לראות ולהשתדל להחזיק את לומדי התורה בעיון שהם מקיימים את העולם כולו.

לאחר מכן נערך כינוס לכל הפרנסים הנושאים את משא הכספי של היהדות, ורבנו הפליג בשבחם. וכך אמר באבות תנן על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, ובגמ"ח כלול כל מיני ענינים של חסד, והנה כתוב על ג' דברים העולם עומד, אמנם לתורה זכינו רק לאחר כ"ו דורות בדורות הראשונים, לא ה' תורה, וכן עבודת הקרנות לא ה' אז כ"כ, אבל גמ"ח ה' כבר מתחילת הבריאה, בלי חסד לא יכול להיות שטם קיום וא"כ א"א לתאר את גודל הענין של חסד, מה ששמעתי שיש כאן כל מיני אירגונים של חסד שהקב"ה יעזור להם שימליחו, וכולם יתברכו ויתבנו בכוח"ט. (ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' רמו)

ביום ב' השתתף רבנו באמירת הסליחות [כמנהג עדות המזרח לומר בכל חודש אלול את הסליחות] בבית הכנסת המרכזי מגן דוד, ולא ראתה תפילה נשא רבנו דברי חיזוק.

במהלך היום נשא רבנו דברים בפני אברכי המקום ואמר בפניהם שעל האברכים לדעת כי כל עתיד הקהילות היהודיות במקסיקו נתון על כתפיהם וזהו היא זכות עצומה בעבורם.

הפרחת קהילת מגן דוד - מקסיקו

מי שישתובב כיום ברחובות מקסיקו התורנית, יתקשה להאמין שאינו מהלך ברחובות בני ברק או ירושלים, אך לא רבים יודעים שהרבה מכך נעוץ בזכות מסעו של מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן זצוק"ל למקסיקו במסעו לחיזוק היהודים בה.

ד'וגמא מוחשית לכך' - מספר לנו במיוחד הג"ר שלמה טוויל שליט"א רבה של מקסיקו - 'ניתן ללמוד מאירוע רב רושם שנערך לפני זמן, בהיות והקהילה התורנית חגגה 75 שנה להיווסדותה, התכנסו חברי ועד הקהילה לדיון מעמיק כיצד ראוי לציין ענין זה, והם העלו במסקנתם, כי כקהילת בני תורה, אין מתאים יותר מלציין זאת בהכנסת ארבעה ספרי תורה להיכלות השונים.

ראוי לציין, כי וועד הקהילה שבעיקרו אינו מורכב מאברכים, אלא בעלי בתים נודעים, מבינים כיום מהי חשיבות התורה, עד כדי שלאור ציון הקהילה ראו לנכון לעשות מסיבה ייחודית שמרכזה בהכנסת ספרי תורה. וכל זה לציון חשיבותה של קהילת 'מגן דוד' במקסיקו, המונה כיום כארבעת אלפים משפחות מהן כאלף משפחות אברכים, וכא-

לף בעלי בתים בני תורה, ויש אף רבים מסורתיים, כשאין בכלל אנשים חילוניים בין בני הקהילה, וכולם מתחזקים, עד כי כ-80 אחוז מהיהודים כאן שומרי שבת.

■ **האם אכן דברי מרן זצוק"ל הביאו למהפך אצל ותיקי הקהילה לערכה של תורה?**

אני מכהן כרב הקהילה מזה שנים רבות, כיום ישנם עשרה בתי כנסיות, ויש שמונה כוללים וארבע ישיבות, אני עצמי מכהן כראש כולל ללימוד חו"מ ובו כט"ו אברכים מבוגרים הלומדים הוראה. לצד זה קיים כולל מגן אברהם שבו כ-70 אברכים, והכולל 'אורם צובא' המונה כ-70 אברכים, ואף הוקם כולל 'אבי עזרי' בראשותו של אחי רבי יוסף טוויל שליט"א המונה כארבעים אברכים, כך שיש לנו בקהילה למעלה מ-300 אברכים הלומדים במשך היום כולו.

אין ספק, כי הודות לכך, התפיסה כלפי הלומדים השתנתה לבלי הכר. בעוד שבעבר השפה של הבנות המתבגרות, ושל הוריהן היתה כיצד לעשות כסף ולהתעשר, כיום הודות להתפתחות מקומות התורה, והרושם הייחודי שיש לעמלי התורה באותם מקומות, כולן לומדות בבית יעקב, ובסמינר ייחודי שהקימו 'בית תורה', כשימידי שנה יוצאות כשישים בנות מידי שנה שכמעט כולן רוצות להינשא לבעל אברך שימית עצמו באהלה של תורה יומם וליל, זה דבר שלא היה אף פעם, והוא נעשה רק בעקבות חשיבות התורה שהוטבעה בדברותינו באותם ימים שהביאו להפרכת מקומות התורה כאן.

■ **מה השתנה בכל השנים הללו של כהונתכם הודות למקומות התורה הפורחים במקום?**

אכן, לפני כעשרים שנה קראו לי ממקום מושבי בארגנטינה, להיות ואני בוגר הישיבות הקד' סלבודקה ופוניבז', והורגלתי בפתיחת קהילות לאור מקומות תורה, כפי שעשה חמי רבי דוד ענתני זצ"ל בהוראתו של מרן הגראמ"מ שך זצ"א ופתח כולל ייחודי בארגנטינה, שהביא להקמתה של קהילת שובה ישראל. ובשנת תשמ"ח נפטר הרב הראשי של הקהילה, הרב צדיק הררי, ולא היה מי שימלא מקומו, ולכך קראו לי למלא את מקומו. כל שאלה או התלבטות נידונה אצל גדולי התורה, ובשנים האחרונות הכל התנהל על פי החלטותיו של מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן זצוק"ל שהוא המורה דרך שלנו, זכיתי לארח אותו בביתי פעמיים, וכל פעם הרגשנו במתהלך בינינו מלאך אלוקים ממש.

בעצת רבותיי, שיעצו לי לחזק את חיי הקהילה בהקמת מוסדות תורה איכותיים במקום, אכן התחלתי במלאכה כבירה זו. כשבאתי הנה היה רק כולל אחד קטן, כיום יש בקהילה שמונה כוללים, והכשרות במקום הפכה להיות בינלאומית כשכולם אוכלים כשר בבית, ונהיה איחוד מלא בין החרדים כקהילה מגובשת החיה לאור מוסדות התורה.

בתחילת דרכי, בן משפחה שנהיה חרדי, לא יכל לאכול בבית אביו או חותנו, אך כיום אף המסעדות כולן כשרות למהדרין, וכל החתונות במקום הינן כשרות לחלוטין. זה רק מפאת כך שעשינו הכל כפי שהורה לנו מרן זצוק"ל בכל הנעשה כאן בתחומי החיים התורניים.

אך גולת הכותרת שגרם מהלך זה הינו היותם של בחורי ישיבה בני הקהילה, ומאוחר יותר נעשה בקרבם כבוד גדול להיות אברך אף בעיני משפחתם הרחוקה, ולא מסתכלים על האברכים ככאלו שמ- בזבזים את זמנם

כפי שהיה בעבר. היום זו גאווה עצומה בעבורם, והמריבות שהיו בעבר בין ההורים לילדים על כך, נעלמו כיום כליל.

יתרה מכך, אף הבעלי בתים, שלמדו להעריך ערכה של תורה מהי וכמה חשיבות יש למקומות התורה, מוזילים מהונם ממון רב למוסדות התורה בארץ ובגולה. אין ספק כי הקשר המיוחד שקיבלו הראשונים מגדולי התורה ובראשם מרן זצוק"ל שהגיע וטרם להגיע עד הנה לחזק את היהודים ולייקר בעיניהם את לומדי התורה, והעובדה שלא ביקש ואף סרב לקבל כסף והכל ראו שבא רק לחיזוק הקהילה ולקראו במעמדי האלפים "ד' הוא האלוקים", עשתה רושם אדיר וחולל מפנה תרם רבות לרמה הגבוהה המונהגת בחיי הקהילה בכל הליכותיה, ואכן רוב האברכים למדו לא מעט בארץ וראו מהי רמה גבוהה בלימוד והנהגה. עד כי הודות למהפכת התורה הפך המקום למרכז יוקרתי של תורה.

■ ואיך נותנים היהודים לבניהם להיות אברכי כוללים שנים כה רבות? מאז דברותינו של מרן ראש הישיבה זצוק"ל, שהראה והמחיש כאן כי התורה איננה עוד מקצוע גם אם הוא החשוב ביותר, אלא התורה היא ורק היא עיקר חיינו, ובה יש להשקיע כל הנצרך, זה מה שהחידר לכולם את סדרי העדיפויות לדעת שהתורה היא משוש כל האדם באשר הוא. והאמת, שאחרי החתונה נותרים במקום אך מעט, רובם נוסעים לארץ הקודש לשנתיים שלוש, ולאחר מכן הם שבים לגור כאן. הכוללים כאן משלמים מילגה גבוהה יותר מהנהוג בארץ, והאשה עובדת בדרך כלל באופן שדי בכך לכלכל את בני המשפחה המתרחבת, ומי שלא מצליח בכך, ההורים מחזקים ומסייעים בעדו, בהכירים בצורך של האברך לשקוד על תלמודו יומם וליל.

הבחורים המתבגרים כיום באופן פשוט וחלק הולכים ללמוד בישיבות המוכרות בארץ, כך לדוגמה בני שלמד בישיבת בית מתתיהו, לומד כיום בכולל הנודע 'בית הלל' בבני ברק, הוא זכה לחבר ספר על עירובין, וכשבא הנה לדור במקסיקו, מכהן כראש כולל במוסדותיו של חמיו הרב שאול מלאך. אלו דברים שלפני דור בטרם קמו מקומות התורה הללו, איש לא חלם עליהם.

לפני זמן מה נעשה כאן חיזוק גדול בענין האינטרנט והאייפונים, ויש חידוש גדול, שחידידים לא מקבלים למוסדותיהם ילדים שאין להוריהם אינטרנט כשר.

■ מה זכור במיוחד ממסעו של מדן ראש הישיבה כיום?

לא ישכחו את עיקר המסר שהעביר כאן בדרשתו המאלפת, כשאמר, שמצינו בחז"ל מאמרים רבים בשבחה של תורה וגודל מעלתה שאין לתאר. ואמרו ע"ז בפרקי אבות אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכזרת ואומרת אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה, ובת קול זו כבר נאמרה בזמן חז"ל שכבר אז הי' ה"עלבוניה של תורה", א"כ קל וחומר בזמננו שהעלבוניה של תורה הוא כפול ומכופל ממה שבזמן חז"ל, והדבר הראשון שצריך לחזק זהו את עלבוניה של תורה.

ונתבונן בזה נראה שהרי אין לך אדם שאין לו טירדות שונות ועל כל דבר קטן שמזדמן לו הוא מיד מבטל תורה, ואילו כשעסוק בדברים אחרים אינו מתבטל מהם, ואין לך עלבון של תורה גדול מזה. ולכן צריך מאד להתחזק בזה. למשל, אם אדם יושב שבעה רח"ל ומחפשים אנשים שיבואו להשלים למנין בבית האבל, מי אומר שהאבל צריך מנין, ורואים אברך שהולך ללמוד תורה, ומבקשים ממנו שיכנס להשלים למנין, וכשאומר שהוא הולך לעסוק בתורה לא יבינו אותו למה אינו נכנס להצטרף הרי האבל צריך מנין. אבל אם עובר אדם שהולך למקום עבודתו, ומבקשים ממנו להצטרף למנין יאמר שהוא צריך להיות במקום עבודתו בשעה שמונה, זה מובן, הרי יש לו משרה וע"כ אינו צריך להיכנס. ואפילו שכל הרווח שמקבל ממשרתו הוא סה"כ כמה פרוטות, שהרי אין מדובר באדם שמרוויח מליוני דולרים, וזה מובן שאינו צריך להיכנס. אבל כשמדובר באברך יש טענות למה אינו נכנס להצטרף למנין. א"כ, אוי להן לבריות מעלבוניה של תורה,

זה מה שעלינו לדעת שתורה זה העיקר, וחשיבות התורה עלה על הכל, יותר מכל משרה איזה שהיא, וכל העולם לא נברא אלא בשביל תורה ולא בשביל משרות חולין. ואומרים חז"ל אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, וכל מטרת בריאת העולם הי' כדי שישאל יקבלו התורה, ובלי תורה אין צורך לכל העולם.

המילים האלה נחרטו בלבבות ועד היום גדלים עליהן דורות כאן במקומנו.

על הכולל ארם צובא ועל קהילת אור ישראל

רבות עודד רבנו את הרבצת התורה במקסיקו, ונביא כאן דוגמא אחת מני רבות ממה שרבנו הק' עודד את הרבצת התורה בכל העולם ובכל אתר ואתר, מה ששמענו על ביאתו של הגאון רבי יוחנן גרילק שליט"א ראש כולל בכולל ארם צובא, ורב קהילת אור ישראל במקסיקו, להרביץ תורה במקסיקו עפ"י הכוונת והדרכת רבנו מתחילת ביאתו ועד היום.

בעת שהציעו את הצעה לכהן כראש כולל במקסיקו לקבוצת בוגרי הישיבות בארץ ישראל שגרים שם, שרצו ללמוד בכולל במתכונת ישיבתית סדרי נשים ניקין וכדו'. היה הג"ר הנ"ל מרביץ תורה באחד הישיבות החשובות בארץ

ישראל וכלל לא התייחס להצעה, אך לאחר טענת אביו הרב רבי משה גרילק שליט"א שצריך לשאול את רבנו שהיה למורה דרך בכל הענינים הרבה שנים, נסע הג"ר שליט"א לשאול את רבנו, ואיך שנכנס שאל אותו רבנו 'ומה דעת אביך בזה'?

ורוח הקודש נזרקה בבית ממדרשו שזה היה פעם היחידה בכל השנים ששאל רבנו שאלה כזו, ואמר לו הג"ר יוחנן שליט"א שבגללו הוא פה שאביו שליט"א שלח אותו לשאול דבר ה' מפי רבנו.

ואז אמר רבנו כך: הרי מגיד שיעור בארץ ישראל ימצאו במקומך עוד רבים, אבל לכהן ראש כולל בחז"ל אין הרבה שמתאימים, והארץ הרבה בחשיבות להרבות תורה בעיון בכל העולם כולו כמה זה נצרך וכמה זה חשוב, וע"כ תסע לבדוק ותחזור אלי לספר לי בדיוק מה ראית שם.

ונסע ובדק הג"ר הנ"ל וחזר לרבנו וסיפר לו מכל מה שראה, ואמר לרבנו שיש שם 14 כוללים, וכששמע את זה התלהב רבנו ביותר על ריבוי התורה בעולם ועיניו הק' ברקו מאושר "אשרי עין ראתה זאת", וקם מקומו וניגש לארון ושאל מה ילמדו שם זמן הבא?

ואמר הג"ר הנ"ל לרבנו: גיטין. והוציא רבנו אילת השחר גיטין מארון והראה קושיא חמורה שיש לו בפרק השולח, ואמר: את זה אני שולח לכולל שם, את הקושיא הזו שיתרצו לי אותה, ובזה חתם את הענין שיסע לשם.

ואכן כשהגיע לשם בתחילת זמן חורף הגיעו לפרק השולח ושאל את השאלה בכולל, ואז שני אברכים תירצו תירוץ חזק, ושולח הג"ר שליט"א את זה ע"י שליח לארץ ישראל לרבנו, ובסוף החורף כשבא אליו הוא ישר שאל מה נשמע, ואז מיד התחיל להתוכח על התשובה שנשלח אליו ממקסיקו על הקושיא בפרק השולח, והיה לפלא גדול בעיני כל, שחצי שנה זה עמד במחוז ומיד שראה את ראש הכולל נכנס לענין ובתוך הקושיא כאילו הוא ראה את זה כעת ממש.

וכך בכל פעם ופעם ליוה בעצה ותושיה את הכולל, וכל פעם התענין רבנו בפרטים בקהילה ובכל עניני הציבור שם. וכשסיימו מסכת קידושין שלח מכתב ברכה מיוחד לכולל.

לאחר כמה שנים כשהיה קשה לבני המשפחה שהותם במקום, שאל לרבנו האם הוא יכול לעזוב, ואמר שאם זה קשה למשפחה אז לעזוב.

ובעת שביקר רבנו בעיר באייר תשס"ו באו עליו בטענה תושבי העיר כיצד הרשה לו לחזור?

ואמר רבנו: הרי מי הביא אותו עליכם הקב"ה, הוא ידאג לכם למישהו אחר. בחורש אלול תש"ע חזר רבנו למקסיקו ופנו אליו שלשה אנשים שונים והתחננו שיבקש מהג"ר יוחנן שליט"א לחזור, מכיון שלא הצליחו להביא מחליף וממלא מקום כראוי לתפקיד. ואז ביקש רבנו ממנו לשקול את זה שוב, ולומר למשפחה שזה דבר חשוב מאוד בעיני ליסוע לשם, ואכן בהס' כמת המשפחה נסע שוב ומאז לא הירפה ותמיד עודד להמשיך בכל הכוח בהרבצת התורה, וכן בשיחה האחרונה ב"ח תמוז תשע"ז ישב אצלו זמן ממושך מאוד, והורה בכל כוחו לא להרפות רק להגדיל תורה ולהאדירה וללמד תורה בעיון.

ולאחר שהורה ליסוע בפעם השנייה, ילדו הקטן של הג"ר הנ"ל שהיה כבן 10 מאוד הפריע לו שיעזוב את הבית לחודש ימים, והיה לו טענה הרי בשעתו אמר רבנו לחזור לארץ ישראל בגלל המשפחה ומה קרה כעת, והציע לו אביו שיעזוב טענתו לרבנו, וכך היה שנסעו לרבנו ואמר לרבנו שהבן הקטן יש לו טענה על רבנו שמורה לו ליסוע לחז"ל והוא ילד וזה קשה לו שלא יהיה בבית.

קרא לו רבנו וליטף את ידו בידו הק' ושאלו מה לומד? ואמר לו פרק המפקיד ואז שאלו כמה שאלות ובי"ה ידע, ואז שאל אותו רבנו מי לדעתך מקבל שכר בשמים על כך שאבא שלך נוסע לחז"ל להרביץ תורה אבא שלך או אתה?

והילד ענה: אבא שלי, ואמר לו רבנו בחביבות לא! ודאי שאבא מקבל שכר אבל אתה ואמא שלך מקבלים שכר עצום על הקושי הזה שאתם נותנים עבור התורה, וכך האריך דקות ארוכות לתאר גודל השכר שהילד זוכה שאביו ילמד תורה ברבים עד שנחה דעתו של הבן, והיה לפלא כיצד גם בשליחות להרבצת תורה התייחס רבנו לכל ילד וקטן לחזק ולאמצו.

בהמשך הזמן הקומה קהילת אור ישראל ממקסיקו ושם התמנה הגר"י לרב בשליחותו של רבנו שעודד הרבה מאוד את יסוד הקהילה מבלי לחשוש למפריעים שונים, ואמר לו בחיך קח אילת השחר, קח ימלא פי תהלתך יש שם גם דברים טובים, ותשתמש בזה לכולל ולקהילה, תקח איזה דרשות שאתה רוצה משם ואיזה שיעורים ותעשה את שני התפקידים.

והתעוררה שם שאלה שבתפילת שחרית של יום חול שזה בית כנסת אשכנז מתפללים גם הכולל ספרדי במקום והם רוצים לברך ברכת כהנים, ומצד שני מנהג אשכנז שלא לברך אבל הם ציבור של חמשים ששים אחוז מהמנין ספרדים שרוצים לברך ברכת כהנים, ושאלתי את רבנו והורה שאפשר לברך שם ברכת כהנים וכך נוהגים עד היום על פיו.

וסיפר הנ"ל: ניתן לציין את ההשפעה העצומה שהיתה בביקור של רבנו במקסיקו שהיתה לרוח טהרה מיוחדת, ואח"כ חיזק את בני הקהילה בצניי-עות ושמירת הלשון ועוד פרטים שכל הציבור התרומם מהמעמדות הנשגבים שהיו שם.

ורבנו דיבר שם באריכות של שם "אפרים" [וראה בכאל תערוג פר' מקץ] ועל מדות טובות, ואח"כ באר הג"ר הנ"ל בכולל בועד את כוונת רבנו, וכשחזר לארץ ישראל וחזר בפניו על מה שהסביר שם, אמר לו שביאר לנכון את דבריו.

וכשחזר רבנו ממקסיקו לארץ ישראל אמר לנכדו הרה"ג ר' גדליהו הונ' גיסברג פגשתי שם במקסיקו את רבי יוחנן גרילק [שהוא ת"ח] וב"ה הוא עושה שטייגען שם.

פנמה

מכתב

בס"ד, לכ' משפחת הגאון רבי ציון רחמים לוי זצ"ל רבה הראשי של יהדות פנמה

הגיעתנו הבשורה הלא טובה בפטירת אביכם מקים עולה של תורה ורועה נאמן לעדתו באהבה ומסירות עושה ומעשה למוסדות התורה והחסד והנני בזה לנחמכם כמו שהורנונו חז"ל.

ונקוה כי ה' הטוב לא יוסיף לדאבה עוד וינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

ב' אלול תש"ע הגיע רבנו לחזק את בני המדינה.

בשדה תעופה הגיעו רבים מבני העיר ומרבניה לקראת רבנו, משם הגיע לכינוס המרכזי בבית הכנסת שבת אחים. שם קידם את פניו רב הקהילה הרה"ג ר' חיים לוי שליט"א.

לאחר מכאן נשא רבנו דברים ואמר בתו"ד: אשר כל מטרת קיום הבריאה בעולם היא עבור עם ישראל, ומטרת השליחות של עם ישראל בבריאה היא לימוד וקיום התורה והמצוות וק"ע לימוד התורה ניתן למנוע את כל הצרות והאסונות הרבים המתרגשות ובאות לעולם.

ורבנו עמד בדבריו אודות האסונות הקדים שפקדו את עם ישראל ואמר ' אין ספק כי אנו נמצאים לקראת בואו של משיח צדקנו אמנם אין אנו יודעים את זמן בואו אבל אלו ודאי פעמי משיח, ובתקופה זאת של סער עלינו להגביר את לימוד התורה ושמירת המצוות. ועל כל יחידיוחיד מוטלת החובה להגביר ולהוסיף חיילים לתורה ככל האפשר וזאת בהשתפותו בשיעורי תורה המתקיימים בכל קהילה הן בימות החול ובמיוחד בשבתות, כאשר אז אין טירדות הפרנסה ועליו לנצלם היטב, כאדר זוהי הערובה היחידה לקיום העם התורה.

למחרת לאחר תפילת שחרית ואמירת סליחות נשא רבנו שיחה בפני בני הישיבה קטנה בעיר ובדבריו קרא להוסיף בשקידת התורה ובעבודת התפילה.

צילה

בס"ד. לכבוד קהלת צילה נרם יאיר יש מצוה שנצטוונו מהר סיני ללמוד תורה ובש"ס ובמדרשים מוזכר מאוד גודל חיוב לימוד התורה ובפרט בספר תנא דבי אליהו מרבה מאד בשבח וחיוב לימוד התורה זה מציל האדם בעוה"ז והעיקר הוא לעולם הבא. וצריך להתאמץ בכל כחו להרבות למוד התורה והלואי שנוכח לזה ונהיה זכאי שנמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם. אהרן יהודה ליב שטיינמן אור ל"א שבט תשע"ג לפ"ק. (קובץ אגרות ספ)

צרפת

רבות השקיע רבנו בצרפת להפוך אותה למקום תורה על טהרת הקודש, ונסע חמש פעמים לשם כך, וכן כתב הרבה מכתבים והדרכות למען הארץ הזו. נביא בתחילה מכתבים למדינה. ולאחר מכאן על הנסיעות בכללותם, ולאחר מכאן על כל עיר ועיר בפני עצמה.

מכתבים ליהדות צרפת

בס"ד, לאחינו בני ישראל במדינת צרפת ה' עליהם יחי' הנה מצב בני ישראל בכל מדינות בחוץ לארץ לדאבונינו הם בירידה ונטמעים עד כדי כך סכנת הטמיעה הולכת ומתרבה מאד. ועל כל אחד מהציבור מחויב לראות לעצור את הטמיעה, ולכן בכל שאלות מינוי ראשים שישפיעו על הציבור צריך לדאוג שיהי' כאלה ראשים שידאגו שחס ושלום הטמיעה לא תגדל.

וכידוע שהרב סטרנק הרב הראשי לצרפת איש הראוי לתפקיד להיות משפיע על הציבור ועל הנוער ועד כמה ששייך לעצור את ההדרדרות והאיש הכי ראוי לזה, וחיוב גדול על הציבור לבחור בו לראש ומנהיג.

ועל ידי זה כלל ישראל שבמדינתכם יוכל להיות להמשיך להיות העם הנבחר כמו מאז. הכו"ח בצפייה שנצח ישראל לא ישקר ולא יעשו עול

אהרן יהודה ליב שטיינמן יוסף של' אלישיב

" סיון תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו

בס"ד, לכ' הנאספים להסיר מכשול פרצות גדרי הצניעות ה' עליהם יחי'

הנה כידוע בשנים האחרונות דרכי הצניעות ירדו מאד, וגם הרבה מבנות ישראל נגררו אחרי זה. וזה גם גובל במחסי את הרבים, ומאד צריך חיזוק ענין הזה בין בגילוי בשר בין בבגדים אשר רחוק מלבוש הראוי לבנות ישראל. ויבורכו העוסקים לטהר בין הנהוגות, ובזכות זה תזכו לרוות רוב נחת מאד מבנים ומבנות.

בס"ד, לאחינו בני ישראל יושבי ... ה' עליהם יחי' שמועה שמענו ותרגזו בטנינו איך אנשי רשע הגיעו במזימותם לשרוף ולכלות חלק גדול של בית הספר.

אמנם ידוע שבכל הדורות עמדו עלינו להצר ולהזיק ולכלותינו והקב"ה מצילנו מידם, ובודאי גם כעת לא יעזוב אותנו, ותהיו חזקים באמונה ובטחון כי ישועת ה' כהרף עין, עד שנוכח לישועה האמיתית בב"א.

ואנחנו מקיים שהקב"ה יעזור לנו שתוכלו לבנות הנהרסות וביתר שאת, ובודאי כל קהלות ישראל אשר במדינה יעזרו להקים הכל, באופן שהחונך לתורה ומצות לא יפגע, שתוכלו להמשיך בעבודת הקודש עד כי יבא ינון ויבנה המקדש שנוכח לראות זה בקרוב.

הכו"ח בצפייה לישועת עמו כ"ה מרחשון תשס"ד לפ"ק בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות קפז)

בס"ד, לכ' הנאספים ב..... המתכנסת בעיר .... בראשות הרב הראשי למדינת ... הרה"ג רבי ... שליט"א ה' עליהם ישגא כפי ששמעתי כמו כל דבר של רוחניות צריך חיזוק, וידוע שכל מקומות אשר בני ישראל נפזרו יש ירידת הדורות מאד וכך גם במדינת צרפת שבזמן בעלי התוס' היתה מדינה עם כ"כ הרבה תלמידי חכמים, והיו שם אלפי בעלי התוס' וכן רש"י ה' שם, ואח"כ כ"כ נשתנה המקום שנהפכה להיות מדינה עם הרבה עמי הארצות וחילוניות ובענינים מסוימים הרבה יותר גרוע משאר מקומות, ונתערבו חלק גדול מעמינו עם לא יהודים.

ואחרי שזכינו שאנשי חיל גבורי כח פעלו ועשו ליסד במקומות ההמה דוקא מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות ועל דרך זו יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות.

ובהיות שאחריות הצבור מוטל על רבני דמות ע"כ לעת כזאת יש לחזק את העומדים על משמר הרבנות בהנהגת הקהילות בהשקפת התורה וברוח ישראל סבא למען יוכלו להמשיך בעבודת הקודש בהעמדת הדת על תילה בכל דבר ודבר ובפרט בדברים אשר רבים עושים במרמה כגיורים וכדו'.

וכדי שיוכלו להרבות תורה בפרט בהנוער אשר זה קובע מצב האדם על כל החיים וכשמתחנך על דברי רבותינו מדור דור יש לקוות שהתורה לא תמוש מפיהם אמנם גם כי כבר באו בשנים ג"כ המאור שבה מחזירן למוטב, ויש לקוות שיכולים הרבה להועיל בתשומת לב מיוחדת ובעמל ויגיעה.

וה' ינחנו בדרך אור לרעות את קהלות ישראל, ותזכו לחזק מוסדות התורה והחסד אשר בקהלכם ויתרכו שומרי תורה ומצות וגומלי חסדים והתועים יחזרו בתשובה שלימה למקור מחצבתם, וזכותם של מזכי הרבים אין להעריך.

יתן ה' ואור התורה יורה ממקום חשוב זה עד כי ישוב וירחם עלינו, בשוב ה' את שיבת ציון. ב' דר"ח אייר תשס"ח לפ"ק

א.ל. שטיינמן בני ברק יצ"ו

בס"ד, לאחינו בני ישראל תושבי צרפת המתעתדים לעלות לארץ ישראל ה' עליהם יחי'

עתידי לילדיכם תלוי במקומות חינוך מתאימים. ובא"י קיימים הרבה סוגי בתי ספר, וכידוע גם מתוך בתי הספר שאינם חילוניים במוצהר, הרבה מהם אינם מחנכים מספיק ליראת שמים וקיום תורה ומצוות, והתוצאות ניכרות מאד אצל חניכיהם, ובפרט לטווח ארוך.

בחינוך החרדי לעומת זאת, מושם דגש מיוחד על יראת שמים, קיום ודקדוק במצוות, דרך ארץ וכיבוד הורים.

לכן מוטל עליכם חיוב לדאוג עוד בחו"ל למקומות חינוך חרדיים לילדיכם. ולהשומעים יונעם ויזכו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות ויתברכו בברכת ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת.

" מרחשון תשס"ז לפ"ק בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות סי' קפח)

דברי רבנו בנכס לב לאחים בבהכנ"ס דברי שיר ב"ב למען עולי צרפת עצם הדבר שהתאספו אנשים ורוצים לחזק את אלה האנשים שהם צריכים חיזוק כדי שיוכלו להתחזק ביראת שמים ובתורה 'כי אנשים אלה כמו

שאמרו הם תינוקות שנשבו וצריכים חיזוק, עצם הכינוס לשם שמים הזה עושה קידוש שם שמים שבזכות הזה ג"כ הרבה גורם שאחרי זה העבודה תהיה יותר קלה, כי מה שיש יותר זכויות בעולם זה כבר גורם שאפשר יותר לקרב את אלה שהתרחקו ממילא זה הדבר עצמו מה שעושים כינוס לשם שמים ומחפשים עצות האיד לקרב את אלה שהתרחקו משום איוה סיבה שיהיה, וגם אלה שאפי' לא התרחקו אבל הם צריכים עכ"פ קירוב זה עצמו כבר זכות גדולה מאד, ומקוים שהזכות הזו תועיל שבאמת אח"כ מה שיעשו הפעילים כל אלה שיעשו בבתיים למשפחות בודאי יהיה סייעתא דשמיא גדולה לכל אחד שירתם לזה ויעשה את זה לשם שמים יהיה לו הצלחה גדולה ויהיה נוקף לזכותו הצלת נפשות ממש, כי חז"ל הרי אומרים גדול המחטיאו יותר מן ההורג, ולהיפך מה שמציל אפי' יהודי אחד אין לתאר איוה זכות יותר לו, והזכות את באמת תלוה את כולכם כל האנשים שנמצאים כאן שהם באים כדי לחזק ה' יעזור להם שיצליחו במפעלם הזה ויצליחו לקרב את הלבבות לאבינו שבשמים, ובזכות זה הקב"ה יעזור להם ולמשפחותיהם בכל מקומות, שהקב"ה יעזור שיהיה להם טוב ולכל יוצאי חלציהם והקב"ה, יעזור להם בכל הענינים

הנסיעה הראשונה לצרפת יט- בב אדר תשס"ב

בשלהי חודש אדר תשס"ב נסע רבנו לצרפת, לחזק ולהקים ישיבה קטנה על טהרת הקודש ללא לימודי חול, והתבטא שמסכים לנסוע אפי' אם רק שני ילדים יתחילו ללמוד על טהרת הקודש. ונביא כאן חלק מהשיחות שנאמרו שם [חלקם נדפסו בקו' המסע לצרפת].

מסירות נפש

כתב מרן הגר"ש אלישיב במכתבו לכינוס בפריז: הנה כבוד ידידי .... הגיע למקומכם במסירות נפש לעורר ההורים היקרים וכו' ובאותה תקופה הרבנית ע"ה היתה חולה מאוד [נפטרה מס' חודשים אח"כ] ואפ"ה היא שיכנעה את רבנו שישע לחיזוק הרבים.

נותרתי ליוכי הובים

סיפר רבי יצחק לוינשטיין, שלילה לפני הנסיעה אמר לו רבנו, "שהוא מתחרט מהכל, יתנו לי שם כבוד מלכים, ואיני מסוגל לסבול את זה", והר' יצחק התחיל לשכנע ולהסביר, והוא בשלו, וכך נפרד ממנו בלילה בהרגשה כזו שאינו רוצה לנסוע

בבוקר הגיע לרבנו, וראה שמסכים לנסיעה בלא פקפוק, שאל אתו ר' יצחק מה השתנה מהלילה. ואמר לו רבנו: חשבתי אח"כ בלילה, הרי כל חברי וידידי בני גילי מנעורי כבר אינן בחיים הרבה שנים, ואני נותרתי לבדי לחיות, וא"כ האם אני יכול לעשות חשבונות ולא לנסוע, אולי אזכה לזכות את הרבים בעוד דבר קטן, לכן אני נוסע כעת ללא פקפוק.

קבלת פנים בפריז

בעת שהגיע רבנו לפריז, קבלו אלפים את פניו, והכריזו אחד הרבנים שם בקול את הברכה 'ברוך שחלק' ורבנו הביע אי נוחות ברורה ואמר "ו"ו ברכה לבטלה", וכל מי שהיה סביב שמע. אמרו לו שזהו פסק הלכה של הג"ר בצלאל ראקוב מניטסה אבל דעתו לא היתה נוחה מזה.

את תפילת מנחה התפללו שם בציבור אלפים, כשהרבנים עומדים על במה מוגבהת ומתפללים, ומרן עצמו ירד מן הבמה כדי להתפלל. "שאלתי אותו מה לא טוב להתפלל פה על הבמה, איוה פסול יש, הוא ענה לי בפשטות: ממעמקים קראתיך ה'. לא סבל את הגבהות.

העמדת החינוך

מתוך דברים שנאמרו בכינוס חיזוק פריז - אור לכ' אדר תשס"ב והנה מצינו בסוכה דף נ"ג א' לגבי שמחת בית השואבה שהיו כל ישראל עולים לרגל, והיתה שמחה גדולה מאד עד שאמרו חז"ל כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו ומביאה הגמ' מה היו אומרים בשמחת בית השואבה אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותינו, ואת זה אמרו החסידים ואנשי מעשה, וכוננתם לומר שלא חטאו גם בימי ילדותם ואין להם במה להתבייש, ואחרים היו אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו אלה בעלי תשובה, וכוננתם כי אמנם בילדותנו לא היינו בסדר אבל זקנותנו מכפרת, כי עכשיו אנחנו טובים אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב ומחלו לו.

ובאמת יש בגמ' בברכות דף ל"ד ע"ב מחלוקת אמוראים מי יותר גדול האם צדיק שאף פעם לא חטא או בעל תשובה, ולהלכה פוסק הרמב"ם (הל' תשובה פ"ה ה"ב) כאותו מ"ד הסובר שבעל תשובה יותר גדול, וא"כ וכי יעלה על דעתו של בן אדם לומר שעדיף לחנך את בנו לעשות עבירות ח"ו כדי שאח"כ יעשה תשובה ויהי' עוד יותר גדול ולמה לחנך אותו להיות צדיק, הרי צדיק לדעת אותו מ"ד זה פחות דרגה, ודרגה היותר גדולה זה בעל תשובה, וכי יעלה על הדעת כן הרי לא שייך לומר כך כי אפי' שזה שחטא וזכה לחזור בתשובה הוא בדרגה גדולה מאד, בכל זאת בודאי שלא

זו הדרך, כי הדרך היא לחנך תיכף ומיד בתחילה לעשות טוב" ולא ח"ו לעשות לא טוב ושאח"כ יחזור בתשובה ואפי' שעי"ז יהיה בדרגה גדולה יותר. וא"כ צריך לדעת גם לענינו כי הדרך של בן אדם צריך להיות כך, שהוא לא יכול לסמוך שמתחילה ילמד הבן דברים שהם לא העיקר ואח"כ יעשה את העיקר, אלא מתחילה צריך ללמוד את מה שהעיקר, והעיקר הוא רק תורה ויראת שמים, וזה צריך להשריש בלב הילד כשהוא עדיין צעיר את הרגש של יראת שמים לדעת שיש רבנו של עולם, לדעת שהעיקר זה תורה ומצוות תורה ומעשים טובים הם העיקר, וכך הוא הדרך שצריך לחנך ואדרבה כשכן אדם יתחזק מתחילה בתורה ויהי' גדול בתורה, אז אח"כ אף אם יצטרך מאיוה סיבה שיהי' לעשות משהו אם משום פרנסה או דבר אחר אז יעשה, אבל החינוך צריך להיות שמתחילה ללמוד את העיקר ולא את הטפל.

ואתם שבאתם ברוך ד' כדי להתחזק צריך לדעת כל אחד להשריש בתוך לב הילדים שלו תורה והאיד יש תורה רק עם ישיבות.

הנה למשל צרפת ידוע שהיו בה בעלי תוספות, ובעלי תוספות היו אלפים כמו שכתב המאירי בפתיחה למסכת אבות רשימה של עיירות בצרפת שלא מוכרות לנו שהיו בהם אלפים אלפים של תלמידי חכמים, ויש מהם שהיו גדולים בתורה ויראת שמים שאין לדמות אליהם כמו שכתוב בספר צידה לדרך (בהקדמה) שהם הגיעו לדרגה כמו האמוראים, דרגה גדולה מאד ולא היו הולכים הביתה רק בשבת, וכל ימות החול היו יושבים יומם ולילה ולומדים והגיעו לגדולות שאין לתאר, אבל אחרי שלערך לפני שלוש מאות שנה חדלו הישיבות בצרפת התחיל כבר לרדת, ורואים כי היום אי אפשר למצוא כמעט יהודי צרפתי שאבותיו ואבות אבותיו היו מצרפת לא נשאר מהם כלום, ולמה כי אחרי שהפסיקו ישיבות נגמר הכול ונטמעו בגויים והתערבו בהם עד שלא נשאר מהם, ואולי יש רק יחידים ממש שהם עדיין צאצאים של הדורות הקודמים שהיו בצרפת וכל זה מפני שלא היו ישיבות. וממילא הערובה היחידה היא לעשות ישיבות שיהיו על טהרת הקודש ולימוד התורה בהם זה יהיה העיקר ואחרי זה אם יאלצו בשביל איוה סיבה מיוחדת לצאת לעבוד יוכלו לעבוד, אבל התכלית הוא לחנך את הבן שיהי' כולו תורה.

יעזור הקב"ה שכל אחד מכם באמת יעשה ככה שיחנך את ילדיו לתורה ועי"ז יהי' לו נחת ממנו גם בעולם הבא וגם בעולם הזה וכולנו נזכה על ידי זה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

צריך ללמוד כל החיים וצריך להשפיע על ההורים

אסיפת ראשי ישיבות קטנות בפריז

מאן דיהיב חיי יתיב מזוני, אני תמיד אומר אומרים שיש היום בעולם שבע מיליארד אנשים, וכולם אוכלים כל יום, כולם אוכלים והאיד יתן זה אין קושיא וזה כל אחד צריך לדעת כי אוכל הקב"ה יתן והאיד יתן זה לא נוגע לנו רק צריך כעת ללמוד, וזה העיקר, ולאכול הקב"ה כבר ידאג שיהי' מה לאכול, וזה קשה בן אדם לא רואה את זה בעיניים בפסוק כתוב ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר וזרעו וגו' ברוך הגבר אשר יבטח בה' והי' ה' מבטחו זה צריך שיהי' והי' ה' מבטחו הקב"ה יש לו לתת לכל אחד לאכול, ואין מה לדאוג שימות ברעב צריך בטחון ולאט הדבר יכנס. וצריך להשפיע על ההורים מה יכולים לעשות יותר? אם יהיה הורה אחד שיעשה או שתיים במשך הזמן יהי' עוד אחד ועוד אחד יראו שהילד הזה מתחנך טוב אז יראו שזה טוב.

והנה להבדיל בלמודי חול יש ציונים, הוא יודע זה וזה אבל בתורה אין כזה דבר, אי אפשר להגדיר את זה אם אחד למד ב"ב, ב"מ, ב"ב, אין תואר מיוחד לזה ולהורים זה מפריע שאין כאלה דרגות כי הם התרגלו שלומדים לימודי חול בבתי ספר, וחושבים שזה הלכה למשה מסיני אבל אין לזה שום חשיבות, ואדרבה אם יש ציונים ותוארים אז כשגומר את הכל כבר לא צריך ללמוד, אבל בתורה אין כזה דבר כי צריך ללמוד כל החיים" ולא שייך לקבוע גם ציונים על איכות בתורה, והעיקר הוא להשפיע על ההורים ולהסביר להם שהתכלית להיות ירא שמים, וכמדומה שהחפץ חיים היה אומר כי בן אדם דואג לפרנסה שלו שזה רק על שבעים או שמונים שנה, אבל הרי צריך לדאוג על נצח ולמה לזה לא דואגים הרי מה יותר חשוב נצח או שבעים שנה?

וצריך להתחיל ללמוד תורה עם הילדים מיד אחרי הבר מצוה, ולא יאבד את עיקר שנותיו אמנם בתחילה ההורים לא ירצו כ"כ ויבואו רק אחדים, אבל אחרי שיתחיל הסדר ככה ויכנס יותר יראו שזה טוב וכמו שהגמ' אומרת ביומא (פז, א) שיאמרו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה אז יבואו כבר.

על שיחת רבנו בישיבת "חכמי צרפת" - עקס לע בען - כ"א אדר תשס"ב ראה מה שהבאנו בעניני אברכים.

הנסיעה השניה לצרפת

בכ' חשון תשס"ה אחרי מסע רבנו בארצות הברית חזר רבנו דרך צרפת. אחר תפלת שחרית בישיבת נשמת ישראל, התייצב רבנו על המרפסת הפונה אל הרחבה כמו בעיר הקודש הבנויה מחצרות המוקפות בתים,

סוגר שער כבד על הכניסה למקום. אולי ענין של בטחון, כפי שיטען איש הבטחון המופקד על השער הסגור תדיר, אולי הכל אטום כדי שפריז לא תבוא הנה - כפי שיבהיר ראש ישיבת "נשמת ישראל", הגאון רבי יצחק כץ שליט"א. וכאן ברחבה הפנימית המוגנת פיזית ורוחנית התקבצו המוני יהודי פריז. כמו באמריקה שם המתנינו בני התשחורת עם כתרים לראשם, דגלים בידיהם ושלטים של שושלת מוסרי התורה ותמונותיהם מאז זקנים, נביאים ועד לדורינו אנו - כך המתנינו הפעוטות עם הדגלים בידיהם. המוני המבוגרים השחירו את הרחבה ונשאו מבט אל המרפסת כדי להטיב לראות אל אולם בית המדרש, שם הצטופפו אלה שכבר זכו להתפלל במחיצת רבנו, הועברה השיחה על מסך, במעגל סגור. והלב מחסיר פעימה. בתוך הטומאה של פריז, מתנשא מגדלור רוחני על טהרת הקודש, ואת זה צריך לבצר. ושוב דברים כנגד למודי החולין, ושוב מילות התעוררות על חובת האבות לחנך את ילדיהם רק על אדני התורה, על טהרת הקודש - למען אשר יצווה את בניו... מאוחר יותר יעלה הגאון הגדול לבחון בישיבת "אביעזרי" - הישיבה לצעירים, לראות כיצד הנערים מפליאים את הבנתם ובקיאותם במסכת קידושין.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין כעת יוצאים לכיוון שדה התעופה, לנסיעה גדולה וארוכה - 7 שעות לפריז. נפרדים בשדה התעופה, הגר"ח שטיין מתרגש ובוכה, ומנשק את מרן ב"מי יודע מתי נפגש עוד פעם?", כולם מתרגשים ודומעים, אך ממחרים למטוס.

מרן היושב ממולי שואל מדי פעם מה שעה, ואני שואל: למה ראש הישיבה לא נרדם? ומרן עונה: אני רוצה גמ' ללמוד, אבל אל תעיר את משה יהודה... כמצווה עלי - הלכתי 'רק' לבדוק אם משה יהודה 'אולי' ער, וכמובן 'פתאום' הוא התעורר... הבאנו לרבנו גמ', ולמד בהתמדה רבה, ולאחר מכן נרדם קצת.

יום חמישי, י"ט מר חשון בפאריז

השעון מראה שיש ספק אם נספיק 'ותיקין' בפריז. בפני מרן נכרת דאגה חמורה. 'מנסים לדחוף את המטוס', ולא הולך...

כאשר נוחתים השעה 7:15, ויש לנו חצי שעה לנץ. בדיקת דרכונים מהירה, רצים, אולי נספיק להתפלל בשדה התעופה, אבל השעון לא נעצר והשעה 7:35, ומרן פוסק: 'למען כלל ישראל, התפילה תתקבל גם שלא בוותיקין'. עכשיו יש זמן לפנות לר' רפאל הררי וחבורתו הצרפתים, עם ר' פנחס וייס שהגיע. הם מקבלים את פני מרן בברכת 'שלום עליכם', ובשיירה של סירנות נוסעים לכיוון הישיבה. יש עומס תנועה כבד, ובקושי מתקדמים מצד לצד בכביש, ממש סכנה. עד שלבסוף מגיעים לישיבה.

היכל הישיבה מלא מפה לפה. כל רבני צרפת הגיעו, חלקם לאחר נסיעה של מספר שעות. תפילת שחרית, קריאת התורה יעמוד אדוננו, מוריננו, ורבנו, מרן א"ל. בן... שקט. ברכו את ה' ...

מסיימים את התפילה, ברכת כהנים. מתכנסים בחדר לא גדול, אך מצוייד בכמה וכמה רמקולים לכיוון החלון, כיון שלמטה בחצר מצטופפים כ-1000 איש. גם בביהמ"ד שומעים במעגל סגור.

הרב אהרן פותח ומדבר בצרפתית על הזכיה הגדולה שזוכים לקבל כאן בפריז את פניו מרן ראש הישיבה. לאחריו מרן מדבר בחזרת קודש. הוא מדבר דברים חוצבים, עד כמה אדם הראשון ציפה לרגעים אלו של קידוש ה', והוא מסיים בדברי ברכה עמוקים לכולם.

ארוחת בוקר ומנוחה קצרה כשלאחר מכן נערך מבחן בישיבה קטנה דשם, ישיבה שנפתחה על טהרת הקודש, לאחר ביקור מרן שם לפני שלוש שנים. מרן שוב מדבר נגד לימודי חול, שאין כל צורך בזה, והנחת הכי גדול בזה ובבא, זה תורה ותורה ויראת שמים.

יורדים למטה. החצר מלאה בילדים קטנים עם כתרים יפים לראשיהם, דגלים בידיהם, והם מנפנפים בשמחה עצומה, וזוכים לברכת מרן שכולם יהיו גדולי תורה צדיקים ועובדי ה'. ולאחר מכן נפרדים מרבני המקום. לא נסיים, כי אין סיום ב'שמחת תורה', אלא מתחילים מיד ב'בראשית', לומר כי את התורה לא מסיימים.

דברי רבנו

ואמר שם רבנו לבחורים: ילד שמגיע לשלש שנים אביו צריך ללמוד תורה, איזו תורה, תורה ציוה לנו משה הפסוק נאמר בכוונה לילד שמגיע לגיל שלוש שיתחיל אביו ללמוד בקדושה וטהרה, הילדים מתחילים בלימוד בספר ויקרא ואומרים יבואו טהורים ויתעסקו בטהרה. לכן שהילד הקטן מאד ואינו מבין עדיין, מתחילים ללמוד טהרה, והסיבה כי הנשמות של הילדים טהורות ללא חטא והבסיסי צריך להיות טהרה. בן אדם מראשיתו צריך ללמוד תורה שאר הדברים זה שטיות. מי שרוצה שבנו ילמד תורה יתחיל למד את בנו בקדושה וטהרה.

וביך את הילדים: ברוך השם הילדים כאן לומדים בקדושה ובטהרה והקב"ה יעזור שכל הילדים שלומדים כאן יגדלו בתורה וביראת שמים.

הנסיעה השלישית לצרפת כ"ו סיון תשס"ו

בכ"ו סיון תשס"ו נסע רבנו לביקור קצר לחיזוק בכינוס גדול בצרפת.

היה שקט באולם הענק, אבל יכולת לשמוע את גלגלי המוות. זה לא היה האולם היחיד. אולם סמוך היה גדוש באנשי נשים, ולצידם אולם נוסף ובו אלפי ילדים. קולו של רבנו הדהד, קול נוקב במסריו. אבל הפנים שעטרו את המסך הענק והאירו את האולם המוחשך בחושך יקרות, היו מאירות, מלטפות, מפיקות טוב. הוא הגיד לבית ישראל, ובו ברגע הועברו הדברים הקשים כגידים במעגל סגור, כדי שייאמרו בלשון רכה גם לבית יעקב: ה"חיי אדם" בהקדמה שניה כותב אודות שנות צעירות. אז איש לא חשב מה יהיה עם בנו כשיגדל ומהיכן יתפרנס. כל אב רצה רק שילדיו ילמדו תורה! ומנין יתפרנס? - לזה לא דאגו כלל! האב ידע שמאן דיהיב חיי יתיב מזוני. צריך ללמוד, ועק רבנו. "יש מיליארדי אנשים בעולם שאוכלים, כי הקב"ה זן אותם. לא לזה צריך לדאוג. צריך לדאוג שהבנים ילמדו, הקב"ה יתן אוכל. ארוור הגבר אשר יבטח באדם. ברוך הגבר אשר יבטח בד', והיה ד' מבטחו. אדם חייב לשים בד' מבטחו בענין הפרנסה, ולדאוג לבנו שילמד תורה. צריך לשלוח את הילדים להתחנך במוסדות שעל טהרת הקודש שבהם מגדלים תלמידי חכמים, לא לדאוג ל"תכלית", הדהד הקול הנוקב באולם הענק.

כשמונת אלפים יהודים גדשו את שלושת האולמות הענקים של אורט (דה פרי) (פריז) שבפרוור אוברוילייה. ההמונים גדשו את האולמות רחבי ידים. יום ראשון הוא יום מתאים לכנס חיזוק, לא עובדים: 'ולא נתתו לגויי הארצות ולא הנחלתו לעובדי פסילים'. אם כן, שאל רבנו את רבה הראשי של צרפת - הרה"ג רבי יוסף סיטרוק וצ"ל שבא להוועד עמו, "לשם מה מוסיפים את המילים 'וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים'? אלא, הבהיר רבנו, "אין זה רק שאומות העולם לא קבלו את שבת קודש כיום קדוש, שהרי לא ניתנה לגויי ארצות ועובדי פסילים. אבל אפילו כיום מנוחה, הם לא זכו ליום זה. יום מנוחתם יחול או ביום שישי - כמנהגה של דת אחת, או ביום ראשון - בדת אחרת. גם במנוחתו - כיום מנוחה, לא ישכנו ערלים... ורבנו המשיך במשא ממושך, על שבת שחייבים להקדים את קבלתה לפחות שלושים דקות קודם השקיעה - כי היא מקור הברכה ומחלליה מות יומת. הוא שח על חזוק באמונה. אבל, בעיקר דיבר על דת התורה. אי להם לבריות מעלבונה של תורה: מותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל. העולם הזה שייך לבהמות. להן אין השארות הנפש. האדם הוא המאורשר, ומי זה האדם? כלל ישראל! להבדיל, לאומות העולם אין להם את זה. אין כל דמיון במדרגתם לכלל ישראל, ממש בבחינת מותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל. אנחנו לא כך. אנחנו יכולים להיות מאוד גדולים. רק צריך להבין זאת, לנצל זאת. לנו העוה"ז אינו אלא תחנה! תחנה בדרך לנצח! צריך לעמול כאן כדי לזכות לנצח. לשם כך אדם צריך להיות תמיד רעב. לרצות לבלוע עוד ועוד. לעולם לא להיות שבע. לנסות לחטוף: "יש שש מצוות תדירות שאדם יכול לקיימם כסדר: אנכי ד', לא יהיה לך אלוקים אחרים, אהבת ד', יראת ד' ועוד מצוות שספר החינוך מונה, ואדם יכול לקיימם כל רגע. כך גם מצוות תלמוד תורה, שאין כמותה. כתוב שמצוות תלמוד תורה זו המצווה הגדולה ביותר. על כל רגע שהוא חושב בתורה ומדבר בדברי תורה, יש לו מצווה. מרגליות מתגלגלות ברחוב, צריך רק לאסוף! צריך להיות רעב, לא להיות שבע, לאסוף את המרגליות. הדברים הגדולים והחשובים ביותר, מתגלגלים ברחובות. צריך רק לראות את זה ולנצל את זה. הניחו לעוה"ז, הוא לא שייך לאדם. עיובו את הבליו של העולם הזה". בתום הארוה, התפללו האלפים תפילת מנחה, ברוב עם. אחר התפילה, ללא שהות מיותרת, יצא רבנו ישירות לשדה התעופה. מלווה בגאון רבי יצחק וויל שליט"א ראש ישיבת "אעס-לע-בען שהגיע במיוחד לארוע, הגר"י פאלק שליט"א מגייטסהד והמארחים - הגאון רבי יצחק כץ שליט"א - ראש ישיבות "יד מרדכי" והנגיד הר"ר רפאל הררי הי"ו, רבני צרפת וראשי ישיבותיה.

מסע החיזוק הקודם של רבנו על אדמת צרפת, שח לי הגר"י כץ שליט"א, הוליד שינוי בתודעת היהדות המקומית. המושג של "חינוך על טהרת הקודש", היה מושג ששיך רק ליחיד סגולה. מאז, בעקבות הבקור ההוא, דברים השתנו. עקבות עמוקים נטבעו כאן בקרקע. לכן הפצרנו בו שיבוא לחזק כאן, למרות הקושי הפיזי התובע מסירות נפש. לכן הוא נעתר. "אין ספק שהבקור הזה יוסיף להעמיק את השינוי שראש הישיבה החל בו. הבקור הזה הוא יום גדול לתורה, לחיזוק וביצור גרדי הדת", אמר הגר"י כץ שליט"א בכניסה לבית הנתיבות הקטן בכניסה לשדה התעופה.

שיגם ושיחם

בטיסה שוחח רבנו עם הגר"י הלל שליט"א: "הם עמלים ואינם, מקבלים שכר", שח רבנו. "וכי כל השכר שמשולם בעולם הזה, אינו כלום? אדם, הרי, עמל - ומקבל שכר?! אלא מהו תשלום גשמי בעוה"ז, מול נצח! המדרש אומר: "כצל עובר" - כצל של עוף חולף. וכי כל שכר כאן הוא כצל עובר, כצילו של עוף?! אלא מהו כל זה, מול נצח? אדם עמל, טורח ויגע - מבזבז את שנותיו, מה יהיה לו מזה? הכל כצילו של עוף! איך אדם לא מבין שעליו לנצל את הזמן.

וכאן עברה השיחה לדון כיצד ניתן לבצר יותר את חומות הכוללים, אין ניתן להוסיף ספסלים לבית המדרש, היאך להרחיב חילים לאוריתא. ושח רבנו לגאון רבי יעקב הלל שליט"א: פעם, בשנים רחוקות, אדם שלא זכה לחברו את ספסלי בית המדרש, שלא זכה להמית עצמו באוהל, עדין היה "שורד". בגלל שהדורות היו גבוהים יותר, היה יכול להשאיר שומר מצוות ולהקים בית יהודי כראוי. אמנם נעדרה ממנו הזכיה להפוך ללומד תורה שזו המדרגה הגבוהה ביותר, אך לפחות יכול ל"השרד" ולהשאיר שומר מצוות כראוי. היום, הדורות ירדו, הרחוב כל כך מסוכן, לפתח חטאת רובץ. בלי שאדם ממת עצמו האוהל כבסיס לבית, ללא הכולל, כל רוחניותו בסכנה. זו פשוט הצלה. זה תנאי לבית יהודי. מלבד חיובו של אדם להתמסר ולהקדיש חייו ללמוד תורה, היום זו פשוט גם הצלה! חייבים לעשות הכל כדי להוסיף כוללים. חובה עלינו להשאיר את כולם בין כותלי בית המדרש.

והגאון רבי יעקב הלל שליט"א הוסיף באומרו: מי שלא למד בכולל, לא התחיל ללמוד! מי שהתמיד וניצל את זמנו בשנות הישיבה, קבל יסודות, קיבל דרך בלמוד. בכולל, אחרי שקיבל דרך, הוא רק מתחיל ללמוד. זה לא המשך, זו פשוט התחלה.

במשך שעה ארוכה שקעו רבנו והגאון רבי יעקב הלל שליט"א בשיחה על פניו של עולם התורה. בגלל שבכולל רק מתחילים ללמוד, צריך להשקיע לפחות את השנים ראשונות בלמוד העיון הישיבתי, בעומקה של סוגיה, כדי להפוך, ללמדן, אמר הגאון רבי יעקב הלל שליט"א.

ללמוד שלא בעיון, אין זה נקרא ללמוד. מי שרוצה ללמוד, חייב לנהוג כך. לא לפנות ליוזמות של למודים אחרים של בקיאות, הדגיש רבנו. מי שרוצה לגדול בתורה, חייב להשקיע את שנותיו אלה בלמוד התורה, בעיונה, בעומקה... לימוד ישיבתי בעומקה של סוגיה. רק כך אפשר לצמוח... זה מה שכן תורה צריך לעשות, בעיקר בשנים הראשונות.

הגר"י הלל שליט"א: "אם אין גידים אין תישים. אבל אם אין תישים, גידים למה ליי?"

ללמוד שלא בעיון, אין זה נקרא ללמוד. מי שרוצה ללמוד, חייב לנהוג כך. לא לפנות ליוזמות של למודים אחרים של בקיאות, הדגיש רבנו. מי שרוצה לגדול בתורה, חייב להשקיע את שנותיו אלה בלמוד התורה, בעיונה, בעומקה... לימוד ישיבתי בעומקה של סוגיה. רק כך אפשר לצמוח... זה מה שכן תורה צריך לעשות, בעיקר בשנים הראשונות.

היום, הדורות ירדו, הרחוב כל כך מסוכן, לפתח חטאת רובץ. בלי שאדם ממת עצמו האוהל כבסיס לבית, ללא הכולל, כל רוחניותו בסכנה. זו פשוט הצלה. זה תנאי לבית יהודי. מלבד חיובו של אדם להתמסר ולהקדיש חייו ללמוד תורה, היום זו פשוט גם הצלה! חייבים לעשות הכל כדי להוסיף כוללים. חובה עלינו להשאיר את כולם בין כותלי בית המדרש.

"יש מיליארדי אנשים בעולם שאוכלים, כי הקב"ה זן אותם. לא לזה צריך לדאוג. צריך לדאוג שהבנים ילמדו, הקב"ה יתן אוכל. ארור הגבר אשר יבטח באדם. ברוך הגבר אשר יבטח בד', והיה ד' מבטחו. אדם חייב לשים בד' מבטחו בענין הפרנסה, ולדאוג לבנו שלמד תורה. צריך לשלוח את הילדים להתחנך במוסדות שעל טהרת הקודש שבהם מגדלים תלמידי חכמים, לא לדאוג ל"תכלית". (מוסף שב"ק קרח תשס"ו)

הנסיעה הרביעית לצרפת אייר תשס"ז ביחד עם האדמו"ר מגור

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין זל"ה: נכנסים לתוך המטוס שבו שלושה חדרים מרווחים. בחדר הראשון שתי כורסאות ולידם מיטה. לאדמו"ר ניתן באמצע חדר גדול, ובו כסאות, כורסאות שולחנות וכ', ובסוף עוד חדר שנועד עבור מן זצ"ל. בחדר זה יש שתי כסאות ומיטה. כשמגיעים למרן אולי ישכב לנוח במיטה, הוא אומר שאינו יכול לישון.

לאחר כשעה של טיסה מתוועדים ביחד מרן ראש הישיבה עם האדמו"ר מגור, ומשוחחים על הנושאים שצריך לעורר בתפוצות: חינוך הילדים, צניעות, להרבות שיעורי תורה.

נסה לכתוב את מהלך השיחה בין האדמו"ר למרן ראש הישיבה שאני הייתי המתורגמן, כי קשה לשמוע בטיסה מאחר ויש רעש גדול. הרב'ה דיבר על כך שצריך לבחור כל אחד בנושא מסוים, או צניעות, שיעורי תורה, חינוך הילדים.

מרן ראש הישיבה הביא את המפרש באבות דר"נ, שלשון הקודש זאת שפה שבה העולם נברא, ולכן, אם ייקחו ילד שנולד זה עתה ויכניסוהו לחדר סגור, אחרי שנים ידע לדבר לשון הקודש. ומזה מוכח כמה לכריאה יש בורא, כי מה פתאום דווקא השפה הזאת.

והאדמו"ר הביא שבשבעים לשון נתנה התורה, כדי שכולם יוכלו להבין את התורה בכל הגלויות.

ואז עלה נושא האינטרנט בעולם כולו, איך במכשיר קטן יש כ"כ הרבה מכשולות וניסיונות. ואחרי הצלחה בפלאפון, היו צריכים לתקן גם תקנות בנושא האינטרנט וכ'.

השיחה גולשת ומתארכת הרבה זמן על אסון המחשבים, אינטרנט, ועל כך שצריך מלחמת חורמה כנגד הדברים, עד כדי הוצאת ילדים מהמוסדות.

וסיכם מרן זצ"ל שדבר ראשון צריך לדבר תורה. תורה, כי בלי תורה - אין כלום. עד מתן תורה היה גזל חמס וכ', כי לא היה תורה. ואחרי שמדברים על תורה אפשר להוסיף צניעות וכ'.

האדמו"ר ממשיך ומשוחח על המצב הירוד של היהודים בתפוצות, אבל מציין שתמיד הם נשארים יהודים. הוא מביא את מה שאומר החידושי הרי"ם ש"קדושים תהיו אני ה'", זאת דרגה הכי גבוהה. "את שבתותי תשמורו", זו דרגה נמוכה יותר, אבל גם כאן: "אני ה'". ו"אל תפנו אל האלילים", זאת הדרגה הנמוכה ביותר, אך גם כאן "אני ה'". וממשיכים לשוחח כארבעים דקות על כל בעיות כלל ישראל. גם על בני ברק דברו, איך עיר כלילת יופי מאבדת מיופיה, וביקשו שישראל פרידמן ובהמודיע יכתבו ע"ז כמה שיותר, והוחלט שצריך לעשות כנסים גם בנושא הזה.

הטיסה ממשיכה ראש הישיבה מכין ועובר על השיחות, האדמו"ר פרש לנוח, ואנו משוחחים, קצת לומדים, ועוד מעט ננחת במרסיי.

הטיסה ממשיכה ועוד כשעה ננחת במרסיי, ולפתע מגיע האדמו"ר לראש ישיבה לדרוש בשלומנו, ומשוחחים על עוצם כלי הטיס, שהקב"ה ברא רק בשביל הנסיעה הזאת. וכמו ר' אהרן קוטלר זצ"ל שהיה נוסע מאמריקה לא"י למסור שיעורים ושיחות.

וראש הישיבה מדבר על התפילה בר"ה: "וגם את נח באהבה זכרת... להרבות ורעו כעפרות תבל וצאצאיו כחול אשר על שפת הים". ושאל ראש הישיבה: מה הברכה לכ"כ הרבה צאצאים גויים, גנבים רוצחים וכ'.

וענה ראש הישיבה: כי בעצם את מספר האנשים שקיימים מימות עולם עד הסוף, הקב"ה היה יכול לברוא בשנה אחת - ובזה יגמר העולם, אבל הקב"ה, שכולו רחמים, רצה לתת הזדמנות לתקן מה שחטאו, ואם דור חוטא - הדור הבא אחריו מתקן, ויכולים להיות דורות רבים אח"כ. וזה הפירוש "כעפרות תבל", שיבואו לתקן. ואפילו אצל הגויים מצאנו 'חסדי אומות העולם' שגם הם בתיקון מסוים מתקנים.

והאדמו"ר השיב באופן אחר, שבר"ה שמזכירים 'חסידי אבות', ולכן אנו מזכירים אפילו את נח שיש דורשים לגנאי, ובכל אופן "באהבה זכרת", כך תפקוד אותנו בדבר ישועה ורחמים.

והמשיכו עוד קצת לשוחח בעניין, ואז נפרד האדמו"ר מראש הישיבה וחזר למקומו.

לאחר נסיעה למרסיי ולליאון. נוחתים בפאריז. אל המטוס עולים ר' רפאל ואתו הרב כץ. ההתרגשות גדולה.

ראש הישיבה יורד ועמו האדמו"ר, הולכים כברת דרך בשדה התעופה, ראש הישיבה מתבטא: "עד הנה עזרנונו רחמין... על כן ה'... לפי הגר"א עד עכשיו לא יכולנו לסמוך על עצמנו רק עליך, וא"כ "אל תטשנו לנצח", והאדמו"ר מגיב: "השלך על ה' יבדך".

נכנסים למכוניות, אנו נוסעים לבית ר' רפאל הררי עם ראש הישיבה ור' משה בלבד. נוסעים ברחובות השוממים של פאריז, כי באותו יום היה 1 במאי, יום שביתת הפועלים. מכונית משטרה מפנה את הדרך, אבל כמעט ואין צורך, כי הפעם אין את הפקקים כמו בפעם הקודמת.

מתקדמים לעבר הישיבה של הרב כץ, המון תלמידי הישיבה עומדים ברחוב למטה, כשס"ת בראשם, וכך הם מקדמים את פני רבנו בשירה אדירה: "מים על ימי מלך תוסיף", 'אור זרוע לצדיק', כזאת שירה אדירה ברחובות פאריז. מי היה מאמין...

מסתמא ר' ישראל סלנטר נהנה מהזרעים שזרע לפני 100 שנה, כשהיה בפאריז...

מתקדמים לאט. הילדים עומדים עם דגלים צבעוניים - מראה מיוחד מאוד - והם שרים בהתרגשות.

בשירה אדירה מלווים את רבנו ליציאה, ואנו ממשיכים לביתו של ר' רפאל. והנה מגיעים. זהו בית יפה מאוד, בן שש קומות, והוא נמצא מול נהר הסין. נכנסים למעלית, עולים ומגיעים לדירה.

שאלתי את ראש הישיבה אם הוא מכיר את המקום אחר שלוש פעמים שבהם שהה שם, ואילו ראש הישיבה ביטל בהינף יד את השאלה, ונכנס לחדר לימוד.

בינתיים הכינו את השלחן לארוחה, אולם רבנו לקח גמ' שבת ושקע חזק בלימוד, אשרי עין ראתה... אין עייפות אין טרדות, כמו בבית, חשקה נפשי בתורה!!!

לאחר כשעה האוכל מוכן, רבנו אוכל מהתפוז"א והגזר, האוכל הקבוע על שולחנו, קומפוט, ברכה אחרונה, 'ברוך חי העולמים' אמן... ופורש לנוח בחדר הקבוע בסוף הדירה.

שקט ושלוה. אני משוחח עם ר' רפאל בכמה נושאים.

בינתיים מגיעים לדירה ר' שמעון, ואתו הרב עדס שהוזמן במיוחד לכנס, הגיעו לומר 'שלום עליכם'. נכנסים לרבנו, והוא מברך את כולם בברכות עד בלי די. רק בשביל זה דיינו...

התלפונים מצלצלים, האולמות מלאים, צריך להגיע. וב-2:30 רבנו יוצא מחדרו ויוצאים לכנס.

הכינוס בפאריז

בדרך לכינוס נפגשים עם האדמו"ר והוא נכנס למכונית עם רבנו. והנה, לאחר נסיעה קצרה מגיעים לכנס שא"א לתאר במילים. עשרות רבנים מפאריס את המזרח, ובאולם עצמו נאסף קהל עצום של אלפי איש, בלי עין רעה, והקהל כולו עומד על רגליו ובהתרגשות פורצת שירה אדירה של "מים על ימי" וכך מתקבלים מרן והאדמו"ר. מפלסים דרך ומגיעים למקומות. ההתרגשות גדולה. "שלום עליכם". כל רב ניגש ומקבל ברכה.

הרב עדס פותח ומדבר על גודל המעמד... ומזמין את רבנו לדבר. רבנו נשאר במקומו ומדבר על חיזוק גדול באמונה ומזכיר את דברי הרמב"ם שכתוב "לידע את ה'". צריך "ידעה" וזה לא סתם 'אמונה'. ועוד מזכיר מרן את דברי הגמ' (שבת נ"ג ע"א): מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק, ולא היה לו שכר מניקה ליתן, ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה והניק את בנו. אמר רב יוסף: בא וראה כמה גדול אדם זה, שנעשה לו נס כזה. אמר לו אביי: אדרבה, כמה גרוע אדם זה שנשנתו לו סדרי בראשית. והסביר מרן מדוע זה לא טוב? משום שאם היו צריכים לעשות כזה נס כדי שהאדם יכיר בהקב"ה, ולא הספיק להכיר את הקב"ה מהבריאה בעצמה, אז כמו שהרמב"ם אומר: "סימן רע הוא לבעל הנס". ואז המשיך רבנו בנושא צניעות, כמה צריך להתחזק. וכן מדבר על החינוך, כמה צריך להשיג ולהשקיע. 'כחיצים ביד גיבור כן בני הנעורים'.

כאשר רבנו גמר את המשא, הרב בנישו מתרגם את הדברים לצרפתית. ומזמנים את האדמו"ר לדבר ולאחר שהאדמו"ר סיים מתרגמים את הדברים ומפנים כיסאות, כדי שהקהל יוכל לעבור על פניהם.

ר' שמעון מאיץ כי המטוס למנצ'סטר צריך לטוס ב-6:00 ואין זמן. האדמו"ר שואל את ראש הישיבה אם לשבת לבד ולקבל קהל, ורבנו עונה: הרי זה קידוש ה', כבוד שמים - תישאר.

רבנו קם ממקומו והאדמו"ר נפרד בלבביות מיוחדת, ומתנצל שלא יכול ללוות.

הנסיעה החמישית לצרפת ט"ו אלול תשע"ב

דברי רבנו בכינוס חיזוק - צרפת - ט"ו אלול תשע"ב

אתם יודעים שהקב"ה ברא את האדם - גוף ונשמה, גם גוף וגם נשמה. הגוף לא שווה כלום בלי הנשמה, והנשמה גם כן לא יכולה להיות בלי גוף, רק הקב"ה הרכיב אותם ביחד. עכשיו לגוף יש כללים איך הוא יכול להתקיים, וכך יש כללים לנשמה האין היא יכולה להתקיים.

והנה הגוף צריך לאכול, לשתות, ולישון. אמנם כל הצרכים שהגוף צריך, אי אפשר ממששהו אחר יעשה בשבילו, אי אפשר שאחד יאכל בשביל השני, אחד יישן בשביל השני, וכן שאר הדברים, כל מה שהגוף צריך, אי אפשר ע"י משהו אחר.

אבל ברוחניות - בצורכי הנשמה יש דברים שכן אפשר ע"י אחר, למשל אחד יכול להוציא את השני באיזה מצוה, באיזה ברכה, ואפילו שהשני לא עושה את הברכה, בכל זאת הוא יוצא.

ולמה זה ככה? בגלל שהקב"ה הלא ברא את העולם, ורצה שכל אחד יוכל להתקיים, כי אם לא יתקיים, הרי זה כאילו לא ברא אותו, סתם לברוא! ממילא ברוחניות יש לפעמים דברים שאדם לא יכול לעשות והשני כן יכול, אז הקב"ה נתן הקלה [עשה קולא] שאפשרי אפילו אחד להוציא את השני. אבל זה לא בכל המצות, יש דברים שכן, יש דברים שלא, ועל כמה דברים יש שאלה אם אפשר להוציא.

עכ"פ יש דבר אחד שאדם יכול לעשות גם כן בשביל השני והוא "לימוד התורה", יש מושג "יששכר וזבולון", כידוע שזבולון עסק בפרקמטיא ויששכר למד, ושניהם ביחד השלימו אחד את השני, הוא השלים את הגשמייות שלו והוא השלים את הרוחניות שלו. דבר זה אפשרי. ולמה זה שונה משאר דברים? מפני שהקב"ה רוצה שהאדם יתקיים, ויש אנשים שלא יכולים לעשות ברוחניות לבד, אז הקב"ה ברא את האפשרות שמישהו אחר יעשה ויהי גם לו. עכ"פ זה רק בדבר של "תורה", ולמה תורה, כי תורה זה דבר שאי אפשר שכל אחד יהיה תלמיד חכם גדול, כל אחד? הרי יש אדם שלא מסוגל להיות תלמיד חכם גדול, אז הקב"ה נתן אפשרות לזכות ע"י שמישהו אחר ילמד והוא יתמוך בו.

עכ"פ מה שעיקר האדם הוא בעצם "הרוחניות", ורק היות שבכדי שהריו חניות יתקיים אי אפשר בלי גשמייות, לזה ברא הקב"ה גוף. והגוף צריך לאכול, הגוף צריך לישון, ובזה רק הוא בעצמו, אבל ברוחניות עשה הקב"ה הקלה כדי שכל אדם יוכל להתקיים, ונתן אפשרות שמישהו אחר יעשה בשבילו וגם זה טוב.

ובמה עשה את זה הקב"ה, בדבר הכי עיקרי שבלי זה אי אפשר! למשל אדם לא יכול לחיות בלי אויר, לכן הקב"ה עשה שבכל מקום שאדם חי יש אויר. ויש דברים שהם לא כל כך הכרחי, אבל גם כן מאד מאד צריך, למשל מים, בלי מים גם כן אי אפשר, שום דבר לא יכול להיות בלי מים, לא רק אדם ובהמות, אלא גם צמחים לא יכולים בלי מים, הכל צריכים

מים, אבל זה לא הכרחי כמו אויר, לכן זה פחות מצוי מאויר, רואים שמה שהכי נצרך, הקב"ה נתן לכולם.

ומה הדבר שאנחנו צריכים יותר מהכל כדי להיות "חיי נצח" שזה התכלית של האדם, הרי התכלית של האדם זה לא לאכול ולשתות ולמות, ככה זה בהמה לא בן אדם! הרי הקב"ה ברא את כל הבריאה כולה בשביל האדם, לא בשביל הבהמות, רק הקב"ה ברא אנשים, ומה המעלה של אנשים, שהם למעלה... הם לא רק אוכלים ושותים ומתים, רק מוכן להם להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, כמו שכתוב בספר מסילת ישרים, שזהו התענוג והעידון האמיתי שבכל העידונים, זה התכלית של בן אדם.

וכיון שבכדי להגיע לתכלית לא כל אחד יכול, עשה הקב"ה שיש אפשרות גם כן באופן זה - ע"י אחר, כי התכלית האמיתי זה תורה, תורה ויראת שמים, ובזה הקב"ה עשה שאפשר לזכות, כיון שזה התכלית, היקל הקב"ה שתייה אפשרות.

כתוב בתורה אצל אברהם אבינו "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות משפט וצדקה כאשר דיבר ה' על אברהם". והנה כידוע לאברהם אבינו היו נסיונות קשים כל כך שאין לתאר, הוא הלך בכל העולם וצעק נגד האלימים, נגד העבודה זרה, הוא צעק, וכולם כנגדו. והמלך של המדינה שאברהם אבינו היה חי, היה נמרוד, והוא גזר להשליך את אברהם אבינו לכבשן האש, והכבשן היה כל כך בוער שאפילו האנשים שזרקו אותו לתוך הכבשן כולם נכוו ונשרפו, ורק אברהם אבינו נשאר בחיים עפ"י נס.

א"כ עכשיו כשהקב"ה רוצה להגיד למה הוא אוהב את אברהם אבינו, למה מזכיר רק מה שהיה מצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', ולמה לא מזכיר אני אוהב אותו בגלל שהוא מסר נפשו, אפילו להפיל אותו לכבשן האש, לא מזכיר את זה?

משמע שאף שזה בודאי דבר גדול מאד, אבל הרי חכמינו זכרונם לברכה אומרים שאברהם היה מגייר את האנשים, ושרה היתה מגיירת את הנשים, א"כ איפה הם כל הדורות האלה? מי יכול להתייחס ולומר שהוא נין של אלה האנשים שאברהם אבינו גייר אותם, והיכן יש אשה שיכולה להתייחס שהיא מאותם נשים ששרה אמנו גיירה אותם, איפה הם? אין! לא נשאר כלום! למה, כי הם לא ידעו את היסוד של חינוך. אם אחד מת נגמר, הבן שלו כבר חדש, לא קיבל מאבא שלו כלום! וככה גם הנשים לא קיבלו מהאמא שלהם, לכן עיקר התכלית היה החינוך, וזה מה שהקב"ה אומר שהוא רוצה שישאר מאנשים המשך, לא רק הוא, אלא גם יוצאי חלציו, הבנים הנכדים והנינים, וזה כי ידעתיו - אני אוהב אותו, למה למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, וזהו התכלית. ככה היה אברהם אבינו, שהוא ידע את היסוד של חינוך, אבל מה החינוך היום - כלום! וצריך לחנך לתורה ותורה, אין דבר אחר חוץ מתורה! אם אחד רוצה להיות מאושר, ילמד את הבן שלו תורה, ואם הוא לא יכול ללמוד בעצמו, יראה ע"י רבי או ע"י משהו אחר, אבל הכל תורה! אנחנו מוצאים גם כן בכל הדורות את ההמשך הזה, ועד היום ברוך השם כלל ישראל קיים, למרות שהיו כל כך הרבה צרות, כל כך הרבה... אי אפשר לתאר מה שכלל ישראל סבל.

וגם בצרפת היה מסעי הצלב שעשו חורבנות ורצו לכלות את כלל ישראל, עד כדי כך כתוב שבעלי התוספות היו שם, ורבנו תם שהיה גדול הדור... ג"כ רצו להרוג אותו, ובקושי בקושי נמלט וניצול מהם.

עכ"פ אנחנו רוצים לדעת שכן אדם אם הוא רוצה להמשיך את הדורות, הוא צריך להמשיך אותם ע"י שילמדו תורה, להמשיך את הדור לתורה, לחנך את הדור לתורה ליראת שמים, ואז אנחנו נהיה בטוחים שכלל ישראל לא יכלה, הוא ישרא וימשיך עד שהקב"ה יעזור שתבוא הגאולה האמיתית. ומה כתוב בגאולה האמיתית "פיצחו הרים רנה, יער וכל עץ בו כי גאל ה' יעקב ובישראל יתפאר". הלאי שנוכה לגאולה האמיתית, וכולם יראו שכלל ישראל זה העיקר, ובימינו נוכח בקרוב לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה. וכל כלל ישראל, כל המשתתפים כאן, יתברכו בכתובה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים, הם וכל משפחותיהם, לכולם הקב"ה יעזור בכל טוב סלה.

מחשבת כותב - כאשר דיבר רבנו שעיקר האדם היא ה"נשמה", וראו כל אלפי המשתתפים עין בעין מסירות נפשו של רבנו, והרגישו כי "נשמת רבנו" היא המדברת אליהם... כמדומני שאין לימוד גדול מזה! (פרי חיים גליון קנד)

וכך כותב הגרמ"י שניידר שליט"א: הנה לפני כעשר וחצי שנים, בחודש אדר תשס"ב נסע רבנו לשלושה ימים לצרפת, לשלוש ערים, המה פריז, עקס לע בען, שטרסבורג. ובכל מקום היה כינוס גדול של בני המקום, ודיבר רבנו על החובה לגדל את הילדים "לתורה בלבד!" ולשנות את המושג המוטעה שהושרש שקודם ילמד הילד בגרות וכו' ואח"כ ילמד ביישיבה קדושה, [כמובא בקונטרס המסע לצרפת].

וב"ה חפץ ה' בידו הצליח ונעשה שינוי גדול בדבר והוקמו ישיבות על טהרת הקודש בכמה מקומות, והרבה פירות מיישיבות קטנות אלו המשיכו

בישיבות גדולות חשובות בארץ ישראל, וזכו להיות תלמידי חכמים גדולים המוסרים נפשם באהלה של תורה.

וכאשר עברו כ"כ הרבה שנים מאז, וכידוע שהיצר הרע לא נח ולא שקט, באו תלמידי חכמים גדולים ובראשם מידעניו הגאון רבי יצחק כץ שליט"א ראש מוסדות יד מרדכי בפריז, וסיפרו לרבנו שלאחרונה נחלש הענין הנ"ל, וצריך לחזור ולהעיר את רוחם היקרה של בני צרפת לכך. והסכים רבנו לבוא ולעורר אהבתו הישנה.

ואני רואה הכרח להוסיף דבר אחד שסיפרה אז הרבנית ע"ה שכידוע כשנסע רבנו לצרפת בשנת תשס"ב שכבה על ערש דווי ממש, וסיפרה שכששאלה את רבנו למה נוסע וכי חושב שיוכל להפוך לצרפתים את הראש? הרי הם חושבים רק על גבורות ובגרות...

השיב לה רבנו: גם אני חושב שזה לא יועיל, אבל היות ויש כאלה שטוענים שזה יכול להשפיע, אני לא רוצה שכשאבוא לאחר מאה ועשרים שנה לבית דין של מעלה, ישאלו אותי היכן התלמידי חכמים שהיו צריכים לצאת מבני צרפת? ואם אשאל מה אתם רוצים ממני, יאמרו לי - כאן הזכיר את שמו הפרטי - למה לא נסעת לצרפת לחזק אותם, הרי הם היו שומעים לך ושולחים את בניהם לישיבות קדושות? ומה אענה על זה?... ובשנת תשס"ב היתה אסיפת ראשי ישיבות קטנות לאחר הכינוס, ושאלו את רבנו אולי כדי להשפיע על ההורים לא לשלוח לבגרות, כדאי להתחיל בשלב ראשון רק מגיל 15, וכך במשך הזמן יוכלו להשפיע שישלחו כבר בגיל 13. והשיב להם מרן: בודאי שלא כדאי, וזה כל הצרה שחושבים שלימוד התורה בא אח"כ, ובאמת צריך להיות להיפך, הדבר הראשון זה "תורה". ימי הנוער הם ימים טובים, כי אז בן אדם קולט ונכנס לו, ואחרי זה, מה שהוא יותר מבוגר הוא קולט כבר פחות, והכל כבר פחות. והאנשים מבינים שבשביל השטיות צריך את ימי הנוער, וללמוד תורה טוב גם כשהוא כבר מבוגר. וזה לא נכון, כי צריך להתחיל כשעדיין צעיר, חנוך לנער עפ"י דרכו. דוקא כשהוא נער, צעיר, [אחרי זה כשיה' בן עשרים או עשרים ושתים אם מוכרח אפשר ללמוד עוד דברים], אבל הם עושים הפוך, כי היצר הרע הופך את השכל. ולכן בודאי צריך להתחיל ללמוד אתם תורה לפני גיל חמש עשרה. כי עד חמש עשרה הוא כבר איבד שנתיים, רק להתחיל מיד אחרי הבר מצוה. ואמנם בתחילה ההורים לא ירצו כ"כ, ויבואו רק אחדים, אבל אחרי שיתחיל, ויכנס יותר, ויראו שזה טוב, כמו שהגמ' אומרת ביומא, שיאמרו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה. כי ע"ז ההנהגה של הילדים בבית היא אחרת, כי סוף כל סוף אלה שלא לומדים תורה גם ההנהגה בבית היא אחרת, הם פראים, הם קוראים לאבא... וכשיראו את זה כבר יבואו. ואפי' אם יהיה הורה אחד שיעשה או שיתם, במשך הזמן יהי עוד אחד ועוד אחד, יראו שהילד הזה מתחנך טוב, אז יראו שזה טוב. [וכאשר אמר רבנו כן היה שמתחילה היו 2 נחשונים שבאותו לילה הודיעו רשמית ששולחים את בניהם לישיבה קדושה [הלא המה ידידיו הד"ר ר"י הרדי שיח' וידידיו הר"ש פוליצר שיח', ומשם המשיך הלאה והלאה...]

בהיות רבנו כעת בדרך לצרפת ביקש מהגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א להזכיר בדבריו את הגויה הנוראה שרוצים לחזק באירופה על המילה, ואמר שזוהי "גזירה להעביר על הדת". ורבנו בעצמו לא הזכיר את הדבר, היות וכל מטרת נסיעתו היתה כדי לחזק את בני הנוער לתורה, ולא רצה לדבר על שתי נושאים, בבחינת תרי קלא לא מישתמע... [כך היה מובן]. וכאשר הזכיר הנ"ל לרבנו שלפני כעשר שנים בנסיעת רבנו לצרפת כתב מרן פוסק הדור זצוק"ל במכתב לכינוס, שרבנו נוסע במסירות נפש, הסכים רבנו בנסיעה זו בודאי בבחינה זאת...

והרי אחז"ל כל מצוה שמסרו ישראל נפשם עליה נתקיימה בידם, ממילא המסירות נפש הנוראה של רבנו בשביל לחזק את בני צרפת שיגדלו תלמידי חכמים אמיתיים ללא שום דבר אחר בראש, כמו שזעק בשארית כוחותיו "לחנך רק לתורה ותורה ותורה!" בודאי תעמוד לזכות שבאמת יתקיימו הדברים, ותחזור עטרת צרפת לראשה שהיו בה גדולי עולם, רש"י ובעלי התוספות, שמביא רבנו הרבה מה שכתוב בספר צידה לדרך שהיו אלפי בעלי תוספות, ומסרו נפשם על התורה. ע"ש, [והובאו הדברים בארחת צדיקים שער התורה כאשר הראנו הר"מ סחייק שליט"א].

ונזכיר כמה מהנהגות שהיו במסע

- הורה רבנו לכל המתלווים ליקח עמם טלית ותפילין, על אף שהיה מדובר רק על מסע של יום אחד ולחזור בלילה הביתה. אמנם השאיר הטלית ותפילין באוירון, כאשר היה בדעה חזור לאחר כמה שעות.
- תפילת הדרך אמר בתחילת הנסיעה שהתחיל המטוס ליסוע על הקרקע.
- בתפילת המנחה בחדר צדדי שלא הי' בו ספר תורה, הורה לומר תחנון בלי נפילת אפים, ונשאר לעמוד.
- כאשר היציאה מצרפת היתה בעוד יום לא היה שייד להתפלל מעריב, והנחיתה היתה בארץ ישראל לאחר חצות הלילה, בכל זאת העדיף להתפלל על הקרקע אחר חצות, ולא תוך כדי טיסה.
- בבוקר כשחזר בדרך הגומל בשם ומלכות.

[והנה אדם שבא מחו"ל לכמה ימים וחוזר לביתו, סובר רבנו שלא יברך הגומל בזמן שהוא בארץ כיון שזה נחשב באמצע הדרך, וכן נהג רבנו בנסיעותיו למסעי החזיון לשבוע ושבעים, שלא בדרך הגומל רק כשחזר הביתה. ונשאל רבנו על אלו שהצטרפו עכשיו במסע לצרפת וחזרו לארץ, ובאותו יום בדעתם ליסוע לחו"ל, אם יברכו הגומל, ואמר שצריך לברך, כיון שזה נסיעה חדשה. [ורק אם לא יכולים ליסוע לחו"ל בלי זה י"ל דהוי המשך אחד].

וכך הספידו הגר"ח מן שליט"א: אולם הדבר המופלא יותר, היא ההשפעה העצומה שהייתה לדבריו, בגלל עצם מציאותו. דוגמה אחת לזה, מיני רבות, זכורני בתקופה שהייתי בצרפת, ומרן החל אז את המסעות שלו לבני חו"ל, הוא הגיע לצרפת, ושם התכנסו אלפים, ביניהם רחוקים ממש, ומרן דיבר בפניהם, ותבע מהם לעזוב את לימודי המקצוע, לפתוח ישיבות קטנות על טהרת הקודש, ללא שום לימודי חול, ולהקדיש את בניהם לתורה. ובעקבות דבריו התחוללה מהפכה בצרפת, נפתחו ישיבות קטנות, ואנשים החלו לשלוח את בניהם לישיבות.

מי שמכיר את מציאות החיים בצרפת, מבין כמה דבר זה מופקע, שאדם לא ישלח את בנו ללימוד מקצוע. אצל הצרפתים, ההשכלה, ורכישת מקצוע, הצורך להיות "מסודר בחיים", הוא יסוד המציאות. והנה אנשים שמעולם לא ראו את מרן זצוק"ל, ביניהם רחוקים שאפילו לא שמעו עליו, ובכמה מילים ספורות ששמעו ממנו, הפכו את המציאות שלהם, להקדיש את בניהם לתורה. איך אפשר להבין דבר כזה?

ההסבר לזה, שכל יהודי יודע שהוא חי בעולם הזה, בשביל להכין את עצמו לעולם הבא. אבל בפועל, אדם חי את מערכת החיים שלו, מתוך שייכות לעולם הזה, מי יותר ומי פחות, ואדם שקוע בצרכיו ורצונותיו. אבל מרן, כאן בעולם הזה, היה בן העולם הבא, העולם הזה לא נגע בו כלל, הוא חי כאן, והיה נמצא בעולם האמת, בפרישותו המוחלטת מכל הבלי העולם, הוא חי באופן מוחשי את עולם הנצח. המציאות האמתית היחידה אצלו, הייתה תורה ומצוות. וכל ענייני העולם הזה, היו חסרי משמעות עבורו. כאשר אדם פוגש מציאות כזו מול עיניו, זה מזעזע אצלו את מערכות החיים. הוא פתאום תופס שכל הרצונות שלו, כל החשבוניות שלו, וכל מה שנחשב בעיניו לצרכים, כמבט של חיי נצח, אין בוה כלום. כשראו את מרן זצוק"ל, כל אחד הרגיש בעצמו בחוש, שכל מה שמעסיק אותו בחייו, אין בו ממש, ומה שנראה לו טוב, זהו הבל כפשוטו.

באותם רגעים, שיהודי צרפת עמדו מול דמותו הקטנה והכחושה, שהקרינה קדושה ועולם של נצח, אז כל מערכת החיים שלהם, שאדם מוכרח להיות "מסודר" בעולם הזה, עם פרנסה והשכלה, בטלה באחת. השקר וההבל של העולם, היו מוחשיים להם, והם הרגישו בחוש, שמה שענייהם ראוה, אלו החיים האמתיים, שכך צריך להיות. אז באו הדיבורים המעטים ששמעו מפיו, והראו להם את הדרך הנכונה, ושינו אצלם את כל מציאות החיים, להקדיש את בניהם לתורה.

לא ספק המהפכה הגדולה ביותר שהצליח מרן זצוק"ל לחולל בארצות הגולה, היתה ברחבי צרפת, שמאין ממש הוא בנה בעשר אצבעותיו עולם מופלא של קהילות יראות ושלמות לעבודתו יתברך. בשיחה מיוחדת מפריז מתאר הגאון רבי יצחק כץ שליט"א ראש הישיבה והמוסדות יד מרדכי בפריז את הקשר של קיימא:

איך החל הקשר שלכם עם מרן זצוק"ל? - תהינו בקול. אמנם לא זכיתי ללמוד אצל מרן זצוק"ל בישיבת פוניבז', אך הקשר שלנו החל עוד כשהייתי בחור צעיר וראיתי מגיע מידי בוקר לכולל האברכים פוניבז', והוא הגיע למסור שיעור במשניות בכולל, ואז כבר שמעתי שרבים הסתקרו מדוע בחר מרן הרב מפוניבז' זצוק"ל דוקא בו כמי שיכנה בראשות הכולל הנוער, הוא השיב ואמר - "כשהכרתי נוכחתי לראות שזוהי גדלות כמו של מרן החזון איש בצעירותו".

לאחר נישואי הקשר התחזק, כשמרן זצוק"ל כיבד את חמי שחמותו היא הצדקת ומצילת היהודים הנודעת מרת רעכל שטרנבוך משוויץ שהוא הוקיר. ואספר דבר מענין שנוכחתי בשנת תשל"ג כשמרן זצוק"ל בא לבקר את חמי הרב רותנברג בשבתו בירושלים, והם ישבו שלוש שעות ודיברו בלימוד בענינים שונים, ולאחר מכן ראיתי שחמי זצ"ל מלווה את מרן עד לפתח ביתו ולא הסכים להיענות לבקשותיו לחדול מכך. כשהוא שב שאלתי, מה ראה לנכון לעשות זאת ולא די היה ללוותו עד פתח הבנין, ואז השיב לי חמי - דיברתי עמו שלוש שעות, ונוכחתי כי הוא יודע כל התורה כולה, ולכן מפאת כבוד התורה ליוותי עד דלת ביתו.

לבקשת הר"י וויס שביקש ממרן הגראמ"מ שך זצוק"ל שיפציר בי שאסע לצרפת לסייע בידי חותני, הלך הקשר והתחזק כשאני נועץ בו בכל הנקרה בדרכי כאן בצרפת.

כשמרן הגראמ"מ שך זצוק"ל נחלש מעט, שאלתי את הגר"י גרשנוביץ זצוק"ל, שהכרתי עוד כילד שדרתי בשכונת אליו בשיכון אג"י בפ"ת, את מי עלי לשאול שאלות סבוכות הנקרות בדרכי, ואמר לי שאלך למרן הגראמ"ל זצוק"ל שהוא אדם גדול באמת שיוכל לסייע בעצותי, ומאז באתי אליו

ונקשרתי עמו, ומאז כל מה שעשיתי כאן היה במדויק לפי הוראותיו, אפילו שהיו בהן דברים לא פופולריים.

■ מדוע אכן מדן זצוק"ל ניאות להגיע לצרפת חמש פעמים?

לאחר הנסיעה הראשונה שהיתה לו עם יבלחט"א כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א בשנת תש"ס, ראיתי כמה השפעה יש לו במידת האמת שבו על ליבות הצעירים בכל אתר, ופניתי אליו בבקשה שיבוא אף אלינו לצרפת כי צריך לחזק הרבה את היהדות בארץ, והוא התבטא ואמר - עכשיו לא אבל אני אבוא... אני חשתי כמי שמילותיו מודדות שנאמרו הדברים בצורה כמו הבטחה, ושמחתי וחיכיתי שיתבצע הדבר.

ואז באדר תשס"ב הוא הגיע לכאן, והנהיג לראשונה בצרפת את המחויבות של יהדות צרפת לאותיות פורחות באוויר שהצעירים יתחילו ללמוד רק לימודי קודש. ואספר שעד לאותם ימים כשדיברנו באסיפת רבני ומנהלי המוסדות, שמרן זצוק"ל חפץ להנהיג זאת, היו כמה שאמרו שאין הדבר מציאותי כלל, כי כל אחד רוצה שלבנו יהיה 9 שנות לימוד ובגרות, ולא יתכן שלא ילמדו עד גיל 15 לימודי חול. אז נשלח רבי זאב קוקיס שייסביר המציאות המורכבת למרן הגרא"ל, אך הוא בנחרצות לא זו כמלא הנימה, ואמר שאחר גיל בר מצוה אם לומדים לימודי חול זוהי מציאות אחרת. וכך לבקשתו שינינו המצב ששייבה קטנה תתחיל בגיל 13 בלימודי קודש בלבד, והיו על כך מהומות, מהם כאלו שלא מחלו לי שנים על כך, ואמרו שאם ילדיהם לא הצליחו זהו באשמתם. כך חולל מהפכה של ממש בחינוך הדור הצעיר. בפעם האחרונה שהיה כאן אחרי חמש פעמים שביקשתי שיבא, היה זה באלול תשע"ג בחודש אב נתן את הסכמתו והתחלנו לארגן זאת. היה יוכוח גדול איך לארגן הכל במהירות. לקחנו אולם גדול אך בבוקר הנסיעה לפתע הוא לא חש בטוב ואמרו רופאיו שלא יסע, כשרק רופא אחד אמר שיכול ליסוע. מרן זצוק"ל אמר שייך לנוח ועוד שעה יחליט כשיקום ממנוחתו. וכשקם אמר מיד שנוסעים למטוס. הוא הגיע תשש עד כדי שהכנו מיטה ליד האולם, ולפתע כשהחל לדבר לא ראו עליו דבר, והוא חזר באותו לילה לתפילת ותיקין במעונו. והאמת שהיתה כה חדורה אצלו פעלה בליבות השומעים וחלחלה לנשמתם.

■ ומדן היה זה שהציע לפתוח את כל הישיבות בקהילה בפר"ז?

אכן בשנת תשמ"ה היתה לנו ישיבה קטנה שלמדו בה תחילה מעט לימודי חול בערב ולאחר מכן בהשפעתו למדו בה רק לימודי קודש. ובאותה השנים בכתה התאורנה שגמרה היו ילדים בני 16 שנבחנו לישיבת קול תורה והפי ליאו בידיעותיהם, ואמר עליהם שהם כמו תלמידים בירושלים, והועבר הדבר למרן זצוק"ל. אז הורה לי שאם כך אפתח ישיבה גדולה. אמרתי לו שלא בטוח שאצליח למצוא בחורים. אמר לי: 4-5 בחורים יהיו, זה מספיק! וכך הווה נרשמו בדיק 5 בחורים וכך נפתחה הישיבה הגדולה. הוא ליווה את כל אורחות הישיבה, בתחילה שלח אלינו את הגר"י פרצוביץ שליט"א שיכנה כראש ישיבה, ולאחר מכן הגיע הגאון רבי אברהם יצחק ברול שליט"א, ולאחר מכן הוא שלח את אחד מתלמידיו הקרובים הגאון רבי חיים מן שליט"א שכהן שנים כראש הישיבה.

אף בענין חינוך הבנות היתה בגרות שכולם עושים, והיה נידון אם לעשות כרגיל, והוא הורה שאין לעשות כן, כי יש בכך חינוך לע"ז ואינו צנוע. עוד הורה שלא ילמדו כן כי ההורים ירצו שיצליחו יותר וידאגו שדוקא כן ילמדו זאת. זה הקשה עלינו להשיג הבגרות הטכנית לבנות, וזה גורם שרבים שלמדו אצלינו הלכו לבסוף למקום אחר.

בשנים האחרונות אנו במצב כספי לא קל, ושאלתי אם לקצץ מעט במוסדות הקהילה שהרי יש לנו 10 מוסדות מגן ילדים ועד כוללים לאחר הנישואין במגמות שונות, ולא רצה לענות. ובפעם האחרונה כששאלו אמר לי הכסף ולי הזהב נאום ד'. וכך מרן זצוק"ל במידת האמת שהיתה טבועה בו ובקדושה שניבטה לכולם, זה גרם אף לרחוקים להתקרב ממש ליהדות.

■ זכור לכם סיפור מופלא שראיתם בגדלותו?

כשהיו לנו הקשיים עם אחד הרבנים שהתנכל לשחיטה המהודרת, באלול תשע"ב הראו לשר התורה מרן הגר"ח שליט"א שאותו רב כתב ספר על במשותף עם בישוף של אחת הערים הגדולות בצרפת ובו דיאלוג דתי בין הדתות, ואמר שכתב כמה רבנים שבידקו זאת וישלחו להכרעת מרן הגרא"ל. ואכן הוא כתב מכתב חריף כנגדו, והגר"י אפרתי שליט"א בא לקחתו כדי להתחיל מיד את מרן הגר"י אלישיב זצוק"ל שהיה בחוליו. אך באמצע הדרך ביקשו מבית מרן זצוק"ל מהגר"י אפרתי שיחזור מהר לבית מרן זצוק"ל שביקש ממנו בחזרה את המכתב וקרע זאת.

שאלו הגר"י: ומעיקרא מאי קסברי?

ואז ענה שהיות ושמע ממקורבו שיש לו קשר עם הנצרות, "אני חושש שזה יפריע למרקם של היהודים עם הנצרות ויסכן את היהודים, ולכן אינני רוצה לכתוב מכתב שיכול להזיק ליהודים". שאלו הגר"י אפרתי, ומה יהיה עם קהילת הגר"י כץ? - ואמר שאל לנו לחשוש כי הקב"ה יפיל אותו... ואכן לאחר זמן קצר, לפתע הגויים היו אלו שרצו לפטר אותו, וזאת לאחר שמצאו שבספריו הפילוסופים הוא הפר זכויות יוצרים וקניין רוחני לאחר שהעתיק מספרים אחרים ועשו הצלבות וגילו שאין לו תואר פילוסופי כלל והוא מציג עצמו כבעל תואר אקדמי גבוה, ולכן דרשו ממנו שיתפטר מהרבנות! באופן נורמלי, לא היה הדבר נשמע כלל, אך בחסדי שמים, באותו

זמן פיטר הנשיא את שר האוצר שלו בעוון שקר, ואז אמרו כולם שאם שר העוסק בממון פיטרו אותו על עוון שקר, מי שעוסק ברוחניות ואמור לסמל דוגמא אישית על אחת כמה וכמה.

וכולם התפעלו עד כמה צדקו דברי מרן זצוק"ל שאמר שהקב"ה יפיל אותו.

ליאון - צרפת

בנסיעה הראשונה שארכה כשלוש שעות נסיעה ממרסיי לליאון, מספר מרן זצוק"ל בתוך כדי נסיעתו על עדותו של רבנו יחיאל אבי הרא"ש שהעיד לאחר פטירתו שיש לו רשות לבא כל ליל שבת לקדש בבית, כמו שכתוב על רבי הקדוש, ורק כדי שלא לבייש אחרים אינו עושה זאת...

למרות שליאון הינה עיר קטנה ופשוטה, ולא ציפו שיהיו המונים בה כביתר ערי צרפת. ההפתעה היתה גדולה כשאלפים ממש באו והתכנסו בכדי לשמוע את דבריו של מרן זצוק"ל, וכולם רצו לחזות בפני קדשו, ולשמוע מה מביא גדול דור לנוע עד לעיירתם הקטנה.

רב המקום הגר"י יחיאל טובול שליט"א מקבל את רבנו בברכה, ומזינו לדבר בפני האלפים שבאו לשמו את דברותיו, ומרן מדבר על הדשאים שנשאו ק"ו למינהו מהאילנות, ועל ברית המלח עם המים שלא רצו לדרת למטה וקיבלו בתמורה את ניסוך המים וברית מלח שיוקרב על כל הקרבנות, אפילו שאינו הרבה, משהו בסיוע לכבוד שמים די להם, ועלינו ללמוד מכך כמה חשוב להרבות כבוד שמים, בשיעורי תורה, בשמירת המצוות וגדרי הצניעות. הרב מתרגם את הדברים לשפה הצרפתית, והדברים מתקבלים על הלב ומחוללים את הבלתי יאומן, אצל יהודים שלא הבינו דיים מהי תורה, לפתע התורה בערם בנפשם, זה החל ללכת לשיעור תורה קבוע, אחר שלח את ילדיו לראשונה לחינוך תורני טהור, ורבים הבינו שיש ליצור מהפכה תורנית אמיתית.

אך את עיקר הביקור שחולל מהפכה של אמת זכו בני הקהילה בביקורו השני של מרן זצוק"ל בעירם בשנת תשס"ו.

בטרם יצא מרן למסע החיזוק, היו מי שבאו לחדרו ותמהו: לליאון? נכון, קהילה חשובה. עם זאת, נחוצות פרופורציות. צריך לקחת בחשבון גם את מגבלות הכוח הפיזי, ובשל כך לשקול סדר עדיפויות. אך מרן זצוק"ל שלח בשואל מבט חודר, כשהחיוך חומל על שפתיו - לפני עשרות שנים שיגר הגר"י חייקין זצוק"ל את תלמידו הגר"י צבי פרידה שליט"א לפתוח בית ספר בליאון. אחרי עמל רב, בתום מסע הפצרות בלתי פוסק והתנדפות על שיערי הלבבות, באה ברכה מסיימת בעמלו: הוא הצליח לרשום ילד בודד! 'בשביל ילד אחד לפתוח בית ספר?' - תמה באוזני רבו. 'בודדא' - השיב הגר"י חייקין. לא רק לפתוח בית ספר, לא רק לפתוח כתר. פעמון בית הספר יצלצל להפסקות. בית ספר של ממש. בשביל ילד אחד! אבל, ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאוד...

'ליאון' - הוסיף מרן - 'היתה במרכז מעייניהם של גדולי ישראל שעסקו בהצלחת יהדות המזרח. צריך לפעול, אפילו בשביל ילד בודד. אבל כשהי גענו לליאון, גם מבחינה כמותית נכונה לנו הפתעה נעימה. גדולת כמות. רבת איכות.

בתיה של ליאון, לפחות באזור שאליה הגיע, דהויים ואפורים. הכל נראה כקופסאות של מגורים, ובתוך כל מגירה מתרחשים חיים. הכניסה לבית הכנסת של הגאון רבי יחיאל טובול שליט"א - הדין דמתא הרוח החיה בקהילה, דחושה ופקוקה. שירת המכונות חוסמת את הרוח בחסות המשטרה, וההמורי נים נדחקים. בעוד זמן קצר, אחרי תפלת מנחה, נגיע אל האולם המרכזי. האולם מלא מפה לפה. כאלפיים בני אדם, גודשים את חללו. וילונות כחולים נעימי מראה, מנסים להשרות רוגע. עשרות ספוסים בעלי תאורה חזקה, מנסים להאיר בעצמה. קל מאוד להבחין שהמקום מואר באש הנש-מות. עשרות ילדים שוכבים שרועים לצד הבמה, מגביהים מבט לעבר מסכי הענק. גם זו דרך להצליח לראות. באולם הסמוך שהפך לעזרת נשים, מספר גדול ביותר של נוכחות. העינים נשואות אל הבמה. שקט יורד על האולם. הקול מנסר. אחר כך יתרגם הרב טובול את הדברים. אבל עכשיו, כשהי דברים נאמרים בלשון הקדוש, איך הם מבינים? מדוע אינם מסירים לרגע את מבטם? אולי זה הצמא האדיר? שמא כך נראית כמיהה למטרייתם של גדולי ישראל? אולי הם פשוט האזינו לשפת הלב המרגיש, לב של כלל ישראל, שפועם גם בשפתם? בחוץ יורד גשם מזוהף שהופך את האבק לעיסה דביקה. קבלת עול מלכות שמים. קהילה שלמה בערה באש הנשמות, באש של אהבה, באש של "אחד". וכשהקול הזה בוקע מאלפי גרונות ועולה כלהבה ממעמקי של כבשן, זה נצרב על לוח הלב. גם אם כבר היית בנסיעות קודמות וכבר צפית במעמדים, רטט חולף בגיוון...

היום החדש, עם הנץ חמה, ימצא את מרן זצוק"ל בכולל של הרב מגנוז, בבנין הת"ת של ליאון. במעמד הדין דליאון וראש ישיבת עקס-לע-בן - הגאון רבי יצחק וויל שליט"א שבא לליאון בראשות תלמידי הישיבה, שיהיו עיניהם רואות, נשא מרן זצוק"ל דברים כדרבנות. בעקבות בעיות שהעלה מנהל הת"ת לדיון, החל מרן זצוק"ל לנקות את הפצע. הוא חיטא את הנגע, כתביעות נוקבות: 'אם ימצא בן ערוות דבר ושב מאחוריד', שכניה נמצאת בקהל ישראל. 'כלל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך', אבל אם ימצא בן, חלילה, ערוות דבר, ושב מאחוריד. כאשר הקב"ה נמצא, ישנה

הארת פנים. כאשר הקב"ה נמצא, ישנה הארת פנים. כי באור פניך נתן לנו תורת חיים ואהבת חסד, ורחמים וחיים ושלוש. אך אם חלילה יש הסתרת פנים, אם אנכי אסתר אסתיר, עלולות ח"ו לבוא כל הצרות. אם 'ושב מאחוריך', זה הסתר פנים נורא. אמנם נסתרות דרכי ההשגחה. אנו לא יודעים את מהלכיו. אבל אם השכינה מסתלקת, עלולות לבוא ח"ו כל המחלות הנוראות, כל הצרות הקשות.

כיום כעבור 12 שנים מאותו ביקור, אנו נועדים לשיחה מקיפה עם הגר"י טובול שליט"א שאומר לנו מצפונות הלב - 'כבר אז בסיום הביקור חשתי, כיתר ראשי הקהל כאן שצריך לעשות משהו, ואסור שביקור שהביא להתעלות כזו, ימוג עם היוםמים, זה יהיה 'בל תשחית' רוחני. אנחנו יודים עים שיש לליאון כח רוחני פוטנציאלי. אם זכינו לבקור חיזוק נדיר כזה, זה מחייב אותנו להוציא את הכח הזה לפועל. הבקור הזה פשוט הותיר אותנו בעלי חוב. חשנו שעמדנו מול תובע, שהותיר בידנו שטר לפרעון. זו התחושה ששררה בהנהגת הקהילה. ואז התפללו וייחלנו שנצליח להקים כאן מקום תורה - כולל אברכים מהסוג שאין להם בעולמם דבר, זולתו השאיפה לצמוח גדולי תורה. אלא שאז היו לצערי חסרים בליאון בתי ספר יהודים. לדאובן לב, המציאות בצרפת היא שילדים יהודים לומדים בבתי ספר של נוכרים, ולאחר מכן הם באים ללמוד יהדות. מיותר לפרט את הבעיות.

■ ומה קורה כיום שנים לאחר מכן?

הגר"י טובול: מהפכה אמיתית במלאמ ובן המילה, כיום ליאון היא עיר גדולה לאלוקים, שיש בה ארבעים בתי כנסיות, וכמעט 20 מקוואות, יש בה ב"ה שלשה בתי ספר שאחד יש בו כ-1300 תלמידים, והאחרים כ-500 ילד, והעיקר שנענינו לבקשת מרן זצוק"ל להקים ישיבה קטנה על טהרת הקודש שבה כארבעים בחורים. ואף זכינו להקים את משאלתו המיוחדת של מרן לייסד כוללים לאברכים שישקיעו כל מרצם בעמל התורה, ויש לנו כיום בליאון ארבעה כוללים שבהם עשרות רבות של לומדי תורה יומם וליל.

■ ואיך השפיע הדבר על המון העם?

הגר"י טובול: אני יכול לומר כמי שהיה מאחורי אלו שאירגנו את המסע לליאון, שאותו מסע עשה התעוררות נוראה בעצם מה שהוא בא, אני חייב לומר שאיש מעמנו לא ידע כמה היה בכנס שאליו הוא הגיע לדרוש בפני העם, כי לא הכירו אותו רבים, ולהפתעת כולנו היה מעמד שהיו בו כ-3500 איש ששמעו דברי קדשו, והיה זה דבר פלא, לראות את ההמונים שבאו בתשוקה לקבל מסר, וזכיתי לתרגם את דרשתו, וכמה התרגשו לשמוע מילים חודרות ואמיתיות על 'ישמח חסיד במעשיו', בהביאו את דברי חז"ל שהמים התחתונים רצו להיות עלינו, והאריך בקירבת הברואים לבוראה, וק"ו בני אדם שמתקרבים רק בכח התורה והמצוות.

מה שפעל ביקורו, שרחוקים מאד באו לשמוע את דבריו והתעוררו מכן, לא היה לי קשר עם כל אחד לאחר מכן, אבל נוכחתי שזה יצר כאן מהפכה של התעוררות ורצון להשתפר. הכירו הכל שיש מדרגה עליונה של התורה הקדושה, וייסוד הישיבה הקטנה על טהרת הקודש היתה באותה שנה רק בזכותו, ולא הרחק מכאן בעקס-לע-בען נוסדה הישיבה ע"י הגר"י וויל בזכותו, שבה לומדים כחמישים בחורים.

הוא עורר בכך את המון עמך ישראל להבין שיש תורת אלוים, ובאו הנה מכל הסוגים, והיו בפורת יוסף אנשים שהמטרה לא נתנה להם להכנס מפאת הסכנה לאולם, והם צבאו על הדלתות להקשים לכל מילה, וזכיתי שמרן זצוק"ל היה בביתני.

ואספר סיפור מופלא שיעיד על גדולתו של מרן, היה מתוכנן ביום נסיעתו לפרוץ שיעבור דרך בתי לארוחת בוקר, ולפתע אחרי התפילה ניגש אלי מקורבו ר"ש גליק באומרו, שהזמן התאחר והם מצטערים שאינם יכולים להספיק להגיע לבית, כי חייבים לטוס כבר.

בהשגחה מופלאה כשאני יוצא אני מבחין במרן יושב במכוניתו, ושלא כדרכו חלון הדלת פתוח, אמרתי לו שהרבנית שלי הכינה ארוחת בוקר מיוחדת ותשמח מאד בבואו, כששמע זאת מיד אמר - לא יתכן שהרבנית תטרח לחינם, חייבים להגיע שלא לצערה, ואכן נכנסו וטעמו ואכלו כשמרן לא טעם דבר כמובן.

■ מה הביא הביקור המיוחד כיום לאחר שנים רבות באוירה של ליאון?

הגר"י טובול: יש לנו בחורים שעולים ארצה ללמוד בישיבות המובהרות, מידי פסח ותשרי, אנו עושים כאן ישיבות בין הזמנים שבהם עשרות רבות של לומדים, וכי היה הוא אמינא שיהיה לנו דבר כזה לולא הביקור של מרן? מבין 50000 אלף יהודים שיש בליאון, יש לנו חמשת אלפים שומרי תומ"צ לפחות שכולם שומרי שבת ומצוות, ובשכונת 'לורבן' הדבוקה לליאון, האוירה שם של חיי יהדות תוססים, כשאלפים הולכים לביהכ"נ ושומעים שיעורי תורה ב-15 מקומות שונים.

הוקם אף סמינר בית יעקב לעשרות בנות המתחנכות ברוח ישראל סבא. והעיקר היא מהפכת התורה, שבארבעת הכוללים שיש לנו יושבים כמאה אברכים על התורה יומם וליל והם נור הבריאה כאן.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין זל"ה: הנסיעה לליאון אמורה היתה להיות כשנתיים נסיעה, אך הזמן התארך והתמשך עד לכמעט ארבע שעות של נסיעה, כשאני זוכה לשבת עם רבנו מאחורי, ור' משה בנו יושב מקדימה. קצת זוכים לשוחח ולשמוע דברי אלקים חיים מרבנו, קצת סיפורים על ר' יחיאל אבי הרא"ש, ועל המובא שר' יחיאל העיד לאחר פטירתו שיש לו רשות לבוא כל ליל שבת לקדש בבית, כמו שכתוב על רבי הקד', רק כדי שלא לבייש אחרים לא עושה את זה, ועוד על הב"י איך זכה לכוז חבור. נוסעים ונוסעים ולא מגיעים, אך הקב"ה ברוב רחמיו זיכה אותנו סוף סוף להגיע.

ליאון היא עיר ישנה ופשוטה, מגיעים לביהכ"נ לתפילה מנחה. צפוף, בלאגן, צעקות ודחיות. בקושי אנו נכנסים, ומתפללים מנחה. אחרי התפילה ברכה קצרה לילדים, וממהרים לעבר האכסניה. נחים. ארוחת ערב. וממהרים לצאת לכנס באיחור של שתיים.

והנה לא להאמין. כ"כ הרבה אנשים, כאלפיים גברים, וכן בעז"נ. ממש לא להאמין. לחשוב שבשכר שער היו טלפונים שבהם דנו האם כן לנסוע לליאון או לא, כי אמרו שאין שם אנשים, מקום קטן, והנה בס"ד כ"כ הרבה אנשים ונשים הגיעו לכינוס. אשרי עין ראתה מעמד כזה בגלות הנוראה. רב המקום, הרב טובול, מדבר כהקדמה ומזמין את רבנו. גם היום ראש הישיבה יושב כשאני מחזיק לו את המיקרופון. היום רבנו מדבר על הדברים שנשאו ק"ו למינהו מאילנות, ועל ברית המלח עם המים שלא רצו לרדת למטה וקבלו בתמורה ניסוך המים וברית מלח שיוקרב על כל הקרבנות. אפילו שזה לא הרבה, אבל משהו בסיוע לכבוד שמים ע"י מעשה מצוות כבוד שמים מספיק להם, וכמה אנו צריכים ללמוד מזה.

האדמו"ר מדבר שוב כאתמול, להתחזק בחינוך ושיעורים. לאחר מכן מתקיימת תפלת מעריב. ראש הישיבה עיף. אנו חוזרים מהר לבית האכסניה, שנראה כמו ארמון.

בשעה 1:00 בלילה הולכים לישון עד 5:30. לאחר שקמים יוצאים לתפילה בנץ אצל הרב מגנוז, אח של הרב מגנוז מאור החיים. מקום תורה יפה שם לומדים כ-40 אברכים בכולל שלו. תפילה מכובדת ויפה, ברכת כהנים באהבה. לאחר התפילה דיבר מרן בחזק רב על חינוך, איך התורה משבחת את אברהם אבינו 'כי ידעתיו', הקב"ה אוהב אותו על החינוך שחינך את בניו אחריו, ולא מחמת מסי"נ למען שמו יתברך. ואיפה כל הגרים שעשו אברהם ושרה? אלא עונה רבנו: אף אחד לא ידע את הסוד של חינוך, שיש להמשיך בילדים הלאה, רק אברהם אבינו המשיך בחינוך ויצא יצחק, יעקב, שבטים... לאחר מכן דיבר מרן על החיוב להתחזק בצניעות. והציבור התרגש עד מאד. כאשר סיים, המשיך מרן ראש הישיבה לעבר הילדים הקטנים שבאו במיוחד ביום חופשתם לקבל ברכה, ורבנו דיבר עמם על כך שצריך לברך ברכת המזון בכוונה.

לאחר מכן מיהרנו אל עבר ביתו של הרב טובול. ר' שמעון לא מסכים שניכנס, כי נאחר למטוס לפאריז. הרב טובול מתחנן: מה עם הצער של אשתי?... אפילו לחמש דקות... ורבנו פוסק: ניכנס. צריך להתחשב באשה. נכנסים, שותים קפה וטועמים משהו, ולאחר מכם מודים לבני הבית וממהרים אל בית האכסניה אורזים חפצים ונוסעים מהר לשדה התעופה, כי חייבים להתרומם עד 9:00 באוויר, כי רק אז השמים פתוחים לטיסה.

בני ברק יצ"ו כ"ט אב תש"ן

הנה כפי מה שראיתי מהדו"א דכבוד ראש ישיבת עקם לע בען עלה כת"ר ה' במעלות התורה והיראה ע"י יגיעה ועמלה של תורה ועי"ו הוא זוכה ומזכה את הרבים בעיר ליאון אשר במדינת צרפת ומרבה מהרה ביש" ראל ע"י הפצת אורה של תורה ויראה במדינה ההיא אשר לדאבונו בשנים האחרונות ירדה פלאים ובודאי מצוה גוררת מצוה וזכות מצוה זו תעמוד לו להומיף חיללים לתורה ויראה כרצון אבינו שבשמים החותם בברכת כל מזב להוגי תורה ועמלה ולכל ההולכים בדרך ה' אהרן יהודה ליב שטיינמן. (הסכמה לספר מראות ישרים)

אחד מיעדי הביקור המוצלחים של הגרא"ל והאדמו"ר מגור בצרפת היה ללא ספק הביקור בליאון-צרפת. הרב יחיאל טובול, רבה של העיר וחבר מועצת מרכז רבני אירופה מספר ' על ליאון היהודית שלהערכות לא תחזור להיות אותה עיר: "אני מרגיש היום, ערב חג השבועות, תחושה עזה של התעוררות בקרב רוב בני הקהילה המקומית, שכוללת למעשה עשרות אלפי חברים". "אם כן", הוא מסייג, "חברי הקהילה הם המיעוט בקרב יהודי המקום". "אחרי הביקור אני מזהה רצון עז להתקדם ביהדות". "התקרבות למצוות לא ניתן ללמוד בשבועיים, אבל למרות זאת השאירו לי עשרות רבות של חילוניים מסרים בתיבה שלי כי הם רוצים להתעניין בצורה זו או אחרת בדת, וזאת בעקבות הביקור שהותיר בהם רושם עז. עם חלקם כבר יצרנו קשר, וחלקם אף החלו להגיע להרצאות".

הרב טובול ממשיך: "ברגע זה אנחנו אני יוצא מפגישה עם אחד מראשי המוסדות התורניים של ליאון לדיון שנסוב על השאלה איך לייצא את ההתעוררות לכלל הציבור, בכדי שרוח התורה תשלוט בכל השכונות".

הרב טובול אומר כי בימים אלו הוא מיישם אחת מבקשות הגר"ל שטיינמן: הקמת כולל על טהרת הקודש. גם מקודם לכן היה בעיר כולל, אבל האברכים שלומדים בו עוסקים גם בפעילות חינוכית. "עתה אני מקים כולל שבו רק ישבו וילמדו מהבוקר עד הלילה וכל מחסורם יהיה על כתפי הקהילה". הוא מגלה: "בשבוע האחרון חזרתי מביקור של מספר ימים בארץ בהם הודיתי לגר"ל שטיינמן ולאדמו"ר מגור על החיזוק הגדול שעזרת הקהילה. הגעתי לבית הרב שטיינמן ואמרתי לו לא שיערנו שהביקור יעזור כל כך. בהערכות שלפני הביקור סברנו שיגיעו לאירועים מקסימום 800 איש, שזה כולל גם אנשים מחוץ לקהילה, והנה למעמד קבלת הפנים הגיעו לא פחות מ-5000 איש. כאשר השוטרים הרבים שעמדו בחוץ לשמור על המעמד אמרו לי אח"כ כי מנעו בכוח את כניסתם של לפחות עוד כ-3000 איש. בס"ה 8 אלפים. כל זה למרות שלציבור נודע דבר המעמד רק 5 ימים קודם לכן.

לסיכום אומר הרב טובול: אנחנו מקווים ליסד מוסדות תורה "כמו בבני ברק", כדי שבפעם הבאה שיבוא הגר"ל שטיינמן, ואני מקווה שזה יהיה בקרוב ממש, הוא כבר יוכל להתפלפל בלימוד עם בחורי יהודים שבבסיס יש בהם אמונת חכמים.

מרסי - צרפת

התחנה הראשונה במסע הארוך היתה העיר מרסי, בה נחת המטוס באדמתה, ורבה של העיר הג'ר ראובן אוחנה שליט"א עולה ומברך בקול נרגש את מרן זצוק"ל, והזמין את מרן להתארח בביתו. באולם שדה התעופה מתקיימת קבלת פנים חמה של כל בני הקהילה, וילדי מרסי עומדים נרגשים עם דגלים בידיהם.

התיאור שנכתב ברוח אותו ביקור בשעת מעשה, מיטיב להגדיר את האווירה המתחוללת באירתה של צרפת כולה...

'כשנפתחה דלתו של המטוס בקצה מסלול הנחיתה של העיר מרסי, יכולת לחוש בגל של חום. מזג האוויר היה מהביל, מאפיין את מזיגה של עיר ים תיכונית מובהקת. מרסי שוכנת על חוף הים, וזו אינה רק הגדרה גיאוגרפית. ים-תיכונית' זה אומר גם האנשים, התנהלותם, אופיים ומיזגם. ירדנו במדרגות של כבש המטוס. מיד כשכפות רגליך דורכות על אדמתה של מרסי, אתה מבין שההבל עולה מן הים, אבל החום הוא אנושי. כשנראו רבנו זצוק"ל וכ"ק האדמו"ר מגור שליט"א, פרצה במקום שירה אדירה. מחיצות הזכוכית שניצבות בואכה אל הטרימינל הקטן, לא הצליחו לכלוא את הקולות.

דמויותיהם של גדולי ישראל שהשתקפו אל תוך הזכוכית, הכפילו את ההתפעלות. הטרימינל הקטן אינו מורגל במראות מהסוג הזה. מרן יושב על הכסאות האדומים, וההמונים סככו עליהם כמו צדפה המגוננת על פנינה. לא צריך להתאמץ כדי להבחין: מרסי אינה מורגלת בכגון אלה. ההרגל לא עמעם את ההתפעלות של המפגש הראשון. בחוץ כבר התייצבו צעירי הצאן, הגדיים, וביניהם דגלים אדומים. חלקם במגבעות, אחרים בכיפות קטיפה בורקות בשמש. כמה מהם עטרו לראשם קסקט, ששיווה להם מראה צרפתי אופייני. הם היו לבושים בגדי חג. מבטם לווהט, ממוקד. בעוד מספר דקות, יתחיל מסע החיזוק על אדמת צרפת.

בשעת אחר הצהריים אביך ודהוי, התמלא ביתו של הג'ר ראובן אוחנה שליט"א - רבה של מרסי במנהיגיה הרוחניים של העיר. הללו, כלי קודש היושבים ראשונה במלכותה של תורה, התכנסו כדי לדון בשאלות שהזמן והמקום גרמו. בחצר, תחת הסככה, נראו עשרות בחורי ישיבה. הם היו מעט מותשים למראה. לא קשה היה לזהות שהגיעו זה עתה מדרך רחוקה. היריעות הירוקות וגג הברזנט הלבן, לא הצליחו לרכא את להט השמש. אף לא את להט פניהם. מאיפה באתם? שאלתי טרם הפתעה. הם באו מ'בוסיד' - בני ישיבת נובהרדוק השוכנת ליד פריז. הדרך, הלך ושוב, תאלץ אותם לעשות עשרים וארבע שעות בדרכים. בני תורה, אין להם כסף למטוסים ורכבות. הם יודעים שגם בפריז 'יהיה כינוס המונים, אבל שם לא נוכל להגיע', אומר בחור טרוט עיניים. אנחנו רוצים ללחוץ יד, רוצים לשמוע.

אסיפת הרבנים היתה ההתכנסות הראשונה. היו אלה רבניה החרדים של העיר, ראשי הכוללים. בצוותא עם מרן זצוק"ל וכ"ק האדמו"ר מגור שליט"א, הועלו השאלות הקשות, התובעות מענה.

מרסי, כך מתברר, סובלת מבעיות נשירה. סולם עלייתם של בחורים מסוימים, נקטע. הם יוצאים לארץ הקודש, להתחנך בישיבות. אולי פערי המנטליות, עמדו בעוכריהם. שמא הבסיס אינו רחב דיו, כמו המסד הרחב שזוכים לו נערי ארץ הקודש. אולי הפרי טרם הבשיל, בטרם נקטף. עם שובם של הנערים למרסי, ניכרים, אצל חלקם, ניצני חוסר ההטמעות בתוך עולם התורה.

'האם כדאי לפתוח ישיבה עם למודי מקצוע, במיוחד למען בחורים אלו?' - שאלו הרבנים.

על פניו של מרן זצוק"ל, עלתה ארשת מחייכת, מעט כאובה: האם כאשר אדם חולה, אתה רוצה להביא רעל אל פיו, במקום תרופה? בחורים אלה הינם 'חולים'. אתה רוצה לרפא את מחלתם ברעל התלישה מעולמה של תורה? מחלה לא מרפאים ברעל. בשום פנים ואופן לא! צריכים לפתוח ישיבה שתתאים לבחורים אלה. אבל רק על טהרת הקודש. ישיבה שתתאים להם,

אבל רק בצלמה ודמותה של ישיבה - על פי המסורת שקבלנו איש מפי איש, דור מפי דור. 'אם הנסיעה לארץ ישראל אינה מתאימה לכולם, צריך לפתוח ישיבה גדולה במרסי' - אם תהייה ישיבה מקומית, יהיה לבחורים המשך ורצף ישיר. זה בוודאי יפתור חלק מהבעיה...

מכאן יצא מרן זצוק"ל לבית המדרש 'פקודת אליעזר', לפגישה עם רבני הקהילות הכלליות. המונים נדחקים לתוך האולם שמתקשה להכיל את ההמונים. השכונה השקטה שהירוק של עצי הגני מעטר את כל דרכיה, הופכת לסואנת ביותר. המונים מבקשים להתקבל בדלתיים סגורות. איש איש ומעמסת ליבו הזקוק לצדיק גזר. איש איש ותקוותיו הטובות הזקוקות לברכת הדרך. אחרי שעה ארוכה של קבלת קהל ביחידות, יצא מרן זצוק"ל אל הכנס הגדול.

משטרת מרסי מגלה יעילות רבה ביותר. יחידת האופנועים שלה, בולטת ביחודיותה. כשהאופנוע המלווה את השיירה כרכב חלוץ חוסם את הצמתים ופותח תנועה חופשית לרכבים שלנו, חוצה האופנוע המאסף את שיירת המכוניות ועובר לראש, כדי לחסום את הצומת הבאה.

מרסי אינה בנויה לגובה. היא נמרחת על המרחבים. מרכז העיר פקוק להפליא. בחיך יגידו לנו המקומיים שהנהירה היא לאצטדיון מקומי: 'אולם' פיק מרסי נגד סושר, וזה מושך את כל תשומת הלב העירונית. אבל פניה של היהדות המקומית, גם של יהודים רחוקים יותר, מועדים לעבר אולם 'קרלטון ביץ', השוכן בפאתי המפרץ. אנו רצים והם רצים, שח לי צעיר מקומי כשנהרה על עיניו.

האולם רחב המימדים שוכן במרומי של הצוק. באולם הענק הולכים ומתכנסים אלפי גברים, בשתי הקומות האחרות שלהן כניסות נפרדות, כונסו הנשים. הדרך שמתפתלת לאורך המפרץ כנחש, עמוסה בכלי רכב. שרשרת ההרים שחובקת את בתי הקומות של העיר, נראים מצידו השני של המפרץ. גלי הים רוגעים, אינם מעידים על הסערה הגדולה שתתפרץ כאן. מאחורי הבימה שהוצבה בכותל המזרח, מבעד לחלונות הזכוכית הענקיים, נשקף הים התיכון. יש משהו מדהים בתכלת הזו, באופטימיות של המראה. גלים מתנפצים על החוף, כמו הרגשות שמסתערים על חופו של לב. יהודים מכל קצות החברה היהודית, מתערבים זה בזה בדבוקת צמאי דבר ד'. החלונות הולכים ומשחירים, והאור עולה בפני האנשים. הראשים נדים על הקצב של מה שמתרחש על הבמה. פתאום העיניים נעשות שקופות ואתה יכול לקרוא בהם את פנינים של הנוכחים.

כשעלה הג'ר ראובן אוחנה שליט"א אל המקרופון - טרם שעלו גדולי ישראל מה גודל המתנה שתוענק להם כאן, לעין כל. בקול נרגש שמתנגן בשפת המקומיים, הוא דיבר על גודל המעמד. ואז הוא נשחק לרגע: 'אנחנו מכריזים כאן על הקמתה של ישיבה גדולה במרסי', הוא זעק ונקטע בקול מחיאות הכפיים של אלפי המשתתפים. בנשיאות הישיבה יכהן בע"ה ראש הישיבה - הוא שח לסובבים. ואז התבקש מרן זצוק"ל לשאת את דבריו. לא הכל הבינו את המילים היצאות מפיו. אבל המסרים הקרינו את הנשמות. הוא דיבר על התערבות הרע בטוב ועל תפקידו של האדם להוציא את הטוב מתוך עצמו. הוא הבהיר שלכך לא יועילו אותות ומופתים - כי במופתים הדבר אינו מגיע מהאדם עצמו. הוא הזכיר את הפר של אליהו בהר הכרמל, שסרב למסור את עצמו, עד שאלהיו ימסור אותו - כי התכלית היא קדוש ד', ואם אליהו לא ימסור את הפר אלא הפר ימסור את עצמו, הרי יחסר בכבוד שמים של אליהו. האולם דמם, כשקולו פילס דרכים אל הלבבות. לעשות למען כבוד שמים, הוא תבע. הוא קרא לצבור לבצר את גדרי הצניעות, לכל ישוב הקב"ה מאחוריך, ח"ו.

אחרי שהדברים תורגמו ע"י הג'ר אוחנה, הם חדרו עמוק להבנה, והתחברו עם מה שכבר היה מורגש ללב. אנשים הביטו זה בזה בדממה מופנמת. היה כאן לא רק קשר רוחני בין רב לתלמידים, זו היתה זיקה של קשר נפשי חם ואוהב, משהו שיש בין אב לבנים.

לכן לא פלא שכשהגאון רבי דוד חנניה פינטו החל בקבלת עול מלכות שמים, סערו הרוחות. האולם הפך למרקחה. זעקת דורות עמדה בחלל האויר, והאווירה...

את הרגעים שחווינו כעבור שעה קלה קשה להביע במילים, לילה ירד על העיר והשחיר את גלי הים. בחלון הגדול, מרסי באורות. נקודות קטנות נצצו בעלטה, ורק הדמיון ידע לצייר מהם בתים. בצעדים איטיים ניגש הג'ר פנחס כהן שליט"א, ראש כולל 'ברכת מרדכי' ורבה של אחת הקהילות ובפיו בקשה - 'תגידו לראש ישיבה' - הוא הפציר בהתרגשות - 'זה עתה ניגש אלי יהודי, שהרחיק לכת וחצה את הקוים, הוא קשר את גורלו עם בת לעם זר, התבולל. הוא בא לכאן, כי כולם באו. הלב היהודי היה לו תמורה. 'לא הבנתי מילה', הוא אמר, 'אבל ראיתי את מה שהתחולל כאן. ראיתי את פניהם. הקשבתי לשפת הלב של ראש הישיבה. אפילו את התרגום לא הבנתי, כי התוכן עסק בדברים גבוהים מאד. אבל איך אני יכול לבגוד בעמי, אחרי שהייתי נוכח כאן. ואז נפרץ הסכר, בעיניו של האיש עמדו דמעות - 'אני עוזב. אני חוזר הביתה. אני שח אל העם שלי'.

גם בעיניו של הרב שסיפר, התהוותה דמעה סוררת. כששמע מרן זצוק"ל את הדברים, עלתה גם בעיניו לחלוחית. 'ולו רק בשביל להציל יהודי אחד

מבאר שחת, היה כדאי להגיע עד מרסיי, הוא שח בקול חלוש ונרגש. גם אנחנו, כולנו, המשכנו לכבות...

הביקור המשיך במשך יומים, ועבר דרך כולל מרסיי, ועבור בכנס הילדים במרסיי, וגולת הכותרת כשהגיע מרן לשיבה הקטנה שהוקמה על טהרת הקודש, מרן צוק"ל בקושי מטפס במעלות הבנין, אך מדבר בפניהם על גודל זכיתם להיות עבדי ד' אמיתיים בכל סדר יומם, והם הבינו כי הם בני החיל של צרפת כולה.

במרחק של עשרים ושתיים שנה - כששרשי הנסיעה הניבו פירות תורניים עצומים, שהתחזקו לאחר מכן בביקור הנוסף של מרן צוק"ל בשנת תשס"ז בעיר, כשנוכח בעצמו איך המהפכה האמיתית מתרחשת כאן בינות למוסדות התורה ולצעירים שמגלים את אור התורה עליו דיבר מרן מנהמת לב - שבים אנו אל הגר"ר אוחנה שליט"א, והשאלה המתבקשת מה התחולל מאותם ביקורים מפעמים.

הגר"ר אוחנה: הביקור המופלא, היה רק ההצתה. לאחר מכן הוצרכנו לטיפול המשך, והמיוחד היה שמרן צוק"ל הציב לנו את היעד, הוא עורר על שלוש נקודות: שיעורי תורה, שמירת שבת וחזיון גברי הצניעות. עובר לעשייתן הקמנו שלושה ועדים: ועד שמירת השבת כבר טורח לייסד שעורים בהלכות שבת ומגייס מתנדבים לשכנע את הסוחרים שלא דאבנו לא עומדים בנסיון, לסגור את בתי העסק שלהם בשבתות. ועד הצניעות עוסק בעיצוב המודעות וביסוד שיעורים בענין טהרת הבית היהודי. הועד להפצת שיעורי תורה כבר עמל להרבות שיעורי תורה ולקרוא לכל יהודי לבוא ולהשתתף. וכיום אין ספק שגולת הכותרת זוהי הישיבה, שנפתחה עובר לאותו ביקור במרסיי לקראת חודש אלול.

■ איך השפיע האירוע על הדור הצעיר?

הגר"ר אוחנה: באסיפת הילדים שהיתה אז, לא היו רק ילדים חרדים. בתום הכנס, כשהם עברו להתברך, רבים מהילדים היו עם דמעות בעינים, כשהציבור עמד וקיבל עול מלכות שמים, ראיתי קבוצה גדולה של ילדים שבתו. ממש געו בכביה. זה לא ימחה לעולם. אבל אני חייב להבהיר, שיעיקר התרומה היתה ביחס של מנהלי בתי הספר. כשבקשנו מהם לבוא, רבים לא הבינו לשם מה, ומה זה יעיל להם. עכשיו גם המנהלים הבינו שעולם התורה זה לא משהו מהעבר, אלא משהו קיים ונוכח, והעולם התורני זה לא משהו מהספרים ולא 'ההסטוריה שלנו', אלא משהו שקיים במציאות, מציאותנו, נשמת אפיו.

הם ראו במוחשיות לראשונה את שידעו כי התורה הינה משהו עתיק שעובר ע"י גדולי התורה מדור לדור, וזו היתה להם פעם ראשונה לראות את מעתיקי השמועה מוסיף הלפיד. ביניהם היו גם כאלה שתפסו את הדברים בעומקם. ואם לפני האירוע היה צריך לשכנע אותם כמה זה חשוב, ולהסביר להם מה זה גדול בתורה, מהי מסירה מדור לדור, מה זה שמואל בדורו. כשהם היו נוכחים בעצמם, הם עברו משהו, איזו טלטלה. זה פתח אשנב בלבבות. כאלה שהיו בצד השני של המיתר, השתנו באחת. מאז הביקור ועד היום, הם הסכימו שאברהם יפתחו בתי מדרש בתוך בתי הספר שלהם, לכל מאן דבעי. בכתות הגבוהות ישנם שיעורים חופשיים - ומי שירצה יוכל להצטרף לבית המדרש. משני תיכונים קבלנו אישורים להכניס שיעורי יהדות לתוך הכתות, ואודות לביקור הרם, שערים נעולים נפתחו לרווחה כמו הלבבות... אוכל לומר דבר ייחודי, שבאותה עת היה בין ארה"ב לפריז פער של כעשרים שנות יהדות, ומרסיי נמצאת באיחור של עשר שנות יהדות לעומת פריז, זה פער אדיר שחייבים להדביק, והביקור הזה צמצם ממש את הפער. ■ האם כיום רואים את תוצאותיו גם כשהיהדות נתפסת באופן עמוק יותר, מלבד המוסדות והחינוך הטהור?

מבחינת תושבי העיר, אנחנו זוכים לאהדה ומקובלים בכל החוגים. אבל מה שהתרחש מאז, זה משהו הרבה יותר עמוק. תושבי העיר ראו במו עיניהם שההנהגה הרוחנית של העיר כפופה לגדולי ישראל ומושתתת רק על דעת תורה. הם מתחילים להבין שזה לא 'הרב' המקומי שתובע, אלא זו פשוט סמכות התורה שעברה מדור לדור ומסורה כיום לזקני העם.

רובה של היהדות המקומית משתייכת ליהדות שומרת מסורת. הם מקיימים מצוות ושומרים על צביונם של חגים, אבל אין להם שיכות לעולם התורה והישיבות. גם הרבנים השתייכו לזן של רבנים שהיו כלי קודש. הם שימשו כחזנים, מוהלים, בעלי קורא וגם פוסקי הלכה. וגם המשמעות היא שיהודי בעיניהם הוא 'אזרח העולם', רק שיש לו מסורת והוא שומר מצוות. אחרי הביקור, חדרה להכרה המקומית משמעות חדשה לגמרי: 'יהודי זה לא כמו נוכרי שומר מצוות', יהודי זה משהו אחר לגמרי. בריאה בפני עצמה, ולכן הוא חושב אחרת, מדבר אחרת, מטרותיו אחרות, סולם הערכים שלו שונה. לרובם זו היתה פגישה ראשונה עם השקפה של יהודי, השקפה של תורה, לראשונה התחילו להבין שהכל תורה, והכל לפי תורה.

והוא מבקש לסיים במסר חד וברור שאין כמותו להבהיר עד כמה המהפכה עצומה - 'בני עדות המזרח תמיד כיבדו את התורה ואת לומדיה והלב היה תמיד פתוח לקבל את מרות גדולי הדור, להתכופף להם - ואין זה משנה כלל מהו מקורו של אותו צדיק. ובכל זאת המסעות הללו פעלו כאן רבות,

כי הם החלו לחשוב בעצמם גם לאורך שנים לאחר מכן, מה לזקן ראשי הישיבות המגיע בצוותא עם אחד מגדולי האדמו"רים לעיר שרובה בני עדות המזרח?! מה הם רוצים מעמנו, מאומה, זולתי להביא את דבר ד' ולייסד קהילות ומוסדות של תורה על טהרת הקודש, הדבר הזה אינו נעדר מעיני ההמון ומליבם, ולכן הם נותרו פעורי פה ולבם נפתח לקבל את המסר של המסע המיוחד להגדיל ולהדיר כח התורה, הצניעות והשבת שהביא לכאן חיי קהילה תורתית למופת שלה מוסדות חינוך מגיל קט ועד כוללים לתפארה, ורבים מבניה הבוגרים מפארים כיום את עולם הישיבות המובהקות בארץ הקודש, והכל נזקף למרן צוק"ל שזרע את הזרעים והנביט את הצמחים שהניבו פאות לכל העיר, עד שכיום בוגרינו כבר עסוקים בהרצאת התורה בטהרתה כמשאלתו.

וכך מתבאר הרה"ג ר"י לוינשטיין זל"ה: כעבור זמן לא רב המטוס מתחיל להנמיך עד שרואים את הבתים מקרוב, והנה נוחתים באדמת מרסיי.

הרב אוחנה, רבה של מרסיי עולה למטוס ומברך את מרן ראש הישיבה ואת האדמו"ר בברכת "שלום עליכם", בחביבות ובהתרגשות גדולה. הרב אוחנה הוא האיש שמארגן את כל המסע, ובביתו נתארח.

לאחר ביקורת דרכונים, יורדים מהמטוס ונכנסים למכונית. האדמו"ר מספר שבשנת תש"י היה שנה במרסיי ולמד לבד, אפילו חברות לא היתה לו. יורדים מהמכונית לאולם בשדה התעופה, שם מתקיימת קבלת פנים חמה מבני הקהילה. ילדי מרסיי עומדים נרגשים עם דגלים בידיהם. מרגש מאד לראות כזוה מקום נידח ילדים עם פאות וציציות, וניתן להבחין עד כמה הם מרוגשים ממעמד 'כבוד התורה' שלא ראו אף פעם.

"השלום עליכם" ממשיך כחצי שעה, ונוסעים לעבר בית הרב אוחנה שליט"א. בית חם וגדול בן שתי קומות. ראש הישיבה שוכן בחדר למטה עם בנו ר' משה. אני, איצ'ה ומשה יהודה בקומה למעלה.

סועדים ארוחת בוקר, כי עדיין לא אכלנו, והשעה כבר 3:00 אחה"צ. ראש הישיבה אוכל מעט ופורש לנוח.

אל הבית מגיעים כשלושים בחורים מיישיבת "נובהרדוק", השוכנת על יד פאריז, כשמונה שעות נסיעה. באו לקבל ברכה מגדול הדור, מרן. מרן נח כעת ועל כן בקשו שאני יאמר שיחה לפניהם. דברנו כ-50 דקות על המשל שאמרו בטעלו וכן את דברי חז"ל באבות דר"נ במעשה דר"ע איך הגיע ללימוד. בשעה 5:00 ראש הישיבה קם, ויצא אליהם ודיבר על כך שהבריאה קיימת רק בשביל התורה, והניסיונות הם גדולים, ואמר להם: אתם שעברתם וכעת ב"ה אתם שקועים בלימוד תמישיכו, רק בסבלנות גדולה עד שתזכו לכל טוב. וברכם מאוד שיעלו ויצליחו.

שני הרבנים החרדיים של מרסיי מחכים בבית הרב אוחנה למרן ולאדמו"ר, וכשהגיע האדמו"ר ישבו שניהם והעלו את שאלותיהם, ולבסוף קבלו על עצמם לפתוח ישיבה גדולה על טהרת הקודש.

מישהו שאל: אולי נפתח ישיבה עם לימודי חול, לאלה שלא רוצים כ"כ ללמוד כל היום? וענה מרן: הם לא בסדר שלא לומדים, ואתה רוצה להאכיל אותם רעל?! רעל?! - בשום אופן לא!

משם יצאנו לכנס רבנים של כל מרסיי. שוב הועלו שאלות בנושאי קהילה, איך מקרבים לתורה, וכן ענייני צדקה וכדו'. הכנס נמשך כשעה, החום מכביד מאוד. אגלי זיעה נוטפים, אבל שווה הכל. שוב מועברים מסרים בין ראש הישיבה לאדמו"ר בתשובותיהם היפות, והאירה מאוד טובה וחמה. כאשר נגמר הכנס, הרבנים נשארים עוד כשעה וחצי עד הכנס הגדול, וראש הישיבה והאדמו"ר מקבלים קהל לעצה וברכה. התור ארוך, חם וצפוף, אבל צרכי עמך מרוכים.

ראש הישיבה עיף ונשכב קצת לנוח עד השעה 7:30.

הכנס הגדול במרסיי

נוסעים לכנס כשבדרך 'פקקים' ארוכים. שיירות של מכוניות נוסעות בדרך לאצטדיון גדול שבו מתקיים אירוע המוני. מכוניות משטרה מפלסות עבורנו את הדרך בצפיירות מרעישות.

נו... הם רצים לבאר שחת, ואנחנו רצים לכנס חזק מגדולי הדור... מגיעים לכנס מאוחר, שקיעה בדרך, המשטרה מצפצפת, רצים... 'אשרי יושבי ביתך'.

האולם שבו מתקיים הכינוס הוא אולם המכיל שלוש קומות גדולות, באולם למעלה נמצאים הגברים ובשתי הקומות התחתונות נמצאות הנשים. כאלף גברים, רובם אנשי קירוב, ממתינים בצימאון גדול לשמוע 'דברי אלוהים חיים'. לאחר תפלת מנחה מתחיל הכינוס בפרק תהילים. הרב אוחנה, רבה של מרסיי, פותח את המעמד ומסביר את גודל המעמד. כל נאומו הוא כמוזן בצרפתית, שאני לא מבין.

בתום דבריו מזמין הרב אוחנה את ראש הישיבה לדבר. ב"ה, רבנו מסכים לא לעמוד כדרכו, והוא מדבר בישיבה שיחה על החטא של אדם הראשון, איך התערב הרע בטוב, ותפקיד האדם להוציא את הטוב בעצמו. ולכן לא עוזר לכך אותות ומופתים, כי אין זה מהאדם בעצמו.

והביא רא' מאליהו בהר הכרמל, שהפר לא הסכים למסור את עצמו, עד שאליהו לא ימסור בעצמו את הדבר. ועוד, מה פתאום הפר הזה התחיל לדבר, וכי זה הפר הראשון שהקריבו לע"ז? וביותר, מדוע לא מוזכר הנס של דיבור הפר במשנה של פי האתון שנברא בבין השמשות? וענה רבנו ע"פ דרכו, כי תכלית הבריאה זה קידוש ה' וכבוד שמים, ולכן הפר אמר לאליהו הנביא: אם אתה לא תמסור אותי, יהיה חסר בכבוד שמים שעל ידך, אז מה נרוויח? ולכן דווקא פה, כשכל התכלית היא כבוד שמים הפר דיבר וכו'. ועל השאלה מדוע לא מוזכר נס זה במשנה של פי האתון, משום שדבר שעומד למען כבוד שמים זה כל תכלית הבריאה, ואין צורך בנס, משא"כ האתון ובלעם היה במדבר, בלי תכלית של כבוד שמים, ע"ז כבר צריך בריאה מיוחדת של דיבור. אתונו של בלעם. בסוף דבריו קרא מרן להתחזק בנושא צניעות.

אחריו דיבר האדמו"ר מגור, להרבות בשיעורי תורה, חינוך ברכה והצלחה. תפילת מעריב, קבלת עול מלכות שמים ותם הכנס. בקושי רק מצליחים לפלס דרך כדי לצאת, וכאשר לבסוף במאמץ רב מגיעים אל הרכב ונוסעים אל בית האכסניה.

ראש הישיבה עי"ף. כולנו עי"פים. בבית הרב אוחנה אנו זוכים להכנסת אורחים גדולה ומכובדת. לאט לאט מתפזרים כ"א למקומו, נשארים אנו לבד בבית עם מרן.

בשעה 1:00 בלילה עולים למעלה, נשכבים נרדמים עד 5:00 לפנות בוקר.

כול מרסי

כשעה וחצי קודם הנץ יורדים למטה, ראש הישיבה לבד בחדרו לומד בשקידה רבה וכותב חידושי תורה. אני לא רוצה להפריע לו, לכן אני סר למטבח ומכין כוס קפה ואח"כ אני נכנס בשקט. ראש הישיבה מרים את הראש ואומר: "גוט מורגן" האם ישנת? איך ישנת? ואני עונה: 'קצת טוב', והוא לא מבין מדוע ארבע שעות זה 'קצת'.

אני מבקש מראש הישיבה שיכתוב מכתב לקופת העיר מיוחד לצרפת, ורבנו מסכים וכותב, העיקר שהיה לצדקה יותר כסף.

עוד מעט ויוצאים לתפילה בנץ בכולל במרסי. תפילה רצינית, סליחות בה"ב, "מידת הרחמים עלינו התגלגלי ולפני קונך... אזכרה... בראותי כל עיר על תלה בנויה". איזה משמעות יש לכזאת תפילה מיוחדת, כזוה מקום מלא וגדוש, מתפללים נץ. לא רגילים. מעמד מיוחד כשלעצמו.

בסיום התפילה רבנו מדבר דבר חדש שלא שמענו. על השמש והירח מוזכר "ששים ושמיים לעשות רצון קונם". אפילו שאין להם שכל ושכר, אבל הם כ"כ שמיים לשמש את הבורא יתברך. אם כן, אנחנו שקבלנו שכל, איפה השמחה? הרי אנו צריכים כ"כ לשמוח על הזכות הגדולה להיות עבדי ה'. רבנו מסיים והציבור עובר כבני מרון להתברך עוד קצת.

כנס הילדים במרסי

השעה מאוחרת כבר 8:30, וב-9:30 צריך ללכת לכנס ילדים. מגיעים הביתה לארוחת בוקר, אני כמובן לא אוכל, אלא מרים טלפונים לכל העולם, וכמובן לבית - דבר ראשון.

ראש הישיבה נשכב מעט לנוח, ובשעה 10:00 יוצאים לכנס הנוער, ביניהם נוער כמעט חילוני. האדמו"ר לא מרוצה, שמא יאמרו שנתנו הכשר לכך, אבל הכנס מתקיים.

ראש הישיבה מדבר דברים חוצבים, על ישראל שנקרא 'ראשית' ועל התורה שנקראת 'ראשית' - כלל ישראל זה רק ע"י התורה לנצח נצחים. בלי תורה - אין ישראל, ובלי ישראל - אין תורה. ו'תורה' הכוונה רק לתורה על טהרת הקודש. ומסיים בברכה.

לאחר מכן עוברים כולם על פניהם, ובסוף מגיעים ילדי החיידר החרדים, ילדים עם פאות וציצית, אשר עין לראות כן, אחר שכמעט היו חילונים. משם סרים לישיבה קטנה על טהרת הקודש. ראש הישיבה מטפס בקושי. הוא עי"ף, אך בכל זאת מדבר בפניהם כמה מילים.

חוזרים לאכסניה, ראש הישיבה נשכב לנוח, וכן גם האחרים וגם אני רוצה מעט לשכב, אבל הרב אוחנה רוצה לשוחח אתי על כמה עניינים. אנו יושבים ומשוחחים עד שיוצאים לליון במכונית.

המקום שבו השתתפו ראש הישיבה והאדמו"ר במספר הרב ביותר של אירועים היה מרסי, כאן זומנו לגדולי ישראל לא פחות מ-9 אירועים מרכזיים, שלדברי המקומיים "הפכו את העיר", והשתלבו במהפיכה הגדולה שעוברת העיר בזכותו של רב הקהילה החרדית, הרב אוחנה. מספר על הרשמים. הרב אוחנה מספר כי העובדה שהוא עצמו בעיר היא בזכות הגרא"ל שטינמן: "הייתי בפריז, ובמרסי חיפשתי רב. קיבלתי בקשות מהגרי"ש אלישיב והגרא"ל שטינמן, וכך הנעתי לעיר. לפני תקופה לא ארוכה פניתי לראש הישיבה ובקשתי כי יבוא לעיר לחזקונו. שהרי בכל דבר קטן וגדול אנחנו שואלים את פיו, והגיע הזמן שגם הוא יבוא אלינו. וכך זכינו לביקור ההיסטורי, שבויעים אחרי הביקור אני מוכרח לומר שהביקור עיצב מחדש את הקהילה, בין השאר בכך שהפך מושגים לא מוחשיים למעשיים.

מיד אחרי הביקור הקימו בהנהלת הקהילה 3 וועדות חיוזק בנושאים שאכן דרשו חיוזק ועלו בדבריהם של גדולי ישראל. הנושא הראשון זה "חיוזק השבת". מה שיתחיל בשיעורים והרצאות ליהודים רחוקים שלא יודעים מה זה שבת. וועדה שניה תתמקד בחיוזק הצניעות, מה שיכלול שיעורים וסמינרים וכד', הנושא השלישי-העיקרי הוא חיוזק לימוד התורה. הוועדה שמתפלת בנושא תפתח שיעורי תורה נוספים. הרב אוחנה אומר כי בקהילתו הצליחו בתוך תקופה קצרה לייסד למעלה מ-1000 שיעורים בחדוש, ובעקבות הביקור יוסיפו עוד שיעורים. אבל נקודת המוקד העיקרית בביקור הייתה הכרות הרב אוחנה במהלך הכינוס המרכזי על הקמת ישיבה על טהרת הקודש. הרב אוחנה: "מדובר על הקמת ישיבה גדולה חדשה שזה המוסד היחיד שעדיין לא קיים במרסי. כאשר המוסדות האחרים, ישיבה קטנה, סמינר, תלמודי תורה ועוד, כבר קיימים במרסי על טהרת הקודש. וכעת מספר הרב אוחנה אנחנו כבר התחלנו במגעים להביא ראש ישיבה חשוב מהארץ שיעמוד בראשות הישיבה, כי אנחנו לא רוצים שזו יהיה עוד ישיבה אלא משהו שימשוך רבים. כמו"כ נפתח בעזרת השם לקראת זמן אלול עוד כולל אברכים ליום שלם".

הרב אוחנה: וגם סיפורי אנוש יש. למשל יהודי שהיה נשוי לגויה ובא אלינו למחרת הכינוס, וסיפר שמיד שחזר לביתו אחרי הכינוס הודיע לגויה שהוא הולך ולא חוזר יותר. כשהתלוויתי לראש הישיבה לפריז, סיפרתי לו על אותו יהודי, וראש הישיבה השיב כי אם לא באנו למרסי רק למען יהודי זה הכל היה כדאי!

הרב אוחנה משוכנע כי הרישום למוסדות החינוך התורניים יצמח בשנים הקרובות בגדול, והדברים כבר נראים בשטח, הכל בזכות הביקור הגדול. כל זה גם בזכות העובדה שלכינוס הילדים הגיעו לא רק הילדים החרדיים, אלא גם 1500 ילדים שלומדים בבתי ספר כלליים בגילאים מעל 13, שהכינוס עשה עליהם רושם אדיר. את התוצאות אנחנו מצפים לראות בקרוב. כאשר בסיום הכינוס עברו הילדים ליד גדולי ישראל לחלקם הגדול נקוו דמעות בעיניים. הרב אוחנה אומר כי התוצאות המרשימות הבולטות של הביקור במרסי באות בזכות ההכנה המדוקדקת, וחלוקת הכינוסים לפי נושאים שנתנה הרבה. כך התקיימו 9 כינוסים שונים: אסיפת מחנכים, כינוס רבני בתי הכנסת והגבאים שבו עלו שאלות חשובות, אסיפה מרכזית לכלל הציבור, ביקור בישיבה קטנה, כינוס ילדי בתיה"ס ועוד. כל זה מלבד העבודה שכל מי שביקש להציג שאלות קיבל זאת. האדמו"ר מגור שאינו מרבה לדבר, דיבר במרסי בלא פחות מ-4 מקומות, וכשהסבירתי לאנשים במה מדובר הם התרגשו מאוד, וההתייחסות לדברים שאמר וביקש להתחזק הייתה בהתאם. הרב אוחנה שהצטרף לכל המשך המסע במטוס המשלחת, מסכם: "כאשר הגרא"ל אמר לי שהוא מאוד מרוצה ממרסי זה היה מבוסס על מה שקרה. גם האדמו"ר מגור אמר לי שלמרות שבכמות האנשים לא היו במרסי משתתפים רבים כמו בשאר המקומות, אבל כאן האיכות של האנשים הייתה טובה ועל כן התוצאות היו ניכרות.

ובלי "מופת" אי אפשר: בקהילה המקומית עובדת בחורה שעברה מזמן את גיל השלושים ובקשנו מראש הישיבה ברכה מיוחדת היות והיא עוזרת הרבה לקהילה. הגרא"ל אכן בירך שהיא תתארס בקרוב. יום אח"כ הגיעה הצעה, ולא עברו אלא שמונה ימים ובאותו החדר שראש הישיבה התאכסן ובו בירך אותה חגגנו את ה"וורט"...

בס"ד, לכ' ראשי קהלות הקדושות בפריז ובמרסי ה' עליכם יחי' שמחתי לשמוע איך שמניתם עליכם לראש ולרב את הרה"ג ר' ראובן אוחנה שליט"א והוא ינהיג אתכם בהצלחה גדולה כיד הקב"ה הטוב, ונתן לי ראיון לרעות את קהלות ישראל, ונקוה כי שתי הקהלות ינהגו כבוד זה לזה ויהי' אחדות וריעות ביניכם ותזכו לחזק מוסדות התורה והחסד אשר בקהלכם ויתרבו שומרי תורה ומצוות וגומלי חסדים והתועים יחזרו בתשובה שלימה למקור מחצבתם, ובזכות זה יזכה כל א' מכם לבנים טובים וחיים ארוכים ומוזני ולגאולה האמיתית השלמה במהרה בימינו, אמן.

סאן לואי

שיחה בשיבה

בכ"ב אדר תשס"ב הגיע רבנו לשיחת חיוזק בישיבת אור התלמוד בסען לואי. התורה ניתנה בהר סיני, אבל התורה קשורה עם כלל ישראל. כמו שכתוב שהשכינה הולכת בגלות עם כלל ישראל כך גם התורה, התורה מתגלגלת בגלות, וכל זמן שלא זוכים שיהי' המצב הראוי של ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, גם התורה מתגלגלת ממקום למקום. בתחילה היתה התורה בארץ ישראל ואח"כ בבבל, ואח"כ במדינת אחרות. ואומרים בשם רבי חיים מוולוז'ין שאמר כי יגיע זמן שהתורה תהי' בגלות "באמריקה", ובאמת כיום רואים את זה, שיש היום הרבה ישיבות ונתרבה שם תורה. ואף שבדאי יש מה להוסיף, אבל זה בכל מקום יש מה להוסיף. ולפני שנים לא הי' תורה באמריקה, אמנם היו יהודים טובים, אבל לא ישיבות, ועכשיו ב"ה נתרבה שם תורה. ואותו הדבר אפשר לומר

גם כאן, כי כל אלו המקומות אפשר כי מאז מתן תורה ועד היום לא הי' בהם ישיבה ולא מקום תורה, וכאן זה עיירה קטנה שכמעט כל תושביה הם מאומות העולם, וסיבב הקב"ה שגם במקום זה תהיה תורה. חז"ל אומרים כי כל מקום שגזר אדר הראשון שיהי' ישוב, נעשה ישוב. ומסתמא כלול בזה ג"כ דבר זה, שיהי' ישוב ושיהי' מקום תורה, והמקומות שגזר שיהי' שם תורה יש שם תורה. וברוך השם מקום זה, שעל המפה כמעט הוא לא תופס אפי' נקודה, נגזר שיהי' בו ישיבה.

והקב"ה יעזור שכל אלה שלומדים, אפי' בכל מקום שהוא, יעלו ויתעלו. ואולי במקומות אלו אפשר לעלות עוד יותר, כי כתוב שמצוה שאין לה הרבה דורשין הרי היא כמת מצוה, ואיזור זה הוא כמעט כמו מת מצוה, ממילא השכר בזה כל אחד נוטל שכר כולם. כל אחד שישתדל ללמוד בהתמדה עם יראת שמים יהי' נוטל שכר כולם, שכר של כל האזור שכמעט אין בו אדם אחד שלומד.

לכן יראה כל אחד להתחזק ויהי' לו שכר גדול מאד. ובוה יעלה מאד מאד. והקב"ה יתן לו שיהי' מלא ביראת שמים ותורה, ויגדל, אם רק יצוה ללמוד בהתמדה רבה, יגדל מאד מאד.

ה' יעזור שכל אחד מכם יראה להשתדל להרבות תורה ויראת שמים, ויגדל מאד, ונוכה כולנו שתבוא כבר הגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

אודות הישיבה ב"סטן לואי"

בס"ד, לאחינו בני ישראל די בכל אתר ואתר כפי ששמענו נמצא בצרפת בעיר סען לואי ישיבה שיסודה בהררי קודש בלי תערובות לימודים אחרים אשר אין הרבה ישיבות במדינה הזאת שלומדים בה רק תורה בלי לימודים אחרים.

ומאד אנו שמחים לשמוע שגם במדינה ההיא אשר יושבי' התרחקו בדורות האחרונים מעבודת בוראינו מתחילים להחזיר קצת עטרת התורה על ידי ראשי הישיבה שלה שמשתדלים בכל כחם להנחיל לתלמידים הבנת התורה ביחד עם החדרת רוח של יראת שמים, גם שמענו שפירותיהן היינו תלמידיהם שבאים לארצנו הם מצליחים להמשיך בלימוד התורה.

ואנו אין לנו אלא להמליץ על הישיבה לתמוך בה ולסעדה, ויה"ר שחפץ הבורא ית"ש יצליח שימשיכו להחזיר תורה ויראת שמים בלב התלמידים ויתרבו ספסלי ביהמ"ד כחפץ הבורא ית"ש ויתעלה. הכו"ח לכ' התורה.

בס"ד, לכ' קהלת בני ישראל בס. לואיס נעיונות בימיננו נצח.

ידוע שעד לפני כמה דורות לא לימדו לבנות ישראל בבית ספר כי הי' מספיק חינוך בית ההורים אבל לפני קרוב לערך שמונים שנה היות שראו זקני הדור שע"ז שהרחוב מאד משפיע לא טוב ולא מספיק חינוך הבית והתחילו ליסד בתי ספר לבנות בשם בית יעקב ובדרך זה הצילו הבנות מדרת וב"ה מחסדי הגדולים ית"ש זה ממשיך שזוכים לגדל בנות בדרך המוסרית לנו מאבותינו הקדושים ושמענו שהיות המצב בארצות הברית הורע ויש קושיים גדולים איך לפרנס ולכלכל מוסדות החינוך של הבנות עלול חס ושל' להיות ירידה בהחנך אשר תקות ישראל להמשיך דורות הבאים תלוי בו מאד לכן נא תעשו מאמצים גדולים מאד שחס ושל' לא יזיק את חינוך הטהור אשר כל הדורות מסרו נפשם על זה והבא ליטהר מסייעין אותו והקב"ה ישלח עוזרתו מקודש שלא יבטלו חס ושל' הבית ספר בית יעקב וממשיכו ללמד לבנות ישראל ובוה נוכל להמשיך בדרך אבותינו ויה"ר שגם הבנות תלכנה בדרך המצוה לנו וכן הבנים ונוכה שנוכל להמשיך השפעת יראת שמים ונוכה לראות בגאולה האמיתית עת ישובו בנים לגבולם ושמחת עולם על ראשם, א.ס.

כ"ז מרחשון תשס"ט לפ"ק בני ברק יצ"ו

עקס-לע-בען, צרפת

בישיבת עקסלבן

בהשכמה ביקר רבנו בישיבת עקסלבאן שהוקמה ע"י הגה"צ ר' חיים יצחק חייקין, ובמהלך הביקור סיפר בנו הרב נפתלי חייקין: שבוע לפני שאבא נפטר הוא קרא לי ואמר: למדתי אצל הח"ח, אצל רבי שמעון שקאפ, ואצל רבי ברוך בער זכר צדיקים לברכה, ואני מבקש ממך אחרי הסתלקותי אני רוצה שהישיבה תתנהל בהתייעצות עם הרב שטיינמן, חוב קדוש שנפרע כאשר מתייעץ איתו.

בעבר לא היה הורה שיחשוב מאיפה יתפרנס בנו כשיגדל

מתוך שיחה בכנס הגדול באקסלעבען אדר תשס"ב הנה ידוע שהדורות מתמעטים, הנה בהקדמה של החיי אדם [הקדמה שניה] מביא כי בימי צעירותו לא הי' שום הורה שיחשוב מאיפה הבן יתפרנס כשיגדל, אף אחד לא חשב כזו מחשבה רצו שילמד תורה ומה יהי' אח"כ לא חשבו על זה כלל, ולא עלה על דעתם איזו הה"א לחשוב מאיפה יחיה ומהיכן יתפרנס. ומשמע מדבריו שאומר שבצעירותו הי' כך, שכשהבגר ראה

שיש כאלה שכבר לא כ"כ חושבים כך, אפי' אז היתה כבר ירידה. וכך רואים בכל הדורות שיש ירידה, ועד כדי כך יש דורות שחטאו ממש ויש דורות שחזרו ועלו על המקום הנכון, אך בכל זאת בסך הכל יש ירידת הדורות. בגמ' בעירובין דף נ"ג א' אמר רבי: כשהיינו לומדין תורה אצל רבי אלעזר בן שמעון היינו יושבין ששה ששה באמה, באמה אחת היו מצטופפים ששה תלמידים, ושומעים את השיעור מהרבי, ובדור אחר כתוב שהיו יושבין ארבע באמה אחת, ובמהרש"א כבר עמד לבאר האיך שיך שיכנסו ששה אנשים באמה הרי יוצא שיושב כל אחד רק בטפח והאיך נכנסו בן אדם בטפח, ומפרש המהרש"א שהיה עפ"י נס, ואמנם ברש"י כתב שהיו מתקרבין לשמוע מפיו ודוחקין זה את זה דהיינו שהיו רוצים כ"כ לשמוע את התורה, עד כדי כך שע"ז הצטמצמו שהיו יושבין ששה באמה אחת, אבל צריך להוסיף מש"כ המהרש"א כי על כרחך הי' נס שהרי בדרך הטבע זה לא שיך.

אך השאלה היא מה הי' אחר כך שהיו נכנסין רק ארבע באמה אחת הרי אם זה נס למה יש חילוק בין ששה לארבע, הרי בנס שיך שיישבו ג"כ ששה בטפח אחד, ואין הגבלה לנס רק בדרך בטבע שיך להבין הבדלים. ומשמע כי עד כמה שהיתה הדרישה וההשתוקקות והרצון של התלמידים ללמוד את התורה שיהי' למוד התורה כל החיים שלהם, וככל שהיתה השתוקקות יותר ה' נס עוד יותר אפי' ששה באמה, ומה שהיה כבר פחות השתוקקות היו נכנסים רק ארבע, נמצא שכבר בזמנם היתה ירידה והלואי שאנחנו נגיע אפי' חלק מאלף מזה שיהי' כזה מדרגה כ"כ גדולה יש כבר שבמקום שיהי' ששה הי' ארבע ולמה כי הי' ירידה בהשתוקקות, ולמודוד את הירידה יכול רק הקב"ה והוא מדר וידע האיך שהאנשים משתוקקים ללמוד תורה, וזה החיים שלהם אז הקב"ה כמו שהוא נותן חיים לבן אדם נותן לו מזונות, וכל מה שמוכרח כך גם זה היות וזה החיים שלהם הוא עושה ניסים, והנה מדרגות אלה רחוקות מאוד מאתנו וכאלה נסים בפרט, אבל מה שעלינו לדעת עד כמה צריך להתחזק בהשתוקקות לתורה ויראת שמים וכמה שיש יותר השתוקקות יותר יראת שמים נהי' מאושרים כי זה כל האושר של בן אדם ולזה הוא נוצר.

בעיר זו היה צורך מיוחד להקים ישיבה על טהרת הקודש, וקודם מסעו של מרן זצוק"ל אכן היתה במקום ישיבה, ויצאו ממנה צדיקים, אבל בישיבה קטנה שזהו בגיל צעיר התקשו ללמוד על טהרת הקודש, ומאז שהגיע מרן זצוק"ל לאיזור, נכנס הדבר לתאוצה ויצר שינוי, הישיבה התיכונית הלכה והתמעטה עד היום, והגרי" וויל שליט"א חולל מהפכה של ממש בשליחותו, כשהגמיה כולה השתנתה.

בשיחה עם הגרי" וויל שליט"א שאינו מרבה לדבר ממרומי גילו, הוא אומר לנו נכוחה, שאין ספק שפועלו של מרן הביא פירי פירות של לומדי תורה אמיתיים שהבינו כי אין לנו שיוך אלא התורה הזאת, והם ראו לראשונה את הצורך והחשיבות הגדולה לייסד ישיבה על טהרת הקודש, שאכן מתרחבת מאז לבלי הכר אודות לזכותו.

בשיחה מיוחדת שקיימנו עם הגאון רבי יצחק וויל שליט"א ראש הישיבה והמוסדות בעקס-לע-בען שבצרפת, הוא מספר על הזכות הגדולה שנפלה בחלקם לארח את מרן זצוק"ל, וההשפעה של ביקורו שהפיה רוח תורתית אחרת על פני היישוב כולו.

■ מה המיוחד שנוכחתם במה שאירע בביקורו של מרן זצוק"ל בעיירתכם? בפעם ראשונה כשמרן זצוק"ל היה בצרפת, הוא נסע לפריז, ואחר כך זכינו שהוא בא גם אלינו לעקס-לע-בען, ובא לדרוש בפני כאלף אנשים שבאו מעיקר מכאן אך גם מערי הסביבה, וכולם רצו לראות מה יש למרן להשמיע, והוא דיבר בכוח מידת האמת על החשיבות של החינוך הטהור, כמה צריך שילמדו רק על טהרת הקודש, בלי לימודי חול בכלל.

והאמת שאז כבר התחילו בבכרתו במעט מקומות להקים ישיבות קטנות רק על טהרת הקודש - במרסיי, רנסי ובפריז, אך הוא בא לצרפת בכדי לחזק זאת שימשיך הדבר בעוד מקומות, ואצלינו גם היו מעטים כאלו שנסעו ללמוד במיוחד במקומות כאלו, אך מרן זצוק"ל שהיה אצלינו דיבר ואמר לי באופן אישי, שאני צריך לפתוח ישיבה קטנה כזאת גם בעקס-לע-בען שתהיה כולה על טהרת הקודש, כי קודם לכן רק מעטים בני אדם היו ששלחו את הילדים לישיבות קטנות כאלו, ואם נפתח ישיבה כזאת על טהרת הקודש כאן, זה יחזק רבים ללכת בעקבות זאת, ואמרת לי מרן, שאלו המעוניינים בכך שולחים בניהם מחוץ לעיר, אך מרן התעקש ואמר לי - תקים כאן ישיבה קטנה בעיר על טהרת הקודש, ותראה ברכה בכך, וב"ה אכן כעבור כשנה וחצי אודות לבקשתו נפתחה הישיבה במדויק כרצונו, ובאמת ב"ה ראינו ברכה גדולה בכך שיצרה אורה אחרת אצל הצעירים כולם.

אני יכול לומר כיום שכל הישיבה שלנו הוקמה רק בזכותו, הוא אשר נתן לי את הכח לכך, ולמרות שהיו נסיונות קודם להקים ישיבה כזאת, אבל היו שם רק 5-6 תלמידים ולא היה בסדר גודל גדול, ובזכות אותו מסע שהוא רומם ובא להדיר זאת, הצלחנו לעשות זאת בצורה מיוחדת כשרבים ביקשו להצטרף לכך.

גם כיום יש כארבעים תלמידים בכל מחזור, אבל ב"ה מאותם 14 שנה שפתחנו את הישיבה כבקשתו, ניתן לומר שההשפעה הינה על האיזור כולו,

כמו שאמר לנו מרן, ששיבה זאת תשפיע על האיזור כולו, ואנו נוכחים בכך בחוש, כיצד אירת השיבה משפיעה על כולם, וגדלו משם אברכים חשובים שיכולים להצליח ולגדל הדורות הבאים בכך, וכיום הם שמחים שיכולים לשלוח את ילדיהם לחינוך טהור ממש.

מה ראיתם במיוחד מגדלות של מרן זצוק"ל שהצליח להשפיע אני התפעלתי במיוחד מהפקחות והחכמה שלו, גם כשהייתי בביקור בארץ הקודש לא מעט, ונכנסתי אליו, ראיתי לפני פני מלאך, וכה התפעלתי מהפקחות הגדולה, וגם מהיכולת שלו להכריע בכל דבר לאמיתה של תורה. כשבאתי אליו תמיד שאל והתעניין אם לומדים טוב, ואין אני מוסר את השיעור, וראיתי כיצד חשוב לו כל דבר כיצד הוא מתרחש במדויק.

שנים לאחר מכן כשהגיע עוד הפעם לכל המקומות כאן בצרפת, זה חיזק מאד שבה אף אלינו, וראו כאן כולם אדם גדול שממרום גילו אכפת לו רק מה קורה ומתרחש אצלנו, ואין מחנכים יהודים טהורים רק על טהרת הקודש. המסירות נפש שראו אדם כה זקן, שלא הסתכל בכל מסעו דבר לעצמו, אלא להיפך קשה היה לו הדבר, ולמרות זאת הלך ונסע לכל העולם רק למטרה אחת - לקדש שמו יתברך בעולמו, כשהרגישו את המסירות נפש העצומה הזאת שהוא מוסר נפשו רק למען ד' יתברך, ולא נהנה מכך דבר לעצמו, זה השפיע ללא גבול.

ובחשון תשס"ה שהגיע רבנו לזנבה. טיסה קצרה שחוצה את האלפים למנחתה אותנו בשעת צהרים בזנבה. היעד הוא כולל תורת חיים יעקב - מיסודו של הנגיד ר' רפאל הררי. בעיר הכל כך בינלאומית הזו ובה קבע גם האו"ם את משכנו, כמעט אין זיהוי לאומי. בליל עמים בליל שפות. ופתאום, משהו כל כך יהודי משכן לד' ותורתו. מי שתרגם את שיחתו של רבנו היה הגאון רבי יצחק וויל שליט"א ראש ישיבת אעקס-לע-בען. העירה הזו היא מקום קטן אבל מרוכז, לתוך "גטו" רוחני - במובן החיובי של המושג. מעל העירה מתנשא שלג הפסגות של הרי האלפים. למרגלותיהן, לאורך השנים החמו לומדים את אירת בית המדרש שנושם איר פסגות. גרעין משפחות ומוסדות חינוכים קרם שם עור וגידים.

בהכונת מרנן ורבנן זצוק"ל - גדולי הדורות, הותר ללמד למודי חול כהוראת מקום. כששמע זאת רבנו הוא בקש לשנות. אולי בכל זאת אפשר דרא, אף שבמציאות הצרפתית זה היה נראה חלום רחוק.

הוא בא ותבע. הדברים נאמרו ללא הנחות. שלוש שנים חלפו עת הגיע רבנו לזנבה. מי שהגיע לתרגם את דבריו - היה ראש ישיבת אעקס-לע-בען. יחד עמו הגיעו עשרות בחורים תלמידיו. כל אלה לומדים באעקס-לע-בען תורה על טהרת הקודש, ללא למודי חול. שלוש שנים אחרי, קציר ברינה. כמו הביא הגר"י וויל מתנה לרבנו: "ראה! שלי, שלך הם..."

בס"ד, לכ' הגאון ר' ...אב"ד ור"מ בקהלת ... שליט"א נעימות בימינו נצח שמחתי לשמוע שהשי"ת הצליח בידכם למצוא כעשר בחורים אשר הוריהם מסכימים לשלחם ללמוד בישיבה קטנה על מתכונת הישיבות הנוהגות בארץ ישראל, ויש לקוות שזה יעשה מפנה בציבור הנקראים שומרי תורה להבין כי ידאגו בעד רוחניות של הילדים לא פחות מהגשמיים.

והנה החיי אדם בהקדמתו לספר חיי אדם באחד מהקדמותיו כתב שזוכר שבצעירותו לא הי' הורה דואג כלל ממה הבן יסתדר אח"כ בחיים וכל דאגותיהם הי' רק על שהילדים ילמדו תורה.

והנה בזמן האחרון הדבר הראשון והאחרון שדואגים הוא בעיקר אין יסתדר דואג שיוכל להתפרנס כשיגדל. וכדי שיהא מפנה בהשקפות עולמם יקח זמן, אבל בלי זה נשארים מצומצמים מאד ביראת השם, וסומכים עצמם שכולם יהי' זבולון, ולכאורה גם זה לא מקיימים, וכדי שלא תפוג תורה צריך שיהי' יששכר ואז זבולון יעזור אבל אם אין יששכר אין זבולון וח"ו תפוג תורה מישראל.

לכן יש לשמוח על כל ישיבה ועל כל מקום תורה שמוסיפים, וברוכים אתם להשי"ת בעשותכם הדבר הזה.

ונקוה שחפץ השי"ת בידכם יצליח להרבות תורה לישראל, ובזכות זה נזכה כולנו מהרה להתגלות מלכות שמים בעולמנו ויחיש לגאלנו גאולה האמתית בב"א. ער"ח ניסן תשס"ג

פריז - צרפת

אם חפצים אנו לחזות במהפכה של מקום תורה שהצליח להפוך ארץ שלימה מקצה אחד למשנהו, די להביט בקהילת יד מרדכי בפריז, בכדי ליווכח עד כמה מקום תורה יכול לשנות אורחות קהילה שלימה.

מרן זצוק"ל מסר נפשו בביקורו בפריז במסר אחד ונוקב - לשלוח את הילדים להתחנך במוסדות שעל טהרת הקודש שבהם מגדלים תלמידי חכמים, לא לדאוג לתכלית, ולהתחזק בשמירת השבת וללמוד הלכותיה כדי שלא להכשל.

כיום שנים לאחר מכן פונים אנו להגאון רבי יצחק כץ שליט"א ראש ישיבת ומוסדות יד מרדכי, להבין מעט את המצב שהיה קיים באותה תקופה בפריז, ומה שהביא למהפכה בקעבות מסע מרן זצוק"ל.

ראש הישיבה משתף אותנו בהחלטה אחת ישירה ממסעו - 'כיום יש ישיבה קטנה 'אבי עזרי' על שמו של מרן האבי עזרי זצוק"ל, עם ג' שיעורים בתפוסה מלאה בלעה"ר. ואודות להקמת הישיבה, החלה לראשונה הפסקת הלימודי חול בגיל 14, שכן באותם זמנים לא היה מקובל כלל להפסיק בלימודים אלו, ובזאת הנהיג לראשונה שעלינו להמשיך את לימודי הקודש אף בקרב הצעירים לכל שעות היום, והנהגה זו ממשיכה בכל הכח. כל זה החל לאחר מסעו ההיסטורי של מרן זצוק"ל, בשנת תשס"א הוסיף הוא שלומדים לימודי קודש כבר מכתה ח'.

את פירותיה של מקום התורה בחיי הקהילה מיותר להציג, ניתן היום לחזות בפירות המערכה, שאודות לתושייתם זכו להיות מהיושבים ראשונה בממלכת התורה כאן בארץ הקודש, והמדובר בדורות של בתי תורה במלא מובן המילה.

■ איך גררו צעירים לשנות מסלול בחייהם לכל עתידם מכפי שהורגלו? הגר"י כץ: חותני הרב רוטנברג זצ"ל היה דמות חזקה מאד, הצעירים הרגישו בטוחים בסביבתו, וכך הצליח לגרור אותם בשמחה של מצוה, במיוחד בשמחת תורה, ומידי מוצאי שבת היה עושה מלוח מלכה בנגינה ושירה, ובעקבות כך הגיעו רבים והצטרפו למעגל העשיה, היה זה מחזה מרנין כשעשו הבדלה בביתו ורקדו זמן רב בשירה בביתו מידי שבוע.

אודות לאירת המקום, התחושה היתה לבני הקהילה הצעירים, שטוב להיות בן תורה ולהסתופף בישיבה הקד', והתחושה המיוחדת ביותר התחזקה במסעותיו של מרן זצוק"ל, שכשהיה אומר מחמאה לבחור בישיבה אמר לו - אתה בן תורה אמיתי! ובכך הצליח להרים את כבודם של הלומדים, כשבכווח היה להראות שהשו"ע הוא המלך, וכל חיי האדם צריכים להתנהל על פי ההלכה הצרופה. באותם זמנים אמרו הצעירים ששמחים הם שיש כאן רב שמבין את ליבם ורוחם של הצעירים, ולכן הסכימו לקבל את דבריו ולהצטרף ללגיון של תורה.

מאז ביקור מרן, נוצר ברק בעיני האלפים הצעירים, שכבר היו בחלקם הגדול עם הפנים החוצה, ואודות לקולות הלב שבקעו ממנו וחדרו עמוקות לתוככי ליבותיהם של הצעירים הרבים ששתו בצמא את דברותיו, ביודעם כי זוהי הזדמנות של פעם בדור, להביט בעיני הויקדות של מרן שטרח ובא במיוחד להדריך ולנווט אותם, למטרה אחת ויחידה שהיא היתה העיקר בדרשותיו - 'אין לנו גם את התורה, יש לנו רק את התורה והיא כל חיינו, וטכל תפקידנו בזה העולם הוא להיות עבדים העושים כל חייהם רק את מה שמצפה מהם אדונם וקונם'.

הדברים הללו חלחו לראשונה בכל רחבי הארץ, ולכן מאז החלו להיפתח ישיבות ותלמודי תורה המלמדים על טהרת הקודש, דברים שלא היו כמעט קודם לכן במושג החינוכי של צעירי הארץ הזאת, שהכירו יותר את תרבות המערב מאשר מורשת עתיקת היומין של עם הנצח, ולכן לאורך שנים על גבי שנים, הדבר הביא למהפכה אמיתית בכל רחבי המולדת, ואם יש כיום שכונות שלומות בארץ הקודש של בני תורה שהקימו בתים אמיתיים של תורה ועוסקים כל יומם בעומק לימוד התורה ויגיעתה, זה הרבה בזכות אותם מסעות שעשה מרן ראש הישיבה זצ"ל כאן בארצינו.

שיחת רבנו בישיבת "נשמת ישראל" פריס כ' אדר תשס"ב

הגמ' מביאה בתענית (דף ר' ע"ב) כי הוו מיפסרי מהדדי אמרי ליברין לן מר. אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהי' הולך במדבר, והי' רעב ועייף וצמא, מצא אילן שפירותיו מתוקין וצלו נאה ואמת המים עוברת תחתיו. אכל מפירותיו ושתה ממימיו, ישב בצלו, כשבקש לילך אמר אילן אילן במה אברכך, אם אומר לך שיהיו פירותיך מתוקין הרי פירותיך מתוקין, שיהא צלך נאה, הרי צלך נאה, שתהא אמת המים עוברת תחתך, הרי אמת המים עוברת תחתך, אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעים ממך יהיו כמותך, אף אתה במה אברכך אם בתורה הרי תורה, אם בעושר הרי עושר, אם בבנים הרי בנים, אלא יהי רצון שצאצאי מעיך יהיו כמותך. ואפשר לומר גם כאן על המקום הזה, שהוא ברוך השם "מקום תורה", ואני רואה שב"ה הוא מתברך ומתברך, והקב"ה יעזור שכל זמן יתרבו ויתרבו ויהיו כמותם הרבה בני תורה! הרבה יראי שמים! והישיבה הזאת תשמש "מופת" לכל הקהילות, שיתרבו לומדי תורה, שיתרבו יראי השם שומרי מצות. וכולם יהיו כמותך ועוד יותר טוב מכמותך. ועכ"פ לכה"פ כמותך, הקב"ה יברך את כולכם.

מכתב רבנו

בס"ד, כ"ד ניסן תשנ"ז

לכבוד הרב"ג ר"י כץ שליט"א שלי רב,

שמחנו לשמוע על התפתחות מוסדות יד מרדכי בראשות כת"ר, אשר בהם מתחנכים מאות מילדי ישראל כ"י על טהרת הקודש ועתה עומדים להוסיף

שיעור לשיבה"ק ולהקים סמינר לבנות ולהרחיב פעילות קהילתכם קהל יראים פאריז בעניני חיזוק הדת.
חפץ ה' בידכם יצלה להרחיב המוסדות ולהרבות כבוד שמים בתוך קהילתכם החשובה קהל יראים פאריז, להיות מבצר עוז של תורה ויראה בדרך הסלולה לנו מרבותינו.
אהרן יהודה ליב שטינמן. (קובץ אגרות קפג)

בס"ד

לב' הנהלת ישיבת נשמת ישראל ע"ש קדוש ישראל הגאון ר' ישראל סלנטר זצוקלה"ה ולהעמוד בראשה הרה"ג ר' יצחק כ"ץ שלר וכל טוב לכולכם.
שמחתי לשמוע כי להשיבה לצעירים ולהשיבה גדולה ניתוספו עוד ת"ח מופלגים מגידי שיעור אשר בפחם להעלות הבחורים למדרגות רמות בלמודים וכן שהתלמידים צמאים לדבר ד' ורצונם עז ללמוד ושוקדים על למודם מאד גם רציניים מאד ביראת שמים, ויש לקוות שבמשך הזמן, הישיבות ישמשו למרכז גדול של תורה ויראת שמים במדינתכם. וברוכים כל המסייעים להחזיר עטרת התורה והיראה במדינה אשר בדורות האחרונים הושפלה מאד ואנו תפלה כי ירום קרנה בכבוד במהרה.
כן שמענו על היומה ליד מקום חינוך לבנות כדוגמת הסמינרים אשר נוסדו בארץ ובעוד כמה מדינות שע"ז יתחנכו לבנות בתים לתורה ויר"ש. וחפץ הש"ת בידכם יצליח לרוזם קרן התורה והיראה במדינתכם, ובזכות פעולתכם יערה השי"ת רוח טהרה להרבות ולקרב לבבות בית ישראל לאבינו שבשמים, ונזכה בקרוב לביאת גוא"צ במהרה בימינו, תמוז תשנ"ש.

בס"ד ו' באייר תש"ס שמחנו לשמוע כי קמו אנשי מעשה אשר נטלו על עצמם לתקן את הטעון תיקון בגולת צרפת אשר כידוע מצבם הרוחני של אחינו בני ישראל אשר שם ירוד מאוד ובעיקר אצל הצעירים שם ואנשי מעשה אלו רוצים לבוא לעזרת ד' בגבורים ולעשות ככל יכולתם ע"י הקמת כולל לאברכים ליד ישיבת נשמת ישראל בראשות הרה"ג ר' יצחק כ"ץ שליט"א אברכי הכולל יקדישו חלק מזמנם לקרב רחוקים וללמד תועים בינה ברכתנו והסכמתנו נתונה למפעל קדוש זה ולמצוה רבה תחשב ההצטרפות לכולל זה הנועד לפדיון נפשות התינוקות שנישבו. (קובץ אגרות קפג)

בפריז כמובן שוכנת הקהילה הגדולה בצרפת, ובהם אלפי חרדים (ואת מלבד חב"דניקים רבים שהם קהילה לעצמה, ועוד קהילות נוספות). ביקור הגרא"ל שטינמן בפריז הוא הרביעי מסוגו, ולכן פריז היא העיר בה שהו השניים פחות מבכל עיר אחרת. הרב יצחק כ"ץ מי שעומד בראשות מוסדות יד מדרכי בפריז שתחת חסותו לומדים רבים מכל הגילאים. הרב כ"ץ: מדד ההצלחה נבחן אחרי הכינוס הגדול-אולי הגדול ביותר שהיה אי פעם בצרפת, בו השתתפו יותר מ-10 אלף איש (גברים, ונשים באולם נפרד מ.י.)-כאשר הכל חזרו מרוצים לבתיהם ידעו שהצלחנו, והנחנו בסיס לקירוב רחוקים. הרב כ"ץ: רבים שאינם קשורים לקהילה החרדית הגיעו אלי אחרי הביקור כשבעיניהם דמעות. אלה היו דמעות התרגשות. במיוחד עשה עליהם רושם שראש הישיבה דיבר בצחות שהפתיעה, ובמאור פנים. האנשים, גם רחוקים יחסית, חשו סיפוק מסוג מיוחד שלא ניתן להשיגו בשום עבודת חיזוק אפשרית.

מה שבחודאי יביא תוצאות, גם במישור המיידי. "הנה אחד הסיפורים שהגיעו אלי ממש היום, שלושה ימים לפני חג השבועות. היה זה אבא חילוני מובהק שישב בקהל בעת המעמד הגדול בפריז ובכה, פשוט בכה. אחרי הכינוס התקשר לאחד מראשי הקהילה שלנו ומספר אני הוא זה זה, אבא של... מסתבר כי עסקני הקהילה "עבדו" עליו וניסו לשכנעו לשלוח את בנו 'שמצידי כ"כ רצה' לחינוך חרדי. האבא התעקש, אבל עתה הוא אומר: "הכינוס עשה לי את זה" ואני כבר מסכים לשלוח את בני לבית ספר חרדי. על אף שאנחנו באמצע שנה, הילד נכנס ללמוד במוסדות שלנו". לדבריו, "הקהילה של פריז היא לא אותה קהילה שהייתה עד לפני מספר שנים בטרם בואו של הגרא"ל שטינמן לביקורו הראשון בפריז, וחלק גדול מהשינויים מתחוללים בביקורים אלו. הבאנו לראש הישיבה בחור שהיום הוא בן 18 שבביקור הראשון, לפני 5 שנים היה בן 13 ולא ידע מה זה ללמוד תורה. השבוע הוא גמר ש"ס, לאחר שמעמד כבוד התורה החדיר בו מרץ בלתי רגיל, וכיום הוא לומר אצלנו, בישיבת "נשמת ישראל". ראש הישיבה התרגש ואמר כי כל המאמץ היה כדאי. הרב כ"ץ אומר כי בעוד 5 שנים ניווכח מה עשה הביקור לנערי הבר מצווה של היום.

הגאון רבי ירמיה כהן אב"ד פריז וחבר מועצת מרכז רבני אירופה שנאות גם הוא לשתף על ההרגשות שלו אחרי הביקור-הקצר יש לומר, מספר כי מיד לאחר הביקור יצא לישראל לכינוס מיוחד על ענייני גיטין. כשחזרתי לפריז עדיין עמד רושם הביקור באוויר, בעיקר בקרב פשוטי העם, ויש לי רושם שאם הביקור היה מתארך, השפעתו הייתה עשויה להיות רבה יותר. הרב כהן מספר על הקהילה היהודית הגדולה שחיה בפריז שלא קשורה לקהילה החרדית בדווקא, אם כי רוב ראשיה הם חרדים. בפריז רבבות, ואף מאות אלפי יהודים, אבל לצערנו הרבה מהקהילה אינם חרדים. ולמרות זאת

יש אצלנו בקהילה 30 שוחטים חרדיים ממש ועוד עשרות משגיחי כשרות, מה שאומר שגם בקרב החילונים יש ביקוש ליהדות. אנב, אחרי שהגרא"ל עזב את העיר לעבר מנציסטר, נשאר האדמו"ר מגור עם כל הקהל באולם הענק. ואז במהלך שעה ארוכה עברו אלפי יהודים והושיטו לו יד לברכה. דבר שנתן חיזוק לקהל הצרפתי שחמימות היא מילת המפתח אצלנו.

רנסי - צרפת

עוד קהילה למופת הוקמה בעקבות מסעו של מרן זצוק"ל וחוללה מהפך אמיתי, היא הקהילה התורנית ברנסי, בראשותו של הג"ר יהודה טולידנו שליט"א ראש ישיבת 'חזון ברוך', שמסביר לנו על הקורה בצרפת קודם בואו של מרן זצוק"ל, בצרפת היו כמה ישיבות שהיו בהם לימודי חול, ובעוד שלאחר המלחמה היתה להם הוראה חד פעמית לפתוח ישיבה אחרי המלחמה ממרן הגרי"ז זצוק"ל, כי הבינו שבלי לימודי חול לא יבואו כלל ללמוד, לאחר שאבי נסתלק לבית עולמו, הלכתי למרן זצוק"ל, ואמרתי לו שכלל שיאמר נעשה, ואז הורה לנו לקיים הישיבה על טהרת הקודש. ומרן זצוק"ל רצה לסבר את דבריו ודיבר בהפלגה מנהמת לב - ספרנו פעם כמה ראשונים חיו בצרפת - אלפים, באומרו שברייטב"א בהוצאה מיוחדת נאמר זאת, הוא פתי הספר ודפדף ואז הקריא לנו זאת שהיו בה אלפים... ואין מוכל שבמקום שהיו אלפי בעלי תוספות לא תהינה ישיבות על טהרת הקודש.

אביו הגר"י טולידנו זצ"ל הגיע לפתוח לראשונה ישיבה על טהרת הקודש, הוא הביא לשם כך מכולל גיטסהעד עשרים בחורים, ופתח בשנת תשכ"ז ישיבה גדולה בעצת מרן הגרא"מ שך זצוק"ל ואביו רבי רפאל ברוך זצוק"ל. הם סברו שיהדות דרום אפריקה באו לצרפת ודאגו לציבור לעתידם, הרב מפוניבז' והגדולים באמריקה נתנו לו סכום נכבד כששמעו שהולך לפתוח ישיבה בצרפת. וכל התלמידים הראשונים כיום ראשי ישיבות ומרביצי תורה, וכך נפתח המוסד החרדי הראשון, ששירת כל הציבור התורני בפריז.

מרן זצוק"ל המשיך במסעו ורתם את ההמונים להבין שהתורה היא בבת עינו של כל יהודי ירא ד' באשר הוא, ואין לנו דבר אחר בלתו. הוא הפליג בחשיבות הלימוד הטהור ללא כל התערבות של תכנים זרים, ודברותיו יצרו מהפכה אמיתית ברנסי, שהפכה להיות עיר גדולה לד' ולתורתו.

ברנסי יש כיום מוסדות חינוך רבים מגיל הגן עד כולל, ישיבה גדולה אמנם הוקמה בזמן אביהם, אך כיום יש ישיבה קטנה מצוינת עם שבעים בחורים מצוינים, כשמרביתם באים לארץ לישיבות המצוינות ממש. בתי הספר מונים כאלף תלמידים, ויש כמאתיים משפחות תורניות. והיא מהווה מקום של תורה בפרבר של פריז במרחק רבע שעה נסיעה, כי ישיבה בתוך העיר קשה מעט, ולכן אביהם הקים שם את הישיבה.

בשיחה עם רבי יהודה שליט"א ואחיו רבי שמואל טולידנו שליט"א ראש ישיבת רינת התורה, אנו שומעים בבירור - מרן השקיע במיוחד בנסיעה הראשונה שכל היעד והמסר הינו להעמיד ישיבות קטנות, כי לא היו ישיבות קטנות מיוחדות לפניו, ועקס-לע-בען הוקמה בזכותו, כפי שאמר הגר"י וויל שליט"א שהקים הישיבה בזכותו של מרן.

מטרת הנסיעה היתה בעיקר בשל הצורך של הישיבות הקטנות שרצו לחזק אותן, וכשראה מרן שהענין יכול להיות לתועלת, הוא לא נאות לרדת מכך, ולמרות שניסו להניאו מכך בשל זקנותו, לא הסכים ואמר לי פעם - אתה חושב שקל לי ליסוע לצרפת?! אבל אני עושה זאת כי אני יודע שצריך זאת, ואם בחור אחד יתחזק מכך היה שווה הכל.

אחרי הכנס של אסיפת מחנכים, עלו מחנכים ושאלו, על הלימודים שלא מקובל שלא לומדים לימודי חול בגיל צעיר, ואולי שם מתאים לעשות עם מעט שעות של לימודי חול, והוא היה נחרץ ואמר - בשום פנים ואופן, מי מתיר לכם לעשות ביטול תורה אחרי שהם בגיל היכולים ללמוד תורה, ואיני מלמד את בני אלא תורה - זו היתה תשובתו הנחרצת.

באותו ענין, היתה פעם שאלה במוסדות שלומדים חצי יום לימודי חול, ולמדו גם שם כל יום עד 12.30 לימודי קודש כולל יום שישי, ועלה רעיון שלימדו ביום שישי בלבד לימודי חול כל היום, וכנגד זה להוסיף שעות לימוד תורה כל יום, וייצא בסופו שיוסיפו בס"ה יותר שעות לימוד תורה, אך ביום שישי לא ילמדו כלל תורה. אמר לי מרן - בשום אופן, בצרפת הרי לא לומדים גם בימי ראשון, ואז לא ילמדו שלשה ימים - שישי שבת וראשון, והרי משה תיקן להם לישראל שלא יהיו שלשה ימים בלי תורה, וחייבו בשל כך קיראת התורה, אין מצב כזה שלא יהיה להם ממי התורה כל יום.

■ מה היה המיוחד במסעו שקייר את ההמונים להסכים לכך?

אחד המשפטים החזקים שאמר בכנס הגדול, היה - שאין היום יהודי צרפתי, והתכוין לומר שמאז הפסיקו הישיבות בצרפת, מקום התורה נפסק, ורק במקום שיש ישיבות קול התורה נמשך, ואין קהילה יהודית צרפתית רצינית בה כי לא היו ישיבות, ויהדות צרפת נגעה לליבו, והזכיר לי כמה פעמים שהמאירי כותב שהיו בעיירות בצרפת מאות ואלפים של בעלי התוספות והיה מתרגש - מדינה שהיו בה מאות ואלפים של בעלי תוספות ואין שם בעלי תורה?!

מצד שני, אחז מאד מהיהודים הצרפתים והאינטלגנציה שלהם, וכשישב שבעה על הרבנית ע"ה לא דיבר כמעט, נכנסתי אליו בשאלת פיקוח נפש, ואז אמר לי מעצמו בהתרגשות - ראית שד"ר הרדי הגיע מיוחד מצרפת בכדי לנחם אותי, אני יגיד לך היהודים הצרפתים הם לא כמו הישראלים, הם אינטלגנטיים.

מלבד זאת היה לו חיבור ליהדות צרפת, כשיברנו עמו לא אחת על הקורה בה, היה מעלה שמות עיירות מצרפת והזכיר את הקהילות בפריז וברנסי ועקס-לע-בען, ומאד התעניין איך מתקדם כל דבר, וכשאמרתי לו שהמסע המיוחד שלו הצליח והוא חיזק המקומות ששייכות רבות קמו בזכותו, אמר לי שאם יש בחור אחד שהלך לישיבה בגלל זה, היה שוה כל המסע.

■ הדבר השפיע גם על יהודים רחוקים מחיי תורה?

היה יהודי שגר בעיר 'ליל' הרחוקה 200 ק"מ מפריז שאין בה כמעט יהודים, והיהודי דר רחוק מביהכ"נ, וכשרק שמע שגדול הדור מגיע לצרפת, אמר שצריכים ללכת לראותו, והגיע לפריז לכנס עם ילדיו, וכשחזרו אמר לבנו - אנו עוברים דירה לדור ליד בית הכנסת, וכיום בנו הוא אברך לכל דבר, וזה החל מכך שאפילו אלו שלא היו שייכים כלל לאידישקייט, כיום הם חרדים ממש.

מלבד זאת קמו כמה ישיבות בעקבות המסע, והישיבות הקיימות התחזקו, והישיבות הגדולות נהיה נחלת הכלל למרות שקודם לכן היה רק נחלת הפרט, והיה הדבר בנומרה ששולחים הנערים לישיבות על טהרת הקודש. לא מעט שאלות נשלחו לשאול את מרן, פעם היה מצב שרבים רצו לעלות לארה"ק בעקבות הפיגועים, והיה נידון אצלינו כאן לרכוש בנין גדול למסודות בכמה מליוני דולרים, והסתפקנו אם להשקיע כה הרבה כשלא ידוע כמה יהיו לבסוף, והורה לנו מרן בקול נחרץ - ודאי שוה לקנות, כי יום אחד של תורה שוה יותר מכמה מליוני דולרים....

בנוגע לעליה לארץ, דעתו היתה שעדיף שישארו הצרפתים בצרפת כשהם מסודרים בקהילות חרדיות, ולייעץ להם להישאר שם, כי המעבר אינו פשוט, והעקירה אינה קלה, ולא תמיד מגיעים למקומות מתאימים בארה"ק, אך לכל אחד ענה בפרטיות מה שמתאים לאורחותיו.

ואכן, גם אלו שעלו ארצה, דאג להם מרן בכל ליבו שיהיו להם ברעננה ועוד, בתי ספר וכוללים, ופעילות ושיעורי תורה, בכדי שהצרפתים יחושו את עלייתם גם בארץ הקודש. ההרגשה היתה שצרפת זוהי קהילה גדולה שניתן להשקיע בה, ואין הרבה מקומות תורה ביחס לגודל של הציבור, והרגישו אחריות לפתח בה את הגדולים והת"ח לדור הבא.

■ היה דבר מה שהתפעלתם מיוחד מאמירותיו?

פעם הוצע לי לכהן כראש כולל בצרפת, ושאלתי - מה עם חינוך הילדים הלומדים כאן בחדרים הכי טובים בב"ב, ואמר לי - מי שדואג לחינוך ילדי ישראל, לא יהיה לו שום הפסד בחינוך ילדיו, והמשיך באומרו, שמרן החזו"א שלח את הגר"י אדלשטיין לרמת השרון, וכל בניו לא נפגעו מכך ויצאו ת"ח.

שטראסבורג

בחודש אדר תשסב הגיע רבנו לביקור חיזוק בשטראסבורג כאשר יצא רבנו מהמטוס בשטראסבורג, היה פרוס לכבודו שטיח אדום מהמטוס עד לכניסה לבנין, וברח רבנו מיד הצידה, ולא רצה ללכת על השטיח, בטענה שצבע אדום הוא צבע של גויים [ע"י ערוך ערך כלבתא וכתוב במהרי"ק שורש פ"ח שליחודי אסור ללכת עם בגד אדום].

להקים מקומות חינוך שהחינוך שלהם הוא תכלית הטוב

מתוך דברים שנאמרו בכנס הגדול בשטראסבורג כתוב במדרש (הובא בילקוט שמואל א' א') כי לפני ששמואל הנביא נולד בכל יום היתה בת קול יוצאת ומפוצצת בכל העולם כולו, ואומרת עתיד אחד לעמוד ושמו שמואל, ומה זה מפוצצת? משמע כמו פצצה שלא היתה סתם בת קול, אלא כפצצה שהיו שומעים כל העולם כולו, וממשיך המדרש כי כל אשה שהיתה יולדת בן בתקופה ההיא היו קוראים את הבן שמואל, והיו הרבה מאד ילדים שנקראו שמואל, וכל אחד ציפה שבנו יהי שמואל הנביא שיהי הצדיק הזה, ובסוף כשהתחילו לגדול ראו שזה לא הוא עד שבא שמואל ואמרו זה הוא.

והשאלה היא מה אנשים חשבו במה שקראו שמו שמואל. אלא אנשים בדרך כלל ובזמנינו בפרט הם מאד שטחיים, ולכן שייך שקראו את השם שמואל, וזהו הם חשבו שיקראו לו שמואל וזוהו כבר יצאו ידי חובה, אך האם בזה הוא יצאו? חנה הצדקנית אמרה כי אחרי שיגמל הנער והבאתיו אל בית ה' וישב שם עד עולם כך היא הקדישה אותה להיות תלמיד חכם לעולם, שהרי לא ה' כהן ומה עשה שם בודאי לא נתעסק בהבלים רק עסק בתורה ויראת שמים וישב שם עד עולם.

והיא זכתה באמת, אך יתר האנשים לא כתוב שעשו משהו מיוחד אז מה נשאר רק שקראו לילד שמואל, אבל לא היה שמואל הנביא, הקב"ה יעזור שכל אחד ישתדל באמת להשריש בלב של הילד תורה ויראת שמים ויקומו מקומות חינוך שהחינוך הוא תכלית הטוב בתורה ויראת שמים, ואז הקב"ה יעזור שיהי' להורים נחת וכל כלל ישראל יהי' להם נחת הקב"ה יעזור שכולנו נזכה לגאולת עולמים במהרה בימינו אמן.

בס"ד, הנה הכולל אור יהודה אשר בעיר שטראסבורג בצרפת עומד למגדל אור לעיר שטראסבורג בפרט ולמדינת אלזס בכלל ואף גדלו והצליחו ועשו פרי שחלק מהאברכים מהם ראשי ישיבות וכוללים ויש מהם דיינים העומדים על מדין ומרביצי תורה בכמה עיירות במדינה.

וכעת הולכים ליד חבורה חדשה של אברכים מארץ ישראל ועוד מקומות אשר ע"י יוכלו בהמשך להפיץ ולחזק לימוד התורה והיהדות בכל הסביבה. וכבר מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל עודד ושלח אברכים לשטראסבורג כדי לחזק את היהדות שם, ובודאי מצוה גדולה למי שראוי ומתאים לזה לבוא ולחזק מקום תורה זה כדי לקדש שם שמים ולסייע לביצור ולביסוס מקום תורה זה.

ותחזקנה ידי כל העושים והמסייעים בזה, ויקוים וכל בניך למודי ה' ולכו בכוחכם אלו ותצליחו בס"ד.

אהרן יהודה ליב שטיינמן

י"ב כסלו תשס"ז לפ"ק בני ברק יצ"ו

קנדה

טורנטו

בי"ח - יט חשוון תשס"ה הגיע רבנו לחזק בעיר טורנטו. כינוס מחנכים בביהכ"נ אגודת ישראל טורונטו - אסיפת מתיבתות טורונטו - מונטריאול, בביהכ"נ אגודת ישראל - אסיפה מרכזית באולם שע"י בית יעקב - שיחה בכולל ליקווד בטורונטו, אחרי תפילת ותיקין - כינוס כל ילדי הת"תים בביהכ"נ אגודת ישראל טורונטו - כינוס מחנכים בביהכ"נ אגודת ישראל טורונטו. - אסיפת מתיבתות טורונטו - מונטריאול בביהכ"נ הנ"ל. - אסיפה מרכזית באולם שע"י בית יעקב - אחרי שחרית שיחה בכולל ליקווד בטורונטו. - כינוס כל ילדי התת"ים בביהכ"נ אגודת ישראל טורונטו. וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין זל"ה נוסעים לשדה התעופה כדי לטוס לקנדה. לאחר טיסה של כשעה, מגיעים וראשי הקהילה מקבלים את פניו של מרן בברכת 'שלום עליכם'.

נוסעים לביתו של הג"ר שלמה מילר, ראש הכולל דשם, ארוחה ומעט מנוחה, ומיד אח"כ תפילת מנחה בבית.

לאחר תפילת מנחה יוצאים לכנס מחנכים. השאלות חוזרות על עצמן, וניכרת התפעלות המלמדים מחדש בכל מקום על התשובות הקולעות והחדות שמשיב מרן. דעת תורה אמיתית. 'אשרי העם שככה לו'...

לאחר מסיימים. עוברים לברכה. באותו מקום עצמו מתכנסים כעת מאות בחורי ישיבות קטנות, בני המקום ואף כאלה שבאו ממרחקים עצומים, נסיעות של עד 6-7 שעות כדי לזכות ולחזות בנועם זיו פני כהן הגדול, ולשמוע דברי חיזוק.

אחד מראשי הישיבה מדבר באנגלית, ומסביר לנוכחים את גודל המעמד, והוא מזמין את מרן לדבר.

ומרן נושא דברים ואומר: דעו לכם, בדבר אחד תלוי בו הכל, וזה הרצון לגדלות, לשאוף עוד ועוד. אתם נשאתם עדיין בגדר 'עריכים זה לזה', וכל אחד מכם יכול לצמוח לגדלות נוראה.

מסיימים. מרן קצת חלש, ועל כן מזרזים את הציבור שיעברו על פניו מהר. לאחר מכן מרן יוצא מהאולם דרך דלת צדדית נגד הדחיפות.

מגיעים אל בית האכסניה עצרת חיזוק ליהודי קנדה

חוזרים מהר כי כבר יוצאים לעצרת הגדולה העומדת להתקיים כאן. אולם ענק המלא על גדותיו.

ראש הישיבה, הג"ר שלמה והג"ר אשר וייס נכנסים אל האולם והקהל פוצץ בשירה אדירה.

ר' שלמה פותח את המעמד באנגלית, ומרן נושא דברים ועומד על הנקודה מה זה 'כובד ראש'. ומבאר שעניין הדבר הוא להתבונן על שפלות האדם, כמה הוא כלום בבריאה, ולולא עזרתו יתברך, ומהתבוננות זו האדם מגיע לענווה, שזוהי שיא המידה הנכונה.

והביא מרן את דברי החזו"א כשסיפרו לו שרעק"א היה מיוחד במידת הענווה, וענה ואמר: אני לא יודע אם הסיפור נכון, אבל מגדלותו בתורה רואים את הענווה שהיתה בו.

לאחר תום העצרת נוסעים לביקור בבית ר' משה רייכמן. מעריב. יום רביעי, י"ט מר חשוון

תפילת שחרית כותיקין בכולל שע"י ר' שלמה, לאחר התפילה ברכת כהנים, ומרן מוסר דברי חיזוק קצרים.

לאחר ארוחת בוקר, מתקיים בקירוב מקום כינוס גדול של ילדי תשב"ר, שם מתקיימת תפילה כשלאחריה דברי ברכה קצרים ממון.

ובי"ח - י"ט אייר חזר שוב רבנו לבקר שם יחד עם האדמו"ר מגור
עצרת התעוררות לבני העיר באולם בית יעקב
יום ד' י"ט אייר תשס"ו
שחרית כותיקין בהמון עם ככולל דברי חיזוק למתפללים לאחר שחרית
ברכה למאות ילדי תשב"ר

מונטריאול

בי"ט אייר הגיע רבנו לביקור במונטריאול מנחה וקבלת פנים למעלה
מאלף אנשי המקום.

כינוס באולם לאנשי המקום [ברכת שלום] - ביקור בבהמ"ד סקוויר - קבלת
פנים ודברי חיזוק בבהמ"ד בעלזא

מנמל התעופה יצאו גדולי ישראל שליט"א לישיבה הגדולה דמונטריאול,
"מרכז התורה", שם המתין להם קהל המונים אשר קידם פניהם בשירה אדירה,
שירת לב גואה המודה ומקלס לבורא עולם, שכרועה יקבץ טלאי - חלק
מחכמתו ליראיו, והמה עומדים על משמרתם, וחרדתם גלויה וניכרת לכל יחיד
ולכל פרט שידבקו באורחות חיי תורה באין מפריע ולבלתי ידח ממנו נידח.
שעה ארוכה ארכה השירה. הכל נדחקים, עומדים צפופים, רוצים לחזות
בעיניהם בגדולי ישראל אשר הגיעו אליהם יחדיו, בימים מרוממים אלו של
ספירת העומר והכנה לקראת קבלת התורה שניתנה לעם ישראל אחר שענו
כולם, כאיש אחד בלב אחד, 'נעשה ונשמע'. ומה כמו ביקורם המשותף של
גדולי ישראל מאמר את הציות וה'יחד' הכרוכים זה בזה.

לאחר תפילת מנחה ברכ"עם ובהדרת מלך, התקיים במקום מעמד קצר,
בו נשא דברים נרגשים ביותר ראש ישיבת "מרכז התורה", הגאון רבי משה
מנדל גלושטיין, אשר פתח בדברי הגמ: בניטין, על שלושת הבקשות שהציג
רבי יוחנן בן זכאי למלך צרה וצוקה לעם ישראל: יבנה וחכמיה, מלכות
בית דוד וגורגו דרבי צדוק.

הדבר שאנו לומדים מכך, הינו יסוד נעלה עבורנו, אמר. שזהו שני הדברים
הראשונים שביקש רבי יוחנן בן זכאי הינם דבר הנוגעים לכלל, אך הנה, הדבר
השלישי, רגוגרת דרבי צדוק, מבקשה פרטית - ומה ההגיון לעסוק בפרט
מסויים, כאשר עני' של הכלל עומד על הפרק. התשובה היא, שגם הדבר
השלישי נוגע לכלל. משום שגדולי הדור הם דבר השייך לכלל ישראל.
הוא הדבר, אמר הגרמ"מ גלושטיין, העולה מביקור זה שאנו זוכים והננו
תקוה שהיהדות הנאמנה כאן תהיה ראויה לו: גדולי ישראל שליט"א דואגים
לכלל, טורחים עבור הכלל, וכל מעייניה נתונים למען כלל ישראל שיעלה
ויתעלה ויוסיף להתחזק ולהתגדל בתורה וביראת שמים. לאחר דבריו עבר
הקהל הרב אצל גדולי ישראל לקבלת שלום וברכה.

"מרכז התורה" המשיכו גדולי ישראל לכיוון בית הכנסת של ישראל
הצעיר, כאשר לכל אורך הדרך ממתניגים אלפים. החיזו! חזר על עצמו לכל
אורך שעות הביקור. התרגשות עצומה, שמת רבה ושירה הנובעת מעמקי לב
המבקש להכיר תודה וטובה.

אף כאן נערך מעמד קצר, בו השמיע רבנו, דברי חיזוק קצרים, והעתיר
לכל הקהל הקודש בקהילות ישראל במונטריאול ברכתו, שיתברכו הכל בבני
חיי ומוזני, וזיווגים טובים וכל טוב. לאחר הדברים עבר הקהל הרב! אצל
גדולי ישראל לקבלת שלום ולברכה.

"מ"ישראל הצעיר" יצאו גדולי ישראל לעבר ה'דאן-טאון', שם נערך ביקור
קצר בהיכל בית המדרש דחסידי סקווער, שם המתינו ראשי ונכבדי ביהמ"ד
והקהילה, בראשות הדיין הגאון רבי יוחא וואזנר, אשר הודו נרגשות על
הזכות שנפלה בחלקם לארח בהיכלם ראשי אלפי ישראל אשר הגיעו יחדיו
מארץ-ישראל. הצפיפות במקום רבה, אך הסדר בתוך בית המדרש מופתי.
ילדי החמד תופסים מקום בראש, וגדולי ישראל סובבים בבית המדרש לקבל
ולהעתיר ברכת שלום וישע רב.

וכפי שכבר צויין בדיווחים אודות המסע ההיסטורי, בכל שלב שלו נרשם
יש חדש: כל אירוע וכל התרחשות הינם פיסגה חדשה - והדברים הורגשו
במוחש, כאשר הגיעו גדולי ישראל לתחנתם הבאה במונטריאול: בית המדרש
דחסידי בעלזא, מקום שוקק חיים של תורה וחסידות ויראת שמים, שהוא
מקום לתפילתו של האי גאון וצדיק, זקן הרבנים משרידי דור דעה, חד
מחסידי קמאי עובד ד' מעודו, ה"ה הגאון הצדיק הישיש רבי יעקב יצחק
ניימאן שליט"א, אב"ד פאפא מגדולי תלמידי בעל ה'ויגד יעקב' זי"ע והרב
דחסידי בעלזא במונטריאול.

התרגשות רבה אחזה בקהל, עת קם הרב דפאפא שליט"א לשאת ברכתו
לגדולי ישראל שליט"א שהטריחו עצמם במסעם זה בכלל ומבחינתו על
בואם למונטריאול בפרט, ועמד על הדברים הגדולים והעצומים הנפעלים
מכך למען קדשי שמים. הוא העתיר והאציל מברכתו לכל הקהל הקד'
במונטריאול שזכה לביקורם של גדולי ישראל, כי יבורכו בכל ברכות הטוב,
בני חיי ומוזני וכל טוב.

הדרך החוצה - צופה. בעוד גדולי ישראל יוצאים את בית המדרש,
רבים ממשיכים לנהור אליו. הדוחק רב, רק בקושי מפלסים דרך. רבנו
מגיע ראשון אל המכונית. אדמו"ר שליט"א נכנס אחריה, ומזכיר דברי הגמרא

במסכת ברכות(ו): "א"ר חלבו אמר רב הונא כל שיועד בחברו שהוא רגיל
ליתן לו שלום יקדים לו שלום, שנאמר 'בקש שלום ורדפהו'; ואם נתן לו
ולא החזיר נקרא גזול, שנאמר 'ואתם בערתם הכרם גזילת העני בבתים'".
רבנו מעיר, שאפשר כוונת הגמרא היא על אמירת שלום, היינו שמספיק
לענות בפה, אבל אין מחויבים בהושטת יד...

מונטריאול, כמו טורונטו וכמו לוס-אנג'לס לפניו, חווה חוויה רוחנית נעלה.
השקיקה לקבל, לשמוע, להתעורר ולהתחזק ובפרט לקראת קבלת התורה -
הינה נחלת כל. והוא אשר בא לידי ביטוי בדבריו של רבנו שנשא דברים
קצרים, על ענייני קבלת התורה, וציין כי האורות הגדולים של מתן תורה
יורדים בכל שנה ויש לנצלם כדי להתגבר בתורה. הוא חזר ואמר שאין
בעולם שום דבר חוץ מתורה, ובירך שכולם יזכו להתעלות בתורה.

התחנה האחרונה במונטריאול, שהיתה בעצם התחנה האחרונה במסע
המשותף והמיוחד, היתה בישיבת 'בנה', שם הקביל פניהם של גדולי ישראל,
חכם דוד סבא, הרב הראשי של מחוז קויבק.

היה זה ביקור קצר שארך שלוש שעות, אך כל רגע ורגע ממנו הכיל
תוכן מופלא ומטען כביר של רגשות נעלים, של שמחה ושל סיפוק, אשר
לבטח הטביעו חותם מבורך על כולם, צעירים כמבוגרים, המבקשים כאיש
אחד ובלב אחד לרומם כבוד שמים, לתת כבוד לתורה ולנושאי דגלה.

עתה עושים הם את הדרך המשותפת במכונית המסיעה אותם לשדה
התעופה. גדולי ישראל אהדי מביעים התפעלותם על החיזון שראו עיניהם,
על שבמקום כה מרוחק במונטריאול, יש קיבוץ יהודי כה גדול של יהודים
חרדים לדבר ד'. רבנו הזכיר דברי הגמרא (ברכות לא.) כל ארץ שגזר עליה
אדם הראשון לישב נתיישובה וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישב
לא נתיישובה - ושאל: מדוע הוצרכה גזירה. אדמו"ר שליט"א השיב משום
שבאמת הרי 'נמנו וגמרו' נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא/ועיובין
(ג:), ולכן אמרו במשנה (אבות ד' כב) 'על כרחך אתה חי', ולפיכך כל ענייני
של אדם בעולם הזה הוא בדרך גזירה, ולפי שרצה הבורא שיהיה ישובו
של עולם ע"י האדם, על כן היה צריך לגזור על כל מקום ישוב בני-אדם
ביחוד, ובכך ניתן לו הכח לדעת איך והיכן לחיות בעוה"ז.

רבנו: אי' במדרש שיצירת אדם הראשון - ראשו היה מתחת המזבח וגופו
מכל העולם. וכשחטא בעץ הדעת, קלקל את עפר כל העולם שממנו נוצר.
לכן היה צריך לגזור על כל מקום ומקום, ובכך תיקן כל מקום ומקום.
ושבו דיברו ביניהם אהדי, שלכן מובן שגם כאן, במונטריאול הרחוקה, יש
כליך הרבה יהודים, שכן גם על מקום זה גזר אדה"ר.

רוסיה

הנה בהפטרה (פר' פרה) כתיב ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם
מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם: וזריתי עליכם מים טהורים
וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלולכם אטהר אתכם: ונתתי לכם לב חדש
ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב
בשר: ובדור האחרון זכינו לראות בנבואה זו אצל עולי רוסיה, שעשרות
שנים הסיירו מהם לן זיק לתורה וליראה, ועד שהעיר ה' ברחמיו ופתח
להם פתח לעלות. ונביא כאן כמה ענינים שרבנו מסר לפני העולים לחזקם
ולסעדם. בארגונים הקדושים 'תולדות ישרון' להגה"צ ר' יצחק זילבר, ועוד
ארגונים לקירוב יהודי רוסיה שרבנו עומד ומסייע להם בכל עת ובל שעה
ברוח ובגשם [ואם היינו מביאים את כל הענינים היינו צריכים לקונטרס גדול ונביא
כאן רק כמה ענינים].

אתם צריכים להשלים

באלול תשנ"ד אירגנה עיריית בני ברק כינוס לעולים מרוסיה, והגיע רבנו
למסור שיחה בפניהם ואמר להם בתו"ד: באתם מארצות בהן נרדפתם, באתם
ממקומות בהם לא ניתן לכם לשמור תורה ומצוות, ועכשיו זיכה אתכם הקב"ה
לבא לארץ הקודש, ארץ שניתן בה לקיים תורה ומצוות.
כאן בארץ ישראל חייבים אתם להתחזק בתורה ויר"ש ולהספיק ללמוד
עבור כל השנים שלא נתנו לכם ללמוד.

לעזרת יהודי רוסיה

בס"ד. בחמלת ד', עת אשר קרא דרור לאחינו בני-ישראל אשר במדינת
רוסלאנד וגליליותיה מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, מלפני כעשר שנים,
קווה קיינו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומיתנו ואמונתנו.
אך נכזבה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון
רבבות נשמות טהורות, אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה
משוועות ומצפות לגאול ועזר. אכן ידענו נאמנה אשר אנשי חיל גיבורי כח
פעלו ועשו ליסד במקומות ההמה, דוקא, מוסדות חינוך וישיבות טהורות על
טהרת הקודש ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות
מאות בני תורה ומשפחות אשר בהם ישראל יתפאר. ועל דרך זה יש אפשרות
לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, וזוהו יש תקוה לבנות עם הזמן,
את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות.

לכן חוב גמור על כל אחד לטכס עיצה להציל את האנשים אשר מאונס
נטמעו ונאבדו מהם כל זיק תורה ויראת שמים, ומקיים שכאשר יתאספו

אנשי אמנה אשר מאז דאגת כלל ישראל בראש מאוים ועומדים גיבורים לכל מצות הכלל, ישתדלו לעזור להם בכל האפשרות העומדת לרשותנו, בין בכסף ובין לשלוח לשם משפיעים רוחניים להצילים ולהחזירם אל היהדות הנאמנה ובזכות זה נושע כלנו תשועת עולמים. ר"ח מרחשוון תשנ"ט וע"ז באנו על החתום אהרן יהודה ליב שטיינמן (קובץ אגרות קעא)

בס"ד. לכ' מר דניאל מאליס הי"ו נשיא ארגון הקהילות היהודיות ברוסיה. כאשר אדם עולה לגדולה ומתמנה לתפקיד פרנס על הציבור ואשר ביכולתו להשפיע על מצב היהדות בהקהילות, בודאי רצון השי"ת הוא שיעשה ככל אשר ביכולתו להגדיל תורה ולהאדירה ולבצר חומת הדת. ועם התמנותך של נשיא ארגון הקהילות היהודיות ברוסיה הנני לברך שתזכה לקדש שם שמים בפעילותך למען הרמת קרן התורה והיהדות ברוסיה. ל' תשרי תשע"ב. (קובץ אגרות קעא)

כינס תולדות ישורון חנוכה – תשס"ג

רבנו העריץ עד מאוד את הג"ר יצחק זילבר בגדלותו הנשגבה (ראה כאיל תערוג – דברים תשע"ו) ובמה שהקים את הארגון תולדות ישורון, ורבנו טרח כמה פעמים (תשס"ג – תשס"ד) לדבר בימי חנוכה התקבץ כאן ציבור גדול שרובם באו ממדינה זאת שכל כך הרבה שנים היו רחוקים מיהדות ומתורה והיו תחת ממשלה שרצתה להכרית כל שם של יהדות, שם של דת ובעצם היתה נגד כל הדתות, אבל בעיקר סבלו מזה היהודים וזה הי' נס גדול שאחרי זה חזרו בנים להקדוש ברוך הוא אחרי שהיו כ"כ רחוקים וכל גזירות רעות היו עליהם באופן ממש נורא. כל אחד שלימד תורה, לימד תינוקות של בית רבן או שעשו ישיבות וכל מי שעשה משהו של יהדות הי' עליו גזירות עם עונשים נוראים כמו עשר שנים גלות לסיביר ועוד כאלה דברים נוראים ואיום, ובאמת הצליחו לדאבונינו להחטיא את החלק הכי גדול של הכלל ישראל שהיה שם, ואלה נשארו שם וזהו נס גדול שנשאר עדיין שארית הפליטה שחזרו ורוצים שוב לחזור ליהדות לחזור שוב לתורה לחזור שוב לרבנו של עולם לאבינו שבשמים זה נס גדול. – וכאן האריך בענין חנוכה.

וסיים רבנו: אותו הדבר צריך לומר לאנשים שבאו ממקום כזה, שכמו שבין היוונים רצו לעקור את הדת שם ג"כ רצו לעקור את הדת ולדאבונינו חלק גדול באמת הכריחו, ורוב כלל ישראל שם נשארו בלי דת בלי תורה בלי יראת שמים ואין להם שום זיק של יהדות וברוך השם אלה שניצולו כמה הם צריכים להודות ולהלל שירגישו את האושר שיש להם, שברוך השם הצליחו לחזור לאביהם שבשמים וזהו האושר הכי גדול וזה ילוה אתכם תמיד. תחשבו את זה שאתם אנשים מאושרים באושר הכי גדול ששבתם אל אבינו שבשמים ותוכלו לקיים את המצות ותקיימו באמת את המצות. תלמדו את התורה תלמדו את הילדים שלכם שיהיו יהודים טובים שיגי' דלו בתורה ויראת שמים אז תהיו מאושרים, והקב"ה יעזור באמת שכל כלל ישראל יושע בקרוב ויכולו באמת להגיד הלל בבהמ"ק בזמן שהקב"ה ישיב לנו את הבהמ"ק ונזכה לעבוד שם את הקב"ה באהבה ובריאה, וזה יהי' התכלית האמתי שהקב"ה יעשה לנו הקב"ה יזכנו שנזכה בקרוב לגאולה האמתית במהרה בימינו אמן.

כינס תולדות ישורון – כסלו תשס"ד

לכנס של ארגון "תולדות ישורון" שבנשיאות הגה"צ רבי יצחק זילבר, רבם של בני התורה ובעלי התשובה יוצאי רוסיה – הגיע ציבור גדול של אברכים ובני תורה ובני משפחותיהם יוצאי בריה"מ לשעבר המאוגדים במסגרת הארגון, בעשרות אוטובוסים מכל חלקי הארץ. רבנו התקבל ע"י הקהל הגדול בהתרגשות גדולה, ובפתח דבריו ציין, כי אי אפשר להשוות את הציבור הגדול שמשותף בכנס, לעומת מספר המשתתפים בשנה שעברה. "ברוך ד' שהציבור גדל, ואני מקווה שיושבים כאן הרבה יראי שמים, הרבה תלמידי חכמים, ואתם המקרבים והמתקרבים צריכים להיות מאושרים ושמחים שזכותם להתקרב ולקיים מצוות, להאמין בקב"ה, כי מי יודע מה יהיה הסוף של אלו שלא זכו. וזה עיקר השמחה בחנוכה, שעם ישראל ניצל ונשאר נאמן לדרך התורה, כי על ידי כך ניצל כל העולם, כי העולם נברא בשביל עם ישראל והתורה".

ביקור של בני תולדות ישורון בביתו ב' טבת תשס"ה

אתם מרגישים את האושר שהקב"ה נתן לכם שאתם יכולים להיות במדינה זאת, למרות שגם כאן יש חסרונות, אבל בכל זאת אצל יהודים ולא אצל הרוסים, שמה מכל הבחינות, א' הגויים לא כ"כ אוהבים את היהודים, גוי לא אוהב יהודי, וגם הם רשעים מכל הבחינות, וב"ה שאתם זוכים כאן אתם יכולים ללמוד את התורה שהקב"ה נתן רק לכלל ישראל, ולכן באמת הגויים הם כ"כ רשעים, בגלל שאין להם תורה, הם רוצחים והם אנשים גרועים שעושים כל מיני דברים גרועים, חוץ מזה שהם שיכורים, שזה ממש הם חיים על השיכרות, כולם שיכורים, אין להם שום... ואתם ב"ה זוכים להיות בארץ ישראל יכולים לקיים את התורה, רק אם אחד רוצה, כמה שהוא רוצה הוא יכול ללמוד את התורה ולקיים את התורה,

ואתם צריכים לעלות ולעלות יותר ויותר, להרגיש את החסד מה שהקב"ה נתן לנו שאנחנו זוכים לחיות חיי תורה, בלי פראות, בלי כל ... הם כולם רוצחים גנבים, וזכורני כשהייתי ילד [אמנם לא הייתי ברוסיה רק בפולין] לא היו יכולים להשאיר דבר בחוץ בלילה כי בבוקר כבר אין זכר מזה, ונדמה לי שברוסיה עד היום זה ככה, אם אתה משאיר דבר בבוקר כבר אין זכר מזה, גנבים, כולם גנבים, והיום ב"ה אתם יכולים להיות במדינה כאן ולחיות. ה' יעזור שכולכם תעלו באמת, תעלו בתורה תעלו ביראת שמים, תדעו שהקב"ה מנהיג את העולם, ועושה חסד, כל האנשים האלה שראו את המדינה ההיא שכולם גויים רשעים, ואתם זוכים להיות כאן, זה חסד מהקב"ה. והקב"ה יעזור שתעלו עוד ועוד בתורה ויראת שמים, ויהיה הרבה נחת מכם, כל אחד יבנה בית ויהי' לו משפחה, ולא כמו שם שלא יודעים מי האבא מי האמא, הכל הפקר.

אתם צריכים להיות מאושרים, ומכאן זה תעבדו את הקב"ה בשמחה ובנחת רוח, והקב"ה יעזור לכל אחד מכם שיזכה לבנות בית לבנות משפחה, וכולכם תהיו מאושרים, ואנחנו כולנו נזכה לגאולה האמתית במהרה בימינו אמן סלה.

מוסדות שוב

בעת שהגיעו עולי רוסיה והוצרכו להקים עבורם מוסדות, ונסע רבנו יחד עם האדמו"ר מגור בחודש אייר תשנ"ח 'להקים קרן נתיבות משה' ועי"ז נבנה הרבה בתי ספר.

ומלבד זאת סיפר הרב חיים מיכאל גוטמן מנכ"ל שובו שהגר"א פאם שתחילה יש לתת תשובה לכמויות העצומות של העולים ולקבוע: הלנו הם אם לצרינו כלשוננו, אך בחלוף ימי ההתבססות חייבים להעמיק את הפעילות, ולהתמקד גם ביחידים ובאיכות, בתוך המספרים הגדולים צריך לשים לב לאלה שמסוגלים לצאת בני תורה אמיתיים.

בהתאם לרוח זו בהחלטה משותפת של הגר"א פאם ורבנו פתחנו ישיבה גדולה וכולל למצוינים המונה קרוב לחמישים בחורים ועשרים אברכים.

אסיפת יסוד לקרן "נתיבות משה" בורו פארק כ"ג אייר תשנ"ח

הנה הענין של חינוך הוא היסוד שעל זה עומד כל הבנין. וכמו שרואים אצל מה שנאמר אצל אברהם אבינו, כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות משפט וצדקה למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו. אברהם אבינו! שמסר את נפשו כל ימי חייו להקב"ה, מה כתוב בו? כי "ידעתיו" לשון חיבה, אומר הקב"ה למה אני אוהבו, למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'! רואים שהעיקר מה שרוצה הקב"ה, על אף כל מה שעשה למען שמו יתברך, שקיים את כל המצוות, ומסר נפשו ונכנס לכבשן האש, ומה לא עשה לכבוד השי"ת?! כאלו נסיונות קשים! מ"מ העיקר הוא "אשר יצוה את ביתו אחריו ושמרו דרך ה'" ובלי זה אמנם הוא "גדול מאד", מ"מ העיקר שבעיקרם הוא "אשר יצוה את ביתו אחריו ושמרו דרך ה'".

רואים באמת שאפי' שהיו הרבה צדיקים עד אברהם אבינו, שהרי היו שם ועבר, ושם בנו של נח הרי היה צדיק גדול מאד, מ"מ לזכות – וזה אברהם אבינו, ואמנם אי אפשר לדעת דרכי ה', אבל כך כתוב, שלכן וזה יותר. ומסתמא גם האחרים חינוכו את בניהם אך בכל זאת זה לא היה מספיק, כי אברהם אבינו היה אצלו החינוך בתכלית השלימות! ולכן וזה באמת לבן כמו "יצחק", וליצחק בן "יעקב", ואח"כ כל כלל ישראל נבנה מהם, שזה הדבר האהוב להקב"ה יותר מן הכל, שבהם תכלית כל הבריאה, ועליהם עומד העולם, "כלל ישראל", וכמש"כ אם לא בריתי יומם וליילה חקות שמים וארץ לא שמת... ואע"פ שגם כך היו צדיקים, מ"מ צריך את כלל ישראל, והיסוד של כלל ישראל מי הוא? אברהם אבינו!

נמצינו למדים שהחינוך בכלל ישראל, זה יסוד שעל זה עומד כל הבריאה, וכמו שאנו יודעים שלדאבונינו במשך מאה וחמשים, מאתיים שנה, האחרונים היתה ירידה בכלל ישראל לאט לאט, ולפני מאתיים שנה היה להיפך שכל כלל ישראל היו שומרי דת אע"פ שתמיד נמצאו חטאים, בכל הדורות, אבל הכלל ישראל בדרך כלל היה הולך בדרכי ה' ומאז מאתיים שנה החלה ירידה וירידה, עד שהגיע המצב לגמרי להיפך שהחלק הגדול בכלל ישראל, רח"ל לא יודעים עד להיכן הגיעו, ורק אחוז קטן מכלל ישראל נאמן לד' ותורתו, והרי יש כחמש עשרה מיליון יהודים, והלאה שהיה הרוב מהם שומרי תורה ומצוות, ולדאבונינו זה להיפך! ירידה כזו נוראה! שישנם כאלה שאינם יודעים אפי' "שמע ישראל" וחיים ממש בלי שום ידיעה מהיהדות! ונשאר רק קומץ קטן, [והקומץ הקטן הזה בעצמו יש בו מדרגות שונות]. אבל אנחנו מחוייבים להצילם, ואין להתייחס וזכינו שיש אפשרות ב"ה האין להצילם. לכן צריך שכולם יתאחדו ויתלכדו יחד, כדי להציל את כלל ישראל, ולא רק בארץ ישראל אלא גם באמריקה, ואע"פ שארץ ישראל מיוחדת כמ"ש "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" הקב"ה גילה בזה שרצונו ביותר בארץ ישראל אבל צריך לדאוג גם לכל מקום, ועכשיו יש אפשרות וכולנו מחוייבים בזה ואי אפשר לאף אחד לפטור את עצמו מזה! כי כולנו צריכים לראות שיגדלו ילדי ישראל בדרך ה'. וכולנו אחראים וערבים לכן! כל ישראל ערבים.

ואין רצוני להאריך, בדברים אך הנה בודאי יש כאן אנשים שצריך מאד להעריך מה שעושים הרבה מאד בשביל כלל ישראל, וכולם יהודים יקרים

מאד, והקב"ה יברך כל אחד ברוחניות ובגשמיות, ויזכה לראות נחת מילדיו וכל טוב.

אמנם בכל זאת עלינו לדעת - כי כמה שאדם עושה, צריך לדעת שהיה יכול לעשות יותר מזה. וכמו שחז"ל אומרים במדרש שיר השירים ובעוד מקומות, אילו ידע ראובן שהפסוק מכתוב עליו להשיבו אל אביו, על כתיפו היה מוליכו אצל אביו, וכך אומרים חז"ל על כמה גדולי עולם אילו ידעו וכו', שאם היו יודעים כמה חשוב הדבר היו עושים הרבה יותר מאמצים במה שעשו ואע"פ שידעו ועשו, מ"מ זה לא היה מספיק, ראובן לא ידע מספיק, וכך כל אחד מאלה שמנו אותם חז"ל, לא ידעו כמה יכול כל אחד לפעול, ואילו היה יודע, היה מוסר נפשו הרבה יותר, כך אומרים חז"ל על האנשים "הקדושים", שגם הם לא הכירו כמה הדבר חשוב, ואילו היו יודעים היו עושים הרבה יותר.

ואם אמרו כן חז"ל על אלו האנשים הגדולים כל כך בודאי נוכל לומר כן על אנשים כמונו, ובודאי צריך מאד להעריך את כולכם, שאתם עושים בודאי כ"כ הרבה, אבל אילו תדעו בכל דבר, כמה אתה פועלים בזה לכבוד שמים! וכמה אתם יכולים לעשות הרי זה נורא! ממש עולמות בידיכם להציל כל ילד יהודי, זה להציל "עולם", ראו מה שיכולים לפעול!

ויבורך כל אחד מכם משמים, ותזכו שעל ידיכם יצא שילדי ישראל יצאו צדיקים, יראי שמים תלמידי חכמים, וכל אחד שמסייע בזה הוא ממש "מאושר". ויעזור ה' שכולכם תזכו לזה, ותזכו לראות האיש שכלל ישראל יתרומם, להגיע למקור, לתורה, ליראת שמים, ועבודת ה', ואתם כולכם שותפים בזה, ונזכה כולנו במהרה ל"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

אסיפה של "שובו" בבורו פארק כ"ה אייר תשנ"ח

ברוך השם, אני שומע עד כמה הצליח הענין של "שובו", שבזמן קצר כבר נתוספו מספר גדול כזה של תלמידים, מה שאין שלא היה, מקוים שבמשך הזמן יצאו מהם יהודים שילכו בדרכי אבותינו, מה שלדאבוננו ילדים אלו באים מהורים שרחוקים מאד מאד מהיהדות, בלי כשרות, בלי שבת, בלי כל שיטות ליהדות, ובמשך הזמן זו קצת, וגם ההורים כבר ג"כ קצת אחרת, כפי שמסור לי שיש הרבה בתים שכבר התחילו בהם לשמור כשרות, ושבת, וזה דבר גדול מאד.

חז"ל אומרים במסכת ב"מ (פ"ה ע"א) שהלומד עם בן עם הארץ תורה "כפי תהיה" הרי הוא נעשה כמו פיו של הקב"ה, שאפי' הקב"ה גוזר גזירה, מבטלה בשבילו, ומה צריך יותר מזה? שהרי מתעסקים כאן בכאלו שהם יותר גרועים מבני עמי הארץ, בבתים שההורים לא ידעו כלום מידידישקייט, לא שבת ולא כשרות ולא כלום! והזוכה להציל ילד כזה, הרי הוא בודאי זוכה להיות "כפי תהיה", הזכות הכי גדולה שיכולה להיות.

ויעזור הקב"ה שימשיכו כל אלו שיש להם חלק בזה, שהוא זכות הרבים גדול מאד, ויזכו בעצמם לנחת מבניהם, שיגדלו צדיקים, יראי שמים, תלמידי חכמים, וכל הילדים שלומדים במוסדות אלו ושייכים לזה, "עזור ה' שיגרום שהם ומשפחותיהם, כולם יתקרבו ליהדות, ויזכו להיות לגמרי כרצונו של הקב"ה וכל אלו שעוזרים בכך תהיה להם זכות גדולה מאד בזה ובבא.

אסיפת נדיבים למוסדות "שובו" סיון תשס"ג

אי אפשר לדעת כשבא ילד בן שש אי אפשר לדעת מה יהי' ממנו, יכול להיות שהילד הזה יהי' גדול מאד, [ויכול להיות ג"כ כמו שיש הרבה רח"ל נוש' רים], אבל אפי' ילד אחד גדול...

אני תמיד אומר כי רבקה מצטערת שיש לה עשיו, אבל כדאי להיות עשיו אם יש גם יעקב! שבביל ילד כזה כמו יעקב כדאי הכל, שבביל ילד אחד שיגדל תלמיד חכם כדאי הכל, כי לא כולם יצאו יעקב, אבל שבביל יעקב אחד שיצא כדאי הכל.

ב"ה סך הכל התרבו הרבה לומדי תורה ב"ה, בין של חינוך עצמאי בין מהאחרים יוצאים הרבה לומדי תורה, בלי זה ה' נאבד הרבה הרבה נשמות, הרב פאם זצ"ל הוא מסר כל כחו בשביל שובו, רואים מה שיחיד אחד יכול לעשות, ממש לעשות מהפיכה, באמריקה הגיע ר' אהרן ועשה מהפיכה, לפני שר' אהרן הגיע זה ה' אמריקה אחרת, וככה זה בכל המקומות מגיע אדם גדול אחד ועושה מהפיכה.

ה' יעזור לכם שכל אחד עם משפחתו יהי' לו נחת, וכל א' מגו דוכי לנפשי' זכי לאחרני, שיזכה לאחרים.

שיחה מרבנו למען שובו - חורף תשס"ד

נראה שאין צורך לדבר מהנחיצות של הדבר, כי מסתמא כל אחד מבין שזה דבר נחוץ מאד, בלתי אפשרי הוא להפקיר ציבור שלם שהיו אנוסים כל כך הרבה שנים תחת רשעים שרצו לעקור מהם את כל היידישקייט שבהם, ועדיין צריך לעשות הרבה כדי לקרב אותם שיחזרו לכלל ישראל ולהשיבם לתורה, כי כלל ישראל בלי תורה אינו כלל ישראל.

וזה באמת דבר גדול מאד, מה שמשתדלים לקרב אותם, ידוע שיש בתורה: שני חלקים חלק המעשה וחלק המחשבה

חלק המעשה כוונתו: למה שכל יהודי צריך להיזהר לשמור שבת, לא לאכול נבילות וטרפות וכדומה, הרבה מצות שהם פעולות מעשיות אך יש ג"כ חלק שתלוי במחשבה, וזו האמונה ואפי' אדם שיאכל כשר לא יחלל

שבת וישמור את כל המצות המעשיות, אבל אם הוא ח"ו לא יאמין בד' הרי הוא אפיקורס רח"ל וזו העבירה הגדולה ביותר, כך הוא גם החטא של עבודה זרה, שעל חטא זה עוברים אפי' אם עבד ע"ז בלב בלבד, מה שבשאר עבירות לא עוברים בלב בעבודה זרה כתוב בפסוק למען תפוס את ישראל בלבם.

חז"ל (קידושין מ, א) לומדים מזה, שאפי' אם יש בלב מחשבת ע"ז וזהו עבירה שחייב עליה מיתה, וזה נורא ואיום ובמה שהדבר נוגע לנו, הרשעים הקומוניסטים הללו לא רק שגורו גזירות כדי שלא יוכלו לקיים את המצות והקשו בכל מיני קשיים, הכריחו לחלל שבת מנעו ואסרו את השחיטה כדי שיהיו מוכרחים לאכול נבילות וטרפות, כל אלו הדברים שהי' הרי הם גזירות נוראות, אבל לא רק זה הם הם עשו אלא ניסו ג"כ לעקור מהיהודים את האמונה.

ולכאורה ממה נפשך למה לא מספיק להם לעקור את האמונה הרי בזה שיעקרו את האמונה נגמר הכל?

אלא משמע שהרשעים ההם ג"כ הבינו כי אם כלל ישראל יזהרו בדברים המעשיים, גם את האמונה לא יוכלו לעקור לכן ה' צריך לנסות ולעקור את שניהם ביחד, ולכן חוקקו חוקים שמי שירצה לשמור שבת לא יתנו לו, ומי שהי' לומד עם הילד שלו תורה ה' הולך לסיביר כל הגזירות הללו היו בדברים של למעשה, הם חפשו עצה מה לעשות כדי לעקור את האמונה ופעלו בכל מיני תחבולות כדי לעקור את האמת אבל הם ידעו שזה לבד לא מספיק כי כל זמן שישמרו את המצות גם את האמונה לא יוכלו לעקור לכן רצו גם את זה וגם את זה.

והנה אנחנו רוצים כאן לקרב את אלה הבאים מרוסיה, אבל אי אפשר להתחיל תיכף באמונה כי לאנשים שהיו עד עכשיו חלשים באמונה זה קשה מאד, רק בראשונה צריך לראות לכל הפחות שהם ישמרו את המצוות, וממילא במשך הזמן יוכלו ג"כ להביא אותם להאמין בד' באמונה שלימה כי אמונה שלימה זה לא כ"כ פשוט, וצריך מאד מאד לעבוד על זה כדי שכן אדם יאמין בכל השלושה עשרה עיקרים זה לא כ"כ קל אדם כזה שהתחנך במקומות שהפכו את האמונה ולא האמינו בכלום, וצריך עכשיו להכניס לו אמונה זה מאד מאד קשה, לכן קודם כל צריך להכניס בלבם שילמדו את מעשה המצות שילמדו האיש לשמור שבת שישמרו טהרת המשפחה שיקפידו לא לאכול נבילות רק כשר, ואחרי זה אפשר להכניס בהם אמונה וכמו שהרשעים רצו לעקור מאתם את היידישקייט מכל החזיתות, כך אנחנו צריכים לפעול בהם בשתי החלקים גם להכניס אמונה, וגם להכניס אותם ולהרגיל אותם במעשה המצות, ומה שאנחנו יותר נעבוד על זה יש לקוות שנקרב אותם עד שכולם יהיו יראי שמים שומרי תורה ומצות. והקב"ה יעזור שכל ישראל יתקרבו אליו, ואז אי"ה נזכה בקרוב לגאולה עולמים במהרה בימינו אמן סלה.

עוד מדבריו בשידור חי לאסיפת שובו כ"א תמוז תשס"ה

כולם יודעים שבמשך כל הזמן הדורות יורדים, יש ירידת הדורות, וכל מה שרחוק יותר מהדור של משה רבינו, יש ירידה יותר, ובכל זאת אינו דומה הירידה שהיתה אז לירידת הדורות שבזמן האחרון.

הנה מדורו של משה לדורו של יהושע כבר היתה ירידה, ואח"כ לדור הנביאים והתנאים וכן הלאה במשך כל הזמן הולך ונחלש. ובדורות האחרונים זה נחלש מאד מאד, רק בדור אחד שלפנינו היו אנשים כאלה גדולים, הנה למשל באמריקה היה רבי אהרן קוטלר זצ"ל ורבי משה פיינשטיין זצ"ל ועוד רבנים וראשי ישיבות גדולים, והיום אף אחד לא מעלה על דעתו בכלל שיהי' אדם גדול כמו רבי אהרן קוטלר או כמו רבי משה פיינשטיין זצ"ל, כי כל אחד יודע שזה כ"כ רחוק מאתנו.

ואותו הדבר באיזור שלנו היו רבי חיים בריסקער, האור שמה, החזון איש, החפץ חיים, אנשים כאלה שהיו כל אחד יודע שבדורינו אין כזה דבר, וזה הכל בגלל שיש ירידת הדורות.

וזה לא רק בדורות האחרונים אלא בכל הדורות ה' כך, וכמו שמצינו בגמ' בעירובין (דף נ"ג ע"א) אמר רבי יוחנן כשהיינו לומדין תורה אצל רבי אושעיא היינו יושבין ארבעה ארבעה באמה, [ארבע אנשים ישבו ללמוד לפני רבי אושעיא באמה אחת], ובהמשך במביאה הגמ' אמר רבי כשהיינו לומדין תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע היינו יושבין ששה ששה באמה, שש אנשים ישבו באמה אחת! והרי זה דבר בלתי אפשרי, כי יוצא שיש לכל אדם רק טפח אחד, שהרי האמה היא שש טפחים, ולששה אנשים נשאר טפח לכל אחד, והאין זה יכול להיות שאדם ישב בטפח, האם בן אדם לא תופס יותר מטפח? ואומר המהרש"א כי ע"כ שזה היה נס, זאת אומרת שהיתה להם כזו השתוקקות ללמוד, שבבביל זה נעשה להם נס.

והשאלה היא אם היה נס, הרי נס יכול להיות גם על הרבה אנשים, ולמה אצל רבי אלעזר בן שמוע היה נס גדול יותר שהיו יושבין ששה באמה ובדור אחר רק ארבע באמה?

משמע שזה תלוי עד כמה היה להם חשקת התורה, ועד כמה היה הצמאון לתורה, שבזמן שחשקת התורה היה חזק מאד היו יכולין לשבת אפילו "ששה אנשים" באמה, וכשחשקת התורה היתה פחות מעט, היה הנס קצת יותר קטן, ולא בגלל שלא יכול להיות נס, כי בנס אין חילוק ויכול להיות גם

על אלף! רק היות שזה נס, הקב"ה עושה נס כפי מה שהיה להם חשק התורה. ולכן כאשר חשקת התורה היתה חזקה וגדולה מאד היו אפילו שש! ובדור אחרי זה שהיה קצת פחות, היו יושבין רק ארבע באמה, וככה רואים בכל הדורות שיורד ויורד עד שנעשים יותר קטנים ויותר קטנים.

החיי אדם כותב בהקדמה שבצערותיו אף הורה לא היה דואג האריך לראות שיהיה לילד פרנסה, לא חשבו על זה בכלל, רק חשבו האריך אפשר לראות שהבן יגדל תלמיד חכם. ולא דואג להיות רב או ראש ישיבה, רק להיות תלמיד חכם! בין אם יהי ראש ישיבה או רב או בעל הבית, אבל האריך תהי' לו פרנסה, לא חשבו בכלל.

ומזה שאומר שבצערותיו היה כך, משמע שכשהזקין היו כבר הורים שכן חשבו על זה, זאת אומרת שכבר היה חסר בהכרח החזקה מה שההורים בדור הקודם הבינו שהעיקר זה תורה, זה כבר נחלש קצת. וככה זה כל הדורות תמיד נחלש יותר ויותר.

ומה אנחנו יכולים לומר בדור שלנו שהוא כ"כ חלש, בין יראת שמים ובין אהבת תורה, הרי זה חלש מאד... ואעפ"כ ב"ה בדור שלנו יש ג"כ רחמי שמים, וכבר הזכרתי בהרבה מקומות מה שכתוב בתנא דבי אליהו (רבא פרק א') שאחד מהמדות של הקב"ה שהוא שמח בחלקו. ולכאורה שמח בחלקו שייך לומר על בן אדם שהוא מרוצה אפילו כשלא כ"כ טוב לו, אם בפרנסה או שאר דברים כאלה, אבל על הקב"ה מה שייך לומר את המדה הזאת שהוא שמח בחלקו?

ושאלו את זה את הגאון מוילנא, ואמר בודאי שייך אצל הקב"ה, כי הצדיקים שהיו פעם היו צדיקים גדולים מאד, והיום הקב"ה מסתפק בצדיקים קטנים יותר לא כמו בדורות הקודמים, כי האריך אפשר להידמות לצדיקים שבדורות הקודמים, אבל הקב"ה שמח בחלקו, העיקר שיש צדיקים, אפילו אם הם צדיקים קטנים.

וא"כ שהדורות קטנים כ"כ במה נזכה? אך הנה מובא שהאריז"ל אמר על רבי חיים וויטל שיש לו נשמה גבוהה והוא גדול מאד, שאל אותו רבי חיים האריך יכול לומר שאני כ"כ גדול האם אפשר להידמות לתנאים ולאמוראים, לראשונים, האם אפשר להידמות לכאלה אנשים גדולים? אמר לו האריז"ל שהכל תלוי לפי הדור, ובדור חלש כזה גם זה טוב.

וכמה המרחק גדול מהדור של רבי חיים וויטל והאריז"ל עד הדור שלנו, הרי זה מרחק עצום שלא שייך לשער, וא"כ האריך נוכל אנחנו לזכות בדור שלנו? לכן עשה הקב"ה חסד איתנו, ואפילו שאנחנו קטנים מאד ג"כ נוכל לזכות, ע"ז שיש הרבה ילדים מהורים שרחוקים מיהדות, בין בארץ ישראל בין באמריקה, ובפרט אלה שהגיעו מרוסיה שהיו עד כדי כך שעקרו מהם כל משהו באמונה, כ"כ הם התרחקו... שזה ממש רחמנות! והקב"ה נתן אפשרות שאפשר בכל זאת קצת לרומם אותם, ועובדים עם ילדים מבתי שההורים חילוניים חזקים מאד, ורחוקים מאד מיהדות, ואפשר קצת להציל את היידישע קינדער ולהחזיר אותם ליידישקייט.

זה כזה זכות שבדורות הקודמים בכלל לא היה, כי כולם ישבו ולמדו תורה, כולם עבדו את ה', ואמנם היו יחידיים, כמו שבכל דור יש חסאים, אבל בכללות כל כלל ישראל היה מלא בתורה ויראת שמים.

אבל דור כזה כמו הדור שלנו, שהם כ"כ רחוקים, וכמו שספרו לי שיש הורים שמכריחים את הילדים לאכול נבילות וטריפות, לאכול חזיר רח"ל, כזה דור! ולהציל כאלה ילדים הרי זה זכות שאין כמותו, וזה הקב"ה זיכה אותנו שהדור שלנו יוכל להציל את הילדים האלה.

והקב"ה יעזור שנזכה להציל, אמנם אי אפשר להציל הכל, אבל אפילו אם מצילים אחוז קטן, זוהי זכות עצומה. והקב"ה נתן את זה בדור שלנו וצריך לראות לנצל את זה, ולהציל את היידישע קינדער שהם נעבאן פאר קראכן געווארן אזיי ווייט פון יידישקייט, [להציל את הילדים שהם מסכנים כ"כ שנתרחקו מאד מיהדות], ונכשלים בנבילות וטריפות וחזיר וכל מיני מאכלות אסורות. וה' יעזור שכל אה שעוסקים להציל את ילדי ישראל, וכמו שרבי אברהם פאם זצ"ל דאג מאד לזה, וכל הזמן היה מבקש שיראו להציל את הילדים. הקב"ה יעזור שבזכות זה נזכה כולנו לזכויות גדולות, ועי"ז נזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

ישיבה הקדושה תורת חיים

הנה רבות בשנים שרבנו עמד בנשיאות הישיבה הקדושה תורת חיים במוסקבה וכל עניני הישיבה מתנהגים על פיו, והרבה טרח למענם ומידי שנה היו עושים שמחת בית השואבה בסוכת ישיבת גאון יעקב ורבנו היה מגיע לדבר בפנייהם.

בס"ד. לכ' הנאספים במעמד חנוכת הבית לבנין ישיבת תורת חיים במו" סקווא. שלו' ורב ברכה

בחמלת ד', עת אשר קרא דרור לאחינו בני-ישראל אשר במדינת רוסלאנד וגלילותיה מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, מלפני כעשרים שנה, קווה קיוינו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומתינו ואמונתנו. אך נכזבה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון רבבות נשמות טהורות, אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה משוועות ומצפות לגואל ועוזר. אכן ידענו נאמנה אשר אנשי חיל גיבורי כח פעלו ועשו ליסד

במקומות ההמה, דוקא, מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש, ובפרט ישיבת תורת חיים במוסקווא, ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במע' שיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות אשר בהם ישראל יתפאר. ועל דרך זה יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות. והנה בימים אלו אשר עומדים לחנוך בנין גדול אשר משם תצא תורה ותשפיע לכל הסביבה כולה, יתן ה' ואור התורה יורח ממקום חשוב זה עד כי ישוב וירחם עלינו, בשוב ה' את שיבת ציון.

כמה מילים לעזור לתורת חיים

הם הרי תינוקות שנשבו אמיתיים, כל היהודים ברוסיה, ומצוה גדולה היא להוציא אותם מהמצב הזה, הם הרי שכחו לגמרי מיהדות, והרי יש סיכויים שאפשר להציל אותם, אמנם לא את כל רוסיה אבל כל בן אדם שמצילים שם זה דבר גדול, הרי כבר יותר משבעים שנה שלא ה' בהם שום תורה, שכחו מהכל! לא נימולו ולא שום דבר אחר, לכן מצוה גדולה לחזור ולהעמיד אותם על המקום. ויה"ר שיגדלו כולם בתורה ויראת שמים.

בס"ד. בחמלת ד', עת אשר קרא דרור לאחינו בני-ישראל אשר במדינת רוסלאנד וגלילותיה מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, מלפני כעשר שנים, קווה קיוינו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומתינו ואמונתנו. אך נכזבה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון רבבות נשמות טהורות, אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה משוועות ומצפות לגואל ועוזר. אכן ידענו נאמנה אשר אנשי חיל גיבורי כח פעלו ועשו ליסד במקומות ההמה, דוקא, מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות אשר בהם ישראל יתפאר. ועל דרך זה יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות.

לכן חוב גמור על כל אחד לטכס עצה להציל את האנשים אשר מאונס נטמעו ונאבדו מהם כל זיק תורה ויראת שמים, ומקיים שכאשר יתאספו אנשי אמנה אשר מאז דאגת כלל ישראל בראש מאוים ועומדים גיבורים לכל מצות הכלל, ישתדלו לעזור להם בכל האפשרות העומדת לרשותנו, בין בכסף ובין לשלוח לשם משפיעים רוחניים להצילם ולהחזירם אל היהדות הנאמנה ובזכות זה נושע כולנו תשועת עולמים. ר"ח מרחשון תשנ"ט ועי"ז באנו על החתום- בני ברק יצ"ו

ו' ערש"ק וירא י"ז מרחשון תשנ"ט לפ"ק

בס"ד לאחבי' די בכל אתר ואתר.

הנה בשנת תש"ן כשהשתנה מצב המדינה הרוסית יום הגאון הגדול ר' משה הלוי סולוביצקי זצ"ל לפתוח ישיבה גדולה עם מטרה קדושה להפיץ תורה במדינה שהיתה שוממה כל כך הרבה שנים מתורת השי"ת ומיראתו, ובס"ד במשך השנים כבר יצאו מתוכה מאות בני תורה חלק מהם ממשיכים בישיבות חשובות בארץ ישראל וחלק בארצות הברית יש מהם שכבר בנו בתים הבנויים לתפארת, ובמשך השנים אשר הגאון הנ"ל חי, אז כל דבר בין ברוחניות ובין בגשמיות נעשה על ידו אמנם אחרי שלדאבוננו שבק חי לכל חי עול החזקת הישיבה נפל על כתפי האנשים החשובים בציריך וכן באנטוורפן, ובזמן האחרון אחרי שהיוקר גדול מאוד במדינה ואין לאל ידם להשיג ההוצאות הנדרשות לקיום הישיבה ויש ח"ו חשש מאד שלא יצטרכו חלילה לסגור מקום תורה המפואר אשר מתרבה מספר התלמידים כסדר, לזאת באנו בבקשה מאוד לכל בני ישראל מוקירי ואוהבי תורה לתת יד לעזור לתמוך בהישיבה וזכות זה יעזור לכל א' שיתברך בכל טוב סלה כמו שנאמר ותומכיה מאושר.

בס"ד טבת תשס"ג

כעת נשתנו הרבה דברים א' הוכרחו לקנות בנין כי לא ה' להם אפשרות לשכור דירה והאנשים אשר עזרו חלק מהם כבר אינם יכולים לתמוך, והנה הרב יצחק רוזנברטן בנו של ר' זאב שהי' מהעוסקים מאד לעזרת הישיבה נוסע למצוא תמיכה מהאנשים תומכי תורה ורוצים להציל יהודים אשר נשארו שם ויש לקרבם ליהדות ולתורה,

וכבר כתבנו שיש מאות שזכו להתקרב ולבנות בתים כבתי יהודי ולגדל בנים בנות לישראל סבא, ונא לתמוך בהישיבה הנ"ל וכל התומכים יקיים עליהם דברי הפסוק ותומכיה מאושר. אהרן יהודה ליב שטיינמן ח' אלול תשס"ט

כל הדברים הנ"ל קיים היום אע"פ שיש כבר בית (קובץ אגרות קעב)

אל מע"כ הני תרי מוקירי התורה ולומדיה ה"ה ר' בערי רייכמן הי"ו ה"ה ר' אברהם פרוכטהנדלר הי"ו השלום והברכה.

כאשר שמועה שמענו כי אנשי חיל יקרים העמידו בארץ רוסיה, ארץ חושך וצלמות, ארץ אשר אין ישיבות קדושות ומוסדות תורה. ובחמלת ד' עולה ומפציע משם אור זורח למרחקים, כאשר כבר יצאו משם מאות תלמידי חכמים חשובים.

והנה עכשיו ראו לנכון, אנשים יקרים בעלי לב ונפש, אשר ידם רב להם בהקמת עולה של תורה במקומות רבים, לייסד בעיר מוסקווא "קהילה קדושה" אשר על אדני התורה והמסורה הצרופה יסודה. ובמרכזה יתנוסס שם לתפארה "כולל אברכים" ומשם תצא תורה. יתן ה' ואור התורה יזרח ממקום חשוב זה עד כי ישוב וירחם עלינו, בשבט ה' את שיבת ציון.

ואל העוסקים בהקמת בנין חשוב זה, יאמר חזקו ואמצו והרבו פעלים לתורה, ותזכו לסייעתא דשמיא כל א' לו ולמשפחתו בברכת ברוך אשר יקים וכו'.

האבא של קהילת תורת חיים

אם מדברים על מהפכה, מקום נוסף שבו התרחשה מהפכה אמיתית בכוחו של מרן זצוק"ל בגולה, היא ברוסיה. בשיחה נרגשת לרוסיה הקפואה גם בימים אלו: אנו מתרפקים עם הגאון רבי משה לבל שליט"א ראש ישיבת תורת חיים על זכרונותיו ממרן ראש הישיבה זצוק"ל, בציינו שללא ספק ניתן לומר שמרן הגרא"ל זצוק"ל היה אבי הישיבה ומנווט דרכה בכל אורחותיה, ורק אודות לכך זכתה הישיבה להגיע להשיגה המרשימים, שלפני שנות דור איש לא היה מאמין שאכן הם יתרחשו כך.

■ מאימתי החל הקשר של מרן זצוק"ל לתורת חיים?

מרן זצוק"ל הרי היה מקושר מאד עם ריעו הגאון הגדול רבי משה סאלאוויצקי זצוק"ל שהיה ידידו מנוער, והוא אשר פתח את הישיבה לפני כ"ח שנים, והוא כבר היה נועץ בו רבות, אך לאחר שהוא הסתלק לבית עולמו, הוא נטל על עצמו מלא האחריות. לא אשכח שכשבאתי אליו בפעם הראשונה וביקשתי ממנו שיקח את אחריות הנהגת הישיבה על עצמו, והוא ניאות בשמחה לכך. הוא התבטא באוזני בבת שחוק אופיינית - אני הולך להיות יותר גדול מנשיא ארה"ב, שהוא נשיא רק על אמריקה ואני נשיא של עשרות מוסדות וגם על רוסיה.

השאלה הראשונה שהגיע לפתחו ודרשה את הכרעתו התורתית המיוחדת שהורגלנו לה כל שנותיו, היתה כשנשלחתי על ידי רעו הגאון הגדול רבי משה זצוק"ל לשאולו כשרצינו לשלוח בחורים שהחלו את לימודם בישיבת תורת חיים, ורצינו להביאם ללמוד בישיבות המובחרות בארה"ק, והישיבות חששו מכך מפני שלא האמינו שבחורים יוצאי ברית המועצות של אז, יוכלו להיראות ולהתנהג ככל בן ישיבה בבני ברק וירושלים, והוא שלח אותי למרן לשוחח עמו על כך. ואכן מרן זצוק"ל פנה להגאון רבי יגאל רוזן שליט"א וביקשו שיקבל בחור לישיבתו אור ישראל, באומרו, שהוא יהיה ערב באופן אישי על כך, שאם הבחור לא יצליח בישיבה, הוא יוציא אותו מהישיבה וידאג לסדרו במקום אחר,

אלא שאותו בחור הצליח מעל ומעבר, עד שכיום הוא משמש כראש כולל כאן במוסקבה ונודע כת"ח מופלג.

■ זכור לכם מאורע מיוחד שהיה לכם במחיצתו?

כשעלה בלבי רעיון לפתוח ישיבה לבעלי תשובה בארץ, ולהמשיך את המפעל הגדול שלנו ברוסיה, והיה לי תורם שמוכן היה להחזיק את כל הישיבה עליו, ורק ביקש ממני בתנאי קודם למעשה שאסדר לו שיוכל לקבל ברכה ממרן ראש הישיבה. הייתי בטוח שלא תהיה לי בעיה בכך, ואכן סיכמנו על הצוות בישיבה, רכשנו את הבנין והכל והכל היה מוכן, ואז החלטנו לבוא לקיים את ההבטחה להעניק לתורם ברכה. אך כשהגעתי למרן זצוק"ל והוא שמע את כל פרטי הרעיון, אמר לי בקול ברור - אינני מוכן. אני חושב שצריך לשלב אותם בישיבות רגילות בארץ הקודש שיחיו ככל הבחורים כאן בארץ, ועל ידי כך יתאמצו וילמדו כאחד האדם, ואין צורך להקים להם ישיבות מיוחדות ומגדריות. בתחילה היתה לי מעט עגמת נפש שנהרסה לי כל התוכנית המפורטת, אך לימים ראיתי כמה זה בנה מאות רבות של ת"ח רוסים, שבזכות כך שילבו אותם בעשיה אף בארץ הקודש. סיפור מופלא שלא ימוש מזכרוני אירע פעם כשהייתי אצל מרן זצוק"ל עם אחד מעשרי רוסיה הגדולים שהינו בעל רשת חנויות, שתרם סכומי כסף מכובדים לישיבה וביקש שאקח אותו לקבל ברכה ממרן לעסקיו. הגענו למעונו יחדיו, והוא ביקש ברכה לעסקיו. אך רבנו זצוק"ל כדרכו לא היה מעניק סתם ברכה לכל דורש. הוא תפס לו את היד בחמימות והחל לשאול אותו מה אתה עושה, והוא השיבו שיש לי רשת חנויות, ושאל מה מוכרים בהן, והוא ענה שמוכר בהן דברי מאכל. ואז פנה אליו מרן בשאלה - אתה מוכר מאכלות אסורות?! ומה אתה עושה בחנויות ביום השבת?! אותו אחד היה בקושי שומר תורה ומצוות, ורוב עסקיו היו לגויים ולא חשב שחשוב להם מאכלים כשרים ושמירת שבתות, אך במשך כמחצית השעה מרן זצוק"ל לא עזב להחזיק לו את היד, והחל להסביר לו בטוב טעם ודעת שניתן לסדר שימכור רק מאכלים כשרים ולא יצטרך לעבוד בהם בשבת, והיות ודיבר על לבו ברוחו המיוחדת ובחמימות שאין כדוגמתה, כשאך יצא החוצה,

מיד אמר לי בהחלטיות - אני הולך לסדר את העסק כראוי בדיוק לפי מה שאמר לי מרן זצוק"ל, ועשה הכל כראוי, ובזכות כך לאט לאט הוא שב בתשובה שלמה, וכיום הוא אדם חרדי שומר תורה ומצוות ומחזיק תורה.

■ הוא גם ייעץ לכם איך לנהל את אודות הישיבה והליכותיה?

ביטוי מענין שמעתי ממנו פעם, כשבאתי למעונו ושאלתי איך להנהיג את הישיבה, ואמר לי שחשוב מאד שראש הישיבה יהיה הבעל הבית והאחראי על כל הישיבה והמתרחש בה, כי רק כך במסירות נפש של ממש ניתן להשפיע ללא גבול. ואז התבטא ושאל, 'אם תתבונן מעט תיווכח, שבעוד שבישיבות בליטא היה להן קיום אף לאחר שנים ארוכות, ואילו הישיבות בגרמניה לא התקיימו כל כך הרבה שנים כאחיותיהן בליטא, ומדוע?! כי בליטא ראשי הישיבות היו הבעלי בתים של הישיבה בכל המובנים, ולכן הם השקיעו את כל נשמתם בכך לגדל ולפאר את תלמידיהם, ואילו בגרמניה ראשי הישיבות היו רק שכירים שעבדו שם בשכר, ולכן הצלחתם היתה שונה ולא נשתמרה לאורך זמן, ולכן ביקשני שאקח את עול הישיבה על שכמי ואשקיע ככל שאוכל ונהגתי כדבריו.

מאז אכן זכינו שמרן זצוק"ל היטווה כל העת את אורחות הישיבה, כיצד לעבוד ולקרב את הבחורים, ואיך לשמר אותם להמשך ימי חייהם, הוא דגל תמיד בכך שרק דרך לימוד התורה ניתן להאזיב את היהדות על פני הרוסים ולקרבם ליהדות, וכששאלתי אותו אם להביא כל מיני הרצאות ושיעורים באמונה ופילוסופיה ואולי כך נשנה כיוון אצל המתחזקים, הוא ענה לי בהחלטיות שאין בכך צורך וככל שיהיה יותר לימוד וגמרא, כך יתקרב יותר, וכיום לאחר שנים רואים כמה היו עיניו צופיות למרחק, וזה הוכיח עצמו. כיום ישנם מאות רבות של בחורים ואברכים אשר שולבו בישיבות מצוינות בהתאם להדרכה זו, והינם מפארי עולם התורה והישיבות, ברוך ד' עד עתה הקימו למעלה מאלף בוגרי המהפכה התורתית בתים של תורה וחלקם אף מרביצי תורה נודעים בקהילה.

בכך ביצע מרן זצוק"ל מהפכה בכל התפיסה של בעלי תשובה, מעבר לפעילות ברוסיה דעתו הייתה נחרצת נגד מיסוד בעלי התשובה, אלא העדיף את שילובם בתוך עולם התורה, ועד היום אנו פועלים מכוח הוראתו זו, וכמעט מידי זמן אני שולח בחורים מהישיבה לישיבות הטובות ביותר בארץ והישיבות גאות בתלמידים אלו.

מספר רב של פעמים שמעתי ממנו, עד כמה הוא חושש מפעילות המונית בקרב הצעיר הרוסי, ועל חששו מהתערבות של נכרים עם היהודים, ובגינה לא יצא מעולם בקריאה פומבית לתמוך בכל הפעילות העניפה ברוסיה, שלא יחשבו כי זהו צו השעה להחזיק רק את הפעילות ברוסיה כאשר הדבר יבוא באופן ברור ביותר על חשבון התמיכה בעולם הישיבות.

כל השאלות שהיו מנת חלקנו באותן שנים, אם לערב בפעילות את הסוכנות היהודית אם לשתף פעולה עם הג'זנט וגופים ממסדיים אחרים, הכל נפסק על פי הוראותיו הברורות, שכיום בעין בוחנת ניתן לראות כמה צדקו מעשיו באותם ימים.

■ במה נדרשות הכרעותיו של מרן במתרחש ברוסיה הדחוקה?

אחד הדברים שעלו לדיון, שכשרבי משה זצוק"ל היה חי, כולם עלו לארה"ק באופן טבעי, ולאחר סילוקו עלתה השאלה אם להתחיל לבנות מקום תורה וקהילה ברוסיה עצמה, כי תמיד החשבון היה לקרב אותם ברוסיה בכדי שיגיעו לארץ מוכנים, אך בהמשך היו פחות שהסכימו לעלות לארץ, ואז שלחני רבי משה לשאול אותו האם להשקיע ברוסיה בהקמת קהילה מקומית, והוא שעודד והמריץ שנפתח כולל תחת נשיאותו, זה יביא לכך שלאחר מכן תתרחב ותהיה קהילה וחיידר ובית ספר חרדים, ולנו זה היה נשמע כחלום לא מציאותי, אך כיום ב"ה יש לנו את כל המוסדות וכן נתחזקו מאות משפחות יהודיות, כשתמיד נשמענו לעצתו שאמר שהיכן שגרים יהודים צריכים להקים מקום תורה.

הודות לכך, כיום יש קהילה חרדית ותורנית שבנויה על מאות רבות של משפחות שהיום ב"ה אנו כבר מקבלים בנים של הניצנים הראשונים שהחלו ללמוד בתורת חיים, ואלו פירות של אותם זרעונים, כשיש לנו דור שני של אווירה תורנית שאיש לא חלם עליה לפני שנות דור.

עוד נקודה חשובה שנתבקש להכריע בה, האם להשקיע יותר בקירוב רבים או אף ביחידים, ושאלה כזאת עלתה בעשרות וזוויות, וכל פעם התשובה שלו היתה באומרו, שכמו שמרן החפץ חיים פעל אצל יחידים וכל יחיד הביא בעקבותיו רבים, גם כאן כדאי ורצוי להשקיע בכל יחיד כי הם אלו שבונים את הכלל, אמנם לוקח יותר זמן, אבל זה שווה באיכות ולא בכמות. כל כך חפצנו שיבוא במסגרת מסעותיו לבקר ולחזות בפירותיו אלו, ופעם אף היה לי בידי את הדרכון שלו לכך, אך לבסוף הוא ביטל את הנסיעה ברגע האחרון מחשש שאולי יגרם מחלוקת מסיימת בדבר, והוא כה נזהר ממחלוקת.

■ מרן אף היה מעורב בכל פעילות ועידת רבני אירופה שתפקידכם הוא המזכיר הרבני של הוועידה, האמנם?

בענין זה אספר לכם שהגרי"ח סיטרוק זצ"ל רבה של צרפת, סיפר לי כמה פעמים שבהיותו מקורב למרן הגרא"מ שך זצוק"ל, הוא אמר לו לא אחת - יש יהודי פיקח גדול בבני ברק שקוראים לו הרב שטיינמן, כדאי לכם להיוועץ עמו, והוא ידע היטב להסביר לך איך צריכה להראות קהילה

תורנית בפריז, והוא שהיה אדם שהתהלך כל ימיו עם רוזנים ושרים ונכבדים ברחבי צרפת, אמר לי לא אחת בדיוני הוועידה, שלא ראה יהודי כה פיקח וחכם כמותו, והוא התפעל עמוקות מהצדקות והפשטות שלו, ותמיד דיבר בהתפעלות, כיצד מהחור הדל והפשט בבני ברק, הוא מבין יותר מהחכמים הכי פקחים שאני יושב עמם בקביעות כאן בצרפת מה טוב לקהילות כאן. מאז אכן הוא דאג שמרן זצוק"ל יכריע בכל עניני הוועידה, וכל פעם כשזו נגעה להקמת מקום תורה וכוללים, היה מרן טורח ומוסר נפשו על כך, וניתן לומר שלזכותו עומדת כיום אירופה התורתית בכל אתר. זאת מלבד הכוונתו והדרכתו לרבנים באופן תדיר איך לנהל את המלחמות על השחיטה והמילה ושאר המערכות הטעונות הכוונה איך לעמוד לפני גויים, איך לא להתגרות.

שוויץ

ציריך

רבנו הגיע לשוויץ בכ"ב אדר תשס"ב ונשא דברי חיזוק לבני תורה - ציריך וכך אמר: ראיתי מביאים מעשה. שהחפץ חיים ה' פעם בלודו' והיתה שם ישיבה קטנה ובקשו ממנו לומר כמה מלים, אמר להם החפץ חיים שמורידים מהשמים שפע של חכמה, של תורה, וכשיש הרבה אנשים שיקבלו את זה, הרי זה מתחלק לכל אחד מעט. אבל כשיש רק מעט מקבלים, יוצא שיש לכל אחד חלק גדול. ממילא בדורינו שיש מעט תלמידי חכמים יכול כל אחד לזכות בהרבה, ויכולים לקבל היום הרבה יותר מאשר בדורות קודמים, היות ויש רק מעט מקבלים.

ולפי"ז צריך לצאת כך גם בנוגע לכאן, כי בארץ ישראל כשיוירד שפע, היות ויש שם כבר קצת תורה זה מתחלק להרבה, אבל השפע שיוירד באירופה, הרי בכל אירופה יש מעט מאד תורה, ובכלל בכל אירופה כמה יהודים יש? מעט מאד! וכשיוירד כאן שפע הרי זה מתחלק לכל אחד, ממילא יכול לזכות כל אחד הרבה מאד.

וכל אחד שישב וילמד יזכה, להרבה מאד חלקים, של תורה והבנת התורה, והכל.

חוץ מזה, הרי כתוב בספר חסידים כי מצוה שאין לה דורשין הרי היא כמת מצוה, יוצא א"כ שבאיוור זה שאין לתורה דורשין, הרי היא קצת כמת מצוה, ויכולים לזכות להרבה שכן, בלי שיעור, רק צריך להתחזק. ומה שיותר תתחזקו בתורה תקבלו שכר בלי שיעור.

ה' יעזור שכולכם תזכו שיהי' לכם שכר גם בעוה"ב וגם בעולם הזה, תתעלו ויהי' לכם כל טוב ברוחניות ובגשמיות. ותיעזרו כולכם בכל טוב. (המסע לצרפת)

ז'נוה

בכ' חשון תשס"ה כשחזר רבנו מארצות הברית, עבר דרך זנבה. ומסר שיחה בפני האברכים בכולל תורת חיים יעקב [ובאו ג"כ מהישיבה בעקס לע בען ואורחים מכמה עיירות באזור, בזל, סען לואי, ציריך].

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין: יוצאים לכיוון שדה התעופה וטסים לז'נוה לביתו של ר' רפאל הררי. לאחר טיסה של שעה נוחתים ומיד נוסעים לכולל של הררי.

שלושה אוטובוסים של בני ישיבה הגיעו מאקסלבן בראשות ר' יצחק וייל, וכולם מחכים למרן. כאשר מרן מגיע פותחים כולם בשירת "מים" בקול אדיר וחזק.

רבי רפאל מקדם בברכה את ראש הישיבה, ומרן נושא דברים, ושוב מזכיר את דבר חז"ל על אדם הראשון, אבל הפעם מזווית של עוג מלך הבשן - שמשוה פוחד להתחיל איתו שהציל את לוט אפילו שרצה את שרה,

ואמר מרן שרואים מכאן כמה כל פעולה וכל תנועה מקדשת שם שמים, או חז"ל הפוך. צריך לחטוף מצוות, איש"ר, ומסיים בברכה לכל הנאספים. לאחר מכן אנו נוסעים אל ביתו של ר' רפאל, שם סועדים את לבנו ויוצאים בטיסה חזרה לפריז. מעריב במטוס לפני היציאה, ובשעה 8:30 עוזבים את הגלות לכיוון ארץ הקודש.

באזעל

בס"ד. בשמחה רבה נתבשרנו, שקמו כמה אנשים חשובים אוהבי תורה ויסוד כולל אברכים בעיר באזעל.

גדול הוא התועלת של מקום תורה זה, הן לעיר באזעל בפרט והן לכל סביבותיה במדינות שוייץ וצרפת. על כן באתי לברך ולחק את ידי העס' קנים בדבר נשגב זה, יתן ה' שיצליחו מאד בפעלם, ויתאסף חבורה חשובה של ת"ח בביהמ"ד זה, להרבות כבוד ה' בלימוד והרבצת התורה בעירם ומחוצה לה. וכל העוזרים בגופם ובממונם להקים ולהחזיק את המסד הזה יתברכו בכל הברכות שנאמרו בתומכי התורה כי 'עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכי מאושר. וע"ז באתי עה"ח. (קובץ אגרות קסט)

לוצרן

קהילת לוצרן בשוויץ ידועה בעולם התורני ע"י עברה המיוחד בגדולי ישראל אשר הילכו בה בשנים קדמוניות, מרבנו ראש הישיבה שהי' בלוצרן בימות המלחמה עם רעו הגאון רבי משה סוולואיצקי שהי' ראש ישיבה בישיבת לוצרן ברבות הימים.

ובשנים האחרונות נתפרסמה לוצרן בזכות הישיבה שהיתה בה והגאון רבי יצחק קופלמן שעמד בראשה, אך לאחר פטירתו בשיבה טובה בן מאה ושש שנה, נסגרה הישיבה, וגם מצב הקהילה הלך ודעך בעקבות מי מבני הקהילה שעלו לארץ ישראל וכיו"ב.

ולפני ב' שנים נתעוררו בני הקהילה לחזק ולהגביר חיילים לתורה ובעידודו של מרן הראש ישיבה בקשו להקים כולל אברכים בעיר לוצרן ע"י אברכים שיבואו לגור בעיר, ומרן כתב מכתב ברכה באותו זמן, ובד בבד נפתחה ישיבה באותו זמן מבחורים מצויינים מארץ ישראל הבאים ללמוד בשלוה רחוק משאון העיר והמולת החיים ותהפוכותיהם המצויים בארץ ישראל, ומוצאים מקום כזה בעיר השלווה לוצרן בבית המדרש של קהילת לוצרן מקום הספוג בתורתו של מרן הראש ישיבה אשר עמל בתורה בימי עלומיו בין כתלי ביהמ"ד דלוצרן, ועד שנים האחרונות כשהיו מגיעים מבני העיר לוצרן אל מרן ה' דורש בשל' העיר בערגה והולך ומונה תושבי וותיקי העיר שהיו דרים ברחוב הישיבה והם שגורים בזכרונם.

וזהו המכתב שכתב מרן לקהילת לוצרן: בס"ד שמחתי לשמוע כי רוצים להרחיב גבולות הקדושה במדינתכם ע"י הקמת כולל בעיר לוצרן שבשוויץ, אשר ילמד בה בעמלה של תורה כמסורה לנו.

יתברכו כל העוסקים והמסייעים בהקמת מקום זה להתברך ברוחניות ובגשמיות.

י"ח אייר ל"ג בעומר שנת תש"ס בני ברק יצ"ו

בס"ד, לכבוד הרבנים מרביצי תורה ובראשם ראש הישיבה דיישבת לוצרן הגאון הגדול רבי יצחק דוב קאפעלמאן שליט"א ה' עליהם יחי

הנני בזה לברך אתכם והתלמידים לרגל שמחת חג היובל של מקום תורה גדול במשך חמישים שנה, אשר נתקיים בו חינוך של דורות שבהם גדלו עדרים עדרים של ת"ח ועובדי השי"ת אשר זה תכלית הבריאה.

יתן השי"ת שכולם ימשיכו עוד בעבודת הקודש עם תלמידים הגונים עד ביאת ינון ועד בכלל

אהרן יהודה ליב שטינמן י"ז בתמוז תשס"ב בני ברק יצ"ו

בס"ד

כמה מלים לפי בקשת בעליהן שנשעו כמה שבועות לחז"ל להעלות צביר עם ה' שבגולה

הנה מבואר בדברי חז"ל כי שכר הנשים אשר גורמות שבעליהן או בניהם לומדים תורה גדול עד מאד, וכזה ודאי כי כל דבר הגורם תועלת רוחנית לבעליהן או לבניהן או לכל צביר שבו הרבה מאד, לכן לא להצטער על הקשיים שגרם להן היות שבעליהן עזבו הכית בשביל תועלת שהי' להן או לשאר אנשים מישראל, וכל מה שיותר הי' קשה להן אז שכרן יותר גדול.

וחקב"ה יעזור להן שיהי' להן אושר בחיים גם שיהי' להן יחד עם בעליהן הרבה נחת מבנים ובנות.

כ"א מרחשון תשס"ה לפ"ק

הנה מבואר בדברי חז"ל כי שכר הנשים אשר גורמות שבעליהן או בניהם לומדים תורה גדול עד מאד, וכזה ודאי כי כל דבר הגורם תועלת רוחנית לבעליהן או לבניהן או לכל צביר שבו הרבה מאד, לכן לא להצטער על הקשיים שגרם להן היות שבעליהן עזבו הכית בשביל תועלת שהי' להן או לשאר אנשים מישראל, וכל מה שיותר הי' קשה להן אז שכרן יותר גדול.